

วารสาร บัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2569)
Vol. 11 No. 2 (May - August 2026)

ISSN: 2697-5998 (Online)

ISSN: 2697-5998 (Online)

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2569)

Vol. 11 No. 2 (May – August 2026)

©วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาเขตพะเยาเปิดสอน คือ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) การสอนสังคมศึกษา (3) การสอนภาษาไทย และ (4) รัฐศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดถึงการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind Review อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การนำเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

อนึ่ง ในกรณีบทความใดถูกปฏิเสธโดยเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาลั่นกรอง (2 ใน 3) วารสารจะยึดเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการปฏิเสธหรือยุติการดำเนินการตีพิมพ์บทความนั้นทันที ยกเว้นในกรณีต่อไปนี้ 1) ผู้เขียนยืนยันที่จะตีพิมพ์บทความนั้นอีกครั้ง 2) ผู้เขียนได้ปรับแก้บทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเสียงข้างมากที่ปฏิเสธการตีพิมพ์นั้นแล้ว และ 3) กองบรรณาธิการเห็นสมควรให้บทความที่ปรับแก้ใหม่นั้นส่งประเมินอีกรอบได้ จากนั้น วารสารจึงจะดำเนินการต่อในขั้นตอนต่อไป โดยผู้เขียนต้องรับผิดชอบในการชำระค่าธรรมเนียมในส่วน of ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม (2 ท่าน) ตามที่วารสารกำหนดค่าตอบแทนไว้

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

พระราชปรียัติ, รศ. ดร. (ณิกรณ อรินโทโม) บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระครูสุวรรณสุตสุนทร, ผศ. ดร. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการ (Assistant Chief Editor)

ผศ. ดร.ชูชาติ สุทธะ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

ผศ. ดร.พงษ์ประภากรณ์ สุระรินทร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

กองบรรณาธิการ (Editorial Board Members)

พระสิทธิวัชรบัณฑิต, ผศ. ดร.	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ. ดร.สหทัย วิเศษ	บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
รศ. ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน	ข้าราชการบำนาญ
รศ. ดร.ปรุตม์ บุญศรีตัน	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ. ดร.บุญเหลือ ใจมโน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ. ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ. ดร.วินิจ ผาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ. ดร.ประทีป พิษทองกลาง	คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
อ. ดร.สมศรี สัจจะสกุลรัตน์	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อ. ดร.กนกวรรณ เอี่ยมชัย	คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา
อ. ดร.ภรณ์ แก้วบวร	สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
อ. ดร.สวัสดิ์ อโณทัย	วิทยาลัยปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
อ.อริสา สายศรีโกศล	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Prof. Lalji 'Shravak'	Department of Pali and Buddhist Studies, Banaras Hindu University, Varanasi, India
Dr. Lim Hui Ling	Religious Scholar, Singapore
Mr. Rex Weylin Tyrone	Independent Scholar, USA

ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระมหาศิวกร ปญฺญาวชิโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทฺธสวโก, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
พระมหากิตติพงษ์ กิตติธนาโณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
อ. ดร.นภาพร หงษ์ทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

พ.ต.อ. คชนอง ไช้ทา
 นายวัชร บัญปลอด
 พ.ต.ท. ดร.ภัทรวุฒิ อัครภัทร
 นายวิศิษฐ์ สุปรียาพร

ฝ่ายออกแบบปกและจัดรูปเล่ม (Art and Content Designed)

พระปลัดสุกฤษฎ์ ปิยสีโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
นายคมจักร ศรีวิราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
นายณพดล อินปิง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
นางสาวสิริกานดา คำแก้ว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

กำหนดออกเผยแพร่ (Issue Publication)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน
 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม
 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

ข้อมูลรับรองคุณภาพวารสาร (Approved Journal)

TCI กลุ่มที่ 1 (พ.ศ. 2568-2572)

ติดตามข้อมูลและสอบถามรายละเอียด (Additional Information)

Phone: 06 5419 6815
 E-mail: jsbsmcu@gmail.com
 Facebook Page: วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ JSBS
 LINE: @717lstvk
 Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/index>

เจ้าของ (Owner)

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
566 หมู่ที่ 2 ถนนพหลโยธิน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

ภาพปก (Cover Page)

ภาพหน้าปกนี้นำเสนอ “แสงแห่งปัญญา” ในฐานะสัญลักษณ์ของการแสวงหาความรู้ในทางพระพุทธศาสนา ถ่ายทอดผ่านรูปแบบร่วมสมัยที่เรียบง่าย สงบนิ่ง และน่าเชื่อถือ อันสะท้อนถึงบทบาทของปัญญาในการนำทางชีวิตและสังคมสู่ความสมดุลและสันติสุข อีกทั้ง ยังสื่อถึงการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกและการพัฒนาวิชาการอย่างต่อเนื่องในบริบทที่เปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ออกแบบโดย พระปลัดสุกฤษฎ์ ปิยสีโล, ดร.

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ฉบับนี้เป็นปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2569) ประกอบด้วย บทความวิจัย (Research Articles) 12 บทความ และบทความวิชาการ (Academic Article) 1 บทความ รายละเอียด ดังนี้

บทความวิจัย (Research Articles) 12 บทความ ได้แก่

- 1) การศึกษาอัตลักษณ์ตำนานท้องถิ่น อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย จุไรรัตน์ รัตติโชติ, วรเวช ว่องศิริ, ชญาดา ชูชัยสิงห์กุล, จตุพร เจริญพรธรรมา
- 2) การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดย สมชาย ภิญโญ, ณัฐดนัย แก้วโพนงาม, ธรรมรัตน์ โรมแพน
- 3) การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู โดย อาภาพรรณ ประทุมไทย, นริศรา เสือคล้าย
- 4) การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิชาภาษาอังกฤษวรรณคดีเรื่องภาพพจน์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต โดย รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล
- 5) จากภูมิปัญญาสู่ร่วมสมัย: การพัฒนาและส่งเสริมศิลปหัตถกรรมผ้ามัดย้อมของวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อมสี่ธรรมชาติด่านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร โดย บุญย นาคะ, พิษญา คุ่มแก้ว, ศุภารมย์ ประสาทแก้ว, รัชพล แยมกลีบ
- 6) แรงจูงใจภายในต่อการทำงานและความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาครัฐกิจท่องเที่ยว โดย เทวินทร์ พิมพ์ใจพงศ์, ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร, พิบูลแถว
- 7) การบูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ โดย ปสุตา แก้วมณี, ไพโรจน์ พนมอุปการ, อัจฉราพรรณ พุ่มผกา, รัฐพล พรหมสะอาด, สุวิชา วิริยมานุวงศ์
- 8) การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ภัยในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดย อรุณี อินเทพ, นาวัน พรหมใจสา, ประยูร อิมิวัตร์, เสถียร ฉันทะ, ชวดี โกศล
- 9) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุง โดย อิศเรศ จินฉุทธิ์, สมเกียรติ วัฒนธรรมาภรณ์, ปฏิพัฒน์ บุญรักษ์, ดนัย ลามคำ
- 10) การพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว โดย จุฑามาศ ชูจันทร์
- 11) เส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ: การรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชทานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดย ชมพูนุช ช่างเจริญ, สุวิญ รัชสัตย์, เชษฐนิติภัทร พรหมชิน, พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถปญโญ, ฉัตรฤดี วิลคี

12) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 โดย พระครูปัญญธรรมาทร, พระเมธีวัชรภรณ์, วิมลพร สุวรรณแสนวี บทความวิชาการ (Academic Article) 1 บทความ ได้แก่

13) แนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้ความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐาน โดย กนกพร กิริยะ, อนุชา กอนพ่วง, ณัฐกานต์ ประจันบาน, พิทยา แสงสว่าง

บทความทั้ง 13 เรื่องนี้ มุ่งเน้นพาผู้อ่านเข้าสู่โลกวิชาการด้านพระพุทธศาสนาควบคู่ศาสตร์สมัยใหม่ผ่านการบูรณาการสหวิทยาการ เพื่อแสวงหาคำตอบทางปัญญาและคำตอบทางจิตวิญญาณอันหลากหลาย ก่อให้เกิดการตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการแสวงหาคำตอบใหม่อย่างต่อเนื่องตามเจตนารมณ์ของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

กองบรรณาธิการขออนุโมทนาขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้ร่วมกันพิจารณาตรวจสอบ ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขบทความให้มีคุณภาพ ตลอดจนขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมวารสารบัณฑิตแสงโคมคำมาโดยตลอด 11 ปี นับเป็นจุดสำคัญที่ช่วยกระตุ้นและเตือนให้วารสารดำรงไว้ซึ่งการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มุ่งยกระดับคุณภาพพร้อมทั้งยึดมั่นในหลักจริยธรรมของการดำเนินงานวารสารวิชาการอย่างเคร่งครัด เพื่อธำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและมาตรฐานทางวิชาการ อันจะส่งเสริมให้วารสารเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างสรรค์ทางปัญญาและหล่อหลอมองค์ความรู้ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของพลังปัญญาที่มั่นคงและยั่งยืนสืบไป หากมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวารสารให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีอ้อมรับด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

พระราชปริยัติ, รศ. ดร.

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ (Content)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ	[5]
สารบัญ	[7]
บทความวิจัย (Research Articles)	
● การศึกษาอัตลักษณ์ตำนานท้องถิ่น อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช Studying the Identity of Local Legends in Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province จุไรรัตน์ รัตติโชติ, วรเวช ว่องศิริ, ชญาดา ชูชัยสิงห์กุล, จตุพร เจริญพรธรรมา Jurairat Rattichot, Worawet Wongsiri, Chayada Choochaisinghakul, Jatuporn Jarumpornthunma	1-23
● การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา Building a Power Base of Local Politicians in Nakhon Ratchasima Province สมชาย ปิณฑุญญ, ณัฐดนัย แก้วโพนงาม, ธรรมรัตน์ โรมแพน Somchai Pinyo, Nutdanai Keaowphonngarm, Thammarat Rompan	24-43
● การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคม เพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู The Development of Test Item Specifications of Soft Skills Scales for Learning Management of Teacher Students อาภาพรรณ ประทุมไทย, นริศรา เสือคล้าย Arpapun Prathumthai, Narissara Suaklay	44-67
● การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิชาภาษาวรรณคดีเรื่องภาพพจน์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต Construction of an e-Book of Literary Styles: Figure of Speech for Students of Rangsit University รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล Rapeephan Petchanankul	68-83

สารบัญ (ต่อ)

- จากภูมิปัญญาสู่ร่วมสมัย: การพัฒนาและส่งเสริมศิลปหัตถกรรมผ้ามัดย้อม
ของวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร

From Traditional Wisdom to Contemporary Style: Developing
and Promoting the Tie-Dye Handicraft of Ban Khok Kham Natural Dye
Tie-Dye Community Enterprise in Samut Sakhon Province

บุญยณูช นาคะ, พิชญา คุ่มแคว้น, ศุภารมย์ ประสาทแก้ว, รัชพล แยมกลีบ
Boonyanuch Nakha, Pichaya Koomquan, Supharom Prasatkaew,
Ratchapon Yamkeep

84-103
- แรงจูงใจภายในต่อการทำงานและความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากร
ในภาคธุรกิจท่องเที่ยว

Intrinsic Motivation at Work and Intention to Stay among Employees
in the Tourism Industry

เทวินทร์ พิมพิใจพงศ์, ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร, พิบูลแถว
Tewin Pimjaipong, Pinkanok Wongpinpech Pibooltaew

104-118
- การบูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์

Integration of Phuket Island's Multiculturalism to
Develop a Creative Learning Management Model for
Undergraduate Students in the Faculty of Education

ปสุตา แก้วมณี, ไพวริญญ์ พนมอุปการ, อัจฉราพรรณ พุ่มผกา,
รัฐพล พรหมสะอาด, สุวิชา วิริยมานูวงศ์

Pasuta Kaewmanee, Paiwarun Phanoomupparkan,
Aujcharapun Pumpaka, Rattthapol Phromsaard, Suwicha Wiriyamanuwong

119-137
- การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ)
ยามยาก สภากาชาดไทย ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

Social Impact Assessment of the Operations of the Friends in Need (of "PA")
Volunteers Foundation of the Thai Red Cross Society in Assisting Flood Victims
in Mae Sai District, Chiang Rai Province

อรุณี อินเทพ, นาวิน พรหมใจสา, ประยูร อิมิวัตร, เสถียร ฉันทะ, ชวดี โกศล

Arune Intep, Nawin Promjisa, Prayoon Imiwat, Satian Chanta, Chawadee Koson

138-154

สารบัญ (ต่อ)

- **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุง**

Desired Characteristics of Professional Administrators for Administrators of
Educational Institutions under the Ban Dung Municipality Office

อิสเรศ จินฤทธิ์, สมเกียรติ วุฒิธรรมาภิวัฒน์, ปวิพัฒน์ บุญรักษ์, ดนัย ลามคำ
Issares Jinnarith, Somkiat Wuttithammapiwat, Patipat Boonrak,
Danai Lamkham

155-174
- **การพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว**

A Development of Counselling Competencies for Guidance Teacher

จุฑามาศ ชูจันทร์
Chuthamart Chuchan

175-190
- **เส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ: การรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนา
ตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**

Suvarnabhumi Civilization Route: Enhancement of Buddhist
Value According to the King's Philosophy for Sustainable Development

ชมพูนุช ช่างเจริญ, สุวิญ รักษ์ตย์, เชษฐนิติภัทร พรหมชิน,
พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถบุญโญ, ฉัตรฤดี วิลคี
Chompoonuch Changcharoen, Suvin Ruksat, Chetnitipath Promchin,
Phramha Boonpasid Nathapunyo, Chatreudee Wilkie

191-209
- **กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
สำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11**

School Administrative Strategies Based on the Concept of
Professional Learning Communities to Enhance Student Quality at
Phrapariyatti Dhamma Schools under Phrapariyatti Dhamma Educational
Service Area Office, General Education Division, Area 11

พระครูปัญญารุทธาร, พระเมธีวัชรภรณ์, วิมลพร สุวรรณแสนทวี
Phrakrupanyathurathorn, Phrameteewatcharaphorn,
Vimonporn Suwanseantavee

210-229

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ (Academic Article)

- แนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้ความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐาน 230-249
Employer-needs-based Guidelines for Enhancing Employability Skills of Students with Intellectual Disabilities in Thai Special Schools
กนกพร กิริยะ, อนุชา กอนพวง, ณัฐกานต์ ประจันบาน, พิทยา แสงสว่าง
Kanokporn Kiriya, Anucha Kornpuang, Nattakan Prachanban, Pittaya Saengsawat

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน (1)
- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (16)
- ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (17)
- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (25)

Research Article; Received: 2025-10-23; Revised: 2025-12-31; Accepted: 2026-01-12.

การศึกษาอัตลักษณ์ตำนานท้องถิ่น อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

Studying the Identity of Local Legends in Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province

จุไรรัตน์ รัตติโชติ^{*1}, วรเวช ว่องศิริ², ชญาดา ชูชัยสิงห์กุล³,
จตุพร เจริญพรธรรม⁴

Jurairat Rattichot¹, Worawet Wongsiri², Chayada Choochaisinghakul³,
Jatuporn Jarumpornthunma⁴

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

First/Corresponding Author, E-mail: jurairat_rat@nstru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของตำนาน อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแนวทางการสนทนากลุ่มในอำเภอฟิปูน จำนวน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลฟิปูน ตำบลเขาพระ ตำบลยางค้อม ตำบลกะทูนและตำบลควนกลาง โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 20 ปี ซึ่งมีอายุ 40 ปีขึ้นไป เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนและผู้มีความรู้เรื่องตำนาน จำนวน 30 คน เพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ และจำนวน 8 คน เพื่อสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของตำนานปรากฏ 4 ด้าน ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ด้านประเพณี ด้านนี้แสดงให้เห็นว่า ประเพณีลากพระเดือนห้ามีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่เกิดจากการผสมผสานความศรัทธาทางศาสนาเข้ากับกุศโลบายในการแก้ปัญหาชุมชน โดยมีมูลเหตุจากตำนานการลากพระเพื่อขับไล่เสียดและคุ้มครองชาวบ้านจากสัตว์ร้าย ซึ่งสะท้อนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและศรัทธาที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในช่วงเปลี่ยนผ่านวันขึ้นปี

ใหม่ไทย 2) อัตลักษณ์ด้านความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชน และทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน 3) อัตลักษณ์ด้านความเชื่อในพระพุทธศาสนา การอุทิศตนเพื่อสังคมและประวัติศาสตร์ชุมชน ตำนานพระเกจิเป็นการสะท้อนความเชื่อในพระพุทธศาสนา การอุทิศตนเพื่อสังคมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์และวัฒนธรรมในพื้นที่ และ 4) อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม การบวชและการแก้บนหลังจากได้ตั้งประสงค์เป็นการแสดงความเคารพต่อคำมั่นสัญญาและการแสดงความขอบคุณต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อัตลักษณ์ตำนานถูกหล่อหลอมขึ้นจากการผสมผสานระหว่างความเชื่อเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณและประวัติศาสตร์ ตำนานดังกล่าวจึงสะท้อนความคิดร่วม อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มาของสิ่งต่าง ๆ ผ่านวิถีชีวิตและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ องค์ความรู้จากการวิจัยคือ อัตลักษณ์ตำนานที่เกิดจากการผสมผสานความเชื่อเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมได้สร้างการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนผ่านประเพณี ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมที่สะท้อนการอุทิศตนเพื่อสังคมและการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; ตำนาน; พิธีกรรม; ความเชื่อ

Abstract

This research aims to investigate the legendary identities of Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province. This qualitative research employs the following instruments: in-depth interviews, non-participant and participant observations, and focus group guidelines. The study covers five sub-districts in Phipun District: Phipun, Khao Phra, Yang Khom, Kathun, and Khuan Klang. Key informants are selected from residents who have lived in the area for at least 20 years, 40 years of age or older, identified as local wisdom holders, community leaders or individuals knowledgeable about local legends. Data are collected from 30 participants via interviews and 8 participants via focus group discussions. The data are analyzed using content analysis.

The findings reveal that the identity of the legends is manifested in four distinct aspects. 1) Traditional identity highlights that the Buddha

image procession (Lak Phra) in the fifth lunar month possesses a unique identity formed by merging religious faith with an ingenious community-based solution. The tradition originates from legends regarding the procession to drive away tigers and protect villagers from wild beasts, reflecting local history and faith in the sacred during the transition of the Thai New Year. 2) Identity of belief in Sacred Powers characterizes the specific nature of the community and functions as a vital mechanism for sustainably preserving and transmitting local culture and wisdom. 3) Identity of belief in Buddhism, social devotion, and community history is reflected in legends concerning renowned Buddhist monks, which demonstrate deep-rooted faith in Buddhism and self-sacrifice for the betterment of society; these are crucial elements in establishing the area's unique identity and culture. 4) Ritualistic identity is observed in the practices of making vows and fulfilling vowed offerings upon the fulfillment of desires, serving as expressions of respect for promises and gratitude toward sacred entities. The identity of these legends is forged through an amalgamation of beliefs in the sacred, local wisdom, and culture, with temples serving as the spiritual and historical center. Consequently, these legends reflect collective thought, explaining natural phenomena and the origins of various entities through the lens of local ways of life and historical events. The knowledge gained from this research suggests that legendary identity, shaped through the integration of sacred beliefs, local wisdom, and culture, plays a significant role in the sustainable preservation and transmission of local cultural heritage. This is expressed through traditions, Buddhist faith, and ritual practices that embody social dedication and reverence for the sacred.

Keywords: Identity; Legend; Ritual; Belief

บทนำ

ตำนาน คือ เรื่องเล่าที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยมีแกนเรื่องสำคัญที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ บุคคลหรือสถานที่จริงในชุมชน ตำนานจึงทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างประวัติศาสตร์ที่จดจำได้กับโลกแห่งจินตนาการ ทำให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของพื้นที่ ตำนานมีลักษณะเด่นสำคัญเพราะเป็นความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่นว่า มีรากฐานมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แต่ถูกเสริมแต่งด้วยเรื่องราวที่แสดงให้เห็นอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความศักดิ์สิทธิ์ ตำนานมักผูกติดกับสถานที่จริงไม่ว่าจะเป็นวัด โบราณสถานหรือทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ซึ่งจะช่วยเสริมให้ตำนานมีความขลังและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ตำนานจึงทำหน้าที่สะท้อนและถ่ายทอดอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน ความเชื่อและระบบศีลธรรม ตำนานในหลายวัฒนธรรมมีบทบาทเป็นแบบแผนสำหรับการแสดงออกในเชิงพิธีกรรมของสังคม รวมทั้งเป็นแหล่งความรู้ของกลุ่มชนด้วย ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องเล่าธรรมดา แต่มีความสัมพันธ์กับระบบความคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2550)

ตำนานจึงไม่ใช่แค่เรื่องเล่า แต่เป็นความทรงจำร่วมทางวัฒนธรรมที่ช่วยก่อร่างสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ การศึกษาเกี่ยวกับตำนานจึงเป็นการศึกษางานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นระดับท้องถิ่นมากที่สุด ในบริบทการท่องเที่ยววัดชุมชนหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เรื่องเล่าพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการอธิบายที่มาของประเพณี พิธีกรรมทั้งที่สืบทอดมาจากอดีตและประเพณีสร้างสรรค์ในบริบทใหม่ ๆ ข้อมูลประเภทตำนานประจำถิ่น ประวัติศาสตร์บอกเล่า เรื่องเล่าของชาวบ้าน เป็นข้อมูลที่มีคุณค่ามากเพราะนักท่องเที่ยวชั้นดี ย่อมอยากทราบประวัติที่มาเพื่อให้เข้าใจความหมายสำคัญของสถานที่หรือประเพณีนั้น ๆ โดยมีเรื่องเล่าเป็นที่ยืนยันและเชื่อมโยงให้เกิดความหมาย โดยเฉพาะความหมายที่เป็นการสร้างใหม่ ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสถานที่และสินค้าที่ระลึกได้ (ศิริพร ณ ถลาง, 2558: 252) ด้วยเหตุนี้ ตำนานจึงเป็นสิ่งที่ปรากฏในทุกชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนก็มีวิธีการในการอนุรักษ์ตำนานแตกต่างกัน บางชุมชนอาจบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่สำหรับชุมชนที่ถ่ายทอดตำนานด้วยการเล่าสืบทอดกันมาและไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นับวันก็จะค่อยเลือนหายไป การที่คนรุ่นหลังตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นด้วยการดูแล รักษาและการสืบสานวัฒนธรรมจะทำให้ตำนานไม่เลือนหายไปจากชุมชน

อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์และความเป็นมาของตำนานที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ วัตถุศักดิ์สิทธิ์ เทพศักดิ์สิทธิ์และบุคคลศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นตำนานเรื่องพ่อท่านพลอย โอนโม (พระอธิการพลอย) อดีตเจ้าอาวาสวัดห้วยโก พระเกจิอิกรูปหนึ่งที่มีชื่อเสียงในด้านความศักดิ์สิทธิ์ และตำนานเจดีย์ข้างประลองงาคู่ ณ วัดโบราณารามในตำบลพิบูลซึ่งแสดงให้เห็นความเป็นมาของการตั้งชื่อเจดีย์ตามตำนานเกี่ยวกับช้างที่เข้ามาทำลายข้าวของภายในวัด ตำนานเล่าว่า วัดโบราณารามและเจดีย์นี้อาจสร้างขึ้นตามแบบแผนของวัดพระมหาธาตุ ซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของการจำลองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นต้นแบบและการแสดงความเคารพในรูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำนานพ่อท่านเจ้าฟ้าวาจาสิทธิ์ (พระอธิการแก้ว) วัดโบราณารามซึ่งมีวาจาสิทธิ์ ตามตำนานเล่าว่า พม่ายกทัพผ่านมาจะไปเมืองนคร ขึ้นมาทางแม่น้ำตาปีมาพักอยู่ที่วัด พม่ามากินของที่วัด ขโมยของวัด พ่อท่านเจ้าฟ้าพูดว่า “มึงมาขโมยของวัด มึงออกไปเดี่ยวฟ้าผ่าตาย” ก็เป็นจริงดังท่านว่า ทหารพม่าเดินไม่ทันพื้นวัดฟ้าก็ผ่าตาย เลยเรียกท่านว่า พ่อท่านเจ้าฟ้าวาจาสิทธิ์ (กิตติวัฒน์ ยงศรัทธา, 2567) ตำนานในอำเภอพิบูลจึงมีบทบาทในการบันทึกวิถีชีวิตผู้คนและชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับความเชื่อดั้งเดิม ทำให้คนในชุมชนต่าง ๆ มีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น

จากประเด็นดังกล่าว นำไปสู่ประเด็นการตั้งโจทย์วิจัยตำนานในอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราชว่า ตำนานสะท้อนถึงอัตลักษณ์และมิติทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างไร และสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการทำความเข้าใจอัตลักษณ์ของผู้คนในอำเภอพิบูลได้ในประเด็นใดบ้าง จึงเกิดการศึกษาวิเคราะห์และตีความอัตลักษณ์ที่ปรากฏในตำนานของอำเภอพิบูลเพื่อทำความเข้าใจความหมายและนัยทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกอยู่ในตำนานเหล่านั้น ซึ่งจะช่วยสะท้อนให้เห็นภาพรวมของอัตลักษณ์และรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวพิบูลได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของตำนาน อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมืองานวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม

รวมทั้งการศึกษาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลลายลักษณ์ ข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำนาน เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

1.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เข้าร่วมพิธีกรรมและกิจกรรมชุมชนเพื่อทำความเข้าใจ ค่านิยมและวัฒนธรรมเชิงลึกเน้นช่วงที่มีกิจกรรมสำคัญหรือช่วงเวลาที่มีการรวมตัวของชุมชนเพื่อให้เห็นปฏิสัมพันธ์เชิงลึก

1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน การตั้งบ้านเรือน โรงเรียน สถานที่สำคัญในชุมชน อาชีพของชาวบ้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยสังเกตในวันที่ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในเดือนสิงหาคมและเดือนกรกฎาคม 2567 โดยเน้นช่วงเวลาปกติเพื่อดูวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติที่ไม่มีการปรุงแต่ง

1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้นำชุมชน อายุ 40 ปีขึ้นไป และอาศัยในพื้นที่เกิน 20 ปี โดยเก็บข้อมูลจนถึงจุดอิ่มตัว (Data Saturation) ช่วงเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลว่างจากการปฏิบัติงาน โดยคณะผู้วิจัยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญช่วงเดือนสิงหาคมและกรกฎาคม 2567 จนกว่าคณะผู้วิจัยจะได้ข้อมูลครอบคลุมตามแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 ณ สวนพ่อเผ่า ตำบลยางค้อมกับผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปที่มีความรู้ในการเล่าตำนานเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ธีม (Thematic Analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นหลักและแนวคิดจากข้อมูลที่ได้ การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ด้านแหล่งข้อมูล (Data Triangulation) เปรียบเทียบข้อมูลต่างช่วงเวลา (เดือนกรกฎาคมและสิงหาคม) ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เปรียบเทียบข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์และเอกสาร

3. ชี้นำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยเรียบเรียงและตีความข้อมูล โดยใช้กรอบแนวคิดทางคติชนวิทยาเป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของตำนานอำเภอพิบูล และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ที่ครอบคลุมทั้งข้อมูลลายลักษณ์และมุขปาฐะ

ผลการวิจัย

อัตลักษณ์ของตำนานในอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏอัตลักษณ์ที่โดดเด่นจากตำนาน สามารถจำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. อัตลักษณ์ด้านประเพณี ในตำนานเรื่องประเพณีลากพระเดือนห้าได้เล่าสืบต่อกันมาว่า การจัดงานดังกล่าวมีความแตกต่างจากที่อื่นอย่างชัดเจนทั้งประวัติความเป็นมาและเหตุที่ต้องมีการลากพระเดือนห้าในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปีสืบเนื่องจากประเพณีดังกล่าวเริ่มต้นที่วัดยางค่อม พื้นที่บริเวณวัดยางค่อมเป็นพื้นที่ป่ามีเสือชุกชุม ชาวบ้าน เจ้าอาวาสจึงปรึกษาหาวิธีไล่เสือให้ออกไปจากหมู่บ้านจึงได้จัดพระมาแห่และตีกลองเพื่อให้เสือตกใจ ดังที่เกษม แก้วเจริญ (2567) ได้เล่าว่า “ถ้าให้เสือออกไปไกลก็ให้แห่กลองรอบ ๆ หมู่บ้านไปเลย พอมีการแห่กลองก็คุยกันว่า ให้นำพระ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปไว้บนรถแห่ด้วย พระที่นำมาใช้ส่วนใหญ่จะเป็นพระอุ้มบาตรปางลีลาหรือปางห้ามญาติก็ได้ นั่นเป็นที่มาของพระบก โดยตอนนั้นขุนพิบูลเป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่ ก่อนจะเป็นขุนก็เป็นผู้ใหญ่บ้าน พอท่านขึ้นเป็นกำนันก็ได้มาสร้างบ้าน ตรงหัวสะพานวัดยางค่อม แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว ได้มีการรื้อถอนออกไป มีลูกหลานมารื้อขายไป นอกจากนี้ วิรัตน์ ราชรักษ์ (2567) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ประเพณีลากพระดังกล่าวสืบเนื่องมาจากคนเลี้ยงช้างกำนัน 2 คน คือ นายกุ้ง นายนาค เป็นควาญช้าง นำช้างไปผูกไว้ตอนเช้า ตอนเย็นไปพากลับ พอไปถึงหลักช้าง ไปพบเสือแม่ลูกอ่อน เสือพุงมาทางนายนาค นายนาคเลยขึ้นหลังช้างหนีเสือ เขาเลยเรียกว่า ช้างถวญควาญ ช้างได้ก้มลงนั่ง เสือกัดนายนาคตาย นายกุ้งได้นั่งที่ได้พานสายคอช้าง พอช้างจะนั่ง นายกุ้งเอาหอกค้ำคอไว้ ช้างตกใจเลยพาวิ่งมา และเสือได้วิ่งตาม วิ่งมาขึ้นวัดยางค่อม วิ่งมาตามคลองเสือเข้าวัด ในขณะนั้นพ่อท่านจอนเป็นเจ้าอาวาส ไปปรึกษากับท่านขุนพิบูลหาทางไล่เสือให้ออกไปโดยการแห่พระ ลากพระ อธิษฐาน (บน) เสือให้ออกไป เลยเป็นที่มาของการลากพระไล่เสือหรือลากพระเดือน 5 เมื่อวาระปีใหม่เวียนมาถึง เสือก่มานอนอยู่ในเรือพระจึงเกิดเป็นประเพณีลากพระเดือน 5 ของทุกปี ตั้งแต่นั้นมาประเพณีการลากพระเดือน 5 จึงไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นประเพณีที่มีรากฐานมา

จากการแก้ปัญหาภัยคุกคามจากธรรมชาติ (เสือ) ในอดีต และเพื่อความเป็นสิริมงคล ทั้งยังเป็นการรำลึกถึงตำนานลากพระไล่เสือ

2. อรรถลักษณะด้านความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตำนานที่กล่าวถึงอรรถลักษณะด้านความเชื่อเรื่อง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่อำเภอพิบูลย์ ปรากฏในตำนานเรื่องวัดนางเอื้อย พ่อท่านทอง สิริรัตน (พระครูสังฆรักษ์ทอง) พ่อหลวงหวาน สีสุนณโณ (พระอธิการหวาน) พ่อท่านพลอย อโนโม (พระอธิการพลอย) พ่อหลวงแดง โกมาชะ (หัวเหล็ก) และตำนานหนูปีหลวงถึง เจดีย์ช้างประลองงาคู่ พ่อท่านเจ้าฟ้าวาจาสิทธิ์ (พระอธิการแก้ว) และตำนานเรื่องทวดหืด

ตำนานวัดนางเอื้อยตามคำบอกเล่าของชาวบ้านที่เล่าสืบต่อกันมาว่า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ คณะหนึ่งตะลุงและมโนราห์หากเดินทางผ่านหน้าวัดแล้วไม่รำมโนราห์ถวายก็จะไม่สามารถผ่านไปได้ “แม้แต่มโนราห์และหนังตะลุง ขณะที่แจวเรือผ่านวัดนางเอื้อย จะไม่สามารถแจวเรือผ่านไปได้ จะต้องมีการรำมโนราห์ถวายเสียก่อน จึงเป็นที่มาของเจ้าที่เจ้าทางขอบคุยมโนราห์” (พระครูสุวรรณศีรีรัตน์, 2567) นอกจากนี้ ในตำนานยังกล่าวเพิ่มเติมว่า วัวของชาวบ้านไม่สามารถผ่านเข้าไปในวัดได้ หรือหากเข้าไปได้ก็หลงทางไม่สามารถหาทางออกได้ ตำนานดังกล่าวแสดงให้เห็นการปกป้องสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จากการกระทำที่ไม่เหมาะสม ตำนานวัดนางเอื้อยจึงช่วยส่งเสริมการเคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และระเบียบปฏิบัติร่วมกัน ส่วนตำนานพ่อท่านทอง ตามตำนานเล่าว่า “พ่อท่านทองมาสดศพ ตอนกลับได้ขี่เรือผ่านคั้งน้ำลึกและเชี่ยวมาก พ่อท่านทองพูดขึ้นมาว่า ให้ระวัง พ่อท่านทองเลยเอามือค้ำ แต่ชาวบ้านที่เห็นเหตุการณ์กลับเห็นเป็นไม้ค้ำ ตอนเรือกำลังจะล่ม จึงทำให้เรือนั้นพลอดภัย” (เชาวลิต ศรีมุข, 2567) จากเหตุการณ์ในตำนานดังกล่าวทำให้ชาวบ้านเชื่อว่า ท่านเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ สามารถช่วยคุ้มครองชาวบ้านในยามที่เกิดภัยอันตราย พ่อท่านทองจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความศักดิ์สิทธิ์และการปกป้อง

พ่อหลวงหวาน สีสุนณโณ (พระอธิการหวาน) เป็นอีกท่านหนึ่งที่ชาวบ้านให้ความเคารพ เนื่องจากท่านมีความรู้ความสามารถในด้านสมุนไพร ท่านสามารถรักษาคนวิกลจริตได้ น้ำมันของหลวงปู่หวานใช้สมุนไพรดองกับน้ำมันมะพร้าวแล้วไปตั้งบนปากแผลทำให้เลือดหยุดได้ ไม่ว่าจะเป็นแผลฉกฉวย แผลทากกัด แผลถูกตีก็ตาม ตามตำนานยังเล่าว่า พ่อท่านคล้าย จันทสุณโณ (พระครูพิศิษฐ์อรรถการ) สัญญากับหลวงปู่หวานว่า ถ้าหลวงปู่หวานมรณภาพก่อน พ่อท่านคล้าย จันทสุณโณ จะมาวางไฟหรือถ้าพ่อท่านคล้าย จันทสุณโณ มรณภาพก่อน พ่อหลวงหวาน สีสุนณโณ ต้องไปวางไฟ ปรากฏว่า พ่อหลวงหวาน สีสุนณโณ มรณภาพก่อนพ่อท่านคล้าย จันทสุณโณ แต่

พอถึงเวลาเผาศพ กลับเผาไม่ติดจนกว่าพ่อท่านคล้าย จันทสุณโณ จะเดินทางมาถึง แล้ววางไฟ แล้วไฟก็ติดตามปกติ นั่นคือ อภินิหารของพ่อหลวงหวาน สีสุณโณ นอกจากนี้ ท่านยังสามารถเปลี่ยนเปลือกกล้วยให้กลายเป็นกระจุย เป็นการสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติและความเชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัฒนธรรมไทย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ตำนานพ่อหลวงหวาน สีสุณโณ สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เน้นความเชื่อความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับจิตวิญญาณ รวมถึงบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตใจและผู้ช่วยเหลือสังคม นอกจากนี้ ท่านยังได้รับการยอมรับในระดับชาติ จากการที่พ่อหลวงหวาน สีสุณโณ ได้รับพระราชทานพัดงาช้างจากพระมหากษัตริย์ ตำนานแห่งความเลื่อมใสในพ่อหลวงหวาน สีสุณโณ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน

พ่อท่านพลอย อโนโม (พระอธิการพลอย) เป็นพระเกจิอีกท่านหนึ่งที่มีชื่อเสียงในด้านความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพโดยทั่วไปทั้งชาวบ้านและพระเกจิที่มีชื่อเสียงเช่นพ่อท่านคล้าย ดังตำนานที่เล่ากันว่า พ่อท่านคล้ายถามคนที่ไปกราบไหว้ท่านว่า มาจากไหน พ่อท่านรู้ว่า มาจากห้วยโก ก็บอกว่า อยู่ห้วยโกก็ไม่ต้องมาหาเราถึงตรงนี้ ให้ไปหาพ่อท่านพลอย อโนโม ก็ได้ก็เหมือนเรานั้นแหละ ท่านก็มีความศักดิ์สิทธิ์เหมือนกัน มีการทำเหรียญเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่า ท่านเป็นที่เคารพศรัทธาในวงกว้าง ตำนานที่แสดงถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของหลวงพ่พลอย คือ การที่ท่านสามารถป้องกันค่ายอาสาสมัครต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่วัดห้วยโก ด้วยน้ำในคลองที่ไหลท่วมจนกองกำลังไม่สามารถโจมตีได้ มีเรื่องเล่ากันว่า สมัยที่พืปนยังเป็นกิ่งอำเภออยู่ ทหารจากชุมพรและนครศรีธรรมราชเข้ามาปราบคอมมิวนิสต์ที่ห้วยโก มีค่ายอาสาสมัครต่อต้าน ชาวบ้านที่สมัครใจมาอยู่ค่ายเพื่อร่วมมือกันปราบคอมมิวนิสต์ก็คนไทยด้วยกัน หลังจากเหตุการณ์บ้านเมืองสงบกลุ่มที่เรียกตัวว่า คอมมิวนิสต์ก็ลงมามอบตัวที่ทพภาค 4 ค่ายวชิราวุธ เขาเล่ากันว่า เคยยกกำลังจะมาโจมตีค่าย อส. (กองอาสารักษาดินแดน) ต่อต้านที่วัดห้วยโก แต่ยกมาครั้งใด พอมาถึงหัวสะพานที่ข้ามคลอง พบแต่น้ำในคลองไหลเอ่อท่วมไปหมด ไม่สามารถข้ามคลองมาได้ จึงเป็นตำนานที่เล่าเสริมความศักดิ์สิทธิ์ของพ่อท่านพลอย อโนโม (กิตติวัฒน์ ยังศรัทธา, 2567) พ่อท่านพลอย อโนโม ยังมีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร เช่น โรคไข้ป่า ปวดท้อง ปวดประจำเดือน หรือใครถูกยาสั่ง ยาพิษ พ่อท่านพลอยก็มียาแก้ นอกจากนี้ ท่านยังมีวิชาทำให้คนรักคนหลง (สุธา จันท์ชุม, 2567) ความสามารถของท่านสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านในยุคที่ยังไม่มีระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ ท่านจึง

เป็นแบบอย่างทั้งในฐานะผู้นำชุมชน แพทย์พื้นบ้าน เป็นตัวอย่างของผู้นำทางศาสนาที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่

สำหรับพ่อหลวงแดง โกมาชะ (หัวเหล็ก) อดีตสมภารวัดทุ่งนาใหม่ ท่านมีชื่อเสียงในเรื่องความคงกระพัน ยิ่งฟันไม่เข้า จึงได้รับฉายาว่า พ่อท่านแดงหัวเหล็ก นอกจากความคงกระพันแล้วท่านยังมีเมตตาธรรมและความศักดิ์สิทธิ์ในการปกป้องคุ้มครอง ชาวบ้านเชื่อว่า ท่านสามารถป้องกันอันตรายต่าง ๆ และเป็นที่พึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ ท่านยังมีความสามารถในการแก้ปญหาของหาย และคุ้มครองภัยให้กับชาวบ้าน มีความสามารถด้านการปลุกเสกวัตถุมงคล เหรียญและวัตถุมงคลของพ่อท่านแดงเป็นที่เคารพบูชาอย่างยิ่ง ดังตำนานที่เล่าว่า “พ่อท่านแดงมีความศักดิ์สิทธิ์นอกจากเมตตาแล้วก็ไม่เข้า เอมิดเอาขวานเอาพร้ามาฟันก็ฟันไม่เข้า ชาวบ้านเรียกว่า พ่อท่านแดงหัวเหล็ก มีการทำเหรียญท่านด้วย พ่อท่านแดงหัวเหล็กเป็นที่พึ่งของชาวบ้านในเรื่องการอธิษฐาน (บนบาน) ของหาย มีรูปปั้นอยู่คู่วัด เป็นเจ้าอาวาสลำดับที่ 6 อธิษฐาน (บนบาน) อะไรก็พ่อท่านแดงตลอด ท่านสามารถใช้ศัสตราตอกตะปูโดยไม่เป็นอันตราย ของหายรับมือ เวลาแก้คำอธิษฐาน (บนบาน) ปัจจุบันจุดประทัด เมื่อก่อนใช้บุหรี หนักพลู คลานช้าง (คลานเข้า) สมัยคอมมิวนิสต์ มีทหารมายังวัดทุ่งนาใหม่ พวกคอมมิวนิสต์จะมาตีทหาร แต่ถึงวัดก็มองเห็นเป็นน้ำไม่สามารถตีทหารได้ เพราะบาร์มีพ่อหลวงแดง โกมาชะ (หัวเหล็ก) (กิตติวัฒน์ ยังศรีธธา, 2567) ตำนานความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื้อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ยังปรากฏในตำนานเรื่องหนูปีหลวงถึง หนูปีกับหลวงถึงเป็นพรานป่า ทั้งสองเป็นเพื่อนกัน มีความสามารถในการเปิดป่าและปิดป่า สาเหตุที่ปิดป่าเอาไว้เพื่อไม่ให้คนอื่นเข้าไปล่าสัตว์ ปืนของหนูปีจะเป็นปืนศิลาของคนสมัยก่อน ยาว 8 ศอก คล้ายพระแสงปืนต้นของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อใช้ปืนดังกล่าว่าแรดจนเกิดเสียงกึกก้องพสุธา ผู้ล่าจึงต้องรีบหลบหนีให้พ้นรัศมีเสียง ‘สังโพร’ ของแรดตัวนั้น เนื่องจากก่อนที่แรดจะสิ้นใจ มันจะทำการอาลาฟงไพรด้วยอาถรรพ์ หากผู้ใดได้ยินเสียงอาลาฟงดังกล่าว่า จะต้องประสบกับเหตุเภทภัยหรือมีอันเป็นไปตามคำสาป (เชาวลิต ศรีมุข, 2567) ความเชื่อในเรื่องการสาปแช่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เป็นการสะท้อนความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและ การอาศัยร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติโดยไม่มีการเบียดเบียนธรรมชาติ ธรรมชาติจึงยังคงอยู่ ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ตำนานเจดีย์ข้างประลองงาคู ณ วัดโบราณาราม ในตำบลพิปูนเป็นอีกตำนานหนึ่งที่แสดงให้เห็นความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การตั้งชื่อเจดีย์ตั้งตามตำนานเกี่ยวกับช้างที่เข้ามาทำลายข้าวของภายในวัดและเจดีย์จำลอง ตามตำนานเล่าว่า วัดโบราณาราม

และเจตีย์นี้อาจสร้างขึ้นตามแบบแผนของวัดพระมหาธาตุ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการจำลองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นต้นแบบและการแสดงความเคารพในรูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ ท่านยังสามารถบันทาลให้ฟ้าผ่าลงโทษผู้ทำร้ายได้ ดังตำนานที่เล่าว่า “ทหารพม่าต้องการหาน้ำดื่มแต่ไม่พบ พ่อท่านเจ้าฟ้าวาจาสิทธิ์ตอนนั้นซื้อสมภารแก้ว ทหารพม่าเข้ามาสู้ศึกหิวน้ำ ดูนํ้าในบ่อ ในโอ่งและไหที่ไหนก็ไม่มี ก็เลยสอยมะพร้าวมากิน พอผ่ามะพร้าวก็ไม่มีน้ำ พม่าจึงโมโหหิว จึงจับสมภารแก้วแก้ผ้า พม่าเอาไม้เล็ก ๆ มาตีกะโปกสมภารจนเจ็บปวดหน้าใจ สมภารบอกว่า ทรมานคนแก้ผ้าดินจะลงโทษเอา พอพม่าออกจากวัด เล่ากันว่า ฟ้าก็ผ่าลงมาทันที ถูกทหารพม่าที่ทรมานสมภารแก้วถึงแก่ชีวิตไปหลายคน ชาวบ้านที่อยู่ในเหตุการณ์ก็เล่าว่า เป็นไปตามวาจาของท่านฟ้าดินจึงลงโทษ พอฟ้าผ่าตาย ชาวบ้านจึงเรียกว่า พ่อท่านเจ้าฟ้าวาจาสิทธิ์ (กิตติวัฒน์ ยังศรีธา, 2567) ตำนานพ่อท่านเจ้าฟ้าวาจาสิทธิ์จึงเป็นตำนานที่สะท้อนพลังอำนาจในความศักดิ์สิทธิ์ พลังแห่งการปกป้องชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ในการปกป้องชุมชนจากภัยอันตรายส่วนทวดหีดเป็นตำนานหนึ่งที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ทวดหีดเป็นหมอพื้นบ้านรักษาโรคภัยต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ เช่น การถูกคุณไสยหรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติ นอกจากนี้ ท่านยังสามารถทำนายโชคชะตาได้ ตอนที่ทวดหีดเสียชีวิต ชาวบ้านทำโลงนั่งให้เพื่อยกย่องและให้เกียรติท่านในฐานะที่ท่านเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน เป็นปูชนียบุคคลที่ทุกคนเคารพและระลึกถึง ดังตำนานว่า “ทวดหีดจะเป็นคนทำนายดวงบ้าน ดวงเมือง ทวดหีดเคยทำนายว่า แผ่นดินจะเกิดภัยพิบัติราบเป็นหน้ากลอง เป็นคนรักษาเกี่ยวกับโรคภัย สมัยก่อนเชื่อว่า ถ้าโดนคุณไสยหรือโดนของสามารถให้ทวดหีดแก้ให้ได้ เป็นคนทำนายโชคชะตาแม่น” (เขาวลิต ศรีมุกข์, 2567) ตำนานของทวดหีดสะท้อนระบบความเชื่อในพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบต่อมา แสดงให้เห็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ผสมผสานความเชื่อทางศาสนาซึ่งปรากฏในการทำโลงนั่งซึ่งเป็นคติทางพุทธ-พราหมณ์ที่ยกย่องผู้มีสภาวะจิตสูงส่งและการดำรงตนเป็นที่พึ่งของผู้อื่น ความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ในการเยียวยาสภาวะจิตใจชาวบ้านที่ถูกกระทบด้วยสิ่งที่ไม่มองเห็น เช่น คุณไสยที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมและความยำเกรงในชุมชน และภูมิปัญญาทางด้านวิทยาศาสตร์การเป็นหมอพื้นบ้านที่ต้องอาศัยการสั่งสมความรู้เรื่องสมุนไพรและการทำนายภัยพิบัติที่ต้องมีรากฐานจากการสังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

3. อัตลักษณ์ความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา การอุทิศตนเพื่อสังคมและประวัติศาสตร์ชุมชน ในตำนานเรื่องพ่อท่านทอง สิริรัตน (พระครูสังฆรักษ์ทอง)

หลวงพ่อชม ธมฺมปาโล และพ่อหลวงหวาน สีสุวณโณ (พระอธิการหวาน) สำหรับพ่อท่านทอง สิริรัตน มีบทบาทสำคัญต่อคนในชุมชน กล่าวคือ ท่านได้มอบที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนพิบูลสังฆรักษ์ประชาอุทิศและการสร้างวัดในพื้นที่ ดังตำนานที่กล่าวว่า “พ่อท่านทอง อุทิศที่ดิน 50 ไร่ เพื่อสร้างโรงเรียนพิบูลสังฆรักษ์ประชาอุทิศ เป็นโรงเรียนมัธยม พ่อท่านทองได้สร้างวัดไว้มากมาย ได้แก่ 1) วัดหน้าเขา 2) วัดห้วยโก 3) วัดกระทุนเหนือ 4) วัดบ้านโนไร่ พ่อท่านทองมีสมณศักดิ์เป็นพระครูสังฆรักษ์ เป็นเจ้าคณะตำบล มีลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก” (เขาวลิต ศรีมุกข์, 2567) การกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนได้ยกย่องเหตุการณ์นี้ให้เป็นสัญลักษณ์แห่งความเมตตาธรรมที่พ่อท่านทองได้อุทิศตนเพื่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เรื่องราวของพ่อท่านทอง ทำหน้าที่เป็นตำนานที่มีชีวิตซึ่งส่งต่อคุณธรรมและความเป็นปึกแผ่นของชาวพิบูลสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน การบริจาคที่ดินของพ่อท่านทองมีสถานะเป็นทั้งประวัติศาสตร์ในฐานะที่มีหลักฐานโฉนดและอาคารเรียนและเป็นตำนานในฐานะที่เป็นเรื่องเล่าถึงคุณงามความดีที่ชาวบ้านหยิบยกมาสั่งสอนบุตรหลานที่ยึดโยงจิตใจคนในพื้นที่เข้าด้วยกัน โดยตำนานทำหน้าที่เติมเต็มคุณค่าทางจิตใจให้กับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในหน้าประวัติศาสตร์

การอุทิศตนเพื่อชุมชนยังปรากฏในตำนานเรื่องของหลวงพ่อชม ธมฺมปาโล (พระครูมงคลจริยาจารย์) ท่านมีบทบาทสำคัญในการอุทิศตนเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นแบบอย่างของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนและวัด โดยการสร้างถนนและโรงพยาบาลให้กับชุมชน บทบาทดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานร่วมกันกับชุมชน การพัฒนาสุขภาพและการสาธารณสุข การสร้างอนามัยและการนำหมอเข้ามาช่วยเหลือคนในชุมชน ซึ่งให้เห็นความสำคัญของสุขภาพและการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน การทำงานร่วมกันกับชุมชน ความร่วมมือระหว่างท่านกับผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านในการพัฒนาถนนและอนามัย สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน เรื่องราวของหลวงพ่อชม ธมฺมปาโล ยังเป็นการบอกเล่าประวัติศาสตร์ของการพัฒนาชุมชนและความเปลี่ยนแปลงในอดีต ซึ่งมีคุณค่าต่อการศึกษาและการสืบทอดความรู้ในชุมชน ตำนานของหลวงพ่อชม ธมฺมปาโล จึงเป็นการบอกเล่าประวัติศาสตร์ตำนานของชุมชน นอกจากนั้น ตำนานวัดยางค่อมก็เป็นอีกหนึ่งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความสำคัญของวัดและความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ คือ การที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 เสด็จมาทำพิธียกข้อฟ้า โดยเสด็จพระราชดำเนินด้วยเท้าเปล่าเพื่อใกล้ชิดกับราษฎรของพระองค์และแสดงให้เห็น

ความเรียบง่าย วัดยางค้อมจึงกลายเป็นวัดที่มีคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์ เป็นตัวอย่างสำคัญของประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต การที่เหตุการณ์จริงถูกยกระดับเป็นตำนานแสดงให้เห็นกระบวนการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พื้นที่ผ่านพระราชจริยวัตร นอกจากวัดยางค้อมเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์แล้ว เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2531 เป็นโศกนาฏกรรมครั้งประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่งสร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่นักเรียนและครูเสียชีวิตจากน้ำป่าที่โหมกระหน่ำ สร้างความสูญเสียและความบอบช้ำทางจิตใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่เป็นความทรงจำร่วมของผู้รอดชีวิตและคนรุ่นหลัง หลังเหตุการณ์ผ่านไปก็มีการร่วมกันฟื้นฟูพื้นที่โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสร้างบ้านเรือนขึ้นมาใหม่ การรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญกับอดีตในฐานะบทเรียนสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงความไม่แน่นอนของธรรมชาติและความเป็นในการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ หลังจากอุทกภัยผ่านไปในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงริเริ่มโครงการอ่างเก็บน้ำคลองกะทูนและอ่างเก็บน้ำคลองกลาย อ่างเก็บน้ำทั้งสองแห่งจึงช่วยป้องกันปัญหาน้ำท่วมและแก้ปัญหาน้ำแล้ง ทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน ทำให้เมืองพิปูนเปลี่ยนจากเมืองปิด เป็นพื้นที่ให้ความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่การชมทิวทัศน์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการซึมซับเรื่องราวการเกิดใหม่ของเมืองพิปูนหลังภัยพิบัติ เป็นจุดขายที่เชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาพื้นที่กับพระมหากรุณาธิคุณ อ่างเก็บน้ำกะทูนจึงไม่ใช่แค่เขื่อน แต่นิยามใหม่ คือ อนุสรณ์สถานแห่งพระมหากรุณาธิคุณ

สำหรับพ่อหลวงหวาน สีสุวณโณ (พระอธิการหวาน) เป็นอีกท่านหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการอุทิศตนเพื่อพัฒนาชุมชน พ่อหลวงหวาน สีสุวณโณ เป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงในชุมชนพิปูน ท่านเป็นรุ่นพี่รุ่นน้องกับพ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ (พระครูพิศิษฐ์อรรถการ) ท่านมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านการศึกษาและศาสนา เป็นพระที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ท่านมาสร้างวัดนางเอื้อยก็ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านช่วยกันลงขัน วันที่จะเผาท่านจุดไฟไม่ติด ลูกสาวเลยนึกขึ้นได้ว่า ท่านเคยอยู่วัดควนสร้างสนิทสนมกับพ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ และได้สัญญากันว่า ใครตายก่อนต้องมาเผาให้ ตามตำนานกล่าวว่า ท่านเป็นพระนักพัฒนา พระนักสร้าง สร้างมาประมาณ 6-7 วัด เช่น วัดควนสร้าง วัดนางเอื้อย วัดควนสะอาด วัดห้วยทรายขาว อำเภอดงควาย สำนักสงฆ์สมภารหวาน ปัจจุบันร้าง เมื่อชาวบ้านมีเรื่องเดือดร้อน เจ็บป่วยเขาจะบ่นคู่กัน (เจียมใจ ดังหังซัน, 2567) พ่อหลวงหวาน สีสุวณโณ และพ่อท่านคล้าย จันทสุวณโณ จึงเปรียบเสมือนพระคู่บ้านคู่เมืองเป็นที่เคารพและศรัทธาอย่างสูงของ

ชุมชน ส่วนตาพุตาคานเป็นชาวบ้านที่ชุมชนให้ความเคารพ เนื่องจากท่านมีความศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกับพ่อหลวงฉวย จนทกโร (พระครูการุญกิจโกศล) เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้าน ด้วยคุณสมบัติที่โดดเด่นของท่าน คือ เป็นคนสุภาพและใจกว้าง ท่านเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ทั้งยังเป็นผู้ที่ชาวบ้านเชื่อว่า ช่วยบันดาลความสำเร็จ โดยเฉพาะในเรื่องการทำงาน หากใครเดือดร้อนไปอธิษฐาน (บน) ขอให้ท่านช่วยก็จะสำเร็จ แม้พ่อหลวงฉวย จนทกโร จะมรณภาพแล้ว แต่ชาวบ้านยังคงศรัทธา สะท้อนถึงความผูกพันทางจิตวิญญาณที่ลึกซึ้ง ความศรัทธาของชุมชนต่อพ่อท่านทอง สิริรัตน หลวงพ่อชม ธมมปาโล พ่อหลวงหวาน สีสุวณโณ และพ่อหลวงฉวย จนทกโร ทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชน

4. อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม ในตำนานเรื่องของท่านชีปะขาว พ่อหลวงแดง โกมาชะ (หัวเหล็ก) ตาขาวปลายทูน วัดนางเอื้อย ตาพุตาคานและตำนานเรื่องเทวดานาหละ อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมปรากฏพิธีกรรมการบนและการแก้บน การบนของชาวบ้านก็จะบนในเรื่องทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขอให้สอบผ่าน ขอให้ได้งานหรือตำแหน่ง บนไม้ให้ของหาย บนขอฝนหรือบนไม้ให้ฝนตกในช่วงเวลาประกอบกิจกรรมที่สำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้งานราบรื่น เมื่อได้ตามที่อธิษฐาน (บนบาน) แล้วก็มีการแก้คำอธิษฐานด้วยการจุดประทัดหรือการถวายสิ่งของตามที่ได้อธิษฐานเอาไว้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและคำมั่นสัญญาที่ได้ขอไว้ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

สำหรับพ่อท่านชีปะขาวหรือพ่อท่านตาผ้าขาวมีบทบาทโดยตรงต่อเกษตรกรชาวบ้านเชื่อว่า ท่านศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้คุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องการทำนาและการใช้ชีวิตประจำวัน “ตอนนั้นในหมู่บ้านฉวางในยุคนั้นเขาเล่าว่า จะใช้วัวทำนาเป็นส่วนใหญ่ ใช้ควายเป็นส่วนน้อย ส่วนมากจะใช้วัวคู่ในการลากไถ ลากคราด เมื่อต้องออกซื้อ ก็ออกซื้อท่านตาผ้าขาวให้มาช่วยดูแลวัว อย่าให้วัวเจ็บวัวป่วย ให้ฝึกง่ายพูดรู้เรื่อง เมื่อทำการไถนาเสร็จ ก็มีการลาวัว การลาวัว คือ ทำนาเสร็จแล้วได้นำวัวไปคินให้วัวไปอยู่ตามปกติตามธรรมชาติ การทำนาสมัยก่อน คือน้ำอยู่ตรงไหนจะไปทำตรงนั้น” (ชนชาติ เพชรภรณ์ และมีชัย ละม้าย, 2567) สำหรับการแก้คำอธิษฐาน พ่อท่านตาปะขาว คือ การถวายเทียนแฉกหรือเทียนทาเพื่อแก้คำอธิษฐาน ดังตำนานว่า “ก่อนที่จะเราจะขึ้นไปนมัสการพระพุทธสิหิงค์บนยอดภูเขาพระจะต้องกราบท่านก่อน หากจะมีการแก้คำอธิษฐานเขาจะเอาเทียนแฉก บ้างก็เรียกเทียนทาที่มีสามแฉก เป็นเทียนที่เอามาแก้ ที่เห็นที่อื่นคล้าย ๆ เป็นสามง่าม แล้วก็ผูกกันอยู่” (บุษยา ธนากรรัฐ, 2567)

พิธีอธิษฐานและการแก้คำอธิษฐานที่ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น จุดประทัด ถวายทุเรียน รำวงสรวง ฯลฯ เป็นการแสดงออกถึงการมีชีวิตของตำนานในปัจจุบัน โดยใช้เรื่องเล่าที่จบไปในอดีต พิธีกรรมเหล่านี้ช่วยให้ชุมชนมีจุดร่วมทางจิตใจ เป็นพิธีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การตั้งจิตอธิษฐานในเรื่องสำคัญ เช่น การขอพรให้ประสบความสำเร็จในการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้าทำงาน การอธิษฐานเพื่อเสริมสิริมงคลในการประกอบสัมมาอาชีพและการดำเนินธุรกิจให้เจริญรุ่งเรือง การอธิษฐานขอพรให้ไม่ต้องเข้ารับการตรวจเลือกทหาร พร้อมทั้งอธิษฐานว่า จะถวายหัวหมูเป็นการแก้คำอธิษฐานพร้อมเหล่าชาวหากประสบความสำเร็จ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นข้อพึงปฏิบัติ คือ การที่จะอธิษฐานจะต้องอธิษฐานในสิ่งที่ถูกต้องเท่านั้น หากใครอธิษฐานจะมีคำพูดติดปากกันว่า ท่านรับมือ รับมือ คือ การอธิษฐาน (บนบาน) แล้วท่านรับ แต่สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของการอธิษฐานในพื้นที่อำเภอพิบูลย์ คือ การอธิษฐานด้วยเทียนแฉกหรือเทียนทา ดังปรากฏในตำนานเรื่องพ่อท่านตาปะขาว อีกสิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านนิยมบนพ่от่านตาปะขาว คือ การอธิษฐานขอมวยถวาย เนื่องจากท่านขึ้นขอขมาขอมวยส่วนพ่อหลวงแดง โกมาชะ (หัวเหล็ก) เป็นอีกท่านหนึ่งที่ชาวบ้านอธิษฐานขอพรท่านเมื่อมีของหายหรือหาของไม่เจอก็จะนึกถึงพ่อท่านแดงหัวเหล็ก เมื่อได้ของคืนมาก็จะแก้คำอธิษฐานท่านด้วยการถวายบุหรี หมากพลู จุดประทัด คลานช้าง (คลานเข้า) สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน รูปปั้นของพ่อท่านแดงถูกสร้างไว้คู่กับวัดทุ่งนาใหม่เพื่อเป็นการเคารพและการยกย่องท่าน

ตำนานตาขาวปลายทูนเป็นอีกหนึ่งตำนานที่แสดงให้เห็นความเชื่อและศรัทธาของชุมชนว่า เป็นงูเหวดาหรืองูเจ้าที่ ตาขาวปลายทูนมีลักษณะเป็นงูใหญ่สีขาวและมีหงอน เวลาชาวบ้านขึ้นเขาไปทำสวนทำไร่หรือเดินทางผ่านพื้นที่สำคัญทางธรรมชาตีก็นึกถึงตาขาวปลายทูนในฐานะงูเจ้าที่ ความเชื่อดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงศาสนาพิธีกรรม (การบนบานและการแก้บน) ซึ่งเป็นปฏิบัติบูชาตามความเชื่อที่เน้นเรื่องสัจจะและบุญคุณ อันเป็นรากฐานของศาสนาหลักในสังคมไทยและจิตวิญญาณระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ชาวบ้านไม่ได้มองว่า เขาหรือป่าเป็นเพียงทรัพยากร แต่เชื่อว่า มีจิตวิญญาณเจ้าที่คอยดูแลอยู่ จิตวิญญาณในที่นี้จึงหมายถึงสัมพันธภาพทางใจที่ทำให้มนุษย์ต้องรักษาสอดคล้องกับธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดและสันติสุขในใจ ที่ชาวบ้านต้องให้ความเคารพ จึงก่อเกิดเป็นพิธีกรรมและความเชื่อขึ้นมาด้วยการรำโนราห์ถวาย สะท้อนบทบาทของโนราห์ในฐานะสื่อกลางที่เชื่อมโยงโลกมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งยังสะท้อนถึงบทบาทของศิลปะการแสดงพื้นบ้านในฐานะเครื่องมือทางวัฒนธรรมของความเชื่อดั้งเดิม สำหรับพิธีกรรมการแก้บนด้วยการเปลือย

กายและกลานเหมือนช้างในพื้นที่เปรียบเสมือนการอ่อนน้อมถ่อมตนเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งอาจแสดงให้เห็นค่านิยมของชุมชนที่เน้นความเคารพและการยอมรับอำนาจที่ยิ่งใหญ่กว่า ในการตั้งชื่อว่า เขาปลายทูน เกิดขึ้นจากตำนานตาขาวปลายทูน แสดงให้เห็นความสำคัญของตำนานในฐานะเครื่องมือสร้างความหมายและอัตลักษณ์ให้กับสถานที่ ชื่อดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ที่บอกเรื่องราวความเชื่อของคนในชุมชน ตำนานตาขาวปลายทูนจึงสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงความสำคัญของพิธีกรรมและศิลปะการแสดงพื้นบ้านในการรักษาและสืบทอดความเชื่อ ขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นความเชื่อในการเคารพและเชื่อมโยงธรรมชาติในฐานะสิ่งคุ้มครองชีวิตของชาวบ้าน

การรำมนโนราห์ถวายเป็นการแสดงหนังตะลุงยังปรากฏในตำนานเรื่องวัดนางเอื้อยที่เล่าสืบต่อมาว่า หากเดินทางผ่านวัดต้องแสดงความเคารพต่อเจ้าที่และเป็นธรรมเนียมปฏิบัติตามความเชื่อที่ว่า การรำมนโนราห์เป็นสิ่งที่เจ้าที่เจ้าทางชื่นชอบ การรำถวายก่อนเดินทางหรือทำกิจกรรมจึงสะท้อนให้เห็นความสำคัญของพิธีกรรมเพื่อแสดงความเคารพต่อเจ้าที่ มโนราห์และหนังตะลุงจึงเป็นมากกว่าศิลปะพื้นบ้าน ความเชื่อนี้จึงสะท้อนอัตลักษณ์ของภาคใต้ที่แสดงให้เห็นว่า มโนราห์ไม่ได้เป็นเพียงการแสดงเพื่อความบันเทิง แต่ยังมิมีบทบาททางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมร่วมด้วย

สำหรับอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมที่มีลักษณะพิเศษในพื้นที่ คือ การแก้บนด้วยการปล่อยไก่เป็น ปรากฏในตำนานเรื่องตาพุดตาคาน ตามตำนานกล่าวว่า ตาพุดตาคานเป็นคนเลี้ยงช้างอยู่ที่อำเภอสิชลแล้วช้างตาพุดตาคานหายมาในพื้นที่อำเภอพิปูน ตาพุดตาคานเลยติดตามมาและมาอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอพิปูนตั้งแต่นั้นมา ตาพุดตาคานเป็นคนมีวิชาคาถาอาคม พอตายก็กลายร่างเป็นงูบองหลา (งูจาง) คอยคุ้มครองชาวบ้านที่ขึ้นเขา ทำสวน ทำไร่ หาของป่า ดังข้อมูลตำนานที่ว่า “การแก้บนหลังจากบนตาพุดตาคานโดยการปล่อยไก่มีชีวิต คือ ไก่แจ้ ชาวบ้านเรียกว่า ไก่ตาคาน นำไปปล่อยที่วัด เมื่อปล่อยแล้วคนที่ไม่ทราบว่าเป็นไก่แก้บน จับไปแกง จะมีอาการคันที่อาการที่แสดงให้เห็น คือ คอจะแคง คอจะห้อย” (เจียมใจ ดั่งหังขึ้น, 2567) การปล่อยไก่จึงเป็นการเช่นสรวงบูชา ซึ่งเกิดจากความศรัทธาของชาวบ้าน พิธีกรรมดังกล่าวจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่แสดงถึงการกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ทุกคนในชุมชนต้องถือปฏิบัติ หากใครล่วงเกินด้วยการนำไปทำอันตรายก็จะได้รับผลกระทบทันที ซึ่งสะท้อนให้เห็นกลไกการควบคุมทางสังคมแบบดั้งเดิมที่ทำให้คนเกรงกลัวและปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน และหากทำผิดก็ต้องออกชื่อหรือขอขมาจึงจะหายป่วยหรือหายจากอาการคอแคง (อาการคอเอียง) การกระทำดังกล่าวเป็นการยืนยันถึง

อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และบทบาทของท่านในการรักษาภูมิลักษณ์ของชุมชน เมื่อตาพูด ตาคานเสียชีวิตก็กลายเป็นงูบงหลา (งูจาง) ทำหน้าที่ปกป้องชาวบ้าน บ่งบอก ถึงความเชื่อในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่คุ้มครองผู้คนในชุมชน

พิธีกรรมการอธิษฐาน (บนบาน) ที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตด้านการเกษตรและ เกี่ยวข้องกับอาชีพของคนในพื้นที่ยังแสดงให้เห็นในตำนานเรื่องเทวดานาหลา เทวดา นาหลาเป็นงูเจ้าที่ประจำที่นา เมื่อก่อนเวลาชาวบ้านจะชนวัว เวลาจะตัดเรียน (ตัด ทุเรียน) ก็มาอธิษฐาน (บนบาน) ท่านไม่ให้ฝนตก โดยมีการอธิษฐาน ผ่านนางจิตรผู้เฒ่า ผู้แก่เป็นคนกลางในการสื่อสารกับเทวดาและการประกอบพิธีกรรม “เทวดาอยู่ในพื้นที่ นาของนางบุตร จงจิตร ใครจะชนวัว ก็ออกซื้อท่าน เลามาตั้งแต่สมัยเด็ก ๆ เป็นงูสีขาว ตัวใหญ่ เหมือนใครจะตัดทุเรียนก็ออกซื้อไม่ให้ฝนตก เด็กจะทำงาน พอตัดเสร็จก็ถวาย ทุเรียน ไม่ให้เป็นเหมยปากเหมยคอ (ไม่ให้ติดค้าง) เมื่อก่อนไปหานางบุตรให้ อธิษฐาน (บนบาน) ให้ แต่พอท่านเสียก็อธิษฐานกันเอง ออกซื้อกันเอง พอสำเร็จก็แก้ คำอธิษฐาน (บนบาน)” (คล่อง ศรีพัฒน์, 2567) ปัจจุบันชาวบ้านสามารถประกอบ พิธีกรรมได้เองโดยไม่ต้องผ่านนางจิตร สะท้อนถึงการปรับตัวของความเชื่อดั้งเดิมให้ เข้ากับชีวิตประจำวันในยุคใหม่ แม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลง ความเชื่อนี้ยังเป็นส่วน สำคัญที่สื่อถึงความผูกพันของคนกับธรรมชาติในพื้นที่ตำบลควนกลาง นอกจากนี้ การ แก้อธิษฐาน (บนบาน) ด้วยการจุดประทัดหรือการถวายสิ่งของเป็นการปฏิบัติที่สะท้อน ความเคารพต่อคำมั่นสัญญาและการแสดงความขอบคุณต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สีขาวของงู แสดงถึงภาพลักษณ์ของความบริสุทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์ เป็นลักษณะร่วมของความ เชื่อในวัฒนธรรมไทยหลายพื้นที่ในระดับท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อเรื่อง งูทวดหรืองูเจ้าที่ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลามักปรากฏในลักษณะ งูเผือกหรืองูขาว ซึ่งถูกนิยามว่า เป็นเทพารักษ์ผู้รักษาแผ่นดิน นอกจากนี้ สีขาวเป็น สัญลักษณ์ร่วมในวัฒนธรรมเอเชียที่สื่อถึงความบริสุทธิ์ การบำเพ็ญบารมี และสภาวะ กึ่งเทพ เช่น พญานาคเผือกในวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง การระบุว่า เทวดานาหลาเป็น งูสีขาว จึงมิใช่เพียงการอธิบายลักษณะทางกายภาพ แต่เป็นการย้ำสถานะความ ศักดิ์สิทธิ์ที่แยกออกจากงูทั่วไปในธรรมชาติ ซึ่งส่งผลต่อความยำเกรงและการรักษา คำมั่นสัญญา (การแก้บน) ของคนในพื้นที่ตำบลควนกลาง

อภิปรายผล

อัตลักษณ์ตำนานอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สร้างขึ้นได้จากทุนทาง วัฒนธรรมตำนานเกี่ยวกับวัดวาอาราม พระเกจิ ประเพณีลากพระเดือน 5 กลายเป็น

ทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนสามารถนำไปต่อยอดและสื่อสารอัตลักษณ์ของตนเองให้คนภายนอกรับรู้ได้ อัตลักษณ์ของตำนานกับการสร้างอัตลักษณ์ชุมชน เชื่อมโยงกับแนวคิดของสจ๊วต ฮอลล์ (Hall, 2011) ที่ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ตำนานไม่ใช่สิ่งที่คงที่ หากแต่เป็นกระบวนการของการสร้างความหมายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องผ่านการตีความบริบททางสังคม (Socio-cultural Context) กล่าวคือ อัตลักษณ์เป็นผลของการตีความผ่านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง มีใช้สิ่งที่กำหนดตายตัวมาตั้งแต่กำเนิด อัตลักษณ์ตำนานในพื้นที่มีได้คงที่ตามกาลเวลา แต่ถูกตีความใหม่ผ่านพิธีกรรมในปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนจากบทบาทหมอพื้นบ้านสู่การเป็นปูชนียบุคคลเชิงสัญลักษณ์ เพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ ตำนานถูกสร้างขึ้นจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นตำนานเกี่ยวกับเสือที่เข้ามาก่อวินาศกรรมในพื้นที่ การรำนมโนราห์ถวาย การแสดงหนังตะลุงถวายเมื่อผ่านวัดนางเอื้อย ตำนานดังกล่าวจึงนำไปสู่การประยุกต์และปรับตัวของชุมชนนำมาซึ่งการสร้างประเพณีและพิธีกรรมในพื้นที่

นอกจากนี้ อัตลักษณ์ตำนานในอำเภอพิปูนยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิกาภิ (2558) ที่ศึกษาเรื่องนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์: บทบาท หน้าที่ คุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชนท่าผาปูน อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในประเด็นความเชื่อของกลุ่มคนในชุมชนที่แสดงออกผ่านพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน ประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นแกนยึดโยงคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติจึงนับเป็นอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน

ประเด็นความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่อำเภอพิปูน ในประเด็นที่กล่าวถึงตำนานวัดนางเอื้อย ได้กล่าวถึงอนุภาพในการปกป้องคุ้มครองและมีข้อห้ามสำหรับผู้ที่ไม่เคารพ รวมถึงความเชื่อที่ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดขอชมการแสดงมโนราห์นั้นมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับผลการศึกษาของพิทยา บุชรรัตน์ และเบญจวรรณ บัวขวัญ (2559) เรื่องโนรา: การเปลี่ยนแปลงการปรับตัวและพลังสร้างสรรค์ในการดำรงอยู่ของคตินาฏยลักษณ์แห่งภาคใต้ งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ศิลปะการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านหลายอย่างที่ทำหน้าที่ในการให้ความบันเทิงและการประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะโนราห์ยอมรับกันว่า เป็นศิลปะการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านที่มีความเก่าแก่และมีพัฒนาการควบคู่กับสังคมชาวใต้ โดยความเชื่อเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงการแสดงทางศิลปะเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานความสัมพันธ์ทางสังคม การรักษาอาการเจ็บป่วยและการสร้างความสามัคคีในชุมชน ประเด็นการเชื่อมโยงความเชื่อในพื้นที่อำเภอพิปูน จะเห็นว่า มโนราห์เป็นส่วนหนึ่งของระบบความเชื่อ ดังตำนานวัดนางเอื้อย

ที่ระบุว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่อนุญาตให้เรือของคณะมนโรรห์และหนังตะลุงผ่านไปได้อีกหากไม่รำถวายเสียก่อน เป็นเครื่องยืนยันว่า มโนราห์ไม่ได้เป็นเพียงการแสดงพื้นบ้านทั่วไป แต่ถูกยกสถานะเป็นส่วนหนึ่งของระบบความเชื่อทางศาสนาและไสยศาสตร์ในพื้นที่ ความเชื่อนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิทยา บุขรารัตน์ และเบญจวรรณ บัวขวัญ ที่กล่าวถึงความเชื่อในเรื่องครุหมอนโรรห์และการรำโนราโรงครูซึ่งมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การแก้บน การรักษาโรค มโนราห์จึงเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมร่วม แม้ข้อมูลเรื่องวัดนางเอื้อยจะมาจากพื้นที่อำเภอพิปูน ส่วนงานวิจัยของพิทยา บุขรารัตน์ และเบญจวรรณ บัวขวัญ ได้ศึกษาในพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลา แต่ทั้งสองพื้นที่ก็มีลักษณะร่วมกันในเรื่องของการให้ความสำคัญกับการแสดงมโนราห์ในฐานะพิธีกรรม ความสอดคล้องนี้ชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมและความเชื่อที่เกี่ยวกับมโนราห์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แต่กระจายตัวอยู่ในภูมิภาคคาบสมุทรมอญและอาจมีรากฐานมาจากชุมชนโบราณที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีต

การที่ตำนานกล่าวถึงเจ้าที่เจ้าทางขอบนมโนราห์ แสดงให้เห็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม การหลอมรวมความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่หรือในท้องถิ่นเข้ากับการแสดงมโนราห์ ซึ่งเป็นศิลปะที่มีรากฐานจากวัฒนธรรมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและพระพุทธศาสนา ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพิทยา บุขรารัตน์ และเบญจวรรณ บัวขวัญ ที่ระบุว่า ชุมชนโบราณในพื้นที่ได้มีการติดต่อค้าขายกับอินเดียและรับวัฒนธรรมจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและพระพุทธศาสนาเข้ามา ความเชื่อที่ปรากฏในปัจจุบันจึงเป็นผลผลิตของการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนาน โดยสรุปแล้ว อัตลักษณ์ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในอำเภอพิปูนถือเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุน โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่า มโนราห์ไม่ใช่แค่การแสดงแต่เป็นส่วนสำคัญของระบบความเชื่อที่หล่อหลอมสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ซึ่งยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนจวบจนถึงปัจจุบัน ตำนานดังกล่าวเชื่อมโยงกับแนวคิดของเบนเนดิกต์ แอนเดอร์สัน (Anderson, 1983) ในประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อของชุมชนที่ก่อให้เกิดแนวคิดชาตินิยม เพราะตำนานและประเพณีในอำเภอพิปูนช่วยสร้างชุมชนจินตกรรม กล่าวคือ ผู้คนในชุมชนมีประสบการณ์ ความเชื่อและความทรงจำร่วมกันผ่านเรื่องเล่าเหล่านี้ แม้จะไม่ได้รู้จักกันทั้งหมด แต่ทุกคนในอำเภอพิปูนก็รับรู้และมีความรู้สึกร่วมในความเป็นพิปูนที่ถูกหล่อหลอมจากตำนานเกี่ยวกับวีรบุรุษทางศาสนาและประเพณีประจำปี

นอกจากนี้ งานวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภักพล บุญเหลือ (2561) ที่ได้วิจัยเรื่องตำนานปรัมปรา: ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์เยอ อำเภอราศีไศล จังหวัด

ศรีสะเกษ จากการวิจัยทำให้เห็นว่า บทบาทของตำนานเป็นการอธิบายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ รวมทั้งยังอธิบายประเพณี พิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ และตำนานปรัมปรายังมีบทบาทในการถ่ายทอดเรื่องราวท้องถิ่น ตำนานปรัมปรายังสะท้อนให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เยอ ตลอดทั้งตำนานยังเป็นข้อมูลและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อีกด้วย ดังนั้น จะพบว่า ตำนานปรัมปราเป็นเรื่องราวที่มีบทบาทในกลุ่มชาติพันธุ์เยอ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวก็มีความสัมพันธ์กับตำนานในอำเภอพิบูลย์ที่ตำนานก่อให้เกิดประเพณีและพิธีกรรมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เพราะตำนานเป็นเรื่องเล่าที่สะท้อนความเป็นไปในสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ตำนานอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏอัตลักษณ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ด้านประเพณี 2) อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3) อัตลักษณ์ด้านความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา การอุทิศตนเพื่อสังคมและประวัติศาสตร์ชุมชน และ 4) อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ตำนานในอำเภอพิบูลย์มีฐานะเป็นสื่อกลางและเครื่องมือในการสื่อสารการสร้างอัตลักษณ์และค่านิยมของชุมชน เช่น ความเคารพต่อธรรมชาติ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา การให้ความสำคัญกับผู้นำทางจิตวิญญาณ ตำนานเหล่านี้จึงไม่ใช่แค่เรื่องเล่า แม้เนื้อหาของตำนานจะเป็นเรื่องเฉพาะถิ่น แต่หน้าที่ของตำนานในอำเภอพิบูลย์กลับทำหน้าที่ตามหลักการสากล เช่น การสร้างกติกาสังคมเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างขวัญกำลังใจหลังเกิดมหันตภัย ซึ่งสะท้อนความคิดร่วมของผู้คนในกลุ่มชนเดียวกัน อัตลักษณ์ตำนานในอำเภอพิบูลย์สามารถสะท้อนผ่านตำนานท้องถิ่น ภาษา ประเพณี ความเชื่อและประสบการณ์ร่วมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตเกษตรกรรมหรือเหตุการณ์ภัยพิบัติน้ำป่า พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นพิบูลย์ในฐานะอัตลักษณ์ร่วมที่มีความหมายในทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ตำนานในอำเภอพิบูลย์ยังแฝงไปด้วยคติ ความเชื่อและโลกทัศน์ของชุมชนในยุคหนึ่ง อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและอธิบายที่มาของสิ่งต่าง ๆ ผลการวิจัยนี้ยังควรมีคุณค่าอย่างยิ่งในการเป็นรากฐานสำหรับผู้ต้องการศึกษาตำนาน อัตลักษณ์วัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอพิบูลย์และพื้นที่อื่น ๆ

ภาพ 1 อัตลักษณ์ตำนานอำเภอฟิปูน

สรุป

อัตลักษณ์ตำนานอำเภอฟิปูนปรากฏอัตลักษณ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ด้านประเพณี ในพื้นที่อำเภอฟิปูนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน แสดงให้เห็นความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในการจัดงานประจำปี ทำให้ประเพณีชักพระกลายเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญทางศาสนา โดยเฉพาะในด้านการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ที่สำคัญตำนานยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์สำคัญในอดีตให้เป็นประเพณีประจำปี ซึ่งล้วนเป็นรากฐานที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชุมชน 2) อัตลักษณ์ทางความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในอำเภอฟิปูนเปรียบเสมือนตำนานมีชีวิตที่เชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญา การเคารพธรรมชาติและการมีวัดเป็นศูนย์รวมรากฐานของการดำรงอยู่และสืบทอดความเป็นชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3) อัตลักษณ์ความเชื่อในพระพุทธศาสนา การอุทิศตนเพื่อสังคมและประวัติศาสตร์ชุมชน แสดงให้เห็นบทบาทสำคัญในการอุทิศตนเพื่อส่วนรวมของพระเกจิ วัดที่ท่านสร้างจึงเป็นมากกว่าสถานที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นศูนย์กลางของการรวมตัวและการพัฒนาชุมชน เป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำศาสนากับชาวบ้าน 4) อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมและความศรัทธาจากตำนานในพื้นที่อำเภอฟิปูน อัตลักษณ์ชุมชนด้านพิธีกรรมแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การมองธรรมชาติเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นมุมมองของชาวบ้านที่เห็นว่า ธรรมชาติและภูเขาเป็นสิ่งที่มีความศักดิ์สิทธิ์และควรได้รับการดูแล ความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ยังคงเป็นพื้นที่สำคัญของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกว.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กิตติวัฒน์ ยัษฐิธา. (2567). ชาวบ้านในพื้นที่. *สัปดาห์*. 9 สิงหาคม.
- เกษม แก้วเจริญ. (2567). รองสวพัฒนาธรรมอำเภอ. *สัปดาห์*. 13 กรกฎาคม.
- คล่อง ศรีพัฒน์. (2567). ชาวบ้านในพื้นที่. *สัปดาห์*. 14 กรกฎาคม.
- เจียมใจ ดั่งหิ่งห้อย. (2567). ชาวบ้านในพื้นที่. *สัปดาห์*. 13 กรกฎาคม.
- เชาวลิต ศรีมุข. (2567). ชาวบ้านในพื้นที่. *สัปดาห์*. 7 กรกฎาคม.
- ชนชาติ เพชรกรณ์ และมีชัย ละม้าย. (2567). ประชาชนชาวบ้าน. *สัปดาห์*. 6 กรกฎาคม.
- บุษยา ธนากรรัฐ. (2567). ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติปิปูน. *สัปดาห์*. 24 สิงหาคม.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2550). *กาลครั้งหนึ่ง: ว่าด้วยตำนานกับวัฒนธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูสุวรรณศรีรัตน. (2567). เจ้าอาวาส. *สัปดาห์*. 14 กรกฎาคม.
- พิทยา บุขรรัตน์ และเบญจวรรณ บัวขวัญ. (2559). โนรา: การเปลี่ยนแปลงการปรับตัวและพลังสร้างสรรค์ในการดำรงอยู่ของคตินาฏยลักษณ์แห่งภาคใต้. *สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*. 16 (2), 41-64.
- ภัคพล บุญเหลือ. (2561). *ตำนานปรัมปรา: ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์เยอ อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- รัชณี กาวี. (2558). *นิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์: บทบาทหน้าที่ คุณค่า และอัตลักษณ์ของชุมชนท่า ผาป้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วิรัตน์ ราชรักษ์. (2567). ชาวบ้านในพื้นที่. *สัปดาห์*. 16 สิงหาคม.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2558). *ประเพณีสร้างสรรค์ในสังคมไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุธา จันทร์ชุม. (2567). ชาวบ้านในพื้นที่. *สัปดาห์*. 7 กรกฎาคม.

- Anderson, B. (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Hall, S. (2011). Introduction: Who Needs 'Identity'? In Hall, S. and du Gay, P. (eds.). *Questions of Cultural Identity*. (pp. 1-17). London: Sage Publications Ltd.

Research Article; Received: 2025-11-08; Revised: 2026-01-08; Accepted: 2026-01-12.

การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา Building a Power Base of Local Politicians in Nakhon Ratchasima Province

สมชาย ภิณฺโญ^{*1}, ณัฐดนัย แก้วโพนงาม², ธรรมรัตน์ โรมแพน³
Somchai Pinyo¹, Nutdanai Keaowphonngarm², Thammarat Rompan³

หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Doctor of Political Science Program in Political Science,

Chaiyaphum Rajabhat University

First/Corresponding Author, E-mail: p.somchai444@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อวิเคราะห์เครือข่ายและกลไกที่มีผลต่อการสร้างและคงอยู่ของฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใสและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพและลักษณะการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็นกระบวนการทางสังคมการเมืองที่เชื่อมโยงระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนในรูปแบบของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความต่อเนื่องของวัฒนธรรมการเมืองแบบดั้งเดิมควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการเมืองสมัยใหม่ในระดับท้องถิ่น 2. เครือข่ายและกลไกทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน หมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไปจนถึงระดับจังหวัดและระดับชาติ โดยเครือข่ายดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้าง สนับสนุนและคงไว้ซึ่งฐานอำนาจทางการเมืองในพื้นที่ 3. แนวทางการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นจังหวัด

นครราชสีมาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการในหลายมิติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความโปร่งใสและความยั่งยืนของระบบการเมือง ประกอบด้วย 5 ประการ คือ 1) การพัฒนาผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นให้มีคุณภาพและคุณธรรม 2) การเสริมสร้างความโปร่งใสและกลไกตรวจสอบในระบบบริหารท้องถิ่น 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระดับของกระบวนการเมือง 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการเมืองแบบพหุภาคี 5) การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้แนวทางการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา

คำสำคัญ: อำนาจทางการเมือง; ระบบการเมือง; การเมืองท้องถิ่น

Abstract

This research aims to 1) to study the conditions and characteristics of local political power base construction in Nakhon Ratchasima Province, 2. to analyze the networks and mechanisms that influence the creation and maintenance of local political power bases in Nakhon Ratchasima Province, and 3. to propose guidelines for developing a strong, transparent, and sustainable local political system in Nakhon Ratchasima Province that fosters public participation. This qualitative research employs interviews with 30 key informants from five groups. Data is analyzed using descriptive content analysis.

The research findings reveal that 1) the nature and characteristics of the creation of local political power bases in Nakhon Ratchasima Province are characterized by a socio-political process linking local leaders and citizens through a patronage relationship. This reflects the continuity of traditional political culture alongside changes in modern political structures at the local level. 2) Local political networks and mechanisms in Nakhon Ratchasima Province are complex and interconnected at multiple levels, from the community, village, and local administrative organization levels to the provincial and national levels. These networks serve as key mechanisms for building, supporting, and maintaining local political power bases. 3) Guidelines for developing

the local political system in Nakhon Ratchasima Province require an integrated approach across multiple dimensions to strengthen transparency and sustainability. This includes five key aspects: 1) developing quality and ethical local political leaders, 2) enhancing transparency and oversight mechanisms in the local administration system, 3) promoting public participation at all levels of the political process, 4) building multilateral political cooperation networks, and 5) developing a participatory and sustainable political culture. The body of knowledge indicates guidelines for the development of the local political system in Nakhon Ratchasima Province.

Keywords: Political Power; Political System; Local Politics

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน แต่จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันสังคมไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงสาเหตุสำคัญที่เป็น เช่นนี้เพราะประชาชนยังประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยและกระบวนการทางการเมือง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังไม่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันนักการเมืองบางส่วนมุ่งเข้าสู่ระบบการเมืองด้วยวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นสำคัญมากกว่าการมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม แม้ประเทศไทยจะประสบกับปัญหาการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง แต่รัฐบาลได้แสดงเจตนารมณ์ในการแก้ไขและพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจัง โดยมุ่งส่งเสริมให้ประชาธิปไตยหยั่งรากในระดับชุมชน ผ่านการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับตำบลและหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการบริหารและตัดสินใจทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน (เสาวนีย์ ชินสิทธิรัตน์, 2545) นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ระบบการเมืองไทยได้เผชิญกับความผันผวนระหว่างการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยกับระบอบอำนาจนิยมที่แผ่อยู่ภายใต้รูปแบบของประชาธิปไตยตัวแทนแบบจอมปลอม ส่งผลให้คุณภาพของการ

เลือกตั้งและประสิทธิภาพของกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยควรเป็นกระบวนการที่เสรี เที่ยงธรรมและโปร่งใส โดยปราศจากการแทรกแซงหรืออิทธิพลจากปัจจัยภายนอกอื่นใด จึงจะสามารถถือได้ว่า เป็นการเลือกตั้งที่มีความชอบธรรมและเป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตยอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการได้มาซึ่งชัยชนะทางการเมืองและการครอบครองเสียงข้างมาก หากมีการใช้อำนาจของเสียงข้างมากเพื่อบ่อนทำลายกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจนำไปสู่การก่อระบอบอำนาจนิยมที่แฝงตัวภายใต้โครงสร้างของประชาธิปไตยในทางรูปแบบ ทั้งนี้ ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างระบอบอำนาจนิยมกับระบอบประชาธิปไตย มิได้จำกัดอยู่เพียงกระบวนการเลือกตั้งเท่านั้น แต่อยู่ที่การธำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมที่เที่ยงธรรม การมีรัฐบาลที่สามารถตรวจสอบได้ และการมีกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงหรืออคติทางการเมือง ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่มีความมั่นคงและยั่งยืน (Badie, et al., 2011)

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นแนวคิดสำคัญในระบอบประชาธิปไตย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและลดความเหลื่อมล้ำ การปกครองท้องถิ่นได้รับการบัญญัติในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ โดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ถือว่า ชัดเจนที่สุดเพราะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอิสระและปกครองตนเองได้ ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศทั้งแบบทั่วไปและแบบพิเศษ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม แม้การกระจายอำนาจดำเนินมาหลายสิบปี แต่ท้องถิ่นยังคงเผชิญปัญหาและพึ่งพารัฐส่วนกลางสูง ทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย ต่อมามีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ก็ได้เพิ่มอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น ผลจากการกระจายอำนาจทำให้ท้องถิ่นมีผู้แทนจากการเลือกตั้ง ส่งผลให้การเมืองระดับชาติขยายสู่ท้องถิ่น ประชาชนทั้งเมืองและชนบทมีบทบาทในการเลือกตั้งมากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเข้าสู่เวทีการเมือง ทำให้อำนาจรัฐเคลื่อนจากข้าราชการส่วนกลางไปสู่ผู้นำการเมืองท้องถิ่น การแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นจึงทวีความเข้มข้น และเมื่อส่วนกลางถ่วงเอื้อนภารกิจเพิ่มขึ้น ก็ยิ่งทำให้ท้องถิ่นกลายเป็นศูนย์กลางสำคัญของการเมืองไทยในปัจจุบัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงถือได้ว่า เป็นหน่วยงานพื้นฐานในท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีภารกิจในการที่จัดบริการสาธารณะที่จำเป็นให้

สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคลที่มีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ระบุว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นที่ย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนด นโยบายการบริหารการจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และอำนาจหน้าที่ของตนโดยเฉพาะส่วนรวมด้วย โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นด้วยการกำกับกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ ภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งระบุว่า การกำกับดูแลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็น และมีหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขที่ชัดเจนสอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นและประโยชน์ของประเทศส่วนรวม (โกวิทย์ พวงงาม, 2550)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่ที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนประชากรสูงและพื้นที่กว้างขวาง ครอบคลุมทั้งเขตเมือง ชานเมืองและชนบท ทำให้การเมืองท้องถิ่นมีความหลากหลายและซับซ้อน เขตเมืองนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การศึกษาและการคมนาคมของภาคอีสานทำให้เป็นพื้นที่สร้างฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับอำเภอและตำบล ผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นมักสร้างฐานอำนาจจากเครือข่าย เครือข่ายธุรกิจท้องถิ่น กลุ่มผลประโยชน์และด้านเกษตรกรรม รวมถึงการสนับสนุนจากกลุ่มศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมายังเป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงมีการลงทุนจากทั้งส่วนกลางและเอกชน ซึ่งกลายเป็นทุนทางการเมืองที่สำคัญ ส่วนการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมามีการแข่งขันสูง เนื่องจากมีจำนวนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมาก ทั้งเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายอำนาจที่หลากหลาย นอกจากนี้ ฐานเสียงยังเชื่อมโยงกับการเมืองระดับชาติ เพราะหลายตระกูลการเมืองในโคราชมีบทบาททั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ส่งผลให้โคราชเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญทางการเมืองที่นักการเมืองทุกระดับต้องให้ความสนใจ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะพื้นที่และพลวัตการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา ปัญหาที่ควรศึกษาและวิจัยในเรื่องการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นมีหลายประเด็น ประกอบด้วย 1) การผูกขาดอำนาจ

ทางการเมืองโดยตระกูลการเมืองท้องถิ่น ทำให้เกิดบ้านใหญ่หรือเครือข่ายการเมืองที่สืบทอดอำนาจต่อเนื่องขาดการแข่งขันที่เสรีและเป็นธรรม 2) อิทธิพลของเงินและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เครือข่ายธุรกิจ การลงทุนและทุนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างฐานเสียง อาจนำไปสู่การเมืองแบบอุปถัมภ์ 3) การซื้อสิทธิขายเสียงและการเมืองเชิงเครือข่ายการเลือกตั้งท้องถิ่นในโคราชมีการแข่งขันสูง จึงอาจมีการใช้เงินอิทธิพลและเครือข่ายทางสังคมเพื่อรักษาฐานอำนาจ 4) การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง แม้จะมีการเลือกตั้ง แต่บทบาทของประชาชนยังถูกจำกัดอยู่ในฐานะผู้เลือกมากกว่าผู้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายท้องถิ่น 5) ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ การเมืองในโคราชเชื่อมโยงกับพรรคการเมืองและนักการเมืองระดับประเทศ ทำให้เกิดการแทรกแซงหรือแข่งขันเชิงผลประโยชน์ 6) การขาดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การบริหารงานท้องถิ่นอาจยังมีข้อจำกัดด้านธรรมาภิบาล ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้น้อยและตรวจสอบได้ยาก และ 7) ความเหลื่อมล้ำระหว่างเขตเมืองกับชนบท เขตเมืองโคราชเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและอำนาจการเมือง ขณะที่ชนบทยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางการเมือง ดังนั้น การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมามีปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอุปถัมภ์ ทุนการเมือง บ้านใหญ่ การซื้อเสียง การแทรกแซงจากส่วนกลาง รวมทั้งการขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนซึ่งล้วนเป็นประเด็นวิจัยที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์เครือข่ายและกลไกที่มีผลต่อการสร้างและคงอยู่ของฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใสและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการสร้างฐานอำนาจนักการเมืองท้องถิ่นเป็นประเด็นหลักในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสร้าง

ฐานอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก จิตสำนึกและอารมณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจอย่างรอบด้าน และลึกซึ้ง อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่สะท้อนลักษณะและกลไกของอำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ (แววดาว พรหมเสน, 2554) ในการสร้างฐานอำนาจนักการเมืองท้องถิ่น

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 30 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่น ได้แก่ นายกและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกและรองนายกเทศมนตรี จำนวน 6 คน 2) กลุ่มนักการเมืองระดับจังหวัด ได้แก่ นายกและรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 คน 3) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 คน 4) กลุ่มผู้นำชุมชนและเครือข่ายพรรคการเมือง ได้แก่ ประธานชุมชน ประธาน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประธานบทบาทสตรี หัวหน้าแผนพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน 6 คน 5) กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจและประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือเชิงคุณภาพ ซึ่งมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากประสบการณ์ มุมมองและความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเครื่องมือหลักที่ใช้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) การบันทึกเสียง การบันทึกภาพและการจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบคลุมและสะท้อนความจริงในบริบทของพื้นที่การศึกษาอย่างแท้จริง ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งเป็นลักษณะการสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดแนวคำถามหลัก (Key Questions) ไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการ

2) การบันทึกเสียง (Audio Recording) การบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) อย่างครบถ้วนและแม่นยำ

3) การบันทึกภาพ (Photo Recording) คณะผู้วิจัยใช้การถ่ายภาพเพื่อช่วยสะท้อนและเตือนความจำถึงบริบท สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บข้อมูล

4) การจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) การจดบันทึกภาคสนามเป็นเครื่องมือสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นระหว่างการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่มได้อย่างเป็นระบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความเหมาะสมกับแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนความจริงทางสังคมของการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นได้อย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของโครงสร้างองค์กร กระบวนการทำงานและมิติอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นวิชาการ

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

2) การร่างแบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็นและสร้างข้อคำถามในแต่ละประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อให้เป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

3) การนำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเข้าพบที่ปรึกษาโครงการและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ

4) การนำเครื่องมือการวิจัยทุกฉบับที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปพบที่อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

5) การนำเครื่องมือการวิจัยที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อนึ่ง ในขณะที่ศึกษาคณะผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอยู่เสมอเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งออกเป็นลำดับขั้น ดังนี้

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ รายงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างฐานอำนาจของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องมือและกรอบแนวคิดของการวิจัยภาคสนาม

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านเทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึกและปฏิสัมพันธ์ของผู้ให้ข้อมูลในสภาพแวดล้อมจริง การสำรวจพื้นที่ (Field Observation) โดยคณะผู้วิจัยทำการสังเกตสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะพื้นที่ โครงสร้างการใช้ประโยชน์พื้นที่ รวมถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริบทของพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสร้างฐานอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น รวมทั้งเพื่อให้เข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองในพื้นที่อย่างรอบด้าน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

5.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนมุมมอง ประสบการณ์และทัศนะของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดและลึกซึ้ง

5.4 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) คณะผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น รวมถึงเอกสารทางราชการ นโยบายของรัฐและข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากภาคสนาม

5.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดวัน เวลาและสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 กลุ่ม 2) การดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 กลุ่ม และการบันทึกเสียง 3) การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 กลุ่ม แล้วนำมา

วิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็น อีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสมและไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไปเพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยการพิจารณาจากความเกี่ยวข้องของกลุ่มเครือข่ายชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกันในระดับพื้นที่และในระดับตำบลซึ่งผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันในการขับเคลื่อนทางการเมือง รวมถึงกระบวนการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ จัดเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุมประเด็นในการศึกษา ซึ่งในการกระบวนการสนทนากลุ่มย่อยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์กลุ่มโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็นเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเด็นการศึกษา สามารถถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสนทนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยได้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Data Credibility Verification) โดยให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่ทำการศึกษา ทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของข้อมูล ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดทำการแปลความหมายของข้อมูล พร้อมนำเสนอเพื่อให้ผู้ตรวจสอบได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การหักท้วงหรือการยอมรับข้อมูลที่นำเสนอเพื่อยืนยันความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลกับบริบทจริง วิธีการดังกล่าวถูกนำมาใช้ทั้งกับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่ผ่านมาการตีความของคณะผู้วิจัยแล้ว โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งช่วยเพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยโดยรวมเพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และนำเสนอภาพกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ รวมถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์สรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพและลักษณะการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาเกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมที่ซับซ้อน

ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน โดยมีสภาพและลักษณะการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น ดังนี้

1.1 บริบททางสังคมและการเมืองของจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีสภาพภูมิศาสตร์ ประชากรและเศรษฐกิจที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดความแตกต่างด้านทรัพยากรและการเข้าถึงบริการภาครัฐ ซึ่งกลายเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างอำนาจทางการเมืองในแต่ละพื้นที่ ระบบการปกครองท้องถิ่น เช่น เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีพลวัตสูง เป็นเวทีสำคัญในการแข่งขันและสร้างฐานอำนาจของกลุ่มการเมืองระดับฐานราก ขณะเดียวกันโครงสร้างอำนาจแบบดั้งเดิม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอิทธิพล ฯลฯ ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและรักษาฐานอำนาจ แม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยก็ตาม นอกจากนี้ วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ยังคงอยู่ในระบบการเมืองท้องถิ่น แต่เริ่มปรับตัวให้ยืดหยุ่นมากขึ้นภายใต้แรงกดดันจากการกระจายอำนาจของรัฐ การขยายตัวของสื่อและความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนรุ่นใหม่

1.2 เงื่อนไขที่เอื้อต่อการก่อรูปฐานอำนาจทางการเมือง ประกอบด้วย

1) เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การเข้าถึงทรัพยากรทุนและโครงการพัฒนา ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งเครื่องมือและกลไกสำคัญในการสร้างความชอบธรรม ความไว้วางใจและการยอมรับจากประชาชน

2) เงื่อนไขทางสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและกลุ่มผลประโยชน์ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อถือและสนับสนุนทรัพยากร ทำให้ฐานอำนาจทางการเมืองมีความมั่นคงและต่อเนื่อง

3) เงื่อนไขทางสถาบัน ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ และพรรคการเมือง ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงการเมืองระดับท้องถิ่นกับระดับชาติ เกิดระบบอำนาจที่มีความยืดหยุ่นและดำรงอยู่ได้ยาวนาน

4) เงื่อนไขทางวัฒนธรรม ได้แก่ ค่านิยม ความศรัทธาและความจงรักภักดีในตัวผู้นำ ซึ่งทำหน้าที่เป็นทุนเชิงวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่ผสมผสานกับทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคม ทำให้ผู้นำสามารถรักษาฐานอำนาจได้อย่างมั่นคง

ดังนั้น การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาเป็นผลจากการผสมผสานของหลายปัจจัย ทั้งด้านภูมิศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ สถาบันและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนและต่อเนื่อง ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา ยังคงมีวัฒนธรรมการเมืองแบบผู้นำเป็นศูนย์กลางที่อาศัยเครือข่ายทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการ

สร้างและรักษาอำนาจทางการเมือง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพลวัตทางการเมืองท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

2. การวิเคราะห์เครือข่ายและกลไกที่มีผลต่อการสร้างและคงอยู่ของฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า การสร้างและคงอยู่ของฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็นระบบความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายและกลไกหลายมิติที่เชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน โดยมีทั้งเครือข่ายทางการเมืองและกลไกการดำเนินงานที่ทำหน้าที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ดังนี้

2.1 เครือข่ายทางการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยเครือข่ายครอบครัวและเครือญาติ เครือข่ายทางการเมืองและพรรคการเมือง เครือข่ายราชการและข้าราชการท้องถิ่น เครือข่ายทางเศรษฐกิจและกลุ่มผลประโยชน์ รวมถึงเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรชุมชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นทุนทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่ช่วยสร้างความไว้วางใจ ความต่อเนื่องและเสถียรภาพของอำนาจทางการเมือง ทั้งยังเป็นช่องทางเชื่อมโยงผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่

2.2 กลไกการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยกลไกเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่หล่อเลี้ยงระบบอุปถัมภ์ กลไกทางเศรษฐกิจที่ใช้ทุนสร้างความสัมพันธ์และความจงรักภักดี กลไกเชิงนโยบายและโครงสร้างอำนาจรัฐที่ช่วยเสริมความชอบธรรมและอำนาจบริหาร และกลไกเชิงสัญลักษณ์และการสื่อสารทางการเมืองที่สร้างภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ผู้นำ

ดังนั้น การเมืองท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมาเป็นระบบที่ผสมผสานระหว่างทุนทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ผ่านเครือข่ายและกลไกที่มีความสัมพันธ์เชิงสอดประสานกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นมีความมั่นคง ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาพบว่า การพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการในหลายมิติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความโปร่งใสและความยั่งยืนของระบบการเมือง โดยมีแนวทางสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

3.1 การพัฒนาผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นให้มีคุณภาพและคุณธรรมมุ่งสร้างผู้นำที่มีจริยธรรม มีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบเพื่อสร้างความชอบธรรมและความเชื่อมั่นจากประชาชน

3.2 การเสริมสร้างความโปร่งใสและกลไกตรวจสอบในระบบบริหารท้องถิ่น เน้นการจัดตั้งระบบตรวจสอบภายในและภายนอกที่มีประสิทธิภาพ เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะเพื่อป้องกันการทุจริตและสร้างความไว้วางใจ

3.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับของกระบวนการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนและการติดตามนโยบายท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมทางการเมือง

3.4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการเมืองแบบพหุภาคี พัฒนาเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชนเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการเมืองท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและลดความขัดแย้ง

3.5 การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน ส่งเสริมค่านิยมทางประชาธิปไตย ความรับผิดชอบร่วมและการสื่อสารที่เปิดเผยระหว่างผู้นำกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาว

ดังนั้น แนวทางทั้ง 5 ประการนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นำไปสู่ระบบการเมืองท้องถิ่นที่มั่นคง เข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาเป็นผลจากการเชื่อมโยงของทุนทางเศรษฐกิจ สังคม สถาบันและวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างความชอบธรรมและรักษาอำนาจได้ในระยะยาว ซึ่งการคงอยู่ของฐานอำนาจลักษณะนี้ยังคงมีความท้าทายด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้ระบบการเมืองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรศักดิ์ จันทา (2566) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นพบว่า 1. การเมืองท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษมีการเชื่อมโยงกับฐานอำนาจของนักการเมืองในระดับชาติ เป็นการเอื้อผลประโยชน์เพื่อผลักดันให้ได้รับการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติในลักษณะการเมืองครอบครัว 2) กระบวนการและขั้นตอนในการสร้างและรักษาฐานอำนาจทางการเมืองผ่านความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับกลุ่มเครือข่าย กลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักการเมือง

ในระดับต่าง ๆ และกลุ่มนักธุรกิจผู้ประกอบการรายใหญ่ในพื้นที่ 3) องค์ประกอบที่มีผลต่อการสร้างและการรักษาฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย (1) สิทธิอำนาจ (2) ทรัพยากรทางวัตถุ (3) ทรัพยากรที่ไม่ใช่วัตถุ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของธรรมรัตน์ โพธิ์สุวรรณปัญญา (2562) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างฐานอำนาจของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นพบว่า ทรัพยากรอำนาจทางการเมืองที่ทำให้ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นสามารถสร้างอิทธิพลและมีอำนาจเหนือคนอื่นได้นั้นประกอบด้วย 1) เงินในด้านกลุ่มเครือญาติ 2) เงินในด้านการเมือง เศรษฐกิจหรือเงินทุน 3) เงินในด้านความมีบุคลิกลักษณะพิเศษ 4) เงินในด้านกลุ่มอาชีพที่สนับสนุน 5) เงินในด้านความรู้ความสามารถและความสำเร็จ ส่วนการสร้างเครือข่ายและการจัดองค์กรทางการเมืองที่มีผลต่อการสร้างฐานอำนาจของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นประกอบด้วย 1) กลุ่มนักการเมือง 2) กลุ่มผู้นำชุมชน 3) กลุ่มนักปกครอง 4) กลุ่มนักธุรกิจ 5) กลุ่มเพื่อนสนิท 6) กลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มนักเลง 7) กลุ่มเครือญาติ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสหายศ ทองคำ (2567) ได้ศึกษาเรื่องการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้วพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น คือ บุคคล กฎหมาย ความสัมพันธ์ของเครือญาติ การเมือง 2. กระบวนการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น คือ 1) การสร้างพันธมิตรกับกลุ่มต่าง ๆ 2) การขยายเครือข่ายบุคคลหรือเครือข่ายในการหาเสียงสนับสนุน 3) การใช้อำนาจที่เกิดจากกฎหมายหรือการแต่งตั้งและการใช้ความเชี่ยวชาญ 4) การใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการสื่อสาร 5) การใช้ตนเองเป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง 6) การใช้ความมุ่งมั่นในการบริหารงาน

2. เครือข่ายทางการเมืองท้องถิ่น (ครอบครัว, ธุรกิจ, ชุมชน) และกลไกการสร้างฐานอำนาจ (การจัดสรรทรัพยากร, นโยบาย) ในนครราชสีมามีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและสอดคล้องกันอย่างยิ่ง ซึ่งนักการเมืองใช้เครือข่ายเหล่านี้เพื่อสร้างความชอบธรรมและทำให้ฐานอำนาจมั่นคง ขณะเดียวกันก็ใช้กลไกผ่านมิติสังคมวัฒนธรรมและการพัฒนาเพื่อรักษาและขยายอิทธิพลของตนอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า การเมืองท้องถิ่นของนครราชสีมาเป็นระบบที่ผสมผสานทุนทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมอย่างซับซ้อน ซึ่งมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงได้สูง สอดคล้องกับงานวิจัยของวีระทัศน์ กอขารี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างฐานอำนาจและรักษาฐานอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นตระกูลสุกิจปาณินิจ กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่า (1) การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองมี 5 วิธี คือ 1) ด้าน

เครือข่าย 2) ด้านกลุ่มทางการเมือง 3) ด้านเงินทุน 4) ด้านความรู้ความสามารถ 5) ด้านการสร้างฐานคะแนนเสียง (2) การรักษาฐานอำนาจมี 5 วิธี คือ 1) การสนับสนุนจากวงศ์ตระกูลบารมี 2) การเมืองผ่านกฎหมาย 3) การเข้าร่วมกิจกรรมกับมวลชนเสมอ 4) การใช้นโยบายที่ประสบผลสำเร็จหรือผลงานที่ผ่านมาที่โดดเด่น 5) การสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวราพงษ์ อ่อนตา (2562) ได้ศึกษาเรื่องอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กับการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกพบว่า (1) การสร้างฐานทางการเมืองของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมี 3 รูปแบบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางระบบเครือข่าย การเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือคนในสังคม และการเป็นผู้มีเกียรติและน่าเชื่อถือ โดยผลการศึกษาพบว่า การเป็นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีผลต่อการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง ทั้งจากบุคคลที่เป็นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนสามารถใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ทำหน้าที่รับใช้พี่น้องประชาชนจนทำให้เกิดการเป็นที่ยอมรับนับถือ เป็นผู้ทำงานด้วยความเสียสละรับใช้สังคมท้องถิ่นของตนเองจนสามารถสร้างฐานอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นและสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งในชุมชนของตน เช่น สมัครเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในชุมชนท้องถิ่นของตนได้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของกิ่งแก้ว ปิยวรรณ (2566) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของตระกูลยุทธเจริญกิจในตำบลป่ายุบใน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยองพบว่า กลยุทธ์ที่ใช้ คือ การวางแผนในการจัดวางตำแหน่งทางการเมือง การสร้างเครือข่ายทางการเมือง การสร้างผลงานและการสื่อสารทางการเมืองที่ดีส่วนวิธีการ คือ การให้ผลประโยชน์ตอบแทน การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งวังจันทร์วัลเลย์ การพัฒนากลุ่มอาชีพ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ ส่วนผลกระทบที่สำคัญ คือ การครองอำนาจทางการเมืองอย่างยาวนานและการพัฒนาพื้นที่อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม จึงได้รับการเชื่อถือจากประชาชน จนเป็นที่ยอมรับของนักการเมืองในจังหวัดและเป็นฐานเสียงให้นักการเมืองระดับชาติ ส่งผลให้คู่แข่งทางการเมืองสูญเสียอำนาจและการสืบทอดอำนาจทางการเมืองมีแนวโน้มจะสนับสนุนนายชวนโรจน์ ยุทธเจริญกิจให้เข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่ายุบในต่อไป

3. แนวทางการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นนครราชสีมาต้องมีความเข้มแข็ง โปร่งใสและประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาผู้นำให้มีคุณภาพและคุณธรรม การเสริมสร้างความโปร่งใสและกลไกตรวจสอบ (เช่น ข้อมูลเปิด การถ่วงดุลอำนาจ) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนในทุกระดับ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี (รัฐ ธุรกิจ ชุมชน) และการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน การเชื่อมโยงปัจจัย เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างระบบการเมืองท้องถิ่นที่มั่นคง ตรวจสอบได้และ พัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติญาณันต์ ดวงภักดีรัมย์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง: ปัจจัยเงื่อนไขและกระบวนการพบว่า การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองมาจากประเด็นสำคัญ คือ (1) บารมีของวงศ์ตระกูล (ได้โอกาสเดิมแล้ว) (2) สร้างเครือข่ายฐานอำนาจในพื้นที่ (3) การเป็นนักสังคมนิยม (เข้าถึง ใจถึง ฟังได้) (4) ความเป็นกลางการประสานงานระทุกระบบ (บนดิน ใต้ดิน สีขาว สีเทา) (5) พัฒนานวัตกรรมนโยบายสาธารณะ (การพัฒนาเชิงพื้นที่มากายกายกอง) (6) ความสัมพันธ์กับฐานอำนาจทางการเมืองระดับชาติ (7) การแสดงบทบาทการเป็นรัฐบาลตลอด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรพจน์ อ่อนตา (2562) ได้ศึกษาเรื่องอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กับการสร้าง ฐานอำนาจทางการเมืองในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกพบว่า 1. การสร้างฐานทาง การเมืองของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนโดยใช้การสร้างฐานทางการเมือง 3 รูปแบบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางระบบเครือข่าย การเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือคนใน สังคม และการเป็นผู้มีเกียรติและน่าเชื่อถือ 2. บทบาทของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่าย พลเรือนมีบทบาทในการดูแลประชาชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยใน ท้องถิ่นของตนเอง ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นมุ่งหวังหาผลประโยชน์ในการสร้างฐาน อำนาจทางการเมืองกับกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลุ่มนี้ โดยมีการใช้ รูปแบบการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้ระบบอุปถัมภ์ การ ใช้ระบบเครือข่าย การให้เกียรติยศชื่อเสียง และการให้ตำแหน่งหน้าที่การงาน และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิททล เสวตวรรณ และยุทธนา ปรานีต (2566) ได้ ศึกษาเรื่องการพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานีพบว่า รูปแบบการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริม การบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการอารักขา คุ่มครอง คนดีให้ความ เคารพสถานสำคัญทางการเมืองให้สิทธิเสรีภาพแก่สตรี มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ยึดมั่นในการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ มีความสามัคคีและให้ความเคารพ นับถือผู้อาวุโส ทางการเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่องการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาที่คณะผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 แนวทางการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา

จากภาพ 1 แสดงให้เห็นว่า แนวทางทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในการเสริมสร้างระบบการเมืองท้องถิ่นให้เข้มแข็ง มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การบูรณาการผู้นำที่มีคุณธรรม กลไกตรวจสอบ เครือข่ายพหุภาคีและวัฒนธรรมการเมืองที่ยั่งยืน เป็นรากฐานสำคัญของการสร้างระบบการเมืองท้องถิ่นที่มั่นคงและพัฒนาต่อเนื่องในจังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การพัฒนาผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นให้มีคุณภาพและคุณธรรม เน้นการอบรมและพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถ จริยธรรมและความรับผิดชอบของผู้นำ เพื่อสร้างความชอบธรรมและความเข้มแข็งของฐานอำนาจท้องถิ่น
2. การเสริมสร้างความโปร่งใสและกลไกตรวจสอบ มุ่งเน้นการสร้างระบบข้อมูลเปิด การตรวจสอบภายในและภายนอก การกำกับดูแลที่เป็นระบบและการถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันการทุจริตและใช้อำนาจในทางมิชอบ
3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับของกระบวนการเมือง เน้นการสร้างเวทีสาธารณะ การมีส่วนร่วมของชุมชน การรับฟังความเห็นและการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจ เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วม
4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการเมืองแบบพหุภาคี มุ่งเชื่อมโยงผู้นำท้องถิ่น องค์กรชุมชน หน่วยงานรัฐและภาคธุรกิจเข้าด้วยกันเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ สร้างพันธมิตรทางทรัพยากรและลดความขัดแย้งทางการเมือง
5. การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน มุ่งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วม ปลุกฝังความไว้วางใจ ความรับผิดชอบร่วมและการสื่อสารที่เปิดเผยมระหว่างผู้นำกับประชาชนเพื่อสร้างระบบการเมืองท้องถิ่นที่มั่นคง โปร่งใสและยั่งยืน

สรุป

การวิจัยสรุปได้ว่า การเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาเป็นระบบที่มีความซับซ้อน เกิดจากการผสมผสานของบริบททางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยมีพลวัตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนที่ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งฐานอำนาจทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาเกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะลักษณะภูมิประเทศ เศรษฐกิจและประชากรที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเข้าถึงทรัพยากรและบริการของรัฐอย่างไม่เท่าเทียม ระบบการปกครองท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล จึงกลายเป็นเวทีสำคัญในการสร้างและแข่งขันทางการเมืองของกลุ่มอำนาจระดับฐานราก ขณะเดียวกันโครงสร้างอำนาจแบบดั้งเดิม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอิทธิพลยังคงมีบทบาทสำคัญในการค้ำจุนฐานอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น แม้สังคมจะเปลี่ยนผ่านสู่ยุคใหม่ก็ตาม วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ยังคงดำรงอยู่ แต่มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ที่เปิดกว้างมาก

ขึ้น ดังนั้น การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาเป็นผลจากการเชื่อมโยงของปัจจัยหลายด้านที่หล่อหลอมให้การเมืองท้องถิ่นมีลักษณะผู้นำเป็นศูนย์กลางและอาศัยเครือข่ายทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในการรักษาอำนาจ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการเมืองในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว ปิยวรรณ. (2566). การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของตระกูลสุทธเจริญกิจ ในตำบลป่ายุบใน อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กิตติญาณันต์ ดวงภักดีรัมย์. (2565). การสร้างฐานอำนาจทางการเมือง: ปัจจัยเงื่อนไขและกระบวนการ. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ. 2 (2), 201-218.
- โกวิท พวงงาม. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย: เอกสารตำราหลักประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธรรมรัตน์ โพธิ์สุวรรณปัญญา และคณะ. (2562). การสร้างฐานอำนาจของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น. วารสารเกษมบัณฑิต. 20 (ฉบับพิเศษตุลาคม), 145-156.
- พัททล เสวตวรรณ และยุทธนา ปราณีต. (2566). การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 12 (4), 271-281.
- วรพงษ์ อ่อนตา. (2562). อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กับการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีระทัศน์ กอขารี. (2563). การสร้างฐานอำนาจและรักษาฐานอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น ตระกูลสุกิจปาณินิจ กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แววดาว พรหมเสน. (2554). การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ. วารสาร มทร.อีสาน. 4 (1), 95-102.
- สหายศ ทองคำ. (2567). การรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร. 7 (3), 57-71.

สุรศักดิ์ จันทา. (2566). *การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น*.

วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เสาวนีย์ ชินสิทธิรัตน์. (2545). *การนำนโยบายการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นไปปฏิบัติ: ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลพลวง กิ่งอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

Badie, B., et al. (2011). *International Encyclopedia of Political Science*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Research Article; Received: 2025-11-08; Revised: 2026-01-25; Accepted: 2026-01-30.

การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคม เพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู

The Development of Test Item Specifications of Soft Skills Scales for Learning Management of Teacher Students

อาภาพรรณ ประทุมไทย*¹, นริศรา เสือคล้าย²
Arpapun Prathumthai¹, Narissara Suaklay²

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Education, University of Phayao

First/Corresponding Author, E-mail: arpapun.pr@up.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู และ 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2567 วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 365 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพลักษณะเฉพาะของแบบวัด และแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ของแบบวัด (2) เนื้อหา/ทักษะที่ต้องการวัด (3) รูปแบบของแบบวัด (4) โครงสร้างของแบบวัด (5) ลักษณะข้อคำถามและคำตอบ (6) ตัวอย่างข้อคำถาม และ (7) เกณฑ์การให้คะแนน โดยมีคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($M=4.80$, $S.D.=0.38$) และ 2) แบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู มีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ที่ตัดสินใจลำบาก จำนวน 29 ข้อ มีความ

ตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00) มีความตรงเชิงโครงสร้าง (chi-square=245.338, df=215, p=0.076, CFI=0.992, TLI=0.989, RMSEA=0.020) มีความเที่ยงในระดับสูง ($\alpha=0.936$) และมีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.257-0.717 ผลการวิจัยนี้ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและสร้างลักษณะเฉพาะของแบบวัดที่สามารถใช้ในการพัฒนาแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมได้อย่างมีคุณภาพครอบคลุมในทุกองค์ประกอบ รวมถึงได้แบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของแบบวัด สามารถวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ลักษณะเฉพาะของแบบวัด; ทักษะทางอารมณ์และสังคม; การจัดการเรียนรู้; นิสิตครู

Abstract

The purposes of this research article are 1) to develop and examine the test specifications of soft skills scales for learning management of teacher students, and 2) to construct and evaluate the quality of the soft skills scales. The research design is quantitative research. The sample consists of 365 undergraduate pre-service teachers from Year 1 to Year 4 in the 2024 academic year, selected through simple random sampling from the School of Education, University of Phayao. The research instruments include (1) a quality evaluation form for assessing the quality of the test specifications of soft skills scales, and (2) the soft skills scales for learning management of teacher students. Data are analyzed using descriptive statistics: mean and standard deviation, and second order confirmatory factor analysis.

The results indicate that 1) the test item specifications of soft skills scales for learning management of teacher students comprised seven components: (1) scale's objectives, (2) content/skills to be measured, (3) scale's format, (4) scale's structure, (5) item and response characteristics, (6) sample items, and (7) scoring criteria. The overall quality of the test item specifications is at a very high level ($M=4.80$, $S.D.=0.38$). 2) The soft skills scales for learning management of teacher

students are a situational judgment test consisting of 29 items. It demonstrates strong content validity ($IOC=0.60-1.00$) and an excellent model fit for construct validity ($\chi^2=245.338$, $df=215$, $p=0.076$, $CFI=0.992$, $TLI=0.989$, $RMSEA=0.020$). The scales show high reliability ($\alpha=0.936$), and the discrimination indices ranged from 0.257 to 0.717. The findings of this study provide knowledge about the design and creation of test item specifications that can be used to develop the quality soft skills scales, comprehensively covering all components. In addition, the study produced soft skills scales aligned with these test item specifications, enabling effective measurement of soft skills for learning management of teacher students.

Keywords: Test Specification; Soft Skill; Learning Management; Teacher Student

บทนำ

ทักษะทางอารมณ์และสังคม (Soft Skills) เป็นหนึ่งในทักษะที่ตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญที่ไม่ว่าอาชีพใดก็ตามจำเป็นต้องมี เนื่องจากในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องอาศัยทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การสื่อสารและการปรับตัว ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญที่เทคโนโลยียังไม่สามารถทดแทนได้ โดยอาชีพครูก็เป็นอีกหนึ่งวิชาชีพที่ต้องอาศัยทักษะทางอารมณ์และสังคมควบคู่กับทักษะทางวิชาการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะในการปฏิบัติงานของครูต้องเกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจผู้เรียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการบริหารจัดการชั้นเรียน ดังนั้น ทักษะทางอารมณ์และสังคมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นครูมืออาชีพ (มนตรี อินตา, 2562) ทั้งเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งหลายปีที่ผ่านมาเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้เรียนและความเชื่อมั่นของสังคมต่อวิชาชีพครู จึงถือได้ว่า ทักษะทางอารมณ์และสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิชาชีพครู เพราะเป็นทักษะที่ช่วยให้ครูสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน เพื่อนร่วมงานและผู้ปกครอง ตลอดจนสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความฉลาดทางอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในบริบทโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ทักษะทางอารมณ์และสังคมยังสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณ

ความเป็นครู เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเมตตา ความมีวินัยและความเสียสละ ซึ่งเป็นพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพ ทำให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมความก้าวหน้าในสายงาน เพราะครูที่มีทักษะทางอารมณ์และสังคมมักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีและเป็นผู้นำทางวิชาการที่โรงเรียนไว้วางใจ

จากความสำคัญของทักษะทางอารมณ์และสังคมที่กล่าวมาข้างต้น จึงได้มีนักวิชาการสนใจทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและการพัฒนาเครื่องมือวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เช่น รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ และ ก่องทรัพย์ ทองคำ (2564) ได้สังเคราะห์และสำรวจทักษะทางอารมณ์และสังคมที่จำเป็นของบัณฑิตยุคใหม่ในมุมมองของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามมาตราเรียงอันดับ พบว่า ทักษะทางอารมณ์และสังคมที่จำเป็นมี 8 คุณลักษณะ คือ การติดต่อสื่อสาร ภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา จริยธรรมในการทำงาน การบริหารจัดการ เวลา มนุษยสัมพันธ์ และการคิดสร้างสรรค์ รัชฎ กานุมาร (2565) ได้ศึกษาความต้องการทักษะที่จำเป็น (Soft Skills) ของบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ทักษะที่จำเป็นมี 3 ทักษะ คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ นอกจากนี้ ธนกรณ์ ชัยธวัช (2563) ได้ทำการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมในการทำงานสำหรับนักศึกษาโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ทักษะทางอารมณ์และสังคมในการทำงานมี 7 ทักษะ คือ การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการจัดการข้อมูล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จริยธรรมและการเป็นมืออาชีพ และความเป็นผู้นำ และกฤติยา แสงสุวรรณ และสุใจ ส่วนไพโรจน์ (2566) ได้สร้างแบบประเมินทักษะมนุษย์ (Soft Skills) สำหรับเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 8 ทักษะ คือ การตระหนักรู้ในตนเอง ความยืดหยุ่น การจัดการอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี การร่วมรู้สึก การแบ่งปัน ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์

แม้จะมีงานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับทักษะทางอารมณ์และสังคมเป็นจำนวนมากค่อนข้างมาก แต่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครื่องมือวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมสำหรับนิสิตครูยังมีค่อนข้างน้อย อีกทั้งการประเมินทักษะทางอารมณ์และสังคมจากเครื่องมือดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นการประเมินทักษะด้วยตนเองตามการรับรู้ของผู้ประเมินจึงอาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินจากการที่

ผู้ประเมินสามารถตีความข้อคำถามได้หลายแง่มุม หรืออาจเกิดความคลาดเคลื่อนจากการตอบที่ไม่จริงใจ จึงไม่สามารถระบุได้ว่า ผลการประเมินสามารถวัดได้ครอบคลุมกับองค์ประกอบของทักษะทางอารมณ์และสังคมหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของแบบวัดพบว่า ลักษณะเฉพาะของแบบวัดเป็นการสร้างเอกสารหรือรายละเอียดสำหรับการระบุข้อคำถามที่สำคัญเพื่อใช้เป็นเกณฑ์วัดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยในลักษณะเฉพาะจะมีรูปแบบของข้อคำถามที่ใช้ในการวัด มีการเขียนอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดและข้อคำถามที่มีคุณภาพในแนวทางเดียวกัน (เจษฎาชมชื่น, 2553; อนันดา สันฐิตวิณัย, 2556; ญาณี วัฒนากร, 2558) และจากการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของลักษณะเฉพาะของแบบวัดพบว่า การสร้างลักษณะเฉพาะควรประกอบด้วยเนื้อหา/คุณลักษณะที่ต้องการวัด รูปแบบข้อคำถาม วัตถุประสงค์ เกณฑ์การให้คะแนน โครงสร้างของแบบวัด ตัวอย่างข้อคำถาม และลักษณะคำตอบ (Florida Department of Education, 2010; Oklahoma State Department of Education, 2023; อนันดา สันฐิตวิณัย, 2556; ญาณี วัฒนากร, 2558)

ในบริบทของวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งเป็นสถาบันผลิตครูได้กำหนดเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพนิสิตให้เป็นครูยุคใหม่ที่มีสมรรถนะทางวิชาชีพและทักษะแห่งอนาคต โดยเฉพาะการเสริมสร้างภาวะผู้นำ จิตวิญญาณความเป็นครู และความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน การจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทักษะทางอารมณ์และสังคมของนิสิตอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การติดตามความก้าวหน้า และการประเมินศักยภาพนิสิตได้ตรงประเด็น ดังนั้น การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมในการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนเหมาะสมกับบริบทของนิสิตครู และมีคุณภาพตามหลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้วิทยาลัยการศึกษาสามารถตรวจสอบระดับทักษะทางอารมณ์และสังคมในการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครูได้อย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลไปใช้สนับสนุนการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสมรรถนะและการยกระดับคุณภาพบัณฑิตได้อย่างตรงเป้าหมายและยั่งยืนเพื่อนำไปสู่การเป็นครูมืออาชีพในอนาคต

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู ซึ่งเป็นการ

พัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัด สำหรับนำมาใช้ในการสร้างข้อคำถามเพื่อวัดพฤติกรรมของนิสิตภายใต้แนวทางเดียวกัน มีความเป็นมาตรฐาน สามารถสร้างข้อคำถามในการวัดพฤติกรรมได้จำนวนมากและสามารถสร้างแบบวัดได้หลายชุด เนื่องจากการสร้างเครื่องมือเพียงชุดเดียวไม่สามารถวัดพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด นอกจากนี้ ในการแปลความหมายของคะแนนที่ได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลักษณะเฉพาะของแบบวัดจะเป็นลักษณะภาพรวม สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะตามองค์ประกอบของทักษะทางอารมณ์และสังคมอย่างแท้จริง และสามารถประยุกต์ใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครูต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,935 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงตามกฎหัวแม่มือ (Rule of Thumb) ที่ระบุว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 300 คน (Wang & Wang, 2012) และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คาดหวังไว้ จำนวน 400 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงมีการตอบกลับมาจำนวน 365 คน คิดเป็นร้อยละ 91.25

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของลักษณะเฉพาะของแบบวัด และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางอารมณ์และสังคม (Soft Skills) เพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครูเพื่อสังเคราะห์

องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้และนิยามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ จากนั้นทำการกำหนดโครงสร้างและสร้างลักษณะเฉพาะของแบบวัดและตรวจสอบคุณภาพของลักษณะเฉพาะของแบบวัดที่สร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 การพัฒนาแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู โดยการสร้างแบบวัดตามลักษณะเฉพาะของแบบวัดที่ได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพในระยะที่ 1 และทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองใช้ จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์คุณภาพโดยการพิจารณาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และความเที่ยง (Reliability) รวมถึงความถูกต้องชัดเจนของภาษา และความเหมาะสมของเวลาในการทำแบบวัด เมื่อทำการปรับปรุงแก้ไขแบบวัดให้มีความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ทำการตรวจสอบความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับ และการพิจารณาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามรายข้อ โดยใช้ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม

3. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 คือ แบบประเมินคุณภาพลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การให้ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อลักษณะเฉพาะของแบบวัด มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วยประเด็นในการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง และตอนที่ 2 การให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา รวมถึงความถูกต้องชัดเจนของภาษาและความเหมาะสมของเวลาในการทำแบบวัดดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 3 คน และด้านหลักสูตรและการสอนหรือจิตวิทยาการศึกษา 2 คน

ระยะที่ 2 คือ แบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นสถานการณ์ ส่วนที่เป็นคำถาม และส่วนที่เป็นคำตอบแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ทั้งนี้ในแต่ละสถานการณ์จะมีรูปภาพและข้อความประกอบ

จากนั้นจะเป็นคำถามและรายการคำตอบที่ผู้ตอบจะต้องตอบทุกข้อ การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความตรงเชิงเนื้อหา รวมถึงความถูกต้องชัดเจนของภาษาและความเหมาะสมของเวลาในการทำแบบวัด ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับระยะที่ 1 จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทั้งฉบับโดยการพิจารณาค่าความเที่ยงและตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามรายข้อโดยการพิจารณาค่าอำนาจจำแนก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ผลการตรวจสอบคุณภาพของลักษณะเฉพาะของแบบวัดจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยาม (Index of Item-objective Congruence; IOC)

3) การวิเคราะห์ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองด้วยโปรแกรม Mplus Version 7 และกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4) การวิเคราะห์ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด ประกอบด้วย การวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดทั้งฉบับ โดยการพิจารณาค่าความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) และการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ โดยการพิจารณาค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับเมื่อหักคะแนนข้อนั้นออก (Item-total Correlation)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู

1.1 องค์ประกอบของลักษณะเฉพาะของแบบวัดมี 7 องค์ประกอบ รายละเอียดดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของแบบวัดเพื่อวัดและประเมินทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู

2) เนื้อหา/ทักษะที่ต้องการวัด มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 24 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ (1) ทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

ความเชี่ยวชาญในหน้าที่และทักษะเฉพาะทาง การรักษาคุณภาพและมาตรฐานของผลงาน การจัดลำดับความสำคัญของงานและการวางแผนงาน ความรับผิดชอบ และการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน (2) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การพูดโน้มน้าวใจ การร่วมรู้สึก การแบ่งปัน การบริหารความสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการยอมรับความแตกต่าง (3) ทักษะการเป็นผู้นำ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การปรับตัว การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการอารมณ์ การอดทนและการฟื้นตัว การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการเป็นต้นแบบในการทำงาน (4) ทักษะการแก้ปัญหา จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ การคิดเชิงระบบ การแสวงหาวิธีแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ และการปรับตัวหรือยืดหยุ่นตามสถานการณ์ (5) ทักษะการเรียนรู้และการจัดการข้อมูล จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เชิงรุกและการใฝ่รู้ และการจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

3) รูปแบบของแบบวัด เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ที่ตัดสินใจลำบาก (dilemmas) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่นิสิตครูอาจต้องเผชิญในชีวิตจริง โดยในการวัดแต่ละองค์ประกอบ จะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สถานการณ์และภาพประกอบ เป็นสถานการณ์ที่นิสิตครูอาจต้องเผชิญในการจัดการเรียนรู้หรือการฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษาและมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ต้องการวัด โดยในแต่ละองค์ประกอบจะประกอบด้วย 1 สถานการณ์ และ 1 ภาพประกอบ ส่วนที่ 2 รายการข้อคำถาม ทำการวัดใน 2 ลักษณะ คือ 1) วัดทัศนคติของนิสิตครูที่มีต่อสถานการณ์ และ 2) วัดพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตครู ซึ่งเป็นการวัดแนวโน้มการแสดงพฤติกรรมว่าจะทำหรือไม่ทำหากเผชิญสถานการณ์ดังกล่าว โดยกำหนดลักษณะการตอบในรูปแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

4) โครงสร้างของแบบวัด ประกอบด้วย รายละเอียดของนิยามในแต่ละองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ การกำหนดจำนวนสถานการณ์และข้อคำถาม การกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญในแต่ละตัวบ่งชี้ โดยในแต่ละองค์ประกอบจะประกอบด้วย 1 สถานการณ์ 1 ข้อคำถามวัดทัศนคติและข้อคำถามวัดพฤติกรรมตามแต่ละตัวบ่งชี้ รวมทั้งสิ้น 5 สถานการณ์ 5 ข้อคำถามวัดทัศนคติ และ 24 ข้อคำถามวัดพฤติกรรม

5) ลักษณะข้อคำถามและคำตอบมีดังนี้ (1) การวัดทัศนคติของนิสิตครูที่มีต่อสถานการณ์ ในแต่ละองค์ประกอบที่ต้องการวัดจะดำเนินการสร้างข้อคำถามจำนวน 1 ข้อ โดยกำหนดข้อความที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบและสถานการณ์

ที่ต้องการวัดเพื่อให้นิสิตครูแสดงความคิดเห็นที่มีต่อข้อความดังกล่าว โดยมีลักษณะข้อคำถามและคำตอบ ดังนี้

จากสถานการณ์ดังกล่าว นิสิตมีความคิดเห็นต่อข้อความที่กำหนดให้ในระดับใด

“.....ระบุข้อความเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ต้องการวัดทัศนคติที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์”

☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วยเลย

(2) การวัดพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตครู ในแต่ละองค์ประกอบที่ต้องการวัดจะดำเนินการสร้างข้อคำถามตามตัวบ่งชี้ จำนวนตัวบ่งชี้ละ 1 ข้อ โดยกำหนดข้อความที่เป็นการแสดงพฤติกรรมของนิสิตที่มีความสอดคล้องกับตัวบ่งชี้และสถานการณ์ที่ต้องการวัด เพื่อวัดแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมว่านิสิตครูจะทำหรือไม่ทำมากนักน้อยเพียงใด หากเผชิญกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยมีลักษณะข้อคำถามและคำตอบ ดังนี้

จากสถานการณ์ดังกล่าว นิสิตจะทำพฤติกรรมตามรายการต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

“.....ระบุข้อความเกี่ยวกับแนวโน้มการแสดงพฤติกรรมของนิสิตที่มีความสอดคล้องกับตัวบ่งชี้และสถานการณ์.....”

☐ จะทำแน่นอน ☐ คาดว่าจะทำ ☐ ไม่แน่ใจ ☐ น่าจะไม่ทำ ☐ ไม่ทำแน่นอน

6) ตัวอย่างข้อคำถามมีดังนี้ ส่วนที่ 1 สถานการณ์และภาพประกอบ ข้อคำถามและคำตอบวัดทัศนคติของนิสิตครู

1. ทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน

ความหมายขององค์ประกอบ: ความสามารถและพฤติกรรมในการทำงานที่แสดงออกถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และมาตรฐานในการทำงานเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับในวงวิชาชีพ โดยยึดถือหลักการทางศีลธรรมและค่านิยมในการทำงานที่มีความถูกต้องและเป็นธรรมเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจและผลลัพธ์ที่ดี ทั้งต่อตนเอง องค์กรและสังคมโดยรวม ได้แก่ ความเชี่ยวชาญในหน้าที่และทักษะเฉพาะทาง การรักษาคุณภาพและมาตรฐานของผลงาน การจัดลำดับความสำคัญของงานและการวางแผนงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบและการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน

1. ทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน

สถานการณ์:

"นิสิตกำลังฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในโรงเรียนแห่งหนึ่ง และได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยครูที่ปรึกษาของนักเรียนชั้น ม. 1 นอกจากหน้าที่สอนในห้องเรียนแล้ว นิสิตยังต้องช่วยดูแลเอกสาร การวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของนักเรียน วันหนึ่งครูที่ปรึกษาลักมีธุระด่วนและมอบหมายให้นิสิตดูแลนักเรียนและจัดการส่งเอกสารสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนให้กับฝ่ายปกครอง แต่นิสิตพบว่าข้อมูลบางส่วนยังไม่ครบถ้วน และต้องตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไร"

1) จากสถานการณ์ดังกล่าว นิสิตมีความคิดเห็นต่อข้อความที่กำหนดให้ในระดับใด

"การฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษาทำให้นิสิตครูสามารถพัฒนาความเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงานได้ โดยได้แสดงออกถึงความสามารถ ความรับผิดชอบและคุณธรรมในการทำงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตนเอง โรงเรียนและสังคมโดยรวม ซึ่งจะช่วยให้นิสิตครูมีความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติงานและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน อีกทั้งยังสร้างความไว้วางใจให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน"

☐ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วยเลย

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามและคำตอบวัดพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตครูตามตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้/นิยามของตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม
1. ความเชี่ยวชาญในหน้าที่และทักษะเฉพาะทาง: ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสาขาอาชีพเฉพาะที่บุคคลได้รับมอบหมาย สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำ โดยอาศัยทั้งความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์ในการปฏิบัติจริง	จากสถานการณ์ดังกล่าว นิสิตจะทำพฤติกรรมตามรายการต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด 1.1) นิสิตจะตรวจสอบเอกสารอย่างรอบคอบก่อนส่งเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลครบถ้วนและถูกต้อง หากมีข้อมูลขาดหาย นิสิตจะดำเนินการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ เช่น โทรสอบถามครูที่ปรึกษาหลักหรือใช้ข้อมูลจากแบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน ☐ จะทำแน่นอน ☐ คาดว่าจะทำ ☐ ไม่แน่ใจ ☐ น่าจะไม่ทำ ☐ ไม่ทำแน่นอน

ตัวบ่งชี้/นิยามของตัวบ่งชี้	ข้อคำถาม
2. การรักษาคุณภาพและมาตรฐานของผลงาน: ความมุ่งมั่นในการสร้างผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดหรือที่องค์กรคาดหวัง รวมถึงการควบคุมและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับ	1.2) นิสิตจะไม่รับส่งเอกสารที่มีข้อผิดพลาด แต่เลือกที่จะแก้ไขให้เรียบร้อยก่อนส่ง เพื่อให้แน่ใจว่างานที่ทำมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง ☐ จะทำแน่นอน ☐ คาดว่าจะทำ ☐ ไม่แน่ใจ ☐ น่าจะไม่ทำ ☐ ไม่ทำแน่นอน
3. การจัดลำดับความสำคัญของงานและการวางแผนงาน: การประเมินและจัดการงานตามความสำคัญและความเร่งด่วน เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าและทำงานได้ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ ยังรวมถึงการกำหนดแผนงานที่ชัดเจน มีขั้นตอนและเวลาที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากความล่าช้าหรือความผิดพลาด	1.3) นิสิตจะจัดทำตารางเวลาปฏิบัติงานของตนเองในแต่ละวัน โดยมีมีการจัดการงานตามลำดับความสำคัญและความเร่งด่วน เพื่อแบ่งเวลาในการสอน การทำเอกสาร และการดูแลนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ☐ จะทำแน่นอน ☐ คาดว่าจะทำ ☐ ไม่แน่ใจ ☐ น่าจะไม่ทำ ☐ ไม่ทำแน่นอน
4. ความรับผิดชอบ: การรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกติกาที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำที่มีต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงการมุ่งมั่นปรับปรุงตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง	1.4) นิสิตพร้อมที่จะยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง เพื่อเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ☐ จะทำแน่นอน ☐ คาดว่าจะทำ ☐ ไม่แน่ใจ ☐ น่าจะไม่ทำ ☐ ไม่ทำแน่นอน
5. การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน: การปฏิบัติงานโดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมายและหลักคุณธรรม การทำสิ่งต่าง ๆ อย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ รวมถึงการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ตรงไปตรงมาและเป็นธรรม	1.5) นิสิตจะตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลนักเรียน และจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการรักษาความลับของนักเรียน ไม่เปิดเผยข้อมูลที่สามารถส่งผลกระทบต่อนักเรียนได้ ☐ จะทำแน่นอน ☐ คาดว่าจะทำ ☐ ไม่แน่ใจ ☐ น่าจะไม่ทำ ☐ ไม่ทำแน่นอน

7) เกณฑ์การให้คะแนน ในแต่ละรายการข้อคำถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การวัดทัศนคติของนิสิตครูที่มีต่อสถานการณ์ ถ้าตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยเลย มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ 4 3 2 1 0 คะแนน ตามลำดับ ส่วนที่ 2 การวัดพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตครู ถ้า

ตอบ จะทำแน่นอน คาดว่าจะทำ ไม่แน่ใจ น่าจะไม่ทำ ไม่ทำแน่นอน มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ 4-3-2-1-0 คะแนน ตามลำดับ

การแปลความหมายคะแนนจะพิจารณาจากคะแนนรวมของข้อคำถามที่วัดทัศนคติและพฤติกรรมการแสดงออกของนิสิตครูของทุกองค์ประกอบ โดยมีคะแนนเต็มทั้งฉบับเท่ากับ 116 คะแนน และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนในภาพรวมแบบอิงเกณฑ์เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	การแปลผล
80-100	สูงมาก	มีทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับสูงมาก
60-79	สูง	มีทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับสูง
40-59	ปานกลาง	มีทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับสูง
20-39	ต่ำ	มีทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง
0-19	ต่ำมาก	มีทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับต่ำ มีทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในระดับต่ำมาก

1.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของลักษณะเฉพาะของแบบวัด โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ทำการประเมินคุณภาพของลักษณะเฉพาะของแบบวัดใน 3 ด้าน ผลการประเมินโดยภาพรวม พบว่า คุณลักษณะเฉพาะของแบบวัดมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.80$, $S.D.=0.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้านตามลำดับ ดังนี้ ด้านความเป็นไปได้ ($M=4.84$, $S.D.=0.36$) ด้านความเหมาะสม ($M=4.80$, $S.D.=0.28$) และด้านความถูกต้อง ($M=4.76$, $S.D.=0.54$) เมื่อพิจารณาถึงจุดแข็ง ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ลักษณะเฉพาะของแบบวัดสามารถวัดได้หลายมิติ เพราะมีทักษะที่ครอบคลุมหลายด้าน ข้อคำถามเป็นเชิงสถานการณ์ที่นิสิตจะได้พบจริงเมื่อไปฝึกปฏิบัติงานหรือปฏิบัติงานจริง ซึ่งสามารถสะท้อนพฤติกรรมที่ต้องการวัดได้ รวมถึงเป็นแบบวัดที่ให้ระบุทัศนคติด้านความคิดเห็นแบบตรงไปตรงมา ส่วนจุดอ่อน ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ผู้วิจัยควรแนะนำให้ นิสิตตอบข้อคำถามในแบบวัดให้ตรงไปตรงมา ให้ตรงกับบุคลิก ทัศนคติ และทักษะของ นิสิตเอง

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคม เพื่อการจัดการเรียนรู้

2.1 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดพบว่า ข้อคำถาม ทั้งหมด 29 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ประกอบด้วย 1) ทักษะการเป็นมือ อาชีพและจริยธรรมในการทำงาน จำนวน 6 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 2) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จำนวน 7 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 3) ทักษะการเป็นผู้นำ จำนวน 7 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 4) ทักษะการ แก้ปัญหา จำนวน 5 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และ 5) ทักษะการเรียนรู้และการ จัดการข้อมูล จำนวน 4 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

2.2 ผลการทดลองใช้แบบวัดกับกลุ่มทดลองใช้

2.2.1 ผลการตรวจสอบความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับพบว่า มีค่า เท่ากับ 0.916 โดยองค์ประกอบทักษะการเป็นผู้นำมีค่าสูงสุด ($\alpha=0.794$) รองลงมา คือ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\alpha=0.775$) ทักษะการแก้ปัญหา ($\alpha=0.729$) ทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน ($\alpha=0.700$) และทักษะการเรียนรู้ และการจัดการข้อมูล ($\alpha=0.608$) ตามลำดับ

2.2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพรายข้อของแบบวัดพบว่า ข้อคำถาม 3 ข้อ มีอำนาจจำแนกอยู่ในระดับปานกลาง ข้อคำถาม 20 ข้อ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง และข้อคำถาม 5 ข้อ อยู่ในระดับสูง โดยข้อคำถามจำนวน 28 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.277-0.696 ส่วนข้อคำถาม 1 ข้อ ที่มีอำนาจจำแนกต่ำ ผู้วิจัยได้ทำการ ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับตัวอย่างต่อไป

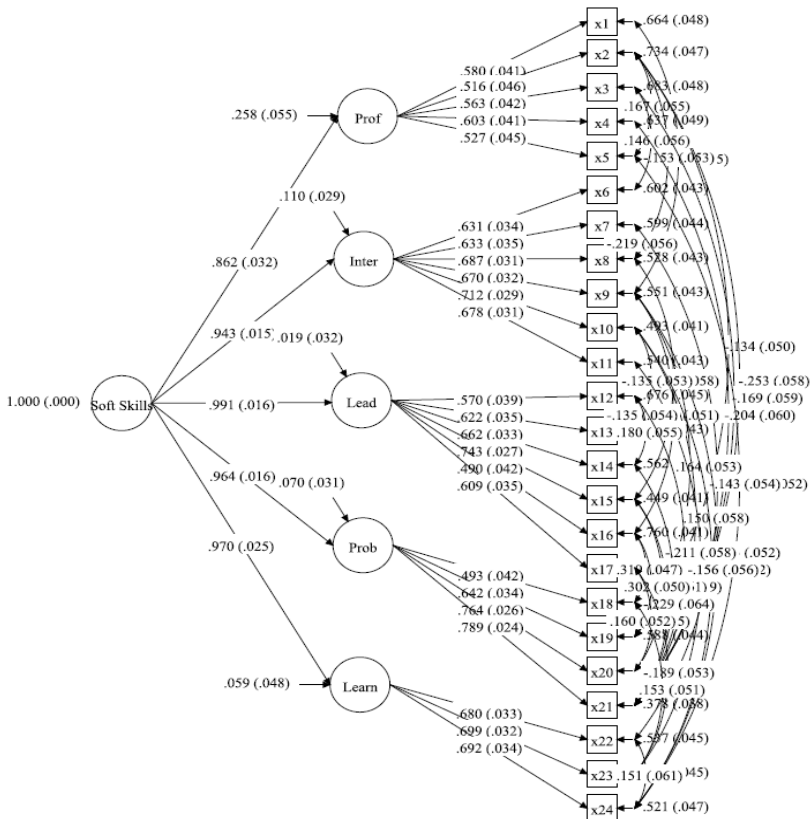
2.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.3.1 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยการ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองพบว่า โมเดลการวัดทักษะทางอารมณ์และ สังคมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=245.338$, $df=215$, $p=0.076$, $CFI=0.992$, $TLI=0.989$, $RMSEA=0.020$) ดังภาพ 1

2.3.2 ผลการตรวจสอบความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับ พบว่า มีค่า เท่ากับ 0.936 โดยองค์ประกอบทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าสูงสุด ($\alpha=0.832$) รองลงมาคือ ทักษะการแก้ปัญหา ($\alpha=0.788$) ทักษะการเป็นผู้นำ ($\alpha=0.784$) ทักษะการเรียนรู้และการจัดการข้อมูล ($\alpha=0.753$) และทักษะการเป็นมือ อาชีพและจริยธรรมในการทำงาน ($\alpha=0.667$) ตามลำดับ

2.3.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพรายข้อของแบบวัดพบว่า ข้อคำถาม 1 ข้อ มีอำนาจจำแนกอยู่ในระดับปานกลาง ข้อคำถาม 16 ข้อ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง และข้อคำถาม 12 ข้อ อยู่ในระดับสูง โดยข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 29 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.257-0.717

2.3.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของโมเดล ทักษะทางอารมณ์และสังคม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ โดยสามารถเรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: b) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบแต่ละด้านกับองค์ประกอบโดยรวม (r) จากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1) ทักษะการเป็นผู้นำ (b=0.991, r=0.981) 2) ทักษะการเรียนรู้และการจัดการข้อมูล (b=0.970, r=0.941) 3) ทักษะการแก้ปัญหา (b=0.964, r=0.930) 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (b=0.943, r=0.890) และ 5) ทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน (b=0.862, r=0.742)

ภาพ 1 โมเดลการวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัด ทำให้ได้องค์ประกอบของลักษณะเฉพาะของแบบวัด จำนวน 7 องค์ประกอบ และผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ในด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ซึ่งมีคุณภาพในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากมีองค์ประกอบที่ชัดเจน ครอบคลุม และมีลำดับขั้นตอนตามกระบวนการสร้างแบบวัด รวมถึงคู่มือที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแบบวัดฉบับใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรวัดน์ ยุกดี และโชติกา ภาชีผล (2563) พิชรินทร์ หยกพิทักษ์โชค และโชติกา ภาชีผล (2561) และญาณิ วัฒนกร (2558) ที่ได้พัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดโดยมีองค์ประกอบที่ชัดเจนครอบคลุมเป็นลำดับขั้นและมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญตามหลักการสร้างและพัฒนาแบบวัด จนทำให้ได้ลักษณะเฉพาะของแบบวัดที่มีคุณภาพในระดับมาก นำไปสู่การสร้างและพัฒนาแบบวัดที่มีประสิทธิภาพได้ รวมถึงลักษณะเฉพาะของแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบที่ชัดเจน จำนวนไม่มากจนเกินไป และสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยลักษณะเฉพาะของแบบวัดเหล่านี้เป็นโครงสร้างที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาแบบวัด ซึ่งผู้ที่ต้องการพัฒนาแบบวัดสามารถพัฒนาเป็นแบบวัดฉบับใหม่ขึ้นมาได้ตรงตามโครงสร้าง และครอบคลุมเนื้อหาหรือสิ่งที่ต้องการจะวัด (Shen, 2007) และยังสอดคล้องกับโชติกา ภาชีผล (2559) ที่ระบุว่า ลักษณะเฉพาะของแบบวัดมีประโยชน์อย่างมากต่อโครงสร้างการทดสอบเพราะสามารถนำไปใช้ในการติดตามและกำกับกระบวนการพัฒนาแบบวัดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ 5 องค์ประกอบ 24 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการเรียนรู้และการจัดการข้อมูล จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบที่ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์มา มีความครอบคลุม เป็นสากล สะท้อนถึงพฤติกรรมที่ต้องการวัดได้ เหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาเป็นแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู สอดคล้องกับมนตรี อินตา (2562) ที่ได้ระบุว่า วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ต้องอาศัยทั้ง

ทักษะทางอารมณ์และสังคมร่วมกับทักษะทางวิชาการควบคู่กันในการปฏิบัติงานสอนหรืองานอื่นที่ได้รับมอบหมาย สถานศึกษาต้องการครูที่มีทั้งทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การคิดและการแก้ปัญหา ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว จริยธรรมในการทำงานและความเป็นมืออาชีพ ความเป็นผู้ประกอบการ รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการจัดการข้อมูลสนเทศ และงานวิจัยของนลินทิพย์ คชพงษ์ (2566) ที่ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาซอฟต์แวร์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การเป็นผู้นำ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ และการมีจริยธรรมศีลธรรมและความเป็นมืออาชีพพบว่า องค์ประกอบที่ต้องได้รับการพัฒนาสูงสุด คือ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา รองลงมา คือ การสื่อสารและการเป็นผู้นำ ตามลำดับ

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู แบบวัดที่สร้างขึ้น จำนวน 29 ข้อ มีความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาแบบวัดได้ตามลักษณะเฉพาะของแบบวัดอย่างถูกต้องตามขั้นตอนและกระบวนการที่เหมาะสมตลอดจนผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญมาเป็นอย่างดี ในกระบวนการของการนำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้และใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างวิจัย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคพบว่า ความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างวิจัยมีค่าเพิ่มขึ้นจากกลุ่มทดลองใช้เล็กน้อย จาก 0.916 เป็น 0.936 ซึ่งถือว่า ความเที่ยงค่อนข้างคงที่และยังคงอยู่ในระดับสูง คือ มีค่าตั้งแต่ 0.700-1.000 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากแบบวัดได้รับการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตครูด้วยกระบวนการสุ่มที่มาจากหลากหลายสาขาวิชาและคณะความสามารถ จำนวนข้อคำถามเหมาะสมกับเวลาที่ใช้สอดคล้องกับศิริชัย กาญจนวาสี (2556) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเที่ยง ได้แก่ ความเป็นเอกพันธ์ของผู้สอบ ความยาวของแบบสอบ ความสัมพันธ์ระหว่างข้อสอบเวลาที่ใช้ในการทำข้อสอบ และวิธีที่ใช้ในการประมาณค่าความเที่ยง จึงทำให้แบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกับงานวิจัยของกฤติยา แสงสุวรรณ และสุใจ ส่วนไพโรจน์ (2566) ที่ได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินทักษะมนุษย์สำหรับเยาวชน ตามขั้นตอนและหลักการสร้างและพัฒนาแบบวัด จนทำให้แบบประเมินทักษะมนุษย์ที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงอยู่ในระดับสูง ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาแบบวัดโดยผ่านกระบวนการขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ

เครื่องมือที่เหมาะสม จะทำให้ได้แบบวัดที่มีคุณภาพ มีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินได้อย่างแท้จริง

ผลการตรวจสอบคุณภาพรายข้อของแบบวัด โดยพิจารณาจากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับพบว่า ในกลุ่มทดลองใช้ มีข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนกต่ำ จำนวน 1 ข้อ ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับปรุงและแก้ไขข้อคำถามดังกล่าวให้มีความถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง และเมื่อนำแบบวัดไปใช้กับตัวอย่างจริงพบว่า ข้อคำถามทั้งหมด 29 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง คือ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.257-0.717 นั่นคือ ข้อคำถามทุกข้อของแบบวัดสามารถจำแนกกลุ่มผู้สอบได้ดี แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจำแนกกลุ่มผู้สอบของแบบวัดที่มีคุณภาพดี ซึ่งการที่แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าอำนาจจำแนกเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) เนื่องมาจากลักษณะของข้อคำถามในแบบวัดมีความชัดเจนเป็นปรนัย มีการออกแบบข้อคำถามที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการวิเคราะห์คุณภาพเบื้องต้นของข้อคำถามโดยใช้ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม และทำการคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์มาใช้ ทำให้แบบวัดที่สร้างขึ้นสามารถจำแนกนิสิตที่มีทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกจากกันได้

เมื่อพิจารณาถึงความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดพบว่า โมเดลทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=245.338$, $df=215$, $p=0.076$, $CFI=0.992$, $TLI=0.989$, $RMSEA=0.020$) เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของทักษะทางอารมณ์และสังคมตามน้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะการเป็นผู้นำ 2) ทักษะการเรียนรู้และการจัดการข้อมูล 3) ทักษะการแก้ปัญหา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 5) ทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน พบว่า แต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบใกล้เคียงกัน โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.862-0.991 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกองค์ประกอบ ($p<0.001$) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบแต่ละด้านกับองค์ประกอบโดยรวมพบว่า องค์ประกอบแต่ละด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.742-0.981 แสดงว่า องค์ประกอบแต่ละด้านและองค์ประกอบโดยรวมมีความสัมพันธ์กันโดยไม่ได้แยกกันอย่างเป็นอิสระ นั่นคือ หากนิสิตครูมีทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการเรียนรู้และการจัดการข้อมูลที่ดีนำไปสู่ทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อ

การจัดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของธนกรณ์ ชัยวัช และสิรินธร สิ้นจินตวงศ์ (2565) ที่แสดงให้เห็นว่า การที่นักศึกษามีทักษะทางอารมณ์และสังคม ไม่ว่าจะเป็นทักษะในการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการจัดการข้อมูล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จริยธรรมและทักษะการเป็นมืออาชีพ และความเป็นผู้นำ จะทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทำงานได้อย่างมีคุณภาพ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกิริติ สุวรรณโน (2562) ที่ได้สร้างและหาคุณภาพของแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทักษะชีวิตและอาชีพ ประกอบด้วย การสื่อสาร การคิดแก้ปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการบริหารจัดการ ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์ค่าความตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันก็พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องเชิงประจักษ์

ดังนั้น ผลการพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างของงานวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นว่า แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ในการวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมสำหรับนิสิตครูได้ตรงตามโครงสร้างหรือตรงตามทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา มา สอดคล้องกับศิริชัย กาญจนวาสี (2556) ที่ระบุว่า การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างหรือความตรงเชิงทฤษฎี เป็นกระบวนการศึกษาขอบเขตความเหมาะสมของการนำคะแนนที่ได้จากแบบวัดไปแปลผลถึงลักษณะทางจิตวิทยาที่มุ่งวัด ถ้าผลที่ได้จากการวัดมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะทางจิตวิทยาตามคำทำนายของทฤษฎีถือเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนว่า เครื่องมือนั้นน่าจะวัดคุณลักษณะทางจิตวิทยาได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวัฒน์ ศรีบุรมย์ และกนิษฐ์ ศรีเคลือบ (2566) ที่ทำการพัฒนาเครื่องมือวัดทักษะการทำงานเป็นทีมของครูในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อยืนยันถึงแนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า เครื่องมือที่พัฒนามีคุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้าง แสดงให้เห็นว่า สามารถนำไปวัดระดับการทำงานเป็นทีมของครูในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำมากขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ การได้ลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู ที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างและพัฒนาแบบวัดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและวัดได้ตรงในสิ่งที่ต้องการ วัด จำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1) วัตถุประสงค์ของแบบวัด เพื่อวัดและประเมินทักษะทางอารมณ์และสังคม เพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู

2) เนื้อหา/ทักษะที่ต้องการวัด คือ ทักษะทางอารมณ์และสังคมหรือความสามารถ พฤติกรรม ทักษะคิดและคุณลักษณะส่วนบุคคลนิสิตครูที่ช่วยส่งเสริมให้สามารถปรับตัวอยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม สามารถทำงานและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเน้นการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 24 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ทักษะการเป็นมืออาชีพและจริยธรรมในการทำงาน 2) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ทักษะการเป็นผู้นำ 4) ทักษะการแก้ปัญหา และ 5) ทักษะการเรียนรู้และการจัดการข้อมูล

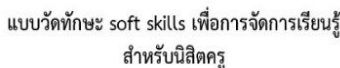
3) รูปแบบของแบบวัด เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ที่ตัดสินใจลำบาก ซึ่งนิสิตครูอาจต้องเผชิญในชีวิตจริง

4) โครงสร้างของแบบวัด ในแต่ละองค์ประกอบจะประกอบด้วย 1 สถานการณ์ 1 ข้อคำถามวัดทัศนคติ และข้อคำถามวัดพฤติกรรมตามแต่ละตัวบ่งชี้ที่กำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากัน

5) ลักษณะข้อคำถามและคำตอบ ในแต่ละองค์ประกอบจะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สถานการณ์และภาพประกอบ และส่วนที่ 2 รายการข้อคำถาม ซึ่งทำการวัดทัศนคติของนิสิตครูที่มีต่อสถานการณ์ และวัดพฤติกรรมการแสดงออก โดยกำหนดลักษณะการตอบเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ

6) ตัวอย่างข้อคำถาม สำหรับการวัดทัศนคติจะถามเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวว่า นิสิตมีความคิดเห็นต่อข้อความที่กำหนดไว้ในระดับใด โดยมีลักษณะคำตอบในทิศทางว่า เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจ สำหรับการวัดพฤติกรรมการแสดงออกจะถามเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวว่า นิสิตจะทำพฤติกรรมตามรายการต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โดยมีลักษณะคำตอบในทิศทางว่า จะทำ ไม่ทำ และไม่แน่ใจ

7) เกณฑ์การให้คะแนน พิจารณาจากคะแนนรวมของข้อคำถามที่วัดทัศนคติ และพฤติกรรมแสดงออกของทุกองค์ประกอบและกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนในภาพรวมแบบอิงเกณฑ์ 5 ระดับ

สรุป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย | วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพจาก TCI (กลุ่มที่ 1)

ต้องการวัดได้ โดยมีข้อพึงระวังในการนำไปใช้ คือ ผู้วิจัยควรแนะนำให้ผู้ตอบข้อคำถามในแบบวัดอย่างซื่อสัตย์และจริงใจ จากข้อสรุปดังกล่าวสามารถให้ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ได้ โดยผู้ที่สนใจที่จะทำการพัฒนาแบบวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครู ควบคู่กับรายละเอียดของลักษณะเฉพาะของแบบวัดให้เข้าใจ ทั้งส่วนประกอบ เนื้อหาที่ต้องการวัด รวมถึงแนวทางหรือวิธีการในการสร้างและพัฒนาข้อคำถาม เพื่อให้สามารถพัฒนาแบบวัดให้ เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของแบบวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือสามารถนำแนวทาง ในการพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปปรับใช้ในการพัฒนาแบบ วัดในรูปแบบอื่น เพื่อเพิ่มความหลากหลายในการวัดทักษะทางอารมณ์และสังคมเพื่อ การจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิตครูให้มีความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้วิทยาลัย การศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2567 เลขที่สัญญา SE6706 และผ่านการรับรอง จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา แสงสุวรรณ และสุใจ ส่วนโพธิ์จัน. (2566). การสร้างแบบประเมินทักษะ มนุษย์สำหรับเยาวชนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบ. *การประชุมหาตใหญ่ วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 (The 14th Hatyai National & International Conference Proceeding)*. มหาวิทยาลัยหาตใหญ่. วันที่ 19 พฤษภาคม. หน้า 1769-1781.
- กิริติ สุวรรณโน. (2562). *การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เจษฎา ชมชื่น. (2553). *การพัฒนาลักษณะเฉพาะของข้อสอบวัดความสามารถในการ คิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โชติกา ภาษีผล. (2559). ลักษณะเฉพาะของแบบวัด. *สารสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย*. 3 (2), 32-58.

- ญาณี วัฒนากร. (2558). การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นแห่งศตวรรษที่ 21 ของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนกรณ ชัยธวัช และสิรินธร สิ้นจินดาวงศ์. (2565). การพัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณ (Soft Skills) ในการทำงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*. 37 (2), 126-137.
- ธนกรณ ชัยธวัช. (2563). การพัฒนา Soft Skills ในการทำงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธีรวัฒน์ ศรีบุรมย์ และกนิษฐ ศรีเคลือบ. (2566). การพัฒนาเครื่องมือวัดทักษะการทำงานเป็นทีมของครูในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา*. 40 (108), 64-76.
- นลินทิพย์ คชพงษ์. (2566). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาซอฟต์แวร์สกิลของนักศึกษาวิชาชีพครู. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 8 (4), 250-267.
- พัชรินทร์ หยกพิทักษ์โชค และโชติกา ภาษีผล. (2561). การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 13 (4), 108-120.
- มนตรี อินตา. (2562). Soft Skills: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*. 20 (1), 153-167.
- รัชฎ์ กานุมาร. (2565). การศึกษาความต้องการทักษะที่จำเป็น (Soft Skills) ของบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารนวัตกรรมและวัฒนธรรมองค์การ*. 14 (1), 23-34.
- รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ และก่องทรัพย์ ทองคำ. (2564). การสำรวจ Soft Skills ที่จำเป็นของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*. 15 (1), 59-69.
- วีรวัฒน์ ยกดี และโชติกา ภาษีผล. (2563). การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดความฉลาดรู้ทางสุขภาวะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารการวัดผลการศึกษา*. 39 (105), 13-27.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory)*, พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันดา สันฐิตวณิชย์. (2556). *การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบสอบที่บูรณาการระหว่างตัวชี้วัดความสามารถด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียนกับตัวชี้วัดการประเมินสาระการเรียนรู้: การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุมิติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Florida Department of Education. (2010). *U.S. History End-of-Course Assessment Test Item Specification*. Tallahassee, FL: The Administrator Office of Assessment, Florida Department of Education.
- Oklahoma State Department of Education. (2023). *Oklahoma School Testing Program: Test Blueprint and Item Specifications, Grade 5 Mathematics*. Alpharetta, GA: Oklahoma State Department of Education.
- Shen, Z. (2007). Test Specification and Reading Assessment-designing the New TEM4 Reading Test Specification. *CELEA*. 30 (1), 33-37.
- Wang, J. and Wang, X. (2012). *Structural Equation Modeling: Applications Using Mplus*. Beijing: Higher Education Press.

Research Article; Received: 2025-10-16; Revised: 2026-03-04; Accepted: 2026-03-10.

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิชาภาษาวรรณคดีเรื่องภาพพจน์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

Construction of an e-Book of Literary Styles: Figure of Speech for Students of Rangsit University

รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล

Rapeephan Petchanankul

วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Liberal Arts, Rangsit University

First/Corresponding Author, E-mail: rapeephan.p@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ (1) เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้เรื่องภาพพจน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตก่อนและหลังการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี (3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 23 คน ซึ่งลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาวรรณคดี (THA 234) ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ (1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน (3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนา ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยได้ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 82.32/96.52 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X}=4.51$; $S.D.=0.36$) แสดงให้เห็นว่า สื่อการเรียนรู้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีศักยภาพในการนำไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาวรรณคดีได้อย่างเหมาะสม องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต เป็นสื่อที่ได้รับการออกแบบที่ตรงกับระดับความรู้ความสามารถของกลุ่มตัวอย่างและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการเรียนการสอน

คำสำคัญ: หนังสืออิเล็กทรอนิกส์; ภาษาวรรณคดี; ภาพพจน์; มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The objectives of this study are (1) to develop an e-book for the course Literary Styles titled Figure of Speech for undergraduate students at Rangsit University, (2) to compare students' learning achievement in knowledge of Figure of Speech of Rangsit University students before and after using the e-book for the course Literary Styles titled Figure of Speech, and (3) to examine Rangsit University students' satisfaction with the developed e-book. The sample consists of 23 undergraduate students enrolled in the Literary Styles course (THA 234) at Rangsit University during the second semester of the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments include (1) the e-book Literary Styles: Figure of Speech, (2) pre-test and post-test assessments, and (3) a student satisfaction questionnaire. The data are collected and analyzed by using mean, percentage, standard deviation, and t-test.

The findings reveal that the developed e-book achieved an efficiency score of 82.32/96.52, meeting the standard criterion of 80/80. Students' post-test scores are significantly higher than their pre-test scores at the 0.05 significance level. Furthermore, the overall satisfaction of the students with the e-book is rated at a high level ($\bar{X}=4.51$; $S.D.=0.36$). These findings indicate that the e-book effectively enhances students' learning outcomes and can be utilized as an efficient instructional medium in the Literary Styles course. The body of

knowledge indicates that the creation of an e-book on figurative language for the Thai literature course at Rangsit University is a learning resource designed to match the knowledge and skill level of the sample group and is practical for use in teaching and learning.

Keywords: e-Book; Literary Style; Figure of Speech; Rangsit University

บทนำ

วรรณคดีถือเป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด อารมณ์ จินตนาการและประสบการณ์ของผู้ประพันธ์สู่ผู้อ่าน โดยผ่านการเลือกใช้ถ้อยคำทางภาษาที่งดงามและก่อให้เกิดความสะเทือนใจในด้านอารมณ์ ดังที่ วิภา กงกะนันท (2522: 2) อธิบายว่า “ภาษาวรรณคดีเป็นภาษาที่กระชับฝังใจ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความสะเทือนอารมณ์ เป็นภาษาที่ผู้ประพันธ์จงใจคัดเลือกเป็นพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ” ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาวรรณคดีไม่ควรจำกัดเฉพาะการทำความเข้าใจเนื้อเรื่องเท่านั้น หากแต่ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบเชิงวรรณศิลป์ ซึ่งเป็นหัวใจของงานวรรณคดีที่แท้จริง ในด้านนี้ เสฐียรโกเศศ (2546: 23) ได้ให้ความหมายของวรรณศิลป์ว่า เป็นศิลปะในการเรียบเรียงถ้อยคำอย่างมีสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของศิลปะแขนงต่าง ๆ ขณะที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2557: 70) ระบุว่า งานเขียนที่มีวรรณศิลป์จะได้รับการยกย่องให้เป็นวรรณคดี เนื่องจากสามารถถ่ายทอดอารมณ์และจินตนาการของผู้ประพันธ์ได้อย่างมีพลัง ดังนั้น การศึกษาวรรณคดีจึงจำเป็นต้องพิจารณาลักษณะทางวรรณศิลป์ควบคู่กันไปเพื่อให้เข้าถึงสาระและคุณค่าอย่างแท้จริง

การวิเคราะห์วรรณศิลป์สามารถทำได้หลายระดับตามแนวทางของสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548: 13) ซึ่งเสนอว่า ควรพิจารณาทั้งในระดับคำ เช่น การสรรคำ และการเล่นเสียง และในระดับความหมาย เช่น การใช้ภาพพจน์ สัญลักษณ์ สำนวน และการสร้างเอกภาพทางภาษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้วรรณคดีมีพลังในการสื่อสารทางอารมณ์และจินตนาการ

ลักษณะของภาษาวรรณคดีมีความซับซ้อนมากกว่าการใช้ภาษาในรูปแบบทั่วไป เนื่องจากประกอบด้วยศิลปะในการประพันธ์ที่ต้องอาศัยทักษะในการเลือกใช้ถ้อยคำอย่างมีจุดมุ่งหมาย ส่งผลให้งานวรรณคดีที่เปี่ยมด้วยวรรณศิลป์มักได้รับการยกย่องเป็นวรรณคดีอมตะ อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนวรรณคดีในระดับอุดมศึกษา ยังเผชิญปัญหาหลายประการ เช่น ความยากของเนื้อหาและฉันทลักษณ์ ตลอดจนการ

ขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัย ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (เจตนา นาควิชะเร, 2538: 155-171; ศรีวิไล ดอกจันทร์, 2529: 33-40)

จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาวรรณคดี ซึ่งเป็นรายวิชาที่เปิดสอนในสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดของภาษาภาพพจน์ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของวรรณศิลป์ ปัญหานี้ส่วนหนึ่งมาจากการขาดแคลนสื่อการสอนที่ตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียนและขาดอุปกรณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนยุคใหม่

การวิเคราะห์ภาพพจน์ในงานวรรณคดีเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจินตภาพตามเจตนาของผู้ประพันธ์ และสามารถเข้าถึงอารมณ์ของวรรณคดีได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับแนวนโยบายของมหาวิทยาลัยรังสิตในแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2565–2569 (มหาวิทยาลัยรังสิต, 2564) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่องการสร้างความเป็นเลิศทางการศึกษา โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนวัตกรรม มุ่งผลลัพธ์เชิงคุณภาพของผู้เรียน และปรับกระบวนการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงหนึ่งในแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและความสนใจของผู้เรียน คือ การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) ซึ่งเป็นสื่อการสอนที่สามารถโต้ตอบกับผู้ใช้และมีลักษณะเฉพาะ เช่น การเชื่อมโยงข้อมูล การแทรกมัลติมีเดีย การประเมินผลแบบโต้ตอบ และการปรับปรุงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และสามารถทบทวนซ้ำได้ตามต้องการ เพิ่มโอกาสในการเข้าใจเนื้อหาและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เสาวลักษณ์ ญาณสมบัติ, 2545: 33-35)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาเนื้อหาวิชาภาษาวรรณคดีเรื่องภาพพจน์ ให้อยู่ในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเข้าใจวรรณศิลป์ในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้เรื่องภาพพจน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตก่อนและหลังการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) ซึ่งหลังจากที่โครงการวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยรังสิต (Certificate of Approval; COA No. RSUERB2025-015) แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาวรรณคดี ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาวรรณคดี ในภาคการศึกษาดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 23 คน โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

2.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ พัฒนาขึ้นตามกระบวนการสร้างสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับนักศึกษา

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อประเมินความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนเป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ใช้วัดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่ศึกษาจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาและวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ข้อ ใช้วัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 4 ด้าน ได้แก่ การใช้งาน การนำเสนอ เนื้อหาและการประเมินผลการเรียน

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาคำอธิบายรายวิชาภาษาวรรณคดีที่เปิดสอนในสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

3.2 การกำหนดเนื้อหาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาอังกฤษ เรื่องภาพพจน์ แบ่งเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ หัวข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับภาพพจน์ หัวข้อที่ 2 ประเภทของภาพพจน์ โดยระบุสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน

3.3 การดำเนินการทดสอบและปรับปรุงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยนำสื่อที่พัฒนาขึ้นเสนอให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขความเหมาะสมด้านเนื้อหาและภาษา หลังจากปรับปรุงเรียบร้อยแล้วได้นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปทดลองใช้กับนักศึกษารายบุคคลและกลุ่มย่อยเพื่อประเมินข้อบกพร่องของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในด้านความเหมาะสมของเวลา เนื้อหาและกิจกรรม จากนั้นนำผลการประเมินมาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้ทดลองในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 80/80 ของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเตรียมการทดลอง

4.1.1 การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในหัวข้อ “แนวคิดเกี่ยวกับภาพพจน์” และ “ประเภทของภาพพจน์” โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประเมินคุณภาพซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับดี

4.1.2 การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (30 ข้อ) แบบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมด้านภาษา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) เท่ากับ 1.00

4.1.3 การพัฒนาแบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การใช้งาน การนำเสนอ เนื้อหา และการประเมินผลการเรียน ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

4.2 การดำเนินการทดลอง

4.2.1 การชี้แจงนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน จุดประสงค์ของบทเรียน และแนวทางการประเมินผล

4.2.2 การดำเนินการเรียนการสอนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 2 หัวข้อ

4.2.3 การดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบ 30 ข้อ แล้วนำคะแนนไปวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

4.2.4 การให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 การวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชา ภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ โดยใช้สูตร $E1/E2$ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้และผลลัพธ์ของการเรียนรู้

5.2 การหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลและแนวโน้มการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.3 การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชา ภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ โดยใช้สถิติการทดสอบที (t-test) เพื่อพิจารณาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียน

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชา ภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ของนักศึกษา โดยคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินที่ผู้วิจัยค้นคว้าสร้างขึ้นมาในแบบของมาตราส่วน การประมาณค่า 5 ระดับตามทฤษฎีของลิเคิร์ท (Likert, 1967: 90-95) กำหนดไว้ดังตาราง 1

ช่วงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับความพึงพอใจ	การแปลความหมาย
4.51 – 5.00	มากที่สุด	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ตาราง 1 เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักศึกษา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผล ดังนี้

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในระดับ 80/80 โดยมีค่าประสิทธิภาพเฉลี่ย (E1/E2) เท่ากับ 82.32/96.52 ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมีประสิทธิผลในการนำไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาวรรณคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแสดงในตาราง 2

รายการประเมิน	ค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน	ค่าประสิทธิภาพที่ได้	ผลการเปรียบเทียบ
E1 (ระหว่างเรียน)	80	82.32	สูงกว่าเกณฑ์
E2 (หลังเรียน)	80	96.52	สูงกว่าเกณฑ์
สรุปผลเฉลี่ย (E1/E2)	80/80	82.32/96.52	สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

ตาราง 2 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์

2. ผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.48 (S.D.=1.16) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 17.76 (S.D.=0.47) ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติการทดสอบที สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Dependent Sample t-test) พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องภาพพจน์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงประสิทธิผลของสื่อดังกล่าวในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและการจดจำองค์ความรู้ทางวรรณคดีได้ดียิ่งขึ้น ดังแสดงในตาราง 3

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	23	11.48	1.16	19.57	0.000*
หลังเรียน	23	17.76	0.47		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตาราง 3 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาในรายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหนังสือนี้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.51$; S.D.=0.36) โดยมีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านการใช้งาน ($\bar{X}=5.00$) รองลงมา คือ ด้านการนำเสนอ ($\bar{X}=4.48$) และด้านการประเมินผลการเรียน ($\bar{X}=4.40$) ส่วนด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) แสดงให้เห็นว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการใช้งานและการเรียนรู้เนื้อหาวิชาภาษาวรรณคดีได้อย่างเหมาะสม ดังแสดงในตาราง 4

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการใช้งาน	5.0	0.0	มากที่สุด
2. ด้านการนำเสนอ	4.48	0.06	มาก
3. ด้านเนื้อหา	4.15	0.91	มาก
4. ด้านการประเมินผลการเรียน	4.4	0.03	มาก
ผลโดยรวม	4.51	0.36	มาก

ตาราง 4 คะแนนความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ ผลการวิจัยเป็นไปดังนี้

1. ประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ โดยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดขอบเขตเนื้อหา การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด และการพิจารณาแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดสอบกับนักศึกษาในกลุ่ม

ตัวอย่าง ผลการทดสอบพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537: 27) ที่กำหนดเกณฑ์ ประสิทธิภาพของชุดฝึกสำหรับเนื้อหาประเภทความรู้และความจำไว้ที่ 80/80–90/90 และสำหรับเนื้อหาประเภททักษะหรือเจตคติไม่ต่ำกว่า 75/75 นอกจากนี้ ผลการวิจัย ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสายใจ ยศประยูร (2562) ซึ่งพบว่า หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาหลักการตลาด สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 82.67/83.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทำนองเดียวกัน เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต (2563) พบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องโครงสร้างวิลิในภาษาอังกฤษ ตามหลักวากยสัมพันธ์ สำหรับนิสิตสาขาภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ กำหนดและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ครั้งนี้เกิดจากการ ดำเนินงานตามขั้นตอนและหลักวิชาการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ เนื้อหา การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบรูปแบบบทเรียน ตลอดจนการ พัฒนาเนื้อหาและสื่อประกอบอย่างรอบด้านเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย และเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลสูงสุด การออกแบบเนื้อหาในรูปแบบสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่มีการเชื่อมโยงข้อมูล ภาพประกอบและแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน ส่งผล ให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องภาษาภาพพจน์ได้อย่างลึกซึ้งและจดจำได้ ยาวนานขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคลาร์กและเมเยอร์ (Clark & Mayer, 2016) ที่ระบุว่า การใช้สื่อมัลติมีเดียในการเรียนรู้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการ รับรู้และการจดจำเนื้อหา นอกจากนี้ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวยังเป็นสื่อที่ ออกแบบให้เหมาะสมกับระดับความรู้และความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง สามารถ นำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและช่วยส่งเสริมทั้ง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนอย่างชัดเจน

2. ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชา ภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารพีพรรณ เพชรอนันต์กุล (2567) ที่พบว่า การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการเขียนร้อยกรองสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิตส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อน เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับนุสรินทร์ การิจิ และคณะ

(2565) ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับการเรียนรู้แบบความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภายใต้การเรียนรู้บนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ อรัญญิกาสอนพิมพ์ และอรนุช ลิมตศิริ (2567) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาเปิดโลกเมียนมา ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สาเหตุสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ดีขึ้น อาจมาจากปัจจัยสองประการ ประการแรก หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นสื่อที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการที่สอง กระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยการกำหนดให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียน การเรียนเนื้อหา การทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน และการทำแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งช่วยส่งเสริมความกระตือรือร้นของผู้เรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีแนวโน้มปรับปรุงและพัฒนามากยิ่งขึ้น

3. ความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.51) แสดงให้เห็นว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจมากขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของอาทิตย์ อินมา (2560) ซึ่งพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการถ่ายภาพบุคคล สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้นี้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการศึกษาของสิริภัทร เมืองแก้ว และกุลสิรินทร์ อภิรัตน์วรเดช (2561) พบว่า ผู้เรียนเห็นว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน (ภาษาจีน) ที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื้อหา มีประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ในทำนองเดียวกันผ่องศรี อิมสอน และพรทรัพย์ ศรีนวนนิต (2563) ศึกษาผลของการเรียนรู้เรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัด สำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้นี้สื่อดังกล่าว เนื่องจากสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์อยู่ในระดับ

มาก อาจเนื่องมาจากเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีโครงสร้างที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทบทวนบทเรียนได้อย่างสะดวกและไม่จำกัดเวลา แสดงให้เห็นว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวมีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลจากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เกิดองค์ความรู้ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง ภาพพจน์ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงระดับความรู้ ความสามารถและลักษณะการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างเป็นสำคัญ เนื้อหาได้รับการเรียบเรียงอย่างมีลำดับขั้นจากง่ายไปยาก พร้อมรูปแบบการนำเสนอที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับบริบทการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีการบูรณาการองค์ประกอบด้านสื่อดิจิทัลที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง ภาพพจน์ ได้รับการออกแบบโดยอ้างอิงจากหลักการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามแนวคิดทางทฤษฎีด้านเทคโนโลยีการศึกษา (Instructional Technology) และผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านภาษาและด้านสื่อการสอน ผลการพัฒนาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทำให้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดในการเรียนภาษาไทยต่อไปในอนาคต หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ควรสร้างอย่างเหมาะสมกับระดับของผู้เรียนโดยศึกษาตัวอย่างหรือแนวทางจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีผู้ศึกษาวิจัยไว้

3. กลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจด้านภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะเรื่อง ภาพพจน์อย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของตนเอง การจัดการเรียนรู้ผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ช่วยตอบสนองต่อความ

ต้องการและความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ทั้งในด้านความเร็วในการเรียนรู้และรูปแบบการรับสาร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและสามารถทบทวนเนื้อหาได้ตามความต้องการ นอกจากนี้ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ยังช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และความเข้าใจเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการเรียนภาษาไทยในรายวิชาอื่น รวมทั้งใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังยืน แผนภาพองค์ความรู้มีดังนี้

ภาพ 1 การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์
สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต

สรุป

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยรังสิตมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ ข้อแรกเพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์วิชาภาษาวรรณคดี เรื่องภาพพจน์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน วัตถุประสงค์ข้อต่อมา คือ เพื่อให้ทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตหลังการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และวัตถุประสงค์ข้อที่สาม คือ เพื่อให้ทราบระดับความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตจากการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และหลังจากใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น นอกจากนั้น นักศึกษามีความพึงพอใจการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มาก ผลที่

เกิดจากงานวิจัยนี้ทำให้ค้นพบประเด็นสำคัญที่ได้อภิปรายผลไว้ คือ การเรียนการสอน วิชาภาษาวรรณคดีจำเป็นต้องสร้างสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติของ นักศึกษา โครงการวิจัยนี้จึงเป็นแนวทางสำหรับการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสม สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยมีดังนี้ 1) การพัฒนาและปรับปรุงสื่อการเรียนรู้อาจเพิ่มสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ เสียงประกอบ แบบฝึกหัดเสริม ฯลฯ เพื่อสร้าง แรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ อีกทั้งปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับ ความรู้ของผู้เรียนในแต่ละชั้นปี 2) การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ควรนำหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งกับภาษาและ วรรณคดี อีกทั้งจัดกิจกรรมร่วม เช่น การอภิปรายกลุ่ม การทำโครงงาน แบบทดสอบ ออนไลน์ เพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหา 3) การวิจัยในอนาคตควรทำการ วิจัยซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากขึ้นและหลากหลายสาขาวิชาเพื่อเพิ่มความทั่วไป ของผลการวิจัย อีกทั้งศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์กับ สื่อการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น วิดีโอ สื่อมัลติมีเดียแบบโต้ตอบ

เอกสารอ้างอิง

- เจตนา นาควัชระ. (2538). ข้อคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีใน ระดับอุดมศึกษา. ใน *ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์*, หน้า 155-171, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- นุสรินทร์ การิจิ และคณะ. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ เรื่องรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ โดยใช้หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ ร่วมกับการเรียนรู้แบบความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภายใต้การเรียนรู้บนฐานวิถีชีวิต ใหม่ (New Normal). *การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ครั้งที่ 7 (NSCIC 2022)*. คณะ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 10-11 มีนาคม. หน้า 899-909.
- ผ่องศรี อิมสอน และพรทรัพย์ ศรีนวนลนด. (2563) ผลของการเรียนรู้โดยใช้หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการจัดสิ่งแวดลอมเพื่อการบำบัดของนักศึกษาพยาบาลชั้น ปีที่ 2 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์. *วารสารเกื้อการุณย์*. 27 (2), 50-62.

- เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต. (2563). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์: โครงสร้างวลีในภาษาอังกฤษตามหลักวากยสัมพันธ์ สำหรับนิสิตสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยพะเยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 28 (2), 191-211.
- มหาวิทยาลัยรังสิต. (2564). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยรังสิต พ.ศ. 2565-2569 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567-2569)*. ปทุมธานี: คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยรังสิต.
- รพีพรรณ เพชรอนันต์กุล. (2567). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการเขียนร้อยกรอง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต. *วารสารช่อพะยอม*. 35 (1), 121-138.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2557). *วรรณศิลป์ในวรรณคดีที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสร. ใน วิไลวรรณ สมโสภณ และมารศรี สอทิพย์. (บรรณาธิการ). พุทธศักราช 2457-2467 สิบปีนั้น วรรณคดีสโมสร หนังสือที่ระลึกเนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ พุทธศักราช 2557 และวาระ 100 ปี วรรณคดีสโมสร. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.*
- วิภา กงกะนันท์. (2522). *วรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ศรีวิไล ดอกจันทร์. (2529). *การสอนวรรณกรรมวรรณคดีไทย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สายใจ ยศประยูร. (2562). *ผลการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) รายวิชาหลักการตลาด ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับชั้น ปวส. 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีวิมล ศรียาน. รายงานการวิจัย. วิทยาลัยเทคโนโลยีวิมล ศรียาน สถาบันในเครือตั้งตรงจิตร.*
- สิริภัทร เมืองแก้ว และกุลสิรินทร์ อภิรัตน์วรเดช. (2561). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ e-Book รายวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน (ภาษาจีน) สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 2 (1), 18-32.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2548). *เจิมจันทร์กังสดาล ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- เสฐียรโกเศศ. (2546). *การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.*

- เสาวลักษณ์ ญาณสมบัติ. (2545). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องนวัตกรรมการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรัญญา สอนพิมพ์ และอรนุช ลิมตศิริ. (2567). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเปิดโลกเมียนมา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book). *Journal of Modern Learning Development*. 9 (5), 188-204.
- อาทิตย์ อินมา. (2560). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องการถ่ายภาพบุคคลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Clark, R. E. and Mayer, R. E. (2016). *e-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In *Attitude Theory and Measurement*, pp. 90-95. New York: Wiley & Sons.

Research Article; Received: 2026-01-16; Revised: 2026-04-08; Accepted: 2026-04-21.

จากภูมิปัญญาสู่ร่วมสมัย: การพัฒนาและส่งเสริมศิลปหัตถกรรม ผ้ามัดย้อมของวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร

From Traditional Wisdom to Contemporary Style:
Developing and Promoting the Tie-Dye Handicraft of Ban
Khok Kham Natural Dye Tie-Dye Community Enterprise in
Samut Sakhon Province

บุญยณูช นาคะ^{*1}, พิชญา คุ่มแคว้น², ศุภารมย์ ประสาทแก้ว³, รัชพล แยมกสิป⁴
Boonyanuch Nakha^{*1}, Pichaya Koomquan², Supharom Prasatkaew³,
Ratchapon Yamkeep⁴

สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thai Khadi Research Institute, Thammasat University

First/Corresponding Author, E-mail: natpat@tu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เทคนิคการมัดย้อมผ้ามัดย้อมโคกขาม พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมให้มีรูปแบบร่วมสมัยเป็นสากล และส่งเสริมการรับรู้เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาหัตถกรรมท้องถิ่น การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การทำแบบประเมินความพึงพอใจเบื้องต้น การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการลงพื้นที่วิสาหกิจชุมชนมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร ศูนย์เรียนรู้เพียงแห่งเดียวในพื้นที่ที่ใช้สีสกัดจากธรรมชาติ เก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ในโครงการ การสนทนากลุ่ม การอบรมเชิงปฏิบัติการและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า ผ้ามัดย้อมบ้านโคกขามมีอัตลักษณ์โดดเด่นจากการใช้เทคนิคการย้อมร้อนเพื่อให้สีติดทนนาน โดยใช้สีย้อมจากพืชพรรณท้องถิ่นในป่าชายเลน ได้แก่ เปลือกต้นโกงกางให้โทนสีน้ำตาลเข้มถึงดำ และต้นจากให้โทนสีเหลืองอม

น้ำตาล การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้ชื่อแบรนด์ “โคกขามคิด(ส์) (Khok Kham KIDs)” เปลี่ยนผ่านงานหัตถกรรมดั้งเดิมสู่สินค้าไลฟ์สไตล์ร่วมสมัย เช่น เสื้อผ้าแฟชั่นเด็กและผู้ใหญ่ เครื่องประดับ ของตกแต่งบ้าน โดยบูรณาการลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เช่น ลายปลากัดมหาชัย พร้อมทั้งประยุกต์ใช้นวัตกรรมอุปกรณ์แม่แบบพิเศษเพื่อลดข้อจำกัดด้านระยะเวลาและเพิ่มความประณีตในการสร้างสรรค์ลวดลาย นอกจากนี้ การเผยแพร่ผลงานผ่านนิทรรศการพบว่า ผู้เข้าชมมีความพึงพอใจต่อความคิดสร้างสรรค์และการจัดแสดงในระดับสูงมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีความต้องการรับรู้ข้อมูลเชิงลึกผ่านการเล่าเรื่อง และมีแนวโน้มพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปสู่การแสวงหาประสบการณ์ตรงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติหรือเวิร์กช็อปสูงที่สุด ข้อเสนอแนะจึงเป็นแนวทางในการพัฒนาผ้ามัดย้อมโคกขามให้ก้าวสู่สินค้าเชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตดั้งเดิมเข้ากับบริบทสังคมสมัยใหม่ได้อย่างยั่งยืน เชื่อมโยงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 12 และเป้าหมายที่ 14

คำสำคัญ: ผ้ามัดย้อม; เศรษฐกิจสร้างสรรค์; ซอฟต์แวร์; ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย; ภูมิปัญญา

Abstract

This research article aims to analyze tie-dyeing techniques of Khok Kham Tie-Dye, develop contemporary cultural products for international appeal, and promote awareness to preserve and pass on national handicraft wisdom. This study employs qualitative research methods, including in-depth interview, focus group discussion, preliminary satisfaction assessment, participant observation, and field study at Ban Khok Kham natural dye community enterprise in Samut Sakhon Province, the only learning center in the area using naturally extracted dyes. Data is collected from 20 key informants. Data analysis involves fieldwork, focus group discussion, workshop, and in-depth interview with the key informants.

The findings reveal that Khok Kham Tie-Dye possesses a distinct identity characterized by a hot dyeing technique, which ensures superior color fastness. The pigments are extracted from local mangrove flora,

specifically the bark of the mangrove tree (*Rhizophora Apiculata*), yielding deep brown to charcoal grey tones, and the Nypa Palm (*Nypa Fruticans*), providing warm yellow-brown hues. Product development under the brand ‘Khok Kham KIDs’ transforms traditional handicrafts into contemporary lifestyle goods such as modern apparel for children and adults, accessories, and home decors. These products integrate provincial identity motifs, including the ‘Mahachai Betta Fish.’ Furthermore, the research introduces innovative template tools made from acrylic and metal to overcome time constraints and enhance the precision of intricate patterns. Dissemination of these results through an exhibition at the Bangkok Art and Culture Centre (BACC) demonstrates high levels of visitor satisfaction regarding creativity and presentation, particularly among the youth and new generation. However, the study results indicate that consumers have a strong desire to gain insightful information through storytelling and are most likely to shift their behavior towards seeking direct experiences through experiential learning activities or workshops. These conclusions provide a strategic framework for evolving Khok Kham Tie-Dye into a creative industry that sustainably bridges traditional livelihoods with modern social contexts. This is connected to the Sustainable Development Goals (SDGs), particularly Goal 12 and Goal 14.

Keywords: Tie-Dye; Creative Economy; Soft Power; Contemporary Products; Wisdom

บทนำ

กรมส่งเสริมวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานภาครัฐ สังกัดกระทรวงวัฒนธรรมมีหน้าที่ในการส่งเสริม ถ่ายทอดข้อมูล องค์ความรู้และส่งเสริมให้มีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน ปกป้อง คุ้มครอง พัฒนาและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566) เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันที่สังคมโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงอาจส่งผลให้เกิด

ภัยคุกคามต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เสี่ยงให้สูญหาย ทั้งยังขาดผู้ปฏิบัติและผู้สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังนั้น เพื่อให้เกิดการส่งเสริมภูมิปัญญาอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อรักษาและสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในวิถีชีวิตคนไทย รวมถึงได้รับการส่งเสริม สืบทอดไปยังอนุชนรุ่นหลัง ประกอบกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในฐานะทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจกลับสู่ชุมชนและผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 นโยบายของรัฐบาลและกระทรวงวัฒนธรรม ในการสนับสนุนและผลักดันการสร้างพลังสร้างสรรค์หรือซอฟต์แวร์ (Soft Power) ของประเทศ (กรมประชาสัมพันธ์, 2567) เน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน เสริมสร้างสังคมที่เข้มแข็งและสนับสนุนเศรษฐกิจวัฒนธรรมให้เติบโตอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมผลักดันทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจและให้คนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจวัฒนธรรมและสังคม ทั้งต่อยอดการผลักดันสินค้าทางวัฒนธรรมให้มีส่วนแบ่งในตลาดโลก (กระทรวงวัฒนธรรม, ม.ป.ป.) โครงการนี้ได้นำอัตลักษณ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมด้วยความคิดสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบที่ร่วมสมัยและเป็นสากลด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในพื้นที่ให้โดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถพัฒนาเป็น “อุตสาหกรรมวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์” สร้างคุณค่าและมูลค่าให้แก่ประชาชน ชุมชน และประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ดำเนินโครงการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมร่วมสมัย ประจำปีงบประมาณ 2568 ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยคณะศิลปกรรมศาสตร์และสถาบันไทยคดีศึกษามีเครือข่ายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเข้าร่วมโครงการจำนวน 12 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายบ้านบาตร กรุงเทพมหานคร เครือข่ายผ้าขาวม้าไทยทรงดำ จังหวัดราชบุรี เครือข่ายผ้ามัดย้อมโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร เครือข่ายเสื่อกกจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เครือข่ายผ้าทอไหล่อบ้านธิ จังหวัดลำพูน เครือข่ายเชรามิก จังหวัดลำปาง เครือข่ายจักสานไม้ไผ่และทางมะพร้าว จังหวัดลำปาง เครือข่ายผ้าหม้อห้อม จังหวัดแพร่ เครือข่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เครือข่ายผ้ามัดหมี่ จังหวัดร้อยเอ็ด เครือข่ายผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง และเครือข่ายเครื่องถมนคร จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทความนี้เลือกนำเสนอเครือข่ายผ้ามัดย้อมโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยจังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญที่ต้องส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ขณะเดียวกัน ผ้ามัดย้อมโคกขามยังสะท้อนภูมิปัญญาหัตถกรรมที่ได้รับการสืบทอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การศึกษานี้จึงเชื่อมโยงกับผลการศึกษาของสถาบันไทยคดีศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการถ่ายทอดอัตลักษณ์ลวดลายและการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ร่วมสมัย พร้อมทั้งเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชนผ่านกิจกรรมเพื่อเพิ่มคุณค่าและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คุณค่าของงานหัตถกรรมและการสืบสานภูมิปัญญาศิลปการทำผ้ามัดย้อมเป็นเทคนิคการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน โดยใช้หลักการกันสีไม่ให้เข้าสู่เนื้อผ้าผ่านกระบวนการมัด เย็บ ปักหรือการใช้วัสดุธรรมชาติช่วยสร้างลาย เช่น ไม้ไผ่ ลูกแก้ว ก้อนหิน จนเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย ทั้งเครื่องแต่งกายและของตกแต่งบ้าน (คณิน ไพรวันรัตน์, 2562) ในปัจจุบันงานคราฟต์ (Craft) หรือหัตถกรรมฝีมือมนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงการผลิตซ้ำของเครื่องใช้ แต่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่ยกระดับทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นสินค้ามูลค่าสูง ทั้งสอดคล้องกับเป้าหมายที่ยั่งยืนตามแนวทางของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals-SDGs) (Thammasat University, 2024) ในเป้าหมายที่ 12 (Sustainable Consumption and Production) สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เน้นให้มีการสนับสนุนขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของประเทศกำลังพัฒนาให้นำไปสู่รูปแบบการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนยิ่งขึ้นของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และเป้าหมายที่ 14 (Life Below Water) อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เทคนิคการมัดย้อมของเครือข่ายผ้ามัดย้อมโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์ผ้ามัดย้อมโคกขามให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่มีรูปแบบร่วมสมัยและเป็นสากล

3. เพื่อส่งเสริมการรับรู้ถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้ามัดย้อมโคกขาม ซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ พัฒนาและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย คัดเลือกศึกษาเฉพาะวิสาหกิจชุมชนมัดย้อมสีธรรมชาติบ้านโคกขาม ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้ผ้ามัดย้อมแห่งเดียวในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการผลิตผ้ามัดย้อมด้วยการย้อมสีที่มาจากวัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่น ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากที่สถาบันไทยคดีได้ร่วมพัฒนาตลาดขายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในโครงการศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้ามัดย้อมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร (พิชญา คุ่มแคว้น และคณะ, 2568) ที่ได้ร่วมออกแบบตลาดขายและเครื่องมือสายปลา กัดมหาชัยและต้นจากร่วมกับชุมชนนำไปสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยร่วมกัน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (1) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร 5 คน (2) ผู้ประกอบการ 2 คน (3) ประชาชนทั่วไปและสมาชิกเครือข่ายอื่น 11 คน (4) ผู้วิจัยและนักออกแบบ 2 คน โดยศึกษาจากการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการแนะนำจากผู้เข้าร่วมโครงการ

3. ประเภทของงานวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ (Unstructured Interview) การสนทนากลุ่ม การทำแบบประเมินความพึงพอใจเบื้องต้นและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมด้วยการลงพื้นที่ในโครงการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับในการศึกษา ลงพื้นที่ในโครงการ การสนทนากลุ่ม การอบรมเชิงปฏิบัติการและสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้น นำมาสรุปวิเคราะห์เนื้อหาและตีความตามวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

4.1 การศึกษาสำรวจและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของบริบทชุมชน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการต่อยอดจากงานวิจัยการศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้ามัดย้อมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร

4.2 การออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลิตภัณฑ์จาก สีย้อมธรรมชาติและลวดลายที่พัฒนาขึ้นมาต่อยอดสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ หลากหลายและมีความเป็นสากลมากขึ้น เช่น เสื้อผ้าแฟชั่นเด็ก หมวก โคมไฟ ผ้าบุโต๊ะ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่เพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวและตลาด งานกราฟต์ โดยมีการผสมผสานเรื่องราว (Storytelling) เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนและ การอนุรักษ์ป่าชายเลนลงไปในบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าทางจิตใจ

4.3 การนำเสนอและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบการจัดแสดงนิทรรศการ เพื่อนำผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ตลาดเพื่อประเมินความพึงพอใจจากทั้งผู้ผลิต ชุมชนและ ผู้บริโภคเบื้องต้น

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยขออภิปรายผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เทคนิคการมัดย้อมโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร การมัดย้อม เป็นศิลปหัตถกรรมที่ใช้เทคนิคการกันสีเพื่อสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าผ่านการ มัด เย็บ ปักหรือใช้วัสดุสมทบ ซึ่งสามารถต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และในบาง พื้นที่ยังมีการบูรณาการเทคนิคบาติกมาประยุกต์ใช้ (คณิน ไพรวันรัตน์, 2562) ปัจจุบัน ผ้ามัดย้อมเป็นธุรกิจหัตถกรรมที่มีอัตลักษณ์และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งใน และต่างประเทศ การยกระดับภูมิปัญญาเหล่านี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ผ่านงานฝีมือที่รังสรรค์โดยมนุษย์ (Room Magazine, 2559) ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและศิลปะที่สืบทอดกันมา แต่ยังเป็น การผสมผสานความงามจากธรรมชาติเพื่อสร้างรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ เศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติบ้านโคกขาม ก่อตั้งโดยคุณกัญญา วงษ์สวรรค์ ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ก่อตั้งขึ้น จากความร่วมมือของคนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างอาชีพใหม่และเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชน ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ในพื้นที่สมุทรสาครส่งผลให้เกิดมลพิษทางน้ำ ทำให้ชาวประมงในพื้นที่ต้องหาทางเลือก ใหม่ในการประกอบอาชีพ การปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดและการมองหา ช่องทางประกอบอาชีพใหม่ผ่านการศึกษา ค้นคว้าและทดลองนำทรัพยากรในชุมชนมา สร้างสรรค์เป็นผลงานขึ้นจากเดิมเพื่อค้นหาทักษะที่สามารถประกอบอาชีพได้อย่าง

เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและเพื่อป้องกันไม่ให้คนในชุมชนย้ายถิ่นฐานเข้าเมืองด้วยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้รูปแบบใหม่และนวัตกรรมการสร้างสรรคัลายผ้ามัดย้อมจากสีพืชพรรณท้องถิ่น และต้องการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่และส่งเสริมการท่องเที่ยวบนพื้นฐานแนวคิดความยั่งยืนจึงเกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ พืชพรรณ มาสกัดเป็นสีย้อมธรรมชาติและนำมาสร้างสรรค์เป็นผ้ามัดย้อมที่มีลวดลายเฉพาะตัว

ลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของแหล่งทำผ้ามัดย้อมในประเทศไทยมีกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ที่ทั่วภูมิภาคของประเทศ การทำผ้ามัดย้อมในแต่ละพื้นที่ต่างมีเอกลักษณ์ มีวัตถุดิบสำหรับทำสีที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำเอาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มาผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์จนเกิดเป็นสีสันทาจากธรรมชาติ สามารถนำมาต่อยอดทำเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้และอาชีพให้เกิดขึ้นกับชุมชน โดยทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นจุดเด่นของบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร คือ ต้นโกกนางและต้นจาก ทรัพยากรธรรมชาติทั้งสองชนิดนี้ได้ผ่านกระบวนการการเรียนรู้โดยการทดลองทำจนได้เป็นผลลัพธ์ คือ สีย้อมผ้าจากธรรมชาติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่สร้างสรรค์จากพืชพรรณธรรมชาติในท้องถิ่น

วิธีการมัดย้อม (Tie Dye) ที่ชุมชนบ้านโคกขามใช้ทำเพื่อสร้างสรรค์ลายมี 6 วิธีหลัก คือ 1) ลวดลายแบบอิสระ 2) ลวดลายวงกลมและจุด 3) ลวดลายผ้ายัน 4) การพับแล้วมัด 5) การพับแล้วหนีบ 6) การเย็บ ซึ่งวิธีการที่ 1-5 นั้น เมื่อมัดและทำการย้อมแล้วลายที่ปรากฏจะเป็นลายที่พบได้ทั่วไป ส่วนวิธีการที่ 6 เป็นวิธีการที่สามารถสร้างสรรค์ลวดลายได้ตามต้องการ แต่ข้อจำกัด คือ การเย็บเพื่อให้เกิดลายนั้นเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลานานจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาอุปกรณ์ในการสร้างลวดลายเพื่อลดระยะเวลาในการทำลวดลายเพื่อให้ได้รูปแบบตามที่ต้องการ เช่น ลายปู ก้ามดาบ ปลากัดมหาชัย ต้นจาก โดยวัสดุต่าง ๆ เช่น แผ่นไม้ แผ่นอะคริลิก (Acrylic) แผ่นโลหะ นอกจากนี้ ชุมชนบ้านโคกขามยังได้จัดทำแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการมัดย้อมแต่ยังขาดกระบวนการจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบ เช่น ยังขาดการจัดการด้านพื้นที่แหล่งเรียนรู้ให้เป็นสัดส่วน และขาดการจัดการทำข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ให้เป็นไปตามขั้นตอนของวิธีการสร้างลวดลาย รวมถึงขั้นตอนการได้มาของสีจากพืชพรรณท้องถิ่น

หัวใจสำคัญของผ้ามัดย้อมบ้านโคกขาม คือ การใช้เทคนิคการย้อมร้อน (Hot Dyeing) เพื่อดึงโมเลกุลสีจากพืชพรรณชายเลนเข้าสู่เส้นใยธรรมชาติ (ผ้าฝ้าย/ผ้าไหม) ได้อย่างคงทน โดยมีวัสดุและอุปกรณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ คือ แหล่งกำเนิดสีจากพืชท้องถิ่น เช่น ต้นโกกนาง โดยสกัดสีจากเปลือกต้น ให้โทนสีน้ำตาลเข้มจนถึงดำอมเทา

ซึ่งสะท้อนความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน และต้นจาก โดยสกัดจากเปลือกหรือใบ ให้โทนสีเหลืองอมน้ำตาลหรือสีโตนอบน ทั้งยังมีเปลือกไม้ แก่นฝาง ครั่ง ใบหูกวางที่เป็นพืชท้องถิ่นให้สีสวยอีกด้วย โดยจะใช้อุปกรณ์สกัดและสารช่วยย้อมเป็นหม้อต้มขนาดใหญ่และตะแกรงกรองเพื่อเตรียมน้ำสีย้อมบริสุทธิ์ ผสานกับการใช้มอร์แดนต์ (Mordant) เช่น สารส้ม น้ำปูนใส เหล็กซัลเฟต เพื่อปรับค่าสีและช่วยให้สีติดทนนาน นอกจากนี้ เทคนิคสร้างลายและอุปกรณ์ช่วยมัดซึ่งสถานศึกษาและชุมชนยังมุ่งพัฒนาอุปกรณ์แม่แบบพิเศษ เช่น แผ่นอะคริลิก แผ่นโลหะ มาประยุกต์ปรับใช้ร่วมกับแม่เหล็กและบล็อกการปั๊มเทียนของชุมชนที่มีอยู่แล้วเพื่อสร้างสรรค์ลวดลายอัตลักษณ์อย่างลายปลาถัดมหาชัย ต้นโกงกาง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดให้มีความประณีตและผลิตได้รวดเร็วขึ้น

2. การพัฒนาและสร้างสรรค์ผ้ามัดย้อมโคกขามให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่มีรูปแบบร่วมสมัยและเป็นสากล ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติบ้านโคกขามมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สะท้อนถึงวิถีชุมชนริมทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นแหล่งศูนย์กลางของภูมิปัญญาท้องถิ่นมายาวนาน การใช้เปลือกไม้จากต้นโกงกางและต้นจากในการสกัดสีเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สะท้อนการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างคนกับธรรมชาติ ผ้ามัดย้อมนี้เป็นผลิตผลของงานหัตถกรรม และเป็นหลักฐานทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนโคกขามในอดีตตลอดมาที่เกิดจากการมัดและย้อมด้วยมือบ่งบอกถึงความประณีต ความอดทน ในกระบวนการผลิต การอนุรักษ์ผ้ามัดย้อมเสมือนการรักษาประวัติศาสตร์ของชุมชน ควรค่าแก่การส่งต่อให้คนรุ่นหลังเพื่อเรียนรู้รากเหง้าของตนเอง และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น อุปสรรคสำคัญในการดำรงอยู่ของภูมิปัญญานี้ คือ การเลือนหายไปและบทบาททางเศรษฐกิจลดลง ปัจจัยแรกมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทุนนิยมที่ทำให้คนในท้องถิ่นเคลื่อนย้ายตัวเองไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม สมาชิกวิสาหกิจฯ ที่ทำผ้ามัดย้อมโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีสัดส่วนเป็นผู้สูงวัยมากกว่าคนวัยทำงาน ปัจจัยต่อมาคือ งานหัตถกรรมพื้นถิ่นเป็นงานฝีมือที่ใช้แรงงานคน จึงใช้ระยะเวลาพอสมควรในการผลิต และไม่สามารถผลิตในปริมาณมากในคราวเดียว ผู้บริโภคจึงนิยมงานหัตถกรรมที่ผลิตด้วยกลไกโรงงานมากกว่า และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานมนุษย์ การทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ คือ งานฝีมือ สมาชิกยังคงยึดถือการผลิตงานหัตถกรรมผ้ามัดย้อมแบบดั้งเดิมตามความคุ้นชิน ยังไม่พบการนำนวัตกรรมที่จะอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น เตาไฟฟ้า แต่ยังคงต้องการที่จะสร้างสรรค์สีธรรมชาติและลวดลายใหม่บนผืนผ้าเพื่อ

เป็นการขยายกำลังการขายที่จะตอบโจทย์ผู้บริโภคมากขึ้น อย่างไรก็ตามในโครงการนี้ได้ดำเนินการพัฒนา ดังนี้

2.1 การคัดเลือกลวดลายที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชนผ่านการเล่าเรื่อง เช่น ปลากระต่าย ไบจาก ต้นจาก ซึ่งทางสถาบันฯ ร่วมกับวิสาหกิจชุมชนและคนในพื้นที่ได้ออกแบบลวดลาย และเครื่องมือการทำลวดลายในโครงการศึกษาภูมิปัญญาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้ามัดย้อมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร มาใช้ในการออกแบบลวดลายบนผืนผ้า ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการออกแบบสมัยใหม่ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะขึ้น ลวดลายของผ้ามัดย้อมแต่ละผืนไม่เหมือนกัน ให้ความรู้สึกเฉพาะตัวและไม่ซ้ำใคร เหมาะกับผู้ที่ต้องการแสดงความเป็นตัวเอง

2.2 การเลือกใช้วัตถุดิบจากพืชพื้นถิ่น เช่น เปลือกต้นจากและโกกทางมาสร้างสรรค์สีสันทนบนผืนผ้า เป็นการผสมผสานความรู้ดั้งเดิมเข้ากับจิตวิญญาณของชุมชน ลวดลายที่เกิดจากการมัดและย้อมด้วยมือแต่ละผืนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่มีชิ้นใดซ้ำกัน เป็นงานศิลปะสร้างสรรค์จากธรรมชาติ ช่วยเปิดมุมมองใหม่สู่การอนุรักษ์และส่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน โดยมีหลักการสนับสนุนวิถีชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้อยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน ทั้งสามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของขวัญ ของที่ระลึก ช่วยเพิ่มมูลค่าจากวัตถุดิบธรรมชาติให้กลายเป็น สินค้าที่มีความหมายและคุณค่า

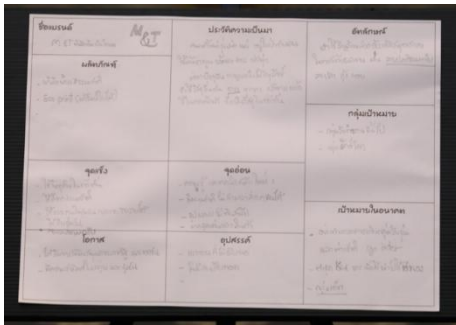
2.3 จากการศึกษาเชิงพื้นที่ การสัมภาษณ์และการจัดระดมความคิดเห็นกลุ่ม ได้มีแนวทางในการต่อยอดผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมให้มีความร่วมสมัยและเป็นสากล สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างเอกลักษณ์ และตอบโจทย์ผู้บริโภครุ่นใหม่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างคณะผู้วิจัย นักออกแบบ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป ซึ่งมีข้อเสนอ ได้แก่ 1) จัดทำเป็นชุดของขวัญ/ของฝาก DIY (Do It Yourself) เชื้อย้อมเองที่บ้าน สำหรับนักท่องเที่ยวและสายงานคราฟต์ 2) การออกแบบลวดลายร่วมสมัย (Modern Design) ผสมผสานลวดลายไทย เช่น ปลากระต่าย ต้นจาก เรือประมง ซึ่งเป็นแนวคิดที่เรียบง่ายและมีลวดลายชัดเจน ผลิตผลงานร่วมกับดีไซน์เนอร์รุ่นใหม่หรือนักออกแบบแฟชั่น 3) เพิ่มมูลค่าด้วย บรรจุภัณฑ์รักษ์โลกและเรื่องเล่าจากชุมชนเข้าไปในกล่องเหมาะกับตลาดนักท่องเที่ยว สายอนุรักษ์นิยม ครอบครัวหรือกลุ่มโรงเรียน โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ทำการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) ข้อมูลได้ดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. แหล่งวัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่นมีเปลือกต้นจาก โกงกาง ใบไม้พื้นถิ่น ซึ่งสามารถนำมาสกัดสีได้โดยไม่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบภายนอก 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับนวัตกรรมพื้นบ้าน เทคนิคย้อมร้อนช่วยให้สีติดดี สีธรรมชาติมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 3. ลวดลายมีอัตลักษณ์ท้องถิ่น (เช่น ปลากระหนก) ช่วยสร้างเรื่องราว สะท้อนตัวตนของชุมชนได้ชัดเจน 4. การรวมกลุ่มของชุมชนที่เข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านกลุ่มวิสาหกิจและความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ-เอกชน	1. ความคงทนของสีธรรมชาติยังจำกัด สีอาจซีดหรือหลุดง่ายหากไม่ได้ผ่านการมอร์แดนต์หรือฟิกซ์สีอย่างเหมาะสม 2. ต้นทุนแรงงานสูงและใช้เวลานาน กระบวนการผลิตยังพึ่งแรงงานคนเป็นหลัก ทำให้ผลิตในปริมาณมากได้ยาก 3. การบรรจุภัณฑ์และการตลาดยังไม่ทันสมัย พอ ยังขาดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่นระดับสากล 4. การเข้าถึงตลาดออนไลน์และต่างประเทศยังจำกัด ขาดทักษะด้านการตลาดภาคดิจิทัล (Digital Marketing) หรือการค้าขายออนไลน์ (e-Commerce)
โอกาส	อุปสรรค
1. แนวโน้มรักสิ่งแวดล้อม – Green Product & Sustainable Fashion ผู้บริโภคทั่วโลกสนใจสินค้าที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อโลก 2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงเรียนรู้ (Craft Tourism) สามารถจัดกิจกรรม “เวิร์กช็อปย้อมผ้า” ให้กับนักท่องเที่ยวได้ 3. โอกาสส่งออกสินค้าคราฟต์และ DIY Kit ไปยังตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะยุโรป ญี่ปุ่น เกาหลีที่นิยมสินค้าทำมือ/ออร์แกนิก 4. การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและทุนพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เช่น ทุนจาก พช., กสศ., กรมส่งเสริมการเกษตร, สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์	1. การแข่งขันจากผ้าย้อมสังเคราะห์ราคาถูกและรวดเร็วกว่า ในตลาดทั่วไป ผู้บริโภคบางกลุ่มยังเลือกตามราคา ไม่ใช่คุณค่า 2. สภาพอากาศและฤดูกาลส่งผลต่อคุณภาพของพืชที่ใช้ย้อม สีจากธรรมชาติแปรผันตามฤดู อาจมีความไม่แน่นอนในการควบคุมสี 3. ลอกเลียนแบบง่าย หากไม่มีการสร้างแบรนด์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะรูปแบบลายที่โดดเด่น อาจถูกเลียนแบบหากไม่มีลิขสิทธิ์ 4. ความเสี่ยงด้านแรงงานและผู้สืบทอดภูมิปัญญาคนรุ่นใหม่อาจไม่สนใจอาชีพหัตถกรรมหากไม่มีแรงจูงใจหรือรายได้เพียงพอ

ตาราง 1 จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนมัดย้อมโคกขาม

อย่างไรก็ตาม ข้อถกเถียงสุดท้ายก่อนการลงมือทำ คือ การจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ โคกขามคิด(ส์) (Khok Kham KIDs) ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากแผนเดิมที่จัดทำ

เป็นชุดของผากเนื่องจากปัญหาเรื่องการต้มสีและอายุของสีที่ยังไม่สามารถจัดทำเป็นของที่ระลึกนำกลับบ้านได้นาน จึงพัฒนาเป็นเสื้อผ้าแฟชั่นและผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ที่มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทั้งชุดเด็ก ชุดผู้ใหญ่ เครื่องประดับ โคมไฟตกแต่ง หมวก กระเป๋า ซึ่งออกแบบให้มีความทันสมัยโดยมีอัตลักษณ์ลวดลายและสีท้องถิ่นผสมรวมเข้าไป

ภาพ 1-2 ภาพผลจากกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการระดมความคิด

จากการลงพื้นที่ติดตามกับเครือข่ายผ้ามัดย้อมพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นไปตามร่างแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการและสามารถดำเนินการจัดทำผลิตภัณฑ์ได้ตามระยะเวลาที่วางไว้ โดยผลิตภัณฑ์เป็นเสื้อผ้าแฟชั่นและผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ที่มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทั้งชุดเด็ก ชุดผู้ใหญ่ (เน้นเสื้อผ้าเด็ก) เครื่องประดับ โคมไฟตกแต่ง หมวก กระเป๋า จำนวนรวมทั้งสิ้น 20 ชิ้น โดยประมาณ ซึ่งออกแบบให้มีความทันสมัยโดยมีอัตลักษณ์ลวดลาย ทั้งลายปลากัดและลายอื่น รวมถึงการใช้วัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นสีย้อมที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดย้อมโคกขาม

3. การส่งเสริมการรับรู้ถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้ามัดย้อมโคกขามซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ พัฒนาและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ จากการศึกษา การติดตามผลและอบรมเชิงปฏิบัติการและออกแบบร่วมกับผู้เชี่ยวชาญเมื่อได้แบบที่ต้องการแล้วจึงได้ดำเนินการในกิจกรรม 3 รูปแบบ คือ

1) การจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานศิลปหัตถกรรมร่วมสมัยสู่สากล ภายใต้โครงการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมร่วมสมัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 จัดแสดง 7 วัน ณ ชั้น 1 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (BACC) โดยมีผู้เข้าชมนิทรรศการจำนวนมาก

2) การจัดกิจกรรมเสวนาวิชาการเผยแพร่ผลงานศิลปหัตถกรรมร่วมสมัยสู่สากล โดยให้คุณกัญญา วงษ์สุวรรณ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ เป็นผู้นำเสนอแนวคิดในการพัฒนา และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างแนวคิดในผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในกลุ่มเครือข่ายทางวัฒนธรรมกลุ่มผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งมีผู้แลกเปลี่ยนข้อมูลจำนวน 4 เครือข่าย คือ ผ้าทอไททรงดำ (ราชบุรี) ผ้าทอนาหมื่นศรี (ตรัง) ผ้าไหมมัดหมี่ (ร้อยเอ็ด) มัดย้อมโคกขาม (สมุทรสาคร)

3) การจัดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการศิลปหัตถกรรมร่วมสมัยสู่สากลในรูปแบบข่าวออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ มติชนออนไลน์ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ภาพ 3-4 ภาพการจัดแสดงผลงานที่ได้ออกแบบเผยแพร่ในรูปแบบนิทรรศการ

จากผลการประเมินกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เกี่ยวข้องพบว่า นิทรรศการครั้งนี้ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของศิลปหัตถกรรมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักถึงร้อยละ 64 ที่สะท้อนมุมมองว่า งานหัตถกรรมไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป แต่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้จริง ผลคะแนนความพึงพอใจในด้านความงามและความคิดสร้างสรรค์ที่สูงถึงร้อยละ 94 ชี้ให้เห็นว่า การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ผ้าม้าย้อมสีธรรมชาติจากพืชพรรณถิ่นชายเลน สามารถดึงดูดความสนใจได้ด้วยสุนทรียภาพเชิงศิลปะ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการประเมินยังระบุถึงความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นของผู้เข้าชมในด้านการสื่อสารข้อมูล โดยต้องการให้มีการอธิบายความหมายและกรรมวิธีการผลิตที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมถึงความต้องการช่องทางดิจิทัล เช่น คิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ผู้ผลิตโดยตรง ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญสำหรับวิสาหกิจชุมชนบ้านโคกขามในการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาการย้อมสีจากต้นโกก้างให้เป็นระบบสากลมากขึ้น

ในอีกมิติหนึ่ง ผลการประเมินในส่วนของกิจกรรมที่สนใจในอนาคตแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนจากการชื่นชมเพียงภายนอกไปสู่การแสวงหาประสบการณ์ตรง โดยมีผู้ต้องการร่วมกิจกรรมเวิร์กช็อปสูงถึงร้อยละ 70 สะท้อนว่า นิทรรศการในรูปแบบใหม่ต้องเปลี่ยนจากพื้นที่จัดแสดงสู่พื้นที่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Experiential Learning) ข้อเสนอแนะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการต่อยอดผลิตภัณฑ์ผ้าม้าย้อมบ้านโคกขามจากการเป็นเพียงสินค้าหัตถกรรมสู่การเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ซื้อได้สัมผัสกรรมวิธีการมัดลายปลากัดมหาชัยหรือการต้มสกัดสีจากใบจากด้วยตนเอง ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ แต่ยังเป็นการสร้างความรู้ความผูกพันระหว่างผู้บริโภคกับรากเหง้าของชุมชน และเป็นการขับเคลื่อนเป้าหมายการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนตามแนวทางเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาและดำเนินโครงการพัฒนามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้าม้าย้อมสีธรรมชาติบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

ในประเด็นแรก การวิเคราะห์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้าม้าย้อมโคกขามพบว่า รากฐานภูมิปัญญาของชุมชนเกิดขึ้นจากการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดหลัง

เผชิญวิกฤตสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ป่าชายเลน โดยการนำทรัพยากรท้องถิ่นอย่างต้น โกงกางและต้นจากมาสกัดสีย้อมผ่านเทคนิคการย้อมร้อน (Hot Dyeing) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปานฉัตต์ อินทร์คง (2560) ที่ระบุว่า การค้นหาอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (Spatial Identity) เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นที่ ซึ่งเลือกใช้สีน้ำตาลเข้มจากเปลือกโกงกาง และสีเหลืองอบอุ่นจากใบจากแสดงถึงสุนทรียภาพทางธรรมชาติ และยังเป็นสัญลักษณ์ของความผูกพันระหว่างวิถีชีวิตชาวประมงกับระบบนิเวศท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของสมภพ จงจิตต์โพธา (2554) ที่ได้กล่าวว่า สีเป็นองค์ประกอบของศิลปะที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์มากกว่าองค์ประกอบชนิดอื่น สามารถสร้างความประทับใจได้อย่างรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นว่ามรดกภูมิปัญญาของโคกขามมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาที่มีชีวิต (Living Heritage) ที่พร้อมจะถูกนำมาตีความใหม่ในบริบทสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพลฤทธิ์ พงส์ ไชยพล และอาแว มะแสะ (2563) ที่ศึกษาเรื่องการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการย้อมสีธรรมชาติพบว่า การใช้พืชพรรณและวัตถุดิบธรรมชาติในการย้อมผ้าช่วยสร้างรายได้และส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น อีกทั้งการพัฒนาผ้าทอและผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาในชุมชนที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ภูมิปัญญาการทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติโคกขาม สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและการพึ่งพาธรรมชาติอย่างยั่งยืนเพื่อรักษาและส่งต่อภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่านี้ต่อไปในอนาคต

ในประเด็นที่สอง การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่มีรูปแบบร่วมสมัยและเป็นสากล ผลการดำเนินงานภายใต้แบรนด์ “โคกขามคิด(ส์)” แสดงให้เห็นความสำเร็จในการยกระดับงานคราฟต์สู่ตลาดสากล โดยการบูรณาการลดทลายเอกลักษณ์อย่างปลากัดมหาชัยและสีธรรมชาติลงบนผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ที่หลากหลาย เช่น เสื้อผ้าเด็ก ของตกแต่งบ้าน โคมไฟ การนำนวัตกรรมอุปกรณ์ช่วยสร้างลดทลาย (Template) โดยพัฒนาอุปกรณ์เพิ่มเติมจากงานศึกษาวิจัยของผศ.ณัฏฐพร ไร่วันรัตน์ (Phriwanrat, 2020) ที่ศึกษาอุปกรณ์เครื่องมือทำลายในการย้อมผ้าเป็นแผ่นโลหะมาประยุกต์ปรับใช้กับคลิปหนีบกระดาษ แต่มีช่องว่างในการศึกษาเนื่องจากอุปกรณ์การมัดย้อมให้เกิดลดทลายด้วยการใช้แผ่นโลหะและไม้หนีบซึ่งจะทำให้เกิดลายได้ไม่ไกลจากมุมผ้ามากนักและผ้ามักจะเปื่อยไม้หนีบ เพิ่มเติมเป็นการใช้แม่เหล็กเพื่อดูดแผ่นโลหะให้ติดกันเป็นลายชัดขึ้นและลดรอยมากขึ้น ช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะเวลาและแรงงานในชุมชนที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูง ทำให้การผลิตมีความแม่นยำและเป็นระบบมากขึ้น รวมถึงยังสอดคล้องกับงานของพอหทัย ชุ่นสั้น (2564) ที่

กล่าวถึงกิจกรรมด้านการออกแบบอย่างต่อเนื่อง จะสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนำไปสู่การพึ่งพาตัวเองได้ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยในครั้งนี้จึงไม่ใช่การทิ้งรากเหง้าเดิม แต่เป็นการนำเทคโนโลยีและงานดีไซน์มาช่วยให้ภูมิปัญญาสามารถสื่อสารกับผู้บริโภครุ่นใหม่เป็นการสืบทอดได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาจากเครือข่ายความร่วมมืออย่างหลากหลาย โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างคณะผู้วิจัย นักออกแบบ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป คล้ายคลึงกับงานวิจัยของนครินทร์ น้ำใจดี (2565) ที่กล่าวถึงเครือข่ายสร้างความร่วมมือซึ่งเป็นหัวใจของการทำให้ผลผลิตจากงานวิจัยเกิดความยั่งยืน สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสามารถประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาด้านทุนทางวัฒนธรรมของประเทศ

ในประเด็นสุดท้าย การส่งเสริมการรับรู้เพื่อการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ จากผลการประเมินนิทรรศการและงานเสวนาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผลิตทางวัฒนธรรม ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครพบว่า การจัดแสดงผลงานสามารถสร้างความพึงพอใจในระดับสูงมาก โดยเฉพาะความงดงามเชิงศิลป์ที่ร้อยละ 94 ของผู้เข้าชมให้การยอมรับการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบถือเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่คนรุ่นใหม่เพื่อป้องกันการสูญหาย เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ทำให้รักษาความเชี่ยวชาญ ความชำนาญที่อาจหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงรักษ์ จันแตง (2564) อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปสู่การแสวงหาประสบการณ์ร่วม (Experiential Learning) โดยมีผู้ต้องการร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการสูงถึงร้อยละ 70 ข้อมูลนี้ยืนยันว่า การสืบสานภูมิปัญญาในโลกยุคใหม่ต้องก้าวข้ามการมองผ่านการตั้งโชว์จากห้องไปสู่การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของรัชพล แยมกลีบ (2564) ที่เน้นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน การส่งเสริมการรับรู้ผ่านการเล่าเรื่องและกิจกรรมจัดแสดง จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ผ้าผืนด้ายอมโคกขามถูกสืบสานจากรุ่นสู่รุ่นและเกิดการต่อยอดเชิงพาณิชย์ที่ยั่งยืนบนฐานของความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชาติอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม งานศึกษานี้ยังคล้ายคลึงกับงานศึกษาของไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ (2564) ที่กล่าวถึงแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมที่มีเครือข่ายทางภาครัฐ ศักยภาพพื้นที่เพื่อสร้างการรับรู้ในแนวทางต่าง ๆ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การอบรมเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง การตั้งกลุ่มอนุรักษ์ ซึ่งในการศึกษานี้มีแนวทางการรับรู้ อนุรักษ์และสืบสานต่อยอดในด้านอื่น เช่น การจัด

นิทรรศการนอกพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มและนอกกลุ่มหรือผู้เชี่ยวชาญภายนอก การนำเสนอในสื่อออนไลน์อื่นเพิ่มขึ้นด้วย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพ 5 โมเดลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผ่านมัตย้อมโคกขาม

การขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมร่วมสมัย กรณีศึกษาผ่านมัตย้อมบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร มิได้เป็นเพียงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น แต่เป็นการวางรากฐานทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านองค์ความรู้ใหม่ที่บูรณาการระหว่างทุนวัฒนธรรม กลยุทธ์การตลาดสมัยใหม่และเป้าหมายความยั่งยืนระดับสากล โดยสามารถขยายความประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมสู่ซอฟต์แวร์และการสร้างแบรนด์ร่วมสมัย การแปรรูปมรดกภูมิปัญญาให้กลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เริ่มต้นจากการตีความภูมิปัญญาที่มีชีวิต (Living Heritage) ให้สอดคล้องกับรสนิยมสากล ผลการวิจัยได้นำเสนอการเปลี่ยนผ่านจากงานหัตถกรรมดั้งเดิมสู่การเป็นสินค้าไลฟ์สไตล์ภายใต้แบรนด์ “โคกขามคิด(ส์)” ซึ่งมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายขึ้น ตั้งแต่เสื้อผ้าเด็ก แฟชั่นผู้ใหญ่ จนถึงของตกแต่งบ้านและโคมไฟ ความโดดเด่นของแบรนด์อยู่ที่การดึงเอาอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ เช่น ลายปลากัดมหาชัย ธรรมชาติจากเปลือกต้นโกกกา ฯลฯ ซึ่งให้โทนสีน้ำตาลเข้มถึงดำและต้นจากซึ่งให้โทนสีเหลืองอมน้ำตาล การนำเสนอผ่านงานออกแบบที่มีความเป็นสากลช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีเรื่องราวที่ทรงพลังและสร้างความแตกต่างในตลาดสินค้าคราฟต์ได้

ประการที่สอง การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ตามพฤติกรรมผู้บริโภคสู่การสร้างประสบการณ์ร่วม ในมิติของการตลาดสมัยใหม่ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่

สำคัญของพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่และเยาวชนที่เข้าทำงานในหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความพึงพอใจต่อสุนทรียภาพเชิงศิลปะสูงถึงร้อยละ 94 อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคปัจจุบันไม่ได้ต้องการเพียงแค่การครอบครองผลิตภัณฑ์ แต่แสวงหาประสบการณ์ร่วม โดยพบความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเวิร์กช็อปสูงถึงร้อยละ 70 ข้อมูลนี้ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการวางกลยุทธ์การสื่อสารผ่าน การเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการผลิตผ่านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกัน การปรับเปลี่ยนพื้นที่การผลิตให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความผูกพันระหว่างแบรนด์กับผู้ซื้อ และเป็นการเพิ่มมูลค่าทางจิตใจนอกเหนือจากคุณประโยชน์ใช้สอยของสินค้า

ประการสุดท้าย องค์ความรู้ที่ได้รับจากกรณีศึกษานี้การเชื่อมโยงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 12 (Sustainable Consumption and Production) ที่มุ่งเน้นการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน ผ่านการสนับสนุนขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของท้องถิ่น เช่น การพัฒนาอุปกรณ์แม่แบบพิเศษ (Template) เพื่อช่วยทุ่นแรงและเพิ่มความแม่นยำในการผลิต และเป้าหมายที่ 14 (Life Below Water) ผ่านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนอย่างคุ้มค่าและการสกัดสีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การใช้นวัตกรรมย้อมร้อนเพื่อความคงทนของสี และการนำเศษวัสดุจากท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มยังสะท้อนถึงแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Design) ที่ช่วยลดการพึ่งพาสารเคมีสังเคราะห์ การบูรณาการเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศในพื้นที่บ้านโคกขาม แต่ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานรากเพื่อให้ชุมชนสามารถสืบสานภูมิปัญญาสู่อนุชนรุ่นหลังอย่างมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์

สรุป

การศึกษาเครือข่ายผ่านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้ (1) ภูมิปัญญาด้านการมัดย้อมด้วยวัตถุดิบธรรมชาติที่มีสีสันทัน เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ และลวดลายเฉพาะตัวที่สะท้อนวิถีชีวิตริมทะเล เช่น ปลา กุ้ง หอย ด้วยวิธีการมัดย้อม 6 วิธีหลัก คือ ลวดลายแบบอิสระ ลวดลายวงกลมและจุด ลวดลายผ้ายัน การพับแล้วมัด การพับแล้วหนีบ และการเย็บ (2) การพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาภายใต้โครงการใช้ชื่อว่า โคกขามคิด(ส์) เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ ได้แก่ เสื้อผ้าเด็กและผู้ใหญ่ เครื่องประดับ ผ้าคลุมโต๊ะและ

โคมไฟ ซึ่งใช้หลอดลายปลากัดเป็นแรงบันดาลใจ การออกแบบเน้นการเล่าเรื่องเพื่อเชื่อมโยงผู้บริโภคกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้ผ้ามัดย้อมจากโคกขามก้าวสู่สินค้าไลฟ์สไตล์ร่วมสมัยได้ โดยใช้แนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งเสื้อผ้าแฟชั่นและของใช้ไลฟ์สไตล์ โดยใช้อัตลักษณ์จากวัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นสีย้อมและลวดลายอันเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างปลากัดมหาชัย และ (3) การส่งเสริมการรับรู้ตลาดผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Eco-conscious) และสร้างเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศในท้องถิ่น (เช่น เรื่องราวป่าจาก) เพื่อสร้างแบรนด์ที่ยั่งยืนเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (4 กรกฎาคม 2567). *นายกฯ พร้อมต่อยอดความสำเร็จจากงาน “THACCA SPLASH - Soft Power Forum 2024”* ปฐมนิเทศการส่งเสริม 11 อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ไทย. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2568, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/303433>
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มแผนงานและงบประมาณ สำนักงานเลขาธิการกรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (ม.ป.ป.). *แผนปฏิบัติการ ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของกระทรวงวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- คณิน ไพรวันรัตน์. (2562). การศึกษาเทคนิคลวดลายผ้ามัดย้อมเพื่อพัฒนาอุปกรณ์ช่วยสร้างลวดลายมัดย้อม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 11 (2), 60-70.
- ดวงรัชนี จันแดง. (2564). การจัดการความรู้รตกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีผ้าขึ้นน้ำอ่าง จังหวัดอุดรดิติถ์. *FOYER: The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education*. 4 (1), 50-86.
- ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ. (2564). แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมพื้นที่หมู่บ้านน้ำพร อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 13 (2), 175-201.

- นครินทร์ น้ำใจดี. (2565). การพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรม ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในย่านเมืองเก่าเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*. 14 (2), 218-231.
- ปานฉัตร อินทร์คง. (2560). *การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: อันลิมิตพรินติ้ง.
- พฤทธิพงษ์ ไชยพล และอาแว มะแส. (2563). การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำรงชีพในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนศิรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารพัฒนาสังคม JSD*. 22 (1), 48-68.
- พอหทัย ชุ่นสั้น. (2564). การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อสร้างอัตลักษณ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6 (5), 284-301.
- พิชญา คุ่มแก้ว และคณะ. (2568). เอกลักษณ์ชุมชนริมฝั่งชายทะเลบนผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ: กรณีศึกษาบ้านโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารเกษมบัณฑิต*. 26 (1), 1-13.
- รัชพล แยมกลีบ. (2564). การพัฒนาเชิงพื้นที่จากทุนทางศิลปวัฒนธรรม กรณีวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม วิถีคนปลายบาง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 9 (2), 300-308.
- สมภพ จงจิตต์โพธา. (2554). *องค์ประกอบศิลป์*. กรุงเทพมหานคร: วาดศิลป์.
- Phriwanrat, Khanin. (2020). The Research and Development of Tie-dyed Handicraft Products from Krabi Province for the Designing of Ko Klang Community's Contemporary Souvenirs, Leading Krabi Province to Creative City. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*. 20 (1), 119-137.
- Room Magazine. (14 เมษายน 2559). *The Maker & The New Age of Craft เมคเกอร์กับงานทำมือยุคใหม่*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2568, จาก <https://room.baanlaesuan.com/10513/design/product-fashion/the-maker-the-new-age-of-craft>
- Thammasat University. (2024). *Thammasat Sustainability Report 2024*. Bangkok: Thammasat University.

Research Article; Received: 2026-01-16; Revised: 2026-03-12; Accepted: 2026-03-13.

แรงจูงใจภายในต่อการทำงานและความตั้งใจคงอยู่ ของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว Intrinsic Motivation at Work and Intention to Stay among Employees in the Tourism Industry

เทวินทร์ พิมพ์ใจพงศ์^{*1}, ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร พิบูลแถว²

Tewin Pimjaipong¹, Pinkanok Wongpinpech Pibooltaew²

บริษัทไพรม อินเทอร์เทรด แอนด์ คอนเซาต์ติ้ง จำกัด, เชียงใหม่¹

คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ²

Prime Intertrade and Consulting Co., Ltd., Chiang Mai Province¹

Faculty of Applied Arts, King Mongkut's University of Technology North Bangkok²

First/Corresponding Author, E-mail: tewin.pim@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจภายในต่อการทำงานของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว และ 2) ศึกษาแรงจูงใจภายในต่อความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ปฏิบัติงานในโรงแรม พนักงานขับรถบริษัทท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) แรงจูงใจภายในที่ส่งผลต่อการทำงานของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความเป็นอิสระพบว่าบุคลากรสามารถตัดสินใจเฉพาะหน้าในงานได้เอง โดยไม่ต้องขออนุญาตทุกเรื่อง (2) ความสามารถพบว่า บุคลากรได้ใช้จุดแข็งของตนเองในการทำงาน และ (3) ความสัมพันธ์พบว่า บุคลากรมีมิตรภาพที่ดีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และ 2) แรงจูงใจภายในส่งผลความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว ดังนั้น การส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานให้เอื้อต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน โดยให้บุคลากรรับรู้ถึงความเป็นอิสระในการทำงาน ได้ใช้

ความสามารถที่เป็นจุดแข็งของตนเอง และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในองค์กร สามารถเพิ่มโอกาสต่อความตั้งใจคงอยู่ ลดปัญหาภาวะการลาออกของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวได้ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ แรงจูงใจภายในของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวประกอบด้วยความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความสามารถและความสัมพันธ์ เมื่อบุคลากรได้รับอิสระในการตัดสินใจและกำหนดวิธีการทำงานภายในบทบาทหน้าที่ของตน ได้ใช้ศักยภาพและจุดแข็งในการทำงานควบคู่กับการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรในการพัฒนาความสามารถ และดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีความสัมพันธ์อันดี มีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคลากรจะเกิดแรงจูงใจภายในที่เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความตั้งใจคงอยู่ในองค์กร โดยมีแนวโน้มที่จะผูกพันกับองค์กรและเลือกที่จะอยู่ทำงานต่อ แม้ต้องเผชิญกับความกดดันและความไม่แน่นอนที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาคธุรกิจท่องเที่ยว

คำสำคัญ: แรงจูงใจภายใน; ความตั้งใจคงอยู่; บุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to 1) explore the intrinsic motivation in work performance among employees in the tourism industry and 2) examine the influence of intrinsic motivation on employees' intention to stay in the tourism industry. A qualitative research approach is employed using in-depth interview through semi-structured interview for data collection. The key informants consist of 15 personnel in the tourism industry, including hotel staff, tour company drivers, and tour guides in Chiang Mai province. The data are analyzed using content analysis.

The findings reveal that 1) intrinsic motivation that affects the employees' work in the tourism industry consists of three components: (1) autonomy, where employees are able to make immediate decisions in their work without needing approval for every decision; (2) competence, where employees are able to use their strengths in their work; and (3) relatedness, where employees have good friendships and support each other, both among colleagues and with supervisors; and 2) intrinsic motivation affects employees' intention to stay in the tourism

industry. Therefore, promoting a work environment that supports the enhancement of intrinsic motivation by enabling employees to perceive autonomy in their work, utilize their strengths and capabilities, and maintain positive relationships with members of the organization is found to increase the likelihood of intention to stay and reduce employee turnover in the tourism industry. The body of knowledge indicates that the intrinsic motivation of employees in the tourism industry comprises three basic psychological needs: autonomy, competence, and relatedness. When employees are given the freedom to make decisions and determine their own work methods within their roles, are able to utilize their potential and strengths, and receive organizational support for skill development, along with a positive and supportive work environment, they develop strong and sustainable intrinsic motivation. This plays a crucial role in their intention to stay with the organization, increasing their likelihood of commitment and their decision to remain despite the pressures and uncertainties characteristic of the tourism industry.

Keywords: Intrinsic Motivation; Intention to Stay; Tourism Industry Employees

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้คาดการณ์ว่า ประเทศไทยจะมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วและคาดว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงถึง 3 ล้านล้านบาท โดยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติราว 30 ล้านคนเดินทางมาประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2566-2568 (ประอรพิต กัญฐ์วัฒนา, 2566) อย่างไรก็ตาม การฟื้นตัวของเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวกลับมาพร้อมกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานซึ่งกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ทางด้านหอการค้าไทยระบุว่า หากภาครัฐและภาคเอกชนไม่เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ต้องการแรงงานประมาณ 3-4 ล้านคน เพื่รองรับการฟื้นตัวของธุรกิจท่องเที่ยว (TNN Thailand, 2565; พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2566)

นอกจากนี้ ยังมีรายงานว่า ประเทศไทยขาดแคลนแรงงานกว่า 300,000 คน แม้กระทั่งในช่วงฤดูท่องเที่ยวของปี พ.ศ. 2565-2566 ส่งผลให้ธุรกิจหลายแห่งต้องพึ่งพาแรงงานพาร์ทไทม์หรือปรับวิธีทำงานเพื่อชดเชยแรงงานที่ขาดหาย (ผู้จัดการออนไลน์, 2566) รัฐบาลโดยกระทรวงแรงงานจึงได้เดินหน้าพัฒนาศักยภาพแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทั้งแรงงานกลุ่มหลัก กลุ่มนักศึกษาและแรงงานอิสระให้สามารถรองรับความต้องการในอุตสาหกรรมนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงาน โดยตั้งเป้าไว้กระจายแรงงานด้านการท่องเที่ยวกว่า 100,000 คน สู่ 62 จังหวัด เพื่อพัฒนาทักษะ (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2568)

ภายใต้บริบทข้างต้น การรักษามโนทัศน์ที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์กรต่อไป (Intention to Stay) กลายเป็นเรื่องจำเป็นไม่น้อยไปกว่าการหาบุคลากรใหม่ แนวความคิดเรื่องแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) จึงกลายเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่มีความน่าสนใจในการศึกษาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน รวมถึงการธำรงรักษามโนทัศน์ให้อยู่ทำงานกับองค์กร (Poo-Udom & Lertbuasin, 2022) เมื่อทำการทบทวนวรรณกรรมจะพบว่า มีงานวิจัยจากต่างประเทศได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในแล้วค้นพบว่า ช่วยลดอัตราการลาออกของบุคลากรในภาคบริการ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Xu, et al., 2022) สำหรับในบริบทของธุรกิจท่องเที่ยวของไทยที่มีแรงกดดันจากการแข่งขัน ความคาดหวังของลูกค้าและต้นทุนแรงงานที่สูง การสร้างแรงจูงใจภายในจึงเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่อาจช่วยแก้ไขปัญหาการลาออกของบุคลากรความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องนี้ อาจช่วยให้ผู้ประกอบการออกแบบแนวทางบริหารจัดการให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงานและมีความตั้งใจคงอยู่กับองค์กร จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีความตั้งใจศึกษาเรื่องแรงจูงใจภายในต่อความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว โดยหวังว่า จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยพัฒนาแนวทางจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นแรงจูงใจภายในเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของจำนวนบุคลากร ไม่ใช่แค่การแก้ปัญหาปลายเหตุด้วยการพยายามเติมเต็มตำแหน่งงานที่ว่างลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในต่อการทำงานของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในต่อความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในธุรกิจท่องเที่ยว

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยนี้มีรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บุคลากรที่ทำงานอยู่ในภาคธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ พนักงานต้อนรับโรงแรม พนักงานขับรถบริษัทท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีอายุงานไม่น้อยกว่า 4 ปี ยังคงปฏิบัติงานอยู่ในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้า โดยนำแนวคิดแรงจูงใจภายใน ทฤษฎีกำหนดตัวตน (Self-determination Theory) ประกอบด้วยความเป็นอิสระ ความสามารถและความสัมพันธ์ของเดซีและไรอัน (Deci & Ryan, 1985) มาใช้จัดทำร่างแนวคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบคำถามในการวิจัยตัวอย่างข้อคำถาม ดังนี้ 1) งานที่คุณทำเปิดโอกาสให้คุณได้เลือกวิธีการทำงานของตัวเองหรือไม่ อย่างไร 2) คุณคิดว่า การมีอิสระในการตัดสินใจช่วยให้คุณมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร 3) คุณคิดว่า การใช้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการทำงานมีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของคุณหรือไม่ อย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงข้อมูลโครงสร้างการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ แนวทาง/วิธีการศึกษาวิจัย ตลอดจนประโยชน์และผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาตอบรับการเข้าร่วมการศึกษาวิจัย จากนั้น นัดหมายการสัมภาษณ์และขออนุญาตบันทึกเสียงก่อนการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 4 เมษายน ถึง 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย ดังนี้

4.1 การถอดเทปการสัมภาษณ์ข้อมูลโดยไม่เปลี่ยนแปลงข้อมูลและไม่ตีความข้อมูลให้ครบถ้วน

4.2 การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarization) คณะผู้วิจัยอ่านข้อมูลที่ถอดออกมาอย่างละเอียดหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจบริบทและความหมายเชิงลึกของข้อมูล รวมถึงจับประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายในและความตั้งใจคงอยู่

เพื่อทำความเข้าใจบริบทและความหมายเชิงลึกของข้อมูล รวมถึงจับประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายในและความตั้งใจคงอยู่

4.3 การให้รหัสข้อมูล (Coding) คณะผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มให้กับข้อความหรือหน่วยข้อมูลที่สะท้อนแนวคิดสำคัญที่มีความหมายที่สามารถตอบประเด็นคำถามการวิจัยทันทีที่พบข้อความที่มีความหมายที่สามารถตอบประเด็นคำถามการวิจัยและไม่มีกำหนดรหัสล่วงหน้าเนื่องจากเป็นการจำกัดข้อมูลค้นพบ

4.4 การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation, and Verification) ค้นหาข้อสรุปที่ค้นพบที่เป็นประเด็นสำคัญและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำด้านเนื้อหา การตีความและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแรงจูงใจภายในต่อการทำงานของบุคลากรในภาครัฐกิจท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปผลได้ว่า แรงจูงใจภายในส่งผลต่อการทำงานของบุคลากรในภาครัฐกิจการท่องเที่ยว โดยคณะผู้วิจัยอธิบายตามแนวคิดทฤษฎีกำหนดตัวตน (Deci & Ryan, 1985) ประกอบไปด้วยกัน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 ความเป็นอิสระ (Autonomy) กับแรงจูงใจในการทำงาน ส่วนใหญ่รู้สึกว่าคุณเองมีอิสระในการทำงาน โดยเฉพาะความอิสระในการตัดสินใจเฉพาะหน้า ซึ่งความเป็นอิสระส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10 (2568) กล่าวว่า “ค่อนข้างเยอะเลย เพราะว่า เราอยู่หน้างาน เราจะรู้ว่า ต้องเจออะไร ถ้าเรามีอิสระในการทำงาน มันก็ช่วยได้เยอะ จะได้มีพลังในการทำงาน มีแรงจูงใจที่จะทำ” หรือผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14 (2568) กล่าวว่า “มีครับผม มีผลอย่างมากเลย เราสามารถทำให้มันง่าย ทุกอย่างมันง่าย มันราบรื่นไปได้ด้วยดี”

1.2 ความสามารถ (Competence) กับแรงจูงใจในการทำงาน ส่วนใหญ่กล่าวว่า ได้ใช้จุดแข็งในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรให้พัฒนาความสามารถของตนเอง สามารถสรุปได้ว่า การได้ใช้ความสามารถส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 (2568) กล่าวว่า “มีนะค่ะ เพราะอย่างน้อยการที่เราทำงาน ไม่มีใครอยากทำงานอยู่ในระดับเดิม ทุกคนอยากทำสิ่งที่มันดีขึ้น คำว่า ดีขึ้นมันไม่ใช่ว่า รายได้ จะมีผลต่อทุกอย่าง แต่การที่เราเจอลูกค้าที่ดี อย่างน้อยเป็นการพิสูจน์ตัวเองมากกว่าสำหรับพี่นะ ก็คือ มีผลเพราะมันเหมือนเป็นการท้าทาย

ให้พิสูจน์ตัวเองขึ้นไปเรื่อย ๆ” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 (2568) กล่าวว่า “มีผลอยู่แล้วค่ะ เพราะว่าหนึ่ง ในเรื่องของความภูมิใจ เราทำงานมาไม่ใช่ที่นี้ทีเดียว เราผ่านมาหลายที่ เราก็ส่งสมประสบการณ์ที่มี แล้วเราก็นำจุดนั้นมาใช้และถ่ายทอดให้คนอื่นด้วย มันก็ทำให้เราสนุกกับการทำงานเหมือนกันนะ และเราก็ได้นำสิ่งที่โดนสอนมา นำสู่คนอื่นกรุ่นหนึ่งต่อ ๆ ไปด้วยอย่างนี้ค่ะ มันก็สนุกดี” หรือผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10 (2568) “มีค่ะ มีเยอะมากเลย พอเราได้ทำแล้ว ฟีดแบ็คจากลูกค้าออกมาดีกับเรา เขาพอใจ เขาแฮปปี้กับการทำงานของเรา มันก็ช่วยได้เยอะ แล้วมันก็ทำให้เรามีความสุขกับการทำงาน ทำให้เรารู้สึกว่า เป็นแรงจูงใจ มีสิ่งที่ยกผลึกดันให้เราทำให้มันดียิ่งขึ้น”

1.3 ความสัมพันธ์ (Relatedness) กับแรงจูงใจในการทำงาน ส่วนใหญ่รู้สึกถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในองค์กรทั้งกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และรู้สึกว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยเน้นย้ำว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนร่วมงาน คือ องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานอย่างชัดเจน เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 (2568) กล่าวว่า “ถ้าบรรยากาศในการทำงาน เราเดินเข้ามาแล้วเราสามารถทักทายได้ทุกคน มันก็แฮปปี้ มีความสุข ทำงานลื่นไหล ตื่นมา ฉันก็มีความสุขที่มาทำงาน” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7 (2568) กล่าวว่า “เพื่อนร่วมงานก็มีส่วนผลักดันให้เรากระตือรือร้นขึ้นเยอะเลย บางครั้งในเรื่องที่เราไม่รู้ เส้นทางที่เราไม่รู้ เราก็แชร์กัน” หรือผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 (2568) กล่าวว่า “มีผลมากค่ะ เพราะว่า แค่การทำงานกับลูกค้าก็ต้องเอาความรู้สึกของลูกค้าแล้ว แต่ถ้าเรามีปัญหากับเพื่อนร่วมงาน การทำงานร่วมกันจะมีปัญหาทันที เพราะทุกคนมีเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก ถ้าเราทำ ความถูกต้องให้กับเพื่อนร่วมงาน การขอความช่วยเหลือในบางเคส มันจะง่ายขึ้น แล้วทำให้เรารู้สึกว่า การทำงานตรงนั้นของเราประสบความสำเร็จ แต่บางเคสถ้าเรามีปัญหาแล้วเขาไม่ช่วยเราแก้ปัญหา ก็จะทำให้เรารู้สึกว่า ยากในการแก้ปัญหาค่ะ ถ้าเรามีความสัมพันธ์ที่ดีเราจะมีคามง่ายในการแก้ปัญหา”

2. ผลการศึกษาแรงจูงใจภายในต่อความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในธุรกิจท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจมีผลต่อความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว โดยคณะผู้วิจัยอธิบายตามตามแนวคิดทฤษฎีกำหนดตัวตน (Deci & Ryan, 1985) ประกอบไปด้วยกัน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ความเป็นอิสระกับความตั้งใจคงอยู่ บุคลากรส่วนใหญ่รู้สึกว่าการเป็นอิสระส่งผลต่อความตั้งใจคงอยู่กับองค์กรเดิมต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในลักษณะงานที่ต้องตัดสินใจเฉพาะหน้า การที่องค์กรเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถตัดสินใจเอง

ได้ในระดับหนึ่ง เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 (2568) กล่าวว่า “จริง ๆ เป็นเป็นแรงจูงใจอันดับหนึ่งเลยที่ว่า ยังทำงานอยู่ตรงนี้นะคะกับที่นี่ เพราะเราเป็นคนทำงาน เวลาเราเห็นปัญหา อุปสรรค หรือว่า ลักษณะลูกค้า เราสามารถตัดสินใจได้โดยที่บางเรื่องถ้ามันเป็นเรื่องใหญ่ เราแจ้งออฟฟิศ แต่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน เราสามารถตัดสินใจได้แล้วเขาก็ให้เกียรติเราค่ะ เราเองก็ทำงานได้อย่างเต็มที่” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 (2568) กล่าวว่า “มีผลสูงค่ะ เพราะทุกคนชอบอิสระ แล้วทุกคนจะต้องโชว์ในลักษณะบุคลิกที่ตัวเองเป็น สมมติว่า บุคลิกที่ตัวเองเป็นมันขัดกับที่องค์กรกำหนด มันจะรู้สึกฝืนตัวเองความรู้สึกก็จะแสดงออกมา สีนําก็จะไม่ค่อยสวยงามเท่าไร พอเราฝืนความรู้สึกนั้นเวลาเราคิดหรือจะพูดอะไรสักอย่าง มันคิดไม่ออก คือ มันค่อนข้างจะสูงในเรื่องของอิสระ แต่อิสระอยู่ในเงื่อนไขที่เราทำได้ เพราะโดยปกติถ้าเราไม่ได้เรา ก็คงไม่ทำงานกับเขา มันเป็นเรื่องที่เราทำได้ไม่ได้กดดันเรา เรามีอิสระที่จะทำงาน พอเรามีอิสระในการทำงาน ทำให้เรามีความสุขกับการทำงาน” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 (2568) กล่าวว่า “มีผลค่ะ ถ้าเรามีความรู้สึกว่า เราถูกจับตามอง ถูกบีบบังคับมากเกินไป เราก็รู้สึกไม่โอเค บรรยากาศก็ไม่ดีมันก็จะเครียด ทุกอย่างมันก็จะเครียดทั้งหมด เราก็รู้สึกไม่สบายใจ” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7 (2568) กล่าวว่า “มีผลเยอะเลยครับ ก็เหมือนบางครั้งเป็นแบบพนักงาน เราก็ต้องอยู่กับพนักงาน บางครั้งมีปัญหาอะไร เช่น ปัญหาเล็ก ๆ เราก็พูดไป เขาก็รับฟังครับ” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15 (2568) กล่าวว่า “มีค่ะ ...สมมติว่าถ้าเราตัดสินใจไปแบบนี้มันผิด มันทำให้เรารู้สึกค่อนข้างกดดัน แต่ว่าที่นี่เขามีขอบเขตให้เฉย ๆ แต่ว่า เขาไม่ได้จำกัดสิทธิในการตัดสินใจของเรา ทำให้เราไม่กดดัน รู้สึกสนุกกับการทำงานถึงจะมีปัญหา แต่ว่า เราแก้ไขในส่วนนี้แล้ว ทุกคนโอเค มันก็ทำให้เรารู้สึกโอเคค่ะ”

จากข้อมูลข้างต้นได้สะท้อนว่า อิสระในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่กดดัน ได้เป็นตัวของตัวเอง ซึ่งเชื่อมโยงให้เกิดความตั้งใจของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวให้ปฏิบัติงานกับองค์กรของตนเองต่อไปไม่ลาออก

2.2 ความสามารถกับความตั้งใจอยู่ บุคลากรส่วนใหญ่รู้สึกว่า การได้ใช้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจอยู่กับองค์กรต่อไปไม่ลาออก หลายคนระบุว่า หากได้รับมอบหมายงานที่สอดคล้องกับทักษะหรือความถนัดของตนเอง และองค์กรเปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่จะทำให้รู้สึกสนุก มีความท้าทาย และไม่รู้สึกดกดดัน เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 (2568) กล่าวว่า “มีค่ะ เพราะว่า เราได้ใช้ความสามารถเราเต็มที่ เขาเปิดโอกาสให้เรา ผลงาน

เราดี มันก็ส่งผลดีให้กับหน้าที่การงาน เงินเดือน โบนัส มันก็ทำให้เรามีแรงจูงใจที่จะทำที่ต่อค่ะ” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 (2568) กล่าวว่า “ถ้าเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับสายงานของเราเนี่ย มันยากนะคะ เราก็พูดกันแบบตรง ๆ ถ้าเราขึ้นมาเป็นหัวหน้าแล้ว มันยากที่จะมีใครบอกเรา คือ อย่างสมมติว่า เขาโยนอะไรมาให้เราทำสักอย่างนึง เขานึกว่า เรามีประสบการณ์แล้ว ก็คล้าย ๆ กับเป็นแรงกดดันอย่างนึง แต่ถ้าเราไม่มีเลย เราจะทำอย่างไรละ ใครจะช่วยเรา” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9 (2568) กล่าวว่า “อยากทำต่อครับ เพราะว่า เหมือนเราได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ของเราในการทำงาน ก็คิดว่า การที่เราเห็นผลลัพธ์ก็ทำให้เราอยากทำงานต่อไปครับ” ผู้ให้ข้อมูลหลายรายยังมองว่า การที่องค์กรสนับสนุนการใช้ความสามารถ เช่น มอบหมายงานสำคัญ หรือให้รางวัลตอบแทนตามผลงาน เป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกต่อความรู้สึกอยากอยู่กับองค์กร ในขณะที่เดียวกันมีบางรายระบุว่า หากองค์กรไม่เห็นความสำคัญของศักยภาพที่ตนเองมี หรือจำกัดบทบาทมากเกินไป อาจทำให้พิจารณาโอกาสในองค์กรอื่นแทนในอนาคต แม้จะยังไม่มีแผนการเปลี่ยนงานในปัจจุบัน

2.3 ความสัมพันธ์กับความตั้งใจคงอยู่ บุคลากรส่วนใหญ่กล่าวว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจคงอยู่กับองค์กรต่อไป โดยบุหลายรายสะท้อนว่า การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี คุยกันรู้เรื่อง ให้ความช่วยเหลือกัน และมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร ทำให้รู้สึกไม่โดดเดี่ยว รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีม และอยากทำงานกับองค์กรแห่งนี้อย่างต่อเนื่อง เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 (2568) กล่าวว่า “มีผลอยู่แล้วค่ะ 100% อยู่แล้วเรื่องนี้ ถ้าเรามีเพื่อนร่วมงานที่ดี อะไรก็ดีไปหมด หนึ่งเราเข้ามาแล้วรู้สึกโอเค ทุกคนทักทายกัน สองถ้าเราขอความช่วยเหลือ ทุกคนเฟรนด์ลี่ช่วยเหลือกัน เราก็รู้สึกโอเคละ มันเหมือนไม่ถูกทิ้ง ความรู้สึกแบบเราไม่ได้อ้างว้าง ไม่ได้เดินคนเดียวนะ เราไปที่ไหน ขอความช่วยเหลือใคร ทุกคนก็พร้อมที่จะยินดีให้ความช่วยเหลือเรา เราก็รู้สึกดีที่จะอยู่ต่อไป มันก็ไม่มีเหตุผลอะไรให้เราต้องลาออก” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 (2568) กล่าวว่า “คุยกันง่าย ๆ มีอะไรก็ปรึกษากันได้ ทำให้ไม่อยากจะไปไหน” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14 (2568) กล่าวว่า “การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในองค์กรมันก็มีผลเพราะว่า มันเป็นทิศทางที่ดีในการที่เราเกิดความสนใจในการทำงาน เรามีความสัมพันธ์ที่ดีเกิดคนอื่นหรือว่า ตนเองในทางที่ต้องการความช่วยเหลือจากคนอื่นในองค์กร ก็ยังมีโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือจากคนอื่นได้ มันก็เลยทำให้การทำงานของเราง่ายขึ้น เพราะมีประสิทธิภาพมากขึ้น” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 (2568) กล่าวว่า “มันมีผลกับตัวเราที่เราภูมิใจในกะ ที่ทุกคนให้ความสำคัญ เราไม่จำเป็นต้องไปเริ่มต้นใหม่กับที่อื่นในกะ เราได้รับความสำคัญ โดยการที่เวลาพูดถึงชื่อเราขึ้นมา ใครก็

รู้จัก สองเค้ารู้จักบุคลิกของเราว่า เราเป็นคนแบบไหนโดยที่เราไม่ต้องปรับตัวเองมาก ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองไม่ต้องไปปรับตัวเองใหม่ เป็นผลเราทำงานแบบสบาย ๆ” ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 (2568) กล่าวว่า “มีผลอย่างยิ่งมาก ๆ คือ เรามาทำงานเนี่ย เราแทบจะไม่รู้ปัญหาเลย ครั้งแรก ๆ เราจะเจอปัญหามาก เราจะถามคนที่เคยเจอปัญหา ก่อน เราถามเขา 10 ครั้ง เขาตอบเรา คือ 100 ให้ 100 ถามที ๆ ในองค์กร” หรือผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 (2568) กล่าวว่า “ถ้าเรามีเพื่อนร่วมงานที่คอยสนับสนุน ซัพพอร์ต ช่วยเหลือ ปรึกษากันได้ ทำให้เรากำลังใจในการทำงาน เหมือนอยู่ในเรือลำเดียวกัน จริงใจ คุยกันได้ มันทำให้เราอยากอยู่ที่นี้ไปนาน ๆ”

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจภายใน ซึ่งประกอบด้วยความเป็นอิสระ ความสามารถและความสัมพันธ์ตามแนวคิดทฤษฎีการกำหนดตัวตนมีบทบาทสำคัญต่อแรงจูงใจในการทำงานและความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว โดยสามารถอภิปรายผลตามประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

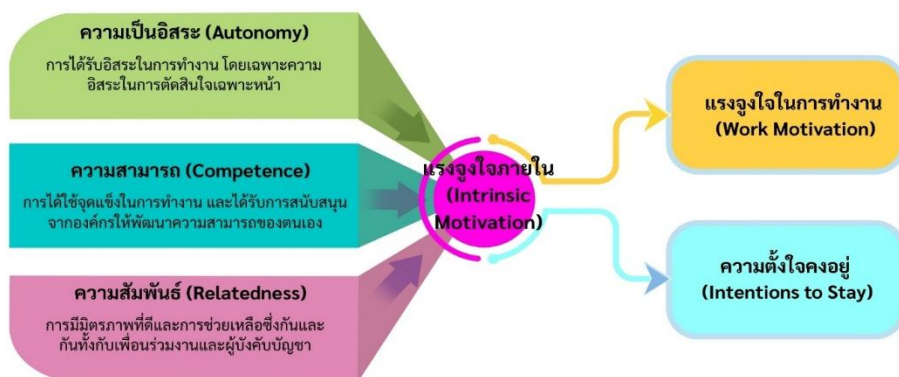
1. ความเป็นอิสระ ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นอิสระในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจภายในของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว โดยผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า การมีอิสระในการตัดสินใจ โดยเฉพาะการตัดสินใจเฉพาะหน้าในการปฏิบัติงานและการให้บริการ ช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการทำงาน ลดความรู้สึกกดดัน และเสริมสร้างความรู้สึกรับผิดชอบของงานของตนเอง ผลการค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความเป็นอิสระเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อต่อการเกิดแรงจูงใจภายในในบริบทการทำงานจริง ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงประจักษ์ของบาอาร์ด และคณะ (Baard, et al., 2004) พบว่า การได้รับการตอบสนองต่อความต้องการด้าน ความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจภายในและผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยบุคลากรที่รับรู้ว่ามีอิสระในการทำงานมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการทำงานที่มีคุณภาพสูง และสอดคล้องกับการศึกษาของอิลาร์ดี และคณะ (Ilardi, et al., 1993) พบว่า แรงจูงใจภายในในการทำงานมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมการทำงานที่สนับสนุนการกำหนดตนเอง โดยเฉพาะการรับรู้ว่ามีอำนาจสนับสนุน ความเป็นอิสระในการทำงาน ซึ่งสัมพันธ์กับระดับแรงจูงใจภายใน ความพึงพอใจในการทำงาน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของแซมรูธ และคณะ (Samroodh, et al., 2023) ที่ระบุว่า ความมีอิสระในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากร รวมถึงผลการศึกษาของบาร์เคน (Barken, et al., 2018) ที่แสดงให้เห็น

ว่า ความเป็นอิสระในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในงานและความสามารถในการดูแลและส่งผลทางอ้อมไปถึงความตั้งใจอยู่อีกด้วย

2. ความสามารถ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า บุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวรับรู้ว่าการได้ใช้ความสามารถในการทำงาน และการได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะจากการสนับสนุนขององค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมแรงจูงใจภายในต่อการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากสะท้อนว่า การได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการเห็นพัฒนาการของตนเองจากการทำงาน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกที่ตนเองทำงานได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพของโมเฮบาลี และรูเดอร์วัลล์ (Moheballi & Rudervall, 2024) ซึ่งพบว่า การได้พัฒนาความสามารถเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างแรงจูงใจของบุคลากร และการค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของชาง และคณะ (Chang, et al., 2021) ที่ชี้ว่า อิทธิพลของการใช้ความสามารถในงานส่งผลต่อความพึงพอใจทั้งภายในและภายนอก รวมถึงความตั้งใจอยู่ในระยะยาว

3. ความสัมพันธ์ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า บุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวรับรู้ว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมแรงจูงใจภายในต่อการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากสะท้อนว่า บรรยากาศการทำงานที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรช่วยสร้างความรู้สึกสบายใจ ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของซอเรจ-อัลเทินโลห์ และคณะ (Saurage-Altenloh, et al., 2023) ระบุว่า ความรู้สึกมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความตั้งใจอยู่ของบุคลากร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพ 1 โมเดลแนวคิดแสดงบทบาทของแรงจูงใจภายในต่อการทำงานและความตั้งใจคงอยู่ในองค์กรของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว

ผลการศึกษาค้นคว้าทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สะท้อนให้เห็นว่า แรงจูงใจภายในของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวเป็นโครงสร้างเชิงบูรณาการที่ประกอบด้วยความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความสามารถและความสัมพันธ์ เมื่อบุคลากรได้รับอิสระในการตัดสินใจและกำหนดวิธีการทำงานภายในบทบาทหน้าที่ของตน ได้ใช้ศักยภาพและจุดแข็งในการทำงานควบคู่กับการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรในการพัฒนาความสามารถ และดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีความสัมพันธ์อันดี มีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคลากรจะเกิดแรงจูงใจภายในที่เข้มแข็งและยั่งยืน

แรงจูงใจภายในดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร โดยสะท้อนออกมาในรูปของความกระตือรือร้น ความทุ่มเทและความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ ขณะเดียวกันแรงจูงใจภายในยังมีบทบาทสำคัญต่อความตั้งใจคงอยู่ในองค์กร เนื่องจากบุคลากรที่ทำงานด้วยความเต็มใจและรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง มีแนวโน้มที่จะผูกพันกับองค์กรและเลือกที่จะอยู่ทำงานต่อ แม้ต้องเผชิญกับความกดดันและความไม่แน่นอนซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของภาคธุรกิจท่องเที่ยว

องค์ความรู้เชิงประจักษ์จากงานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมแรงจูงใจภายในผ่านการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานทั้งสามด้าน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับทั้งคุณภาพการทำงานและความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวอย่างเป็นองค์รวม

สรุป

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจภายในและผลต่อความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว โดยอิงแนวคิดทฤษฎีการกำหนดตัวตนของเดซีและไรอัน (Deci & Ryan, 1985) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความสามารถและความสัมพันธ์พบว่า แรงจูงใจภายในมีอิทธิพลต่อการทำงาน และแรงจูงใจภายในส่งผลต่อความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากร โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ประเด็นแรก คือ แรงจูงใจภายในของบุคลากรภาคธุรกิจท่องเที่ยวพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่รับรู้ว่า ตนเองมีอิสระในการตัดสินใจเฉพาะหน้าในงาน ซึ่งช่วยเพิ่มความกระตือรือร้นในการทำงาน ความมีอิสระส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน ในด้านของการใช้ความสามารถ บุคลากรได้รับโอกาสในการใช้ความสามารถและพัฒนาความสามารถมากพอสมควร ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในการทำงาน การได้ใช้

ความสามารถในการทำงานส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน และในส่วนของความสัมพันธ์ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานกับผู้บังคับบัญชา ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและมีความสุข การมีความสัมพันธ์ที่ดีส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน โดยสรุปแล้ว แรงจูงใจภายในที่เกิดจากการได้รับความเป็นอิสระ การได้ใช้ความสามารถ และการมีความสัมพันธ์ที่ดีส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว

ประเด็นที่สอง คือ แรงจูงใจภายในต่อความตั้งใจคงอยู่ในองค์การพบว่า แรงจูงใจภายในทั้ง 3 องค์ประกอบมีผลอย่างชัดเจนต่อความตั้งใจของบุคลากรที่จะอยู่กับองค์การในระยะยาว โดยความเป็นอิสระที่ได้รับจากองค์การช่วยลดความกดดันในการทำงาน และทำให้บุคลากรรู้สึกผ่อนคลาย เป็นตัวของตัวเอง จึงต้องการทำงานกับองค์การต่อไป ความมีอิสระส่งผลต่อความตั้งใจคงอยู่ในองค์การ ในด้านการได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในงานที่ตรงกับความถนัดส่งผลให้บุคลากรรู้สึกท้าทาย สนุก มีคุณค่า จึงเกิดความต้องการอยู่ทำงานกับองค์การในระยะยาว การได้ใช้ความสามารถส่งผลต่อความตั้งใจคงอยู่ในองค์การ และความสัมพันธ์ที่ดีในทีมช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และเพิ่มความผูกพันอยากทำงานกับองค์การ ความสัมพันธ์ที่ดีส่งผลต่อความตั้งใจคงอยู่ในองค์การ โดยสรุปแล้ว แรงจูงใจภายในที่เกิดจากการได้รับความเป็นอิสระ การได้ใช้ความสามารถและการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในองค์การส่งผลต่อความตั้งใจคงอยู่ของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- ประอรพิต กัษฐ์วัฒนา. (15 มิถุนายน 2566). *ชี้ทางออก ปัญหาขาดแคลนแรงงาน หลังธุรกิจท่องเที่ยวและบริการกลับมาฟื้นตัวแรงเกินคาด*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.salika.co/2023/06/15/shortage-of-tourism-industry-labour-solutions/>
- ผู้จัดการออนไลน์. (15 เมษายน 2566). *ขาดแคลนแรงงานพุ่งกว่า 3 แสนคนหลังท่องเที่ยวฟื้น “ส.อ.ท.” แนะรัฐเร่งแก้*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://mgronline.com/business/detail/9660000035064>
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10. (2568). *มัคคุเทศก์. สัมภาษณ์*. 7 พฤษภาคม.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11. (2568). *พนักงานขับรถบริษัทท่องเที่ยว. สัมภาษณ์*. 7 พฤษภาคม.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14. (2568). *มัคคุเทศก์. สัมภาษณ์*. 7 พฤษภาคม.

- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15. (2568). พนักงานต้อนรับโรงแรม. *สัมภาษณ์*. 9 พฤษภาคม.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2. (2568). มัคคุเทศก์. *สัมภาษณ์*. 6 เมษายน.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3. (2568). มัคคุเทศก์. *สัมภาษณ์*. 6 เมษายน.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4. (2568). มัคคุเทศก์. *สัมภาษณ์*. 6 เมษายน.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5. (2568). พนักงานต้อนรับโรงแรม. *สัมภาษณ์*. 6 เมษายน.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6. (2568). พนักงานต้อนรับโรงแรม. *สัมภาษณ์*. 6 เมษายน.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7. (2568). พนักงานขับรถบริษัทท่องเที่ยว. *สัมภาษณ์*. 10 เมษายน.
- ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9. (2568). พนักงานต้อนรับโรงแรม. *สัมภาษณ์*. 7 พฤษภาคม.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (3 มีนาคม 2566). นโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการท่องเที่ยวหลังยุคโควิด-19. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://nida.ac.th/solve-problem-lack-labor-tourism-covid19/>
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (20 กุมภาพันธ์ 2568). รัฐบาลเดินหน้าพัฒนาศักยภาพแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 3 กลุ่ม แก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงาน ตั้งเป้า 100,000 คน กระจายสู่ 62 จว. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/366564>
- Baard, P. P., et al. (2004). Intrinsic Need Satisfaction: A Motivational Basis of Performance and Well-being in Two Work Settings. *Journal of Applied Social Psychology*. 34 (10), 2045-2068.
- Barken, R., et al. (2018). The Influence of Autonomy on Personal Support Workers' Job Satisfaction, Capacity to Care, and Intention to Stay. *Home Health Care Services Quarterly*. 37 (4), 294-312.
- Chang, Y. C., et al. (2021). Job Competency and Intention to Stay among Nursing Assistants: The Mediating Effects of Intrinsic and Extrinsic Job Satisfaction. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 18 (12), 6436.
- Deci, E. L. and Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior*. New York: Plenum.

- Ilardi, B. C., et al. (1993). Employee and Supervisor Ratings of Motivation: Main Effects and Discrepancies Associated with Job Satisfaction and Adjustment in a Factory Setting. *Journal of Applied Social Psychology*. 23 (21), 1789-1805.
- Moheballi, E., and Rudervall, A. (2024). *Workplace Motivation: A Qualitative Study on Competence Development, the Self-determination Theory, and Organizational Effectiveness*. (Bachelor's Thesis). Mälardalen University. Eskilstuna.
- Poo-Udom, A. and Lertbuasin, S. (2022). The Motivational Model of Job Performance for Five-star Hotel Employees between Thailand and Myanmar through Cross-cultural Management. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*. 17 (1), 77-94.
- Samroodh, M., et al. (2023). The Indirect Effect of Job Resources on Employees' Intention to Stay: a Serial Mediation Model with Psychological Capital and Work-life Balance as the Mediators. *Sustainability*. 15 (1), 551.
- Saurage-Altenloh, S., et al. (2023). Evidence of the Great Resignation: Remote Worker Engagement and Intent to Stay or Leave during the COVID-19 Pandemic. *Journal of Human Resource and Sustainability Studies*. 11 (3), 560-578.
- TNN Thailand. (13 กรกฎาคม 2565). เมกะโปรเจกต์ - ห้องเที่ยวปั่นป่วนขาดแคลนแรงงานหนัก 4 ล้านคน. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.tnnthailand.com/wealth/119120/>
- Xu, Y., et al. (2022). Reducing Employee Turnover Intentions in Tourism and Hospitality Sector: The Mediating Effect of Quality of Work Life and Intrinsic Motivation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 19 (18), 11222.

Research Article; Received: 2025-12-16; Revised: 2026-03-17; Accepted: 2026-03-20.

การบูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตเพื่อพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์

Integration of Phuket Island's Multiculturalism to Develop a Creative Learning Management Model for Undergraduate Students in the Faculty of Education

ปสุตา แก้วมณี^{*1}, ไพวริญ พนมอุปการ^{**2}, อัจฉราพรณ พุ่มผกา³,
รัฐพล พรหมสะอาด⁴, สุวิชา วิริยมานูวงศ์⁵
Pasuta Kaewmanee¹, Paiwarun Phanoomupparkan²,
Aujcharapun Pumpaka³, Ratthapol Phromsaard⁴,
Suwicha Wiriyananuwong⁵

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Faculty of Education, Phuket Rajabhat University

First Author, E-mail: pasuta.k@pkru.ac.th*

Corresponding Author, E-mail: paiwarun.r@pkru.ac.th**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ และศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบดังกล่าว การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและเนื้อหา จำนวน 5 คน โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงเพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 27 คน โดยได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการ

เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ 2) แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต และ 3) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต Peranakan-Creative Learning Model (PCLM) ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า ภาพรวมของรูปแบบมีคุณภาพในระดับสูงสุด 2) ผลการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดริเริ่ม การเลือกเรื่องราวสะท้อนวัฒนธรรมและการเล่าเรื่องอยู่ในระดับดีเยี่ยม อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อเสียงและภาพ รวมถึงการสื่อสารแนวคิดยังต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารแนวคิดซึ่งบางส่วนอยู่ในระดับพอใช้ นอกจากนี้ การจัดการเวลาในการนำเสนอควรมีการพัฒนาเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการนำเสนอองค์ความรู้จากการวิจัย คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีแนวคิดหลักที่เน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงผู้เรียนกับพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต โดยเฉพาะวัฒนธรรมเพอรานากันและบูรณาการความรู้สมัยใหม่เข้ากับคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นเตรียมการ (P-Prepare) ขั้นสร้างสรรค์ (C-Creative) ขั้นเรียนรู้ (L-Learn) และขั้นเชี่ยวชาญ (M-Master)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์; พหุวัฒนธรรม; นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

This research and development (R&D) study aims to develop a creative learning model that integrates Phuket's multiculturalism for undergraduate students in the Faculty of Education, and to evaluate students' creativity through the implemented model. The data collection process is divided into two phases. Phase I involves the collection of evaluative data from five purposively selected experts in curriculum and content to verify the quality of the model. Phase II involves the implementation of the developed model with a sample

group of 27 second-year students from the Faculty of Education, Phuket Rajabhat University, enrolled in the “Innovation and Information Technology for Education” course during the first semester of the 2024 academic year, selected via simple random sampling. The research instruments include 1) a creative learning management model integrating Phuket's multiculturalism for undergraduate students in the Faculty of Education, 2) a quality assessment form for the model, and 3) a creativity measurement scale. Data are analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings are as follows: 1) the developed learning model is titled the “Peranakan-Creative Learning Model (PCLM).” The evaluation by the five experts indicates that the overall quality of the model is rated at the highest level. 2) Regarding the assessment of students' creativity, the results show that students demonstrated abilities in originality, cultural storytelling selection, and narrative techniques at “Good” to “Excellent” levels. However, areas requiring refinement include the use of audiovisual media and communication of ideas, particularly in articulating core ideas, which are rated at a “Fair” level. Additionally, time management during presentations is identified as a critical area for improvement to enhance the efficiency of knowledge dissemination. The core contribution of this research is a creative learning model that prioritizes experiential learning to foster creativity by connecting students with Phuket's multicultural heritage, specifically the Peranakan culture, integrating modern knowledge with local cultural values. The PCLM model consists of four stages: Prepare, Creative, Learn, and Master.

Keywords: Creative Learning Management; Multiculturalism;
Undergraduate Student

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันมีความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สุคนธ์สินธพานนท์ และคณะ, 2562) การพัฒนาการศึกษาในยุคปัจจุบันเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งรวมถึงทักษะการคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทที่หลากหลาย โดยเฉพาะสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในคณะครุศาสตร์ที่กำลังเตรียมตัวเพื่อเป็นครูในอนาคต จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับชั้นอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบคิดในลักษณะสหวิทยาการ เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการตั้งคำถาม ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์และการคิดเพื่อหาทางแก้ปัญหา ความรู้และทักษะทางศิลปะและความรู้ด้านคณิตศาสตร์และระบบคิดของเหตุผลและการหาความสัมพันธ์ การพัฒนาระบบ การเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติ มีการสะท้อนความคิด/ทบทวนไตร่ตรอง การสร้างผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนได้ การหล่อหลอมทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการสร้างรายได้หลายช่องทาง รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิชาชีพและทักษะชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และในยุคการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การศึกษาไม่เพียงเน้นการถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียน

เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้นักเรียนและนักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับการเรียนการสอนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนและนักศึกษาเกิดความเชื่อมโยงกับชุมชนและสังคมของตนเอง พร้อมทั้งสร้างความตระหนักในคุณค่าและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multiculturalism) อย่างเข้มข้นและซับซ้อน เปรียบเสมือนหล่อหลอมทางวัฒนธรรมที่เกิดจากประวัติศาสตร์การค้าและเหมืองแร่ ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายเชื้อชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมเพอรานากันที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนกับมลายูที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นในด้านประเพณี ศิลปะการแสดง อาหารและสถาปัตยกรรม การนำวัฒนธรรมมาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูที่ต้องเตรียมตัวในการเป็นผู้นำทางการศึกษาในอนาคต

จากความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกับบริบทชุมชนท้องถิ่น คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ประจำกลุ่มวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จึงร่วมกันพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ โดยมุ่งการผสมผสานวัฒนธรรมกับการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต การบูรณาการระหว่างความรู้สมัยใหม่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในลักษณะที่ครอบคลุมทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ดังกล่าวในการพัฒนาการเรียนการสอนในอนาคตได้ นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังตอบสนองต่อแนวโน้มการศึกษาในปัจจุบันที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Experiential Learning) โดยนำพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตมาใช้เป็นสื่อในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเยี่ยมชมสถานที่ทางวัฒนธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี การศึกษาผ่านสื่อดิจิทัล ฯลฯ ซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์
2. เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและเนื้อหาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ และระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกได้ ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้สำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ส่วนกลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 คน ซึ่งมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก สาขา/วิชาเอกหลักสูตรและการสอน หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือมีตำแหน่งวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ และมีประสบการณ์ทำงานด้านการศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน ซึ่งมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก สาขา/วิชาเอกสังคมศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือมีตำแหน่งวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์หรือมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับวัฒนธรรม/พหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

2) ประชากรที่ใช้สำหรับศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา จำนวน 11 วิชาเอก จำนวน 247 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ม.ป.ป.) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 รายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยสุ่มมา 1 กลุ่ม ได้แก่ วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย จำนวน 27 คน

3. เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ ดังนี้

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มีขั้นตอนในการพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ (1) การทบทวนงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการบูรณาการพหุวัฒนธรรมในกระบวนการเรียนการสอนและลักษณะเด่นของพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตในมิติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (2) วิเคราะห์เครื่องมือวัดและประเมินผลความคิดสร้างสรรค์และแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (3) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต (4) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และคู่มือการสอนเพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (5) การตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์และปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2) แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต สำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) พร้อมให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC)

3) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต เป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบิค (Scoring Rubric) ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อประเมินผลลัพธ์ด้านความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบสื่อการเรียนรู้เชิงบูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตที่สอดคล้องกับบริบทของวิชาเอกของตนเอง โดยผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ไพวัญ พนมอุปการ, 2566) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและเนื้อหา ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการบูรณาการวัฒนธรรมในกระบวนการเรียนการสอน 2) การศึกษา ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมเพอรานากันในมิติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ 3) วิเคราะห์เครื่องมือประเมินผลความคิดสร้างสรรค์และแนวทางในการ ออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมเพอรานากัน 5) การออกแบบและสร้างแบบประเมิน คุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมเพอรานากัน เป็น แบบประเมินค่า 5 ระดับ พร้อมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ 6) การออกแบบและสร้างแบบวัด ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์บนฐาน วัฒนธรรมเพอรานากัน เป็นแบบรูบริค พร้อมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมิน ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ 7) การออกแบบโครงสร้างและ กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมเพอรานากันในกิจกรรมการเรียนรู้ 8) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และคู่มือการสอนเพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ 9) การตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบ โดยใช้แบบประเมิน คุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมเพอรานากัน เก็บ ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน เพื่อบรรวบรวมข้อมูลและปรับปรุงรูปแบบตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การกำหนด กลุ่มตัวอย่างเพื่อการทดลอง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชานวัตกรรมและ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ใช้วิธีสุ่ม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน จากวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย 2) การดำเนินการทดลองใช้ รูปแบบการเรียนรู้ นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ไปใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ในรายวิชาที่กำหนด ใช้กิจกรรมที่ออกแบบตามรูปแบบการเรียนรู้เพื่อ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมของนักศึกษา 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน (Rubric) เพื่อประเมินผลลัพธ์ด้าน ความคิดสร้างสรรค์จากการออกแบบชิ้นงานของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการ จัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมเพอรานากันที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้แก่

การออกแบบสื่อการเรียนรู้เชิงบูรณาการวัฒนธรรมเพอรานากันที่สอดคล้องกับบริบทของวิชาเอกของตนเอง คนละ 1 ชิ้นงาน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีชื่อว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต Peranakan-Creative Learning Model (PCLM) ภายใต้แนวคิดการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเชื่อมโยงผู้เรียนกับพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตโดยเน้นการบูรณาการระหว่างความรู้สมัยใหม่กับคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการ (P-Prepare) เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจโดยมีกิจกรรม ดังนี้ (1) การตั้งคำถาม กระตุ้นความสงสัยหรือความสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน (2) การนำเสนอหัวข้อหรือประเด็นหลัก สร้างภาพรวมและให้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน (3) การจัดสิ่งแวดล้อม เตรียมพื้นที่เรียนรู้และเตรียมสื่อการสอนที่หลากหลาย (วิดีโอ เว็บไซต์รายวิชา เอกสารประกอบการสอน)

2) ขั้นสร้างสรรค์ (C-Creative) เพื่อกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์และการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยมีกิจกรรม ดังนี้ (1) การใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดนอกกรอบ การระดมสมอง (2) การมีส่วนร่วม โดยจัดให้ผู้เรียนให้มีบทบาทในการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทำทาย (3) การใช้วัฒนธรรมและมรดกพื้นบ้าน โดยการนำเอาพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างความน่าสนใจและความแตกต่าง

3) ขั้นเรียนรู้ (L-Learn) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะที่เกี่ยวข้อง โดยมีกิจกรรม ดังนี้ (1) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำ โดยสร้างความเข้าใจพื้นฐานและแรงบันดาลใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตด้วยกิจกรรมการเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ เช่น พิพิธภัณฑ์บ้านเพอรานากัน การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของวัฒนธรรม ได้แก่ ศิลปะการทำอาหาร เครื่องแต่งกายและสถาปัตยกรรม (2) การทำงานกลุ่ม ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ (3) การใช้เทคโนโลยี ใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนรู้ การสืบค้นข้อมูลออนไลน์หรือหนังสือเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต

4) ชั้นเชี่ยวชาญ (M–Master) เพื่อสรุปและประเมินผลการเรียนรู้ พร้อมสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่ผู้เรียน โดยมีกิจกรรม ดังนี้ (1) การทบทวนและสรุป ให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในบทเรียนเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาหลักที่ได้รับ (2) การสร้างการพัฒนา กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาทางพัฒนาและต่อยอดจากสิ่งที่เรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำความรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตมาพัฒนาเป็นผลงานสร้างสรรค์ด้วยการให้ตัวอย่างวิจัยออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตบูรณาการร่วมกับบริบทของวิชาเอกของตนเองได้ (3) การประเมินผล ด้วยการประเมินผลงานสร้างสรรค์โดยการใช้เกณฑ์วัดความคิดสร้างสรรค์ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต “Peranakan-Creative Learning Model (PCLM)” ที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน ประเมินคุณภาพ แสดงผลดังตาราง 1

ข้อคำถามการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้			
1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.22	0.35	มาก
1.2 การออกแบบเนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยของเรียน	4.53	0.46	มากที่สุด
1.3 รูปแบบการเรียนรู้กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน	4.42	0.50	มาก
1.4 รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น	4.75	0.43	มากที่สุด
1.5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีการจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจน	4.60	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรายด้าน	4.50	0.45	มากที่สุด
2. ด้านกิจกรรม			
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต	4.80	0.43	มากที่สุด
2.2 กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง	4.47	0.50	มาก
2.3 กิจกรรมเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน	4.33	0.49	มาก
2.5 กิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์	4.83	0.44	มากที่สุด
2.6 การประเมินกิจกรรมมีความชัดเจน	4.58	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรายด้าน	4.60	0.48	มากที่สุด

ข้อคำถามการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
3. ด้านสื่อการเรียนรู้			
3.1 สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจ	4.33	0.47	มาก
3.2 สื่อสะท้อนถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของพหุวัฒนธรรม เกาะภูเก็ต	4.75	0.44	มากที่สุด
3.3 สื่อการเรียนรู้สามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ ง่าย	4.40	0.48	มาก
3.4 สื่อมีความหลากหลาย	4.25	0.43	มาก
เฉลี่ยรายด้าน	4.43	0.46	มาก
4. ด้านความคิดสร้างสรรค์			
4.1 กระบวนการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ของ ผู้เรียน	4.60	0.45	มากที่สุด
4.2 ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานที่สะท้อนถึงความคิด สร้างสรรค์	4.75	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ยรายด้าน	4.68	0.44	มากที่สุด
5. ด้านการวัดและประเมินผล			
5.1 เกณฑ์การวัดผลมีความชัดเจน	4.40	0.48	มาก
5.2 กระบวนการประเมินผลช่วยสะท้อนถึงความคิด สร้างสรรค์ของผู้เรียน	4.80	0.43	มากที่สุด
5.3 การประเมินมีความหลากหลาย	4.33	0.44	มาก
5.4 การวัดผลสามารถสะท้อนถึงการบูรณาการพหุ วัฒนธรรมเกาะภูเก็ต	4.75	0.44	มากที่สุด
5.5 การประเมินผลสอดคล้องกับเป้าหมายของรูปแบบการ จัดการเรียนรู้	4.47	0.49	มาก
เฉลี่ยรายด้าน	4.55	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.55	0.46	มากที่สุด

ตาราง 1 การประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต

จากตาราง 1 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$; S.D.=0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีคุณภาพมากที่สุด ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.68$; S.D.=0.44) ส่วนด้านที่มีคุณภาพน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนรู้มีระดับคุณภาพมาก ($\bar{X}=4.43$; S.D.=0.46)

สำหรับข้อเสนอแนะในภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอให้เพิ่มความหลากหลายและปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมิน เน้นการออกแบบที่ชัดเจนและเจาะจงตามวัตถุประสงค์ และเพิ่มความน่าสนใจและความหลากหลายในสื่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้เรียน

2. ผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต ดังตาราง 2 โดยใช้เกณฑ์ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดเชิงบูรณาการจากแนวคิดความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) (Guilford, 1967; Torrance, 1974) แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning/Creative Pedagogy) (Jeffrey & Craft, 2004) และแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) (Wiggins, 1998) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบข้อคำถามการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาทางวินัยของคณะผู้วิจัย ดังตาราง 2

ข้อคำถามการประเมิน	ระดับความคิดสร้างสรรค์ : จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ)			
	ระดับ 4 (ดีเยี่ยม)	ระดับ 3 (ดี)	ระดับ 2 (พอใช้)	ระดับ 1 (ปรับปรุง)
1. ความคิดริเริ่ม	8 คน (ร้อยละ 29.63)	12 คน (ร้อยละ 44.44)	5 คน (ร้อยละ 18.52)	2 คน (ร้อยละ 7.41)
2. การเลือกเรื่องราวที่สะท้อนวัฒนธรรมเพอรานากัน	10 คน (ร้อยละ 37.04)	12 คน (ร้อยละ 44.44)	4 คน (ร้อยละ 14.81)	1 คน (ร้อยละ 3.70)
3. การเล่าเรื่อง	9 คน (ร้อยละ 33.33)	11 คน (ร้อยละ 40.74)	5 คน (ร้อยละ 18.52)	2 คน (ร้อยละ 7.41)
4. การใช้สื่อเสียงและภาพ	7 คน (ร้อยละ 25.93)	12 คน (ร้อยละ 44.44)	6 คน (ร้อยละ 22.22)	2 คน (ร้อยละ 7.41)
5. การสื่อสารแนวคิด	6 คน (ร้อยละ 22.22)	10 คน (ร้อยละ 37.04)	8 คน (ร้อยละ 29.63)	3 คน (ร้อยละ 11.11)
6. ความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย	9 คน (ร้อยละ 33.33)	13 คน (ร้อยละ 48.15)	4 คน (ร้อยละ 14.81)	1 คน (ร้อยละ 3.70)
7. ความยาวและการจัดการเวลา	8 คน (ร้อยละ 29.63)	10 คน (ร้อยละ 37.04)	6 คน (ร้อยละ 22.22)	3 คน (ร้อยละ 11.11)
8. การใช้เทคนิคการผลิต	7 คน (ร้อยละ 25.93)	11 คน (ร้อยละ 40.74)	7 คน (ร้อยละ 25.93)	2 คน (ร้อยละ 7.41)

ตาราง 2 ผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์

จากตาราง 2 ผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน พบว่า ข้อที่ 1 ความคิดริเริ่ม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดริเริ่มอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 44.44) และระดับดีเยี่ยม (ร้อยละ 29.63) ข้อที่ 2 การเลือกเรื่องราวที่สะท้อนวัฒนธรรมเพอรานากัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถเลือกเรื่องราวที่สะท้อนวัฒนธรรมได้ดี (ร้อยละ 44.44) และระดับดีเยี่ยม (ร้อยละ 37.04) ข้อที่ 3 การเล่าเรื่อง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราวในระดับดี (ร้อยละ 40.74) และระดับดีเยี่ยม (ร้อยละ 33.33) ข้อที่ 4 การใช้สื่อเสียงและภาพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้สื่อเสียงและภาพในระดับดี (ร้อยละ 44.44) แต่มีเพียงร้อยละ 25.93 ที่อยู่ในระดับดีมาก ข้อที่ 5 การสื่อสารแนวคิด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการสื่อสารแนวคิดในระดับพอใช้ (ร้อยละ 29.63) และระดับปรับปรุง (ร้อยละ 11.11) ข้อที่ 6 ความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้ในระดับดี (ร้อยละ 48.15) และระดับดีเยี่ยม (ร้อยละ 33.33) ข้อที่ 7 ความยาวและการจัดการเวลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 37.04) แต่ยังมีที่ต้องการการปรับปรุง (ร้อยละ 11.11) และข้อที่ 8 การใช้เทคนิคการผลิต กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้เทคนิคการผลิตอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 40.74)

ประเด็น การประเมิน	ระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์			
	ระดับ 4 (ดีเยี่ยม)	ระดับ 3 (ดี)	ระดับ 2 (พอใช้)	ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง)
1. ความคิดริเริ่ม	แนวคิดใหม่ สร้างสรรค์ สะท้อนความ แตกต่างและโดดเด่นชัดเจน	แนวคิดสร้างสรรค์ดี มีความแปลกใหม่ แต่ยังไม่โดดเด่น	แนวคิดซ้ำซาก บางส่วน และมี จุดเด่นเล็กน้อย	ขาดความคิดริเริ่ม ไม่มีจุดเด่น หรือ สร้างสรรค์
2. การเลือกเรื่องราวที่ สะท้อนพหุ วัฒนธรรมเกาะ ภูเก็ต	เลือกเรื่องราว สะท้อนวัฒนธรรม ได้ลึกซึ้งและ เหมาะสม	เลือกเรื่องราว สะท้อนวัฒนธรรม ได้ดี แต่ยังมี รายละเอียดที่ควร เพิ่ม	เลือกเรื่องราว สะท้อนวัฒนธรรม เพียงบางส่วน	เลือกเรื่องราวที่ไม่ เกี่ยวข้องหรือผิด ประเด็น
3. การเล่าเรื่อง	การเล่าเรื่อง น่าสนใจ ชัดเจน มี ลำดับต่อเนื่องและ ดึงดูดผู้ชม	การเล่าเรื่องดี เข้าใจง่าย แต่ยังไม่ ดึงดูดในบางส่วน	การเล่าเรื่องมี บางส่วนที่ไม่ ต่อเนื่องหรือขาด ความชัดเจน	การเล่าเรื่องสับสน ไม่ชัดเจน และไม่ ดึงดูด

ประเด็น การประเมิน	ระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์			
	ระดับ 4 (ดีเยี่ยม)	ระดับ 3 (ดี)	ระดับ 2 (พอใช้)	ระดับ 1 (ต้องปรับปรุง)
4. การใช้สื่อเสียงและภาพ	ใช้เสียงและภาพคุณภาพ สูง สอดคล้องกับเนื้อหา และเสริมสร้างประสบการณ์การรับชม	ใช้เสียงและภาพดีพอสมควร แต่ยังขาดความประณีตในบางจุด	ใช้เสียงและภาพคุณภาพปานกลาง และขาดความเหมาะสมบางประการ	ใช้เสียงและภาพคุณภาพต่ำ ขัดแย้งกับเนื้อหา หรือมีข้อผิดพลาด
5. การสื่อสารแนวคิด	สื่อสารแนวคิดได้ครบถ้วน ชัดเจน และน่าสนใจมาก	สื่อสารแนวคิดดี แต่ยังมีบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์	สื่อสารแนวคิดในระดับปานกลาง และยังขาดรายละเอียด	สื่อสารแนวคิดได้ไม่ครบถ้วนหรือไม่ชัดเจน
6. ความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน และสามารถสร้างความสนใจได้ดีมาก	เนื้อหาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แต่ยังขาดความน่าสนใจในบางส่วน	เนื้อหาไม่เหมาะสมเพียงบางส่วนกับกลุ่มเป้าหมาย	เนื้อหาไม่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
7. ความยาวและการจัดการเวลา	ความยาวเหมาะสม จัดการเวลาได้อย่างดีเยี่ยม และไม่เยิ่นเย้อ	ความยาวเหมาะสม แต่บางส่วนขาดความกระชับ	ความยาวเกินหรือขาด และการจัดการเวลาไม่ดี	ความยาวไม่เหมาะสม ขาดการจัดการเวลาและไม่เป็นระเบียบ
8. การใช้เทคนิคการผลิต	ใช้เทคนิคการผลิตซับซ้อน คุณภาพสูง สอดคล้องกับเนื้อหา	ใช้เทคนิคการผลิตดี แต่ยังมีบางจุดที่ขาดความสมบูรณ์	ใช้เทคนิคการผลิตเรียบง่าย และมีข้อผิดพลาดเล็กน้อย	ขาดเทคนิคการผลิตที่เหมาะสม มีข้อผิดพลาด ชัดเจน หรือไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

ตาราง 3 เกณฑ์การประเมินความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากผลงานการออกแบบและพัฒนาวิดีโอเชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาญเก็ดให้สอดคล้องกับบริบทของวิชาเอก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการบูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาญเก็ดเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต “Peranakan-Creative Learning Model (PCLM)” ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเชื่อมโยงผู้เรียนกับวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่าน 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ เตรียมการ สร้างสรรค์ เรียนรู้และเชี่ยวชาญ โดยเน้นการบูรณาการความรู้สมัยใหม่กับคุณค่าทางวัฒนธรรม และเมื่อคณะผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีคุณภาพมากที่สุด เนื่องจากการพัฒนารูปแบบดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำเครื่องมือวิจัยนั้นไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยต่อไป ทำให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบูรณาการองค์ความรู้สมัยใหม่กับทุนทางวัฒนธรรมในฐานะแหล่งเรียนรู้เชิงความหมาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาของฮวง และคณะ (Huang, et al., 2024) ที่ชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมเพอรานากันในบริบทสมัยใหม่สามารถสร้างคุณค่าและความยั่งยืนทางวัฒนธรรม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของตันและกัน (Tan & Kan, 2021) ที่ระบุว่า การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในบริบทบูรณาการและมีฐานวัฒนธรรมช่วยสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศที่พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการซึ่งมีโครงสร้างของรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ และระบบการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน สามารถส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทการผลิตครู ซึ่งต้องการผู้เรียนที่มีทั้งความรู้เชิงวิชาการ ทักษะการคิดขั้นสูง และความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทที่หลากหลาย (สรายุธ รัศมิ์, 2567; สรวงพร กุศลสง, 2564) ซึ่งการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกันและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรูปแบบการเรียนรู้อิงบูรณาการสื่อมัลติมีเดีย เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์นี้ สอดคล้องกับ PCLM ที่ใช้วัฒนธรรมเพอรานากันเป็นพื้นฐานในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และความสนใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ทั้งนี้ จากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาวิชาชีพครู PCLM ในแง่ที่ว่า การส่งเสริม

การคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแนวคิดสมัยใหม่ช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนในการเป็นครูที่มีทักษะหลากหลาย

2. ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการเลือกเรื่องราวสะท้อนวัฒนธรรม และการเล่าเรื่องอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยม สะท้อนให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทชีวิตจริงและทุนทางวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายและพัฒนาผลงานเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตตานันท์ ประสิทธิ์วิเศษ และสุรีย์พร สว่างเมฆ (2568) และงานวิจัยของยงยุทธ มุ่งหมาย และคณะ (2567) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการใช้สถานการณ์จริงเป็นฐานช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ในด้านการใช้สื่อเสียงและภาพ และการสื่อสารแนวคิดยังมีส่วนที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในเรื่องการสื่อสารแนวคิดที่มีบางส่วนอยู่ในระดับพอใช้ การจัดการเวลายังเป็นจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเสนอ ในด้านการใช้เทคนิคการผลิต แม้จะอยู่ในระดับดี แต่การฝึกอบรมเพิ่มเติมจะช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ได้ดียิ่งขึ้น โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทชีวิตจริงและทุนทางวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างมีความหมาย ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดของทักษะเชิงเทคนิคและการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของวรารุณี วรานันตกุล และคณะ (2564) ที่ระบุว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จำเป็นต้องประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้สอนอย่างเป็นระบบ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะอย่างต่อเนื่อง และการเสริมแรงทางบวกเพื่อช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในมิติที่หลากหลายอย่างสมดุล ดังนั้น การยกระดับประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญกับการเสริมทักษะด้านเทคนิค การวางแผนเวลาและการสื่อสารแนวคิดควบคู่ไปกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เชิงเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างครบถ้วนและยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นชื่อว่า “Peranakan-Creative Learning Model (PCLM)” โดยมีแนวคิดหลักที่เน้นการ

สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงผู้เรียนกับพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต โดยเฉพาะวัฒนธรรมเพอรานากัน และบูรณาการความรู้สมัยใหม่เข้ากับคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (P-C-L-M) ดังนี้ ขั้นตอนเตรียมการ (P-Prepare) ขั้นสร้างสรรค์ (C-Creative) ขั้นเรียนรู้ (L-Learn) และขั้นเชี่ยวชาญ (M-Master) ดังภาพ 1 โมเดลเชิงแนวคิดของการวิจัยที่พัฒนาโดยคณะผู้วิจัย โดยใช้โน้ตบุ๊กแอลเอ็ม (NotebookLM) (Free Version) เป็นเครื่องมือสนับสนุนการวิเคราะห์ สังเคราะห์และจัดโครงสร้างองค์ความรู้เพื่อการออกแบบโมเดลอย่างเป็นระบบ

ถอดรหัส PCLM: โมเดลการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ผ่านวัฒนธรรมภูเก็ต

PCLM คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการสร้างสรรค์ โดยบูรณาการพหุวัฒนธรรมของเกาะภูเก็ต โดยเฉพาะวัฒนธรรมเพอรานากัน เข้ากับการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาครู เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้อย่างเชื่อมโยงคุณค่าท้องถิ่นเข้ากับความรู้สมัยใหม่

ภาพ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ต
“Peranakan-Creative Learning Model (PCLM)” (Google, n.d.)

สรุป

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการพหุวัฒนธรรมเกาะภูเก็ตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ “Peranakan-Creative Learning Model (PCLM)” เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นซึ่งมีคุณภาพในระดับสูงสุด และหลังการใช้รูปแบบดังกล่าวพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ที่น่าพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความคิดริเริ่ม การเลือกเรื่องราวที่สะท้อนวัฒนธรรมและการเล่าเรื่อง ซึ่งอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยม อย่างไรก็ตาม การประเมินยังพบจุดที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ การใช้สื่อเสียงและภาพ รวมถึงการสื่อสารแนวคิดและการจัดการเวลาในการนำเสนอ

เอกสารอ้างอิง

- จิตตานันท์ ประสิทธิ์วิเศษ และสุรีย์พร สว่างเมฆ. (2568). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ เรื่องการถ่ายโอนความร้อนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 10 (2), 57-76.
- ไพรวรรณ พนมอุปการ. (2566). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์.
- ยงยุทธ มุ่งหมาย และคณะ. (2567). การพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้เปิดแบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 18 (2), 91-104.
- วรารุณี วรนนตกุล และคณะ. (2564). สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. *Journal of Modern Learning Development*. 6 (4), 330-342.
- สรวงพร กุศลส่ง. (2564). แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้คิดในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*. 23 (2), 9-21.
- สรายุธ รัตมี. (2567). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้บูรณาการสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ รายวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารสังคมศึกษาปริทรรศน์*. 1 (1), 53-65.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. (ม.ป.ป.). *ระบบบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2567, จาก <https://reg.pkru.ac.th/registrar/>
- สุคนธ์ สิ้นพานนท์ และคณะ. (2562). *หลากหลายวิธีสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย*. กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

- Google. (n.d.). *NotebookLM (Free Version) [Artificial Intelligence-based Research and Knowledge Management Tool]*. Retrieved December 12, 2025, from <https://notebooklm.google>
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Huang, W., et al. (2024). Furniture Development Framework for Cultural Conservation: A Case Study of Peranakan Chinese in Singapore. *Sustainability*. 16 (24), 10818.
- Jeffrey, B. and Craft, A. (2004). Teaching Creatively and Teaching for Creativity: Distinctions and Relationships. *Educational Studies*. 30 (1), 77-87.
- Tan, C. K. and Kan, R. Y. P. (2021). Creative Inquiry in Graphic Design: Studio Habits in an Integrated Arts Project. In Koh, J. H. L. and Kan, R. Y. P. (eds.). *Teaching and Learning the Arts in Higher Education with Technology*. (pp. 129-148). Singapore: Springer.
- Torrance, E. P. (1974). *Torrance Tests of Creative Thinking*. Princeton, NJ: Personnel Press.
- Wiggins, G. P. (1998) *Educative Assessment: Designing Assessments to Inform and Improve Student Performance*. San Francisco: Jossey-Bass.

Research Article; Received: 2025-11-25; Revised: 2026-03-12; Accepted: 2026-03-16.

**การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงาน
ของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย
ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย**
**Social Impact Assessment of the Operations of
the Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation of
the Thai Red Cross Society in Assisting Flood Victims in
Mae Sai District, Chiang Rai Province**

อรุณี อินเทพ^{*1}, นาวัน พรหมใจสา², ประยูร อิมิวัตร³, เสถียร ฉันทะ⁴, ขวดี โกศล⁵
Arunee Intep^{*1}, Nawin Promjisa², Prayoon Imiwat³, Satian Chanta⁴,
Chawadee Koson⁵

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย^{1, 2, 3, 4}

มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย⁵

Faculty of Political Science and Public Administration,
Chiang Rai Rajabhat University^{1, 2, 3, 4}

Affiliation Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation, Thai Red Cross⁵

First/Corresponding Author, E-mail: arunee.int@crru.ac.th*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะทางวิชาการสำหรับพัฒนาการดำเนินงานในอนาคต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี พื้นที่ศึกษา คือชุมชนวัดถ้ำผาจอม บ้านแม่สายหมู่ 1 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครัวเรือนผู้ประสบอุทกภัยจำนวน 150 ครัวเรือน คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้ประสบอุทกภัย จำนวน 30 ราย คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการลงพื้นที่ภาคสนาม และการสนทนากลุ่มย่อย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิง

ปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการจัดหมวดหมู่เชิงเนื้อหา และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า คริวเรือนส่วนใหญ่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจ และรับรู้บทบาทของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย เป็นแหล่งช่วยเหลือหลัก ผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีมิติด้านสังคมมีค่าสูงสุด สะท้อนความเชื่อมั่น ความรู้สึกมั่นคง และทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ขณะมิติด้านเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมยังมีข้อจำกัดในเชิงความมั่นคงระยะยาว งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ว่า การนำผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมมาใช้ในการจัดการภัยพิบัติในบริบทชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพของการฟื้นฟูหลังอุทกภัยโดยประสิทธิผลดังกล่าวมิได้ขึ้นอยู่กับมาตรการเฉพาะหน้า หากแต่ขึ้นกับการบูรณาการเชิงระบบระหว่างนโยบาย การปฏิบัติการ และการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน องค์ความรู้นี้เสนอกรอบความเข้าใจเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงทั้งสามระดับในลักษณะเกื้อหนุนกัน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายและแนวปฏิบัติด้านการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติในพื้นที่เสี่ยงซ้ำซากได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม; มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก; สภากาชาดไทย; ผู้ประสบอุทกภัย

Abstract

This study aims to evaluate the social outcomes of the operations of the Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation, Thai Red Cross Society, in assisting flood-affected households in Mae Sai District, Chiang Rai Province, and to formulate academic recommendations for improving future operations. A mixed-methods research design is employed, integrating quantitative and qualitative approaches. The study area is Wat Tham Pha Chom Community, Mae Sai Village No. 1, a flood-prone area that has experienced recurrent and severe flooding impacts. The quantitative sample comprises 150 households selected through simple random sampling from the official list of affected households, while 30 key informants are purposively selected for the qualitative component to reflect experiences

throughout the entire assistance period. Research instruments include a rating-scale questionnaire to assess social outcomes based on the three-pillar framework of economic, social, and environmental dimensions and semi-structured in-depth interviews. Data collection is conducted through field surveys and focus group discussions. Quantitative data are analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, whereas qualitative data are analyzed through content categorization and data triangulation.

The findings reveal that most households exhibited economic vulnerability and perceived the Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation, Thai Red Cross Society, as the primary source of assistance. Overall social outcomes are rated at a high level, with the social dimension scoring the highest, reflecting strong trust, perceived security, and robust social capital. In contrast, the economic and environmental dimensions demonstrate limitations in terms of long-term stability. This study provides empirical knowledge demonstrating that the application of social outcome evaluation to disaster management in community contexts plays a critical role in enhancing post-flood recovery effectiveness. Such effectiveness does not depend solely on short-term relief measures, but rather on systematic integration across policy, operational implementation, and community capacity building. The findings propose an integrated conceptual framework linking these three levels in a mutually reinforcing manner, which can be effectively applied to the development of disaster recovery policies and practices in recurrently affected areas.

Keywords: Social Outcome Assessment; Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation; Thai Red Cross; Flood-affected People

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหลายประเภท โดยเฉพาะอุทกภัยซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งและสร้างความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม องค์การสหประชาชาติ (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2015) ระบุว่า ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีระดับความเสี่ยงจากอุทกภัยสูงเป็นลำดับต้น ๆ ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สาเหตุสำคัญมาจากปัจจัยด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศและการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม

อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาที่มีแม่น้ำสายเป็นสายหลักไหลผ่าน ซึ่งในช่วงฤดูฝน (พฤษภาคม-ตุลาคม) จะมีปริมาณน้ำสูง ทำให้มีโอกาสเกิดน้ำล้นตลิ่ง และน้ำท่วมฉับพลันอยู่เป็นประจำ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2566) เหตุการณ์อุทกภัยในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อบ้านเรือน การประกอบอาชีพ การคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐาน อีกทั้งยังสร้างความบอบช้ำทางจิตใจแก่ผู้ประสบภัย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการ จากเหตุการณ์อุทกภัยพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายได้รับผลกระทบจากพายุนายิ ส่งผลทำให้เกิดฝนตกหนักในพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่สายเป็นระยะเวลานาน ทำให้ระดับแม่น้ำสายเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่วันที่ 9-13 กันยายน พ.ศ. 2567 ส่งผลให้น้ำทะลักเข้าพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องจำนวนหลายจุดเป็นบริเวณกว้าง รวม 6 ตำบล 34 หมู่บ้าน บ้านเรือนจำนวน 10,369 ครัวเรือน รวมถึงย่านเศรษฐกิจการค้าสายลมจอยและพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก (เชียงใหม่นิวส์, 2567) สถานการณ์อุทกภัยจากพายุนายิ ในปี พ.ศ. 2567 เป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนความรุนแรงและความเปราะบางเชิงโครงสร้างของพื้นที่ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือและการฟื้นฟูอย่างเป็นระบบจากหลายภาคส่วนในการจัดการภัยพิบัติ ทั้งนี้ องค์การภาคสังคมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนภาครัฐ โดยเฉพาะในกระบวนการตอบสนอง และการฟื้นฟู มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย เป็นหนึ่งในองค์กรหลักที่ดำเนินงานช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่อำเภอแม่สายอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการอพยพ บรรเทาทุกข์ การฟื้นฟูสุขภาพกายและจิตใจ ตลอดจนการสนับสนุนการฟื้นฟูอาชีพ อย่างไรก็ตาม แม้การดำเนินงานดังกล่าวจะปรากฏผลเชิงบวกในเชิงกิจกรรม และการช่วยเหลือ แต่ในเชิงวิชาการยังขาดการประเมินเชิงระบบว่า การช่วยเหลือดังกล่าวสามารถสร้างผลลัพธ์ทางสังคมต่อคุณภาพชีวิต ความเข้มแข็งของชุมชนและความยั่งยืนของการฟื้นฟูได้มากน้อยเพียงใด

แนวคิดการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งประเมินการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ไม่จำกัดเพียงผลผลิตหรือปริมาณความช่วยเหลือ แต่ครอบคลุมถึงความรู้สึกรับรู้ ความไว้วางใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และศักยภาพในการฟื้นตัวของชุมชน (สฤณี อาชวานันทกุล และภัทรพร แยมละออ, 2560) ทั้งนี้ การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดความสมดุลสามเสาหลัก (Three-pillar Approach) ที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ (Elkington, 1997) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานศึกษาด้านการจัดการภัยพิบัติในบริบทประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการรายงานการดำเนินงานหรือผลผลิตของการช่วยเหลือ ขณะที่การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมในระดับชุมชน โดยเฉพาะในระยะฟื้นฟูหลังภัยพิบัติและในบริบทการดำเนินงานขององค์กรภาคสังคมยังมีอยู่อย่างจำกัด ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นของการศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเชิงประจักษ์ไปสู่การพัฒนานโยบาย และแนวปฏิบัติด้านการจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อเติมเต็มช่องว่างความรู้ดังกล่าวและสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่เสี่ยงซ้ำซากอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะทางวิชาการจากผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมในการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาบริบทพื้นที่ด้วยการสำรวจภาคสนาม (Field Study) การศึกษาในภาคสนามดำเนินการภายหลังการทบทวนเอกสาร และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อนำไปสู่การกำหนดพื้นที่ศึกษา และออกแบบเครื่องมือวิจัย พื้นที่ศึกษาคัดเลือกจาก

ข้อมูลการดำเนินงานช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างต่อเนื่องของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลครอบคลุมตลอดช่วงการช่วยเหลือ โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1) การกำหนดพื้นที่ศึกษาได้เลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) โดยเลือกพื้นที่สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดวิจัย ได้แก่ ชุมชนวัดถ้ำผาจอม บ้านแม่สาย หมู่ที่ 1 ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับผลกระทบรุนแรงจากอุทกภัยดินโคลนถล่มส่งผลให้บ้านเรือนและทรัพย์สินเสียหายอย่างหนัก และประชาชนประสบความลำบากอย่างมาก

2) การศึกษาบริบทชุมชน คณะผู้วิจัยสำรวจบริบท ภูมิสังคมและรวบรวมเอกสารเบื้องต้นของเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบเครื่องมือวิจัยให้สอดคล้องกับสภาพจริง และพัฒนาแนวคำถามสำหรับแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ข้อมูลจากภาคสนามถูกนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้มีความเหมาะสมและเชื่อถือได้โดยมีขั้นตอนการออกแบบแบบสอบถาม ดังนี้

2. การศึกษาเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) การออกแบบแบบสอบถามพัฒนาจากการทบทวนเอกสาร และการสำรวจบริบทพื้นที่ โดยใช้แนวคิดการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment; SIA) ตามหลักความสมดุลสามเสา หลักการประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ (Economic Impact) การประเมินผลกระทบด้านสังคม (Social Impact) และการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact) โดยคณะผู้วิจัยจะกล่าวในรายละเอียดหัวข้อการสร้างแบบสอบถามต่อไป

1) การสร้างแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ (1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) การพัฒนาแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยได้กำหนดส่วนประกอบของแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-ended Question) ชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ (เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่พักอาศัยในชุมชน ระดับความเสียหายจากผลกระทบอุทกภัย) ส่วนที่ 2 การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม ครอบคลุม 3 มิติ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักของลิเคิร์ท (Likert) ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่

2) การตรวจสอบเครื่องมือ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยเทียบเกณฑ์ IOC (Index of Item-objective Congruence) กำหนดไว้ที่ 0.5 ขึ้นไป หากข้อใดที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 จะนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน (สุวิมล ติรกานันท์, 2549: 148)

3) การทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียง (Try out) จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ โดยตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.91

4) การนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Sample Group) จากการสำรวจข้อมูลการเสียหายโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายร่วมกับมูลนิธิเพื่อนพึ่งพา (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ระหว่างวันที่ 28 ตุลาคม ถึง 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 โดยผู้ประสบอุทกภัยได้เข้าแจ้งความเสียหายที่อยู่อาศัยประจำ หรือที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้รับความเสียหายในชุมชนวัดถ้ำผาจอม จำนวน 150 ครัวเรือน

5) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยคณะผู้วิจัยลงพื้นที่แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง อธิบายคำถามแก่ผู้ตอบและเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ประชาชนสะดวกให้ข้อมูล

6) การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ในส่วนของข้อมูลส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล เป็นคำร้อยละ ข้อมูลส่วนที่ 2 การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมตามหลักความสมดุลสามเสาหลัก วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบกับแนวคิดที่ได้ศึกษาจากเอกสารเพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่จะได้มาซึ่งข้อมูล และคำตอบที่เป็นจริง ครอบคลุมประเด็นอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3. การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ดำเนินการ ดังนี้ 1) การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นแบบคำถามปลายเปิด ซึ่งครอบคลุมการประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การประเมินผลกระทบด้านสังคม และการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาจากเอกสาร การศึกษาในภาคสนาม และผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ 2) การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน จากผู้ประสบภัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) การ

สนทนากลุ่มย่อย โดยจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ นักวิจัย จำนวน 9 คน เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะทางวิชาการ 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อความถูกต้องของข้อมูล พร้อมสังเกตบริบทแวดล้อมและบันทึกภาคสนามและดำเนินการจัดเรียงข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล โดยจะกล่าวในข้อต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ในการวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive Research) เมื่อคณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารการลงพื้นที่ภาคสนาม และประกอบกับข้อมูลการวิเคราะห์ผลแบบสอบถามได้เพียงพอต่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์แล้ว คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นจากแบบสัมภาษณ์ โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบ ตามเค้าโครงเรื่องแล้วสรุปออกมาเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการศึกษาเอกสารเพิ่มเติม การสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้นพร้อมทั้งดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในขั้นตอนนี้ โดยการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและคณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบนิรนัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

ในการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ถูกต้อง โดยพิจารณาตรวจสอบจากแหล่งของข้อมูลด้านเวลา สถานที่และบุคคล ซึ่งคณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) ร่วมด้วย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปการสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจดบันทึกภาคสนาม รวมไปถึงข้อค้นพบจากการทำการศึกษา ตลอดจนข้อมูลเอกสารและรายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย พบว่า ในชุมชนวัดถ้ำผาจอม อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย ได้ใช้กรอบความสมดุลสามเสาหลัก (เศรษฐกิจ-สังคม-สิ่งแวดล้อม) และเก็บข้อมูลแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณจากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คนครัวเรือน และเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 30 ราย ผลเชิงพรรณนาชี้ว่า

โครงสร้างประชากรตัวอย่าง มีสัดส่วนผู้หญิงสูง (ร้อยละ 70.67) กระจุกตัวในวัย 51–60 ปี และ 61 ปีขึ้นไป รวมกว่าร้อยละ 60 การศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าระดับประถม (ร้อยละ 46.67) อาชีพหลัก คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 54.67) และรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 40.00) รายได้ส่วนใหญ่ 5,001–10,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 79.33) สะท้อนความเปราะบางทางเศรษฐกิจของครัวเรือนจำนวนมาก แหล่งช่วยเหลือที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด คือ มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย (ร้อยละ 83.33) ตามด้วยชุมชน/จิตอาสา (ร้อยละ 56.00) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 50.67) โดยรูปแบบความช่วยเหลือเด่นคือ น้ำดื่ม (ร้อยละ 99.33) อาหารแห้ง (ร้อยละ 98.67) เวชภัณฑ์และโรงครัวชุมชนสนับสนุนงบประมาณโดยมูลนิธิฯ (ร้อยละ 96.67) และเงินช่วยเหลือบ้าน (ร้อยละ 82.00)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.66	0.66	มาก
2. ด้านสังคม	4.51	0.55	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.76	0.76	มาก
เฉลี่ย	3.90	0.57	มาก

ตาราง 1 การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงานของมูลนิธิฯ

จากตาราง 1 การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมจากการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ตามกรอบสามเสาหลักพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$; S.D.=0.57) เมื่อพิจารณาย่อยตามมิติจะเห็นว่า

1) ด้านสังคมมีค่าสูงสุดในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$; S.D.=0.55) โดยตัวชี้วัดที่โดดเด่น คือ ด้านรู้สึกไว้วางใจและเชื่อมั่นในการช่วยเหลือของมูลนิธิฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.79$; S.D.=0.61) และด้านความช่วยเหลือทำให้ครอบครัวรู้สึกมั่นคงและได้รับการดูแลในยามวิกฤติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.69$; S.D.=0.72) ซึ่งสะท้อนทุนทางสังคมและความร่วมมือที่เข้มแข็ง

2) ด้านสิ่งแวดล้อมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$; S.D.=0.76) โดยเมื่อแยกเป็นรายด้านการทำความสะอาด/ฟื้นฟูพื้นที่สาธารณะหลังน้ำลด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.61$; S.D.=0.78) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินงานของหน่วยงาน ส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$; S.D.=0.97) ขณะที่ด้านการให้ความรู้จัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง” ($\bar{X}=3.42$; S.D.=0.97)

3) ด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$; S.D.=0.66) โดยตัวชี้วัดที่สูง คือ ด้านสามารถกลับไปประกอบอาชีพได้เร็วขึ้นจากการได้รับการช่วยเหลือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$; S.D.=0.88) และด้านความช่วยเหลือช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$; S.D.=0.94) ขณะที่ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากขึ้นหลังวิกฤติเหตุอุทกภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.39$; S.D.=0.78) ซึ่งสอดคล้องกับบริบทความเปราะบางเชิงรายได้ของครัวเรือนในพื้นที่

สำหรับผลประเมินภาพรวมจากการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทยในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในเขตอำเภอแม่สาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$; S.D.=0.91) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเหมาะสมและคุ้มค่าต่อการสนับสนุนงบประมาณเมื่อพิจารณาจากผลลัพธ์ทางสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$; S.D.=0.97) และเป็นไปตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนครบ 3 มิติ ($\bar{X}=3.67$; S.D.=0.95) ซึ่งให้เห็นว่า การดำเนินงานของมูลนิธิฯ มีความเหมาะสมและสร้างผลกระทบเชิงบวกในภาพกว้าง อย่างไรก็ดี หลักฐานเชิงคุณภาพยังชี้ข้อจำกัดเชิงระบบบางประการ ได้แก่ ช่องว่างการสื่อสาร การรับรู้ในช่วงฉุกเฉิน ความซ้ำซ้อนของผู้ให้ความช่วยเหลือบางช่วงเวลา ความต่อเนื่องในระยะฟื้นฟูที่ยังไม่ทั่วถึง และการสื่อสารเกณฑ์คัดกรองที่ยังไม่ชัดเจนสำหรับครัวเรือนเปราะบาง ดังตาราง 2

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	โครงการ/กิจกรรมเป็นไปตามหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืนครบทั้ง 3 ด้าน (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม)	3.67	0.95	มาก
2.	โครงการ/กิจกรรมสามารถยืนยันถึงการมีผลกระทบทางบวกในทุก ๆ ด้านของการพัฒนา	3.63	0.97	มาก
3.	โครงการ/กิจกรรมนี้มีความเหมาะสมและคุ้มค่าต่อการสนับสนุนงบประมาณเมื่อพิจารณาจากผลลัพธ์ทางสังคม	3.75	0.97	มาก
เฉลี่ย		3.68	0.91	มาก

ตาราง 2 การประเมินผลภาพรวมจากการดำเนินงานของมูลนิธิฯ ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในเขตอำเภอแม่สาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การจัดทำข้อเสนอแนะทางวิชาการจากการผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม ในการดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย จากการสังเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนา

กลุ่ม พบประเด็นข้อเสนอเชิงปฏิบัติการที่สอดคล้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนากลไกการสื่อสารหลายช่องทางและแผนที่ความเสี่ยงระดับชุมชน (2) ความโปร่งใสของเกณฑ์การคัดกรองผู้ได้รับความช่วยเหลือ (3) การฟื้นฟูรายได้ครัวเรือนอย่างบูรณาการ และ (4) การจัดตั้งกลไกบูรณาการและระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลือ จากข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนว่า ในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉิน ครัวเรือนจำนวนหนึ่งรับรู้ข่าวสารล่าช้า และขาดความชัดเจนเกี่ยวกับจุดอพยพ ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลและการตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม ขณะเดียวกันผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนถึงความไม่เข้าใจในเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือบางประเภท แม้โดยภาพรวมจะรับรู้ถึงบทบาทเชิงบวกของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ในมิติเศรษฐกิจผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าสามารถกลับไปประกอบอาชีพได้ในระยะสั้นจากการช่วยเหลือเบื้องต้น แต่รายได้ยังไม่มั่นคงในระยะกลางถึงระยะยาว ส่วนในมิติการบริหารจัดการพบข้อจำกัดด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับความซ้ำซ้อนของการช่วยเหลือในบางช่วงเวลาซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากร

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลสามารถอภิปรายผลตามข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะมิติด้านสังคมที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดสะท้อนความไว้วางใจ ความรู้สึกมั่นคงในยามวิกฤตและความร่วมมือระหว่างองค์กรผู้ให้ความช่วยเหลือกับชุมชน ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า มิติทางด้านสังคม ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญของการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติในบริบทของชุมชน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมที่เสนอว่า การประเมินควรมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่า และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการมากกว่าการวัดผลผลิตหรือปริมาณความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว (สฤณี อาชวานันทกุล และภัทราพร แยมละออ, 2560) โดยหลักฐานเชิงปริมาณสะท้อนคะแนนมิติด้านสังคมสูงสุดขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนว่าการปรากฏตัวอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และความไม่มั่นคงของครัวเรือนผู้ประสบภัย ขณะเดียวกัน ข้อค้นพบยังสอดคล้องกับงานศึกษาของอัลดริช (Aldrich, 2012) ซึ่งพบว่า ทุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญยิ่งกว่าปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือ

ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ โดยชุมชนที่มีความไว้วางใจ และเครือข่ายความสัมพันธ์เข้มแข็งจะสามารถฟื้นตัวได้รวดเร็วและยั่งยืนกว่า

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า มิติด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมแม้จะอยู่ในระดับมาก แต่มีข้อจำกัดในเชิงความยั่งยืน โดยเฉพาะด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจระยะยาวและความรู้สึกในการจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งสะท้อนโครงสร้างความเปราะบางของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของดอร์และเอตกิน (Dore & Etkin, 2003) และแกลโลเวย์ (Galloway, 2003) ที่ชี้ว่าการจัดการภัยพิบัติในหลายบริบทก็มีประสิทธิภาพในช่วงการตอบสนองและฟื้นฟูระยะสั้น แต่ยังขาดการลงทุนเชิงระบบในระยะก่อนเกิดภัยและการฟื้นฟูระยะยาว

ในอีกมุมหนึ่ง ข้อค้นพบดังกล่าวแตกต่างจากงานศึกษาบางส่วนที่ชี้ว่า การช่วยเหลือฉุกเฉินเพียงอย่างเดียวอาจสร้างการพึ่งพิง และไม่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งระยะยาวของชุมชน หากไม่มีการพัฒนาศักยภาพและกลไกเศรษฐกิจควบคู่ (Tierney, 2014) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การช่วยเหลือสามารถสร้างทุนทางสังคมและความไว้วางใจในระดับสูง ซึ่งเป็นฐานสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในระยะต่อไป แม้ยังต้องเสริมกลไกด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน โดยสรุปแล้ว มิติทางสังคมมีบทบาทเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ความร่วมมือและความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชนหลังภัยพิบัติ ขณะที่ความยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมยังต้องอาศัยการพัฒนากลไกเชิงระบบเพิ่มเติมเพื่อให้การฟื้นฟูเกิดผลอย่างสมดุลในระยะยาว

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การจัดทำข้อเสนอแนะทางวิชาการจากผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมชี้ให้เห็นว่า ข้อจำกัดเชิงระบบที่พบจากข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ช่องว่างด้านการสื่อสาร ความซับซ้อนของการช่วยเหลือ และความไม่ต่อเนื่องของการฟื้นฟูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการภัยพิบัติในระยะยาว ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า แม้ผลลัพธ์ทางสังคมในมิติความไว้วางใจและความร่วมมือจะอยู่ในระดับสูง แต่การขาดกลไกการบูรณาการเชิงสถาบันหรือองค์กร ยังเป็นอุปสรรคในการต่อยอดผลลัพธ์ดังกล่าวสู่มิติด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการทั้งสี่ด้านที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การพัฒนากลไกการสื่อสาร การสร้างความโปร่งใสของเกณฑ์การช่วยเหลือ การฟื้นฟูรายได้แบบบูรณาการ และการจัดตั้งกลไกติดตามผล สอดคล้องกับกรอบการจัดการภัยพิบัติแบบเป็นวงจรของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2547) และจากข้อเสนอจากการประชุมโลกว่าด้วยการลดภัยพิบัติ ณ เมืองโกเบ ประเทศญี่ปุ่น (United Nations,

2005) ได้เน้นแนวคิดการจัดการภัยพิบัติแบบบูรณาการตลอดวงจรภัยพิบัติความเชื่อมโยงระหว่างการป้องกัน การเตรียมความพร้อม การตอบสนองและการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดการทำแผนที่ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง (Outcome Mapping) ที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์และบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากกว่าการประเมินความสำเร็จจากจำนวนกิจกรรมหรือทรัพยากรที่มี (สมพร อิศวิลานนท์ และปิยะทัศน์ พาพอนรุักษ์, 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดความยืดหยุ่นของชุมชน (Community Resilience) ซึ่งชี้ว่า เครือข่ายทางสังคม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถของชุมชนในการฟื้นตัวและปรับตัวหลังภัยพิบัติ (Norris, et al., 2008) โดยข้อค้นพบจากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า มิติด้านสังคมทำหน้าที่เป็นฐานสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการปฏิบัติการด้านการจัดการภัยพิบัติในอนาคต

โดยสรุป จากการอภิปรายผลจากทั้งสองวัตถุประสงค์ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานของมูลนิธิฯ ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนในการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมในระยะสั้น และเสริมสร้างทุนทางสังคมของชุมชน อย่างไรก็ตาม การยกระดับการจัดการภัยพิบัติให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวจำเป็นต้องบูรณาการลักษณะผลลัพธ์ทางสังคมดังกล่าวเข้ากับการพัฒนากลไกเชิงระบบในช่วงก่อนเกิดภัย และระบบฟื้นฟูเชิงโครงสร้าง เพื่อให้การช่วยเหลือสามารถตอบโจทย์ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล

องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมของการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในบริบทชุมชนชายแดนภาคเหนือ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การผสมผสานวิธีวิจัยเพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมในสถานการณ์ภัยพิบัติ งานวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีช่วยให้สามารถประเมินผลลัพธ์ทางสังคมได้อย่างรอบด้าน ทั้งในเชิงสถิติจากครัวเรือนผู้ได้รับผลกระทบและเชิงลึกจากประสบการณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจริงในพื้นที่

2. ความเปราะบางของประชากรและโครงสร้างสังคมในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย ข้อมูลประชากรที่พบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุสูง การศึกษาอยู่ในระดับต่ำ และรายได้ 5,001–10,000 บาท สะท้อนให้เห็นโครงสร้างความเปราะบางที่ส่งผลต่อความสามารถในการรับมือและฟื้นตัวหลังภัยพิบัติ องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นของการออกแบบการช่วยเหลือที่คำนึงถึงลักษณะประชากรกลุ่มเสี่ยงเป็นพิเศษ

3. บทบาทเชิงสถาบันของมูลนิธิฯ ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือหลัก จากการรับรู้ของประชาชน มูลนิธิอาสาฯ เป็นแหล่งความช่วยเหลืออันดับหนึ่งเหนือชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยจึงยืนยันบทบาทสำคัญขององค์กรภาคสังคม ในการสนับสนุนภาครัฐในสถานการณ์ฉุกเฉิน

4. ผลลัพธ์ทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริง การวิเคราะห์ตาม “สามเสาหลัก” สรุปได้ว่า ด้านสังคม มีผลลัพธ์สูงสุด สร้างความเชื่อมั่น ความรู้สึกปลอดภัยและเป็นทุนทางสังคมแก่ชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ให้ผลดีในด้าน พื้นฟูพื้นที่สาธารณะ แต่ยังขาดความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน ด้าน เศรษฐกิจ ช่วยให้ประชาชนกลับมาประกอบอาชีพและลดค่าใช้จ่าย แต่ยังไม่สามารถ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจระยะยาวได้

องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่า ผลลัพธ์ทางสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่สุดและเป็นกลไกเชื่อมในกระบวนการระหว่าง การตอบสนองกับบรรเทาทุกข์ในระยะเร่งด่วน ไปสู่การฟื้นฟูหลังภัยพิบัติในบริบทของชุมชนที่เปราะบางและมีความเสี่ยงซ้ำซาก

ภาพ 1 การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการจากการดำเนินงานช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยของมูลนิธิฯ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและสังเคราะห์ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการจากการดำเนินงานช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยของมูลนิธิฯ จากผลวิจัยพบว่า การดำเนินงานของมูลนิธิฯ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางสังคมในระดับมาก โดยเฉพาะมิติด้านสังคมซึ่งมีความโดดเด่นที่สุด สะท้อนความไว้วางใจ ความรู้สึกมั่นคง

ในยามวิกฤติ และความร่วมมือระหว่างองค์กรผู้ให้ความช่วยเหลือกับชุมชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นทุนทางสังคมสำคัญต่อการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ

ในมิติด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม แม้ผลการประเมินจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีข้อจำกัดในเชิงความมั่นคงระยะยาว โดยเฉพาะด้านรายได้ครัวเรือนและความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน สะท้อนโครงสร้างความเปราะบางของชุมชนในพื้นที่ศึกษา ผลการประเมินเชิงภาพรวมชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานของมูลนิธิฯ มีความเหมาะสมและคุ้มค่าต่อการสนับสนุน และสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งสามมิติ อย่างไรก็ตาม หลักฐานเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นข้อจำกัดเชิงระบบ ได้แก่ ช่องว่างด้านการสื่อสารในช่วงฉุกเฉิน ความซ้ำซ้อนของการช่วยเหลือ และความต่อเนื่องของการฟื้นฟูที่ยังไม่ทั่วถึง

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อยกระดับการดำเนินงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยในอนาคต ดังนี้ ประการแรก ควรเสริมสร้างกลไกการสื่อสารและการเตรียมความพร้อมในระดับชุมชน โดยพัฒนาช่องทางการสื่อสารหลายรูปแบบและจัดทำแผนที่ความเสี่ยงและจุดอพยพที่เข้าใจง่าย เพื่อลดเวลาในการแจ้งเตือนและเพิ่มการเข้าถึงของกลุ่มเปราะบาง ประการที่สอง ควรเพิ่มความโปร่งใสของเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือ พร้อมจัดให้มีช่องทางอุทธรณ์ และการเยี่ยมบ้านเชิงรุก เพื่อให้การช่วยเหลือครอบคลุมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ประการที่สาม ควรพัฒนาการฟื้นฟูรายได้ในลักษณะบูรณาการ โดยเชื่อมการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย เครื่องมืออาชีพ และการพัฒนาทักษะอาชีพเข้ากับบริบทเศรษฐกิจของพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในระยะกลางถึงระยะยาว ประการสุดท้าย ควรจัดตั้งกลไกการประสานงานและระบบติดตามผลหลังการช่วยเหลือในระดับตำบล เพื่อลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความต่อเนื่องของการฟื้นฟู และสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยสรุป การต่อยอดทุนทางสังคมที่เข้มแข็งซึ่งมูลนิธิอาสาฯ ได้ส่งเสริมและพัฒนาขึ้น จะเป็นฐานสำคัญในการเชื่อมโยงการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินไปสู่กระบวนการการฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติซ้ำซากในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2547). *แผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งชาติ พ.ศ. 2548*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2566). รายงานสถานการณ์สาธารณภัยประจำปี 2566. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- เชียงใหม่นิวส์. (12 ตุลาคม 2567). รมช.มท. เยี่ยมผู้ประสบอุทกภัย ชุมชนถ้ำผาจอม และชุมชนสายลมจอย อ.แม่สาย จ.เชียงราย. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.chiangmainews.co.th/news/3467527>
- สมพร อิศวิลานนท์ และปิยะทัศน์ พาพอนุรักษ์. (2561). การจัดการงานวิจัยสู่ผลลัพธ์ และผลกระทบ: แนวคิดและกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สฤณี อาชวานันทกุล และภัทราพร แยมละออ. (2560). คู่มือการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุวิมล ติรกานันท์. (2549). การใช้สถิติในงานวิจัยเชิงสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aldrich, D. (2012). *Building Resilience: Social Capital in Post-disaster Recovery*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dore, M. H. I. and Etkin, D. (2003). Natural Disasters, Adaptive Capacity and Development in the Twenty-first Century. In Pelling, M. (ed.). *Natural Disasters and Development in a Globalizing World*. (pp. 35–60). London, England: Routledge.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford, England: Capstone.
- Galloway, G E. (2003). Emergency Preparedness and Response: Lessons Learned from September 11. In Cutter, S. L., et al. (eds.). *Geographical Dimensions of Terrorism*. (pp. 27–34). New York, NY: Routledge.
- Norris, F. H., et al. (2008). Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness. *American Journal of Community Psychology*. 41 (1–2), 127–150. DOI:10.1007/s10464-007-9156-6

- Tierney, K. (2014). *The Social Roots of Risk: Producing Disasters, Promoting Resilience*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030*. Geneva, Switzerland: UNDRR.
- United Nations. (2005). Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters. In *Report on the World Conference on Disaster Reduction*. Geneva: International Strategy for Disaster Reduction.

Research Article; Received: 2025-09-03; Revised: 2026-04-01; Accepted: 2026-04-03.

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุง
Desired Characteristics of Professional Administrators for
Administrators of Educational Institutions under
the Ban Dung Municipality Office

อิศเรศ จินนฤทธิ์^{*1}, สมเกียรติ วุฒิธรรมาภวัฒน์^{**2},
ปฏิพัฒน์ บุญรักษ์³, ดนัย ลามคำ⁴
Issares Jinnarith¹, Somkiat Wuttithammapiwat²,
Patipat Boonrak³, Danai Lamkham⁴

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹,
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน²,
โรงเรียนบ้านหนองโสน จังหวัดพิจิตร³, คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต⁴
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus¹,
Mahamakut Buddhist University, Isan Campus²,
Ban Nongsano School, Pichit Province³,
Faculty of Political Science, Pitchayabundit College⁴

First Author, E-mail: issares.jin@mbu.ac.th*

Corresponding Author, E-mail: somkiat.wut@mbu.ac.th**

บทคัดย่อ

การเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในยุคปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การใช้อำนาจตามหน้าที่ แต่จะต้องมีคุณลักษณะของความเป็นผู้บริหารมืออาชีพทางด้านการบริหารจัดการด้วยการกำหนดแผนการดำเนินการและวิธีการบรรลุเป้าหมายของการบริหารจัดการ รวมถึงวิธีโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง 2. เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน เป็น

การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุงและเจ้าหน้าที่กองการศึกษา เทศบาลเมืองบ้านดุง เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$; S.D.=0.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}=4.26$; S.D.=0.22) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X}=4.24$; S.D.=0.25) ด้านทักษะทางการบริหาร ($\bar{X}=4.21$; S.D.=0.20) ด้านประสพการณ์และผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.19$; S.D.=0.18) ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X}=4.18$; S.D.=0.20) และด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.18$; S.D.=0.24) และ 2. ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง และเจ้าหน้าที่กองการศึกษา เทศบาลเมืองบ้านดุงที่มีเพศ การศึกษา และประสพการณ์ทำงาน แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ คุณลักษณะความเป็นนักการบริหารการศึกษามืออาชีพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจในวิชาชีพ สมรรถนะทางวิชาชีพ จริยธรรมและความรับผิดชอบและภาวะผู้นำข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ศึกษาข้อมูลข่าวสารการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจการเมือง สังคมและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้บริหารควรแสดงวิสัยทัศน์ในการบริหารองค์กรและเข้าร่วมอบรมด้านการศึกษาให้ทันต่อยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์; ผู้บริหารสถานศึกษา; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; ผู้บริหารมืออาชีพ

Abstract

A professional educational administrator in the modern era is not limited to merely exercising authority. It also requires the qualities of a professional manager in terms of management, including defining action plans and methods to achieve management goals, and motivating subordinates to perform their duties willingly. The purposes of this

research are 1) to study the desirable characteristics of professional administrators for school administrators under Ban Dung Municipality and 2) to compare the desirable characteristics of professional administrators as perceived by respondents, classified by gender, educational background, and work experience. There is quantitative research. The sample group consists of teachers, educational personnel under Ban Dung Municipality, and employees of the Education Division of Ban Dung Municipality. The research instrument is a questionnaire. Statistics used for data analysis include frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA).

The research results found that 1) the desirable characteristics of school administrators under Ban Dung Municipality are overall at a high level ($\bar{X}=4.21$; S.D.=0.13). When considering each aspect, ranked from highest to lowest average, they are personality ($\bar{X}=4.26$; S.D.=0.22), morality and professional ethics ($\bar{X}=4.24$; S.D.=0.20), administrative skills ($\bar{X}=4.21$; S.D.=0.20), experience and work accomplishment ($\bar{X}=4.19$; S.D.=0.18), knowledge and abilities ($\bar{X}=4.18$; S.D.=0.20), and vision ($\bar{X}=4.18$; S.D.=0.24). 2) Teachers, educational personnel, and employees of the Education Division of Ban Dung Municipality with different genders, educational backgrounds, and work experiences do not differ significantly in their opinions regarding the desired characteristics of school administrators, either overall or in each individual aspect. The study identifies four key characteristics of a professional educational administrators: professional knowledge and understanding, professional competency, ethics and responsibility, and leadership. The recommendations from this study are that school administrators should be encouraged to study information on changes in the economic, political, social, and information technology systems. Administrators should demonstrate a clear vision in organizational management and

participate in professional development and educational training programs to keep pace with current educational trends.

Keywords: Desired Characteristics; Educational Administrator; Local Administrative Organizations; Professional Administrator

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคลให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สำหรับการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างบุคลากรในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและนำไปสู่เป้าหมาย ผู้บริหารยุคปัจจุบันจึงต้องบริหารแบบมืออาชีพ กล่าวคือ มีความรู้ความสามารถและความประพฤติเป็นที่ยอมรับ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน แสวงหาความรู้ใหม่ มีความสามารถในการโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน มีความเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีบุคลิกภาพที่ดี มีหลักการในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยรวมแล้ว การบริหารต้องทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างพึงพอใจของสมาชิก รวมทั้งการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีคุณลักษณะที่ดี ทั้งทางด้านคุณวุฒิและคุณธรรมจริยธรรมเพื่อความสำเร็จในการบริหาร ดังที่ธีระ รุญเจริญ (2550) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการบริหารสถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีความโอปอ้อมอารี ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว (กาญจน์ เรืองมนตรี, 2549) คุณลักษณะผู้นำที่ดีต้องมีความสามารถในการสร้างความร่วมมือของบุคคลเพื่อให้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (สมนึก นนธิจันทร์, 2542) ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบในการวางแผนการตัดสินใจซึ่งเป็นการบริการการจัดงานต่าง ๆ ในหน่วยงาน การตัดสินใจของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นกลไกที่จะประสานและขับเคลื่อนระบบการพัฒนางานองค์กรให้ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากผู้บริหารไม่มีคุณภาพหรือขาดภาวะผู้นำก็จะไม่สามารถพัฒนางานองค์กรให้เจริญก้าวหน้า รวมถึงการจัดการศึกษาก็ไม่ประสบความสำเร็จเช่นกัน (ทรงสวัสดิ์ แสงมณี,

2552) ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีทักษะพื้นฐานหรือคุณสมบัติในการบริหารที่ดี ดังที่กิตติมา ปรีดีติลล (2551) กล่าวว่า iva การพัฒนาผู้บริหารถือเป็นกระบวนการที่สำคัญของการบริหารบุคลากรงานบุคคล เพราะเมื่อเวลาผ่านไปวิทยาการต่าง ๆ เจริญขึ้น เทคนิควิธีทำงานเปลี่ยนแปลงไปแต่ความรู้ต่าง ๆ ลดน้อยลงจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเนตร์พัฒนา ยาวีราช (2549) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่ดีควรมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งการพัฒนาบุคลากรระดับนักบริหารสามารถทำได้หลายด้านทั้งการพัฒนาบุคลิกภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคม การพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ ทักษะในการทำงานให้มีความเชี่ยวชาญ และการพัฒนาภาวะผู้นำให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะผู้บริหาร คือ ผู้นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย จะเห็นได้ในสังคมหรือสถาบันใดก็ตามที่อยู่รวมกันเป็นหมู่คณะมักจะมีผู้นำเสนอ ซึ่งอาจเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำที่ได้รับการสถาปนาหรือแต่งตั้งขึ้นก็ได้ โดยที่ผู้นำเหล่านี้จะเป็นผู้ควบคุมดูแลให้สถาบันอยู่ได้อย่างปกติสุข ดังนั้น ความอยู่รอดขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ แม้กระทั่งด้านการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษาที่จะต้องสรรหาผู้บริหารที่มีความสามารถสูงเพื่อสร้างความสำเร็จขององค์กร มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยมองเห็นความสำคัญของครู ผู้ปกครองและชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหารจัดการ (รุ่ง แก้วแดง, 2545) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนถือเป็นสำคัญตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ระบุไว้ในหมวด 4 อันเป็นการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาและเป็นการความสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ การให้คำปรึกษา การแนะนำและสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริง

จากความเป็นมาปัญหาและความสำคัญข้างต้น คณะผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของแนวคิดบทบาทหน้าที่ ทฤษฎีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรสถานศึกษาและเห็นว่า สามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรและสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุง เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุงให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ทั้งเป็น

สารสนเทศให้ผู้บริหารหรือหน่วยงานต้นสังกัดได้ใช้ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนบุคลากรทางการศึกษาสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง และเจ้าหน้าที่กองการศึกษา เทศบาลเมืองบ้านดุง จำนวน 130 คน (สำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุง, 2567) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง และเจ้าหน้าที่กองการศึกษา เทศบาลเมืองบ้านดุง จำนวน 130 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) เพื่อสุ่มแบบแบ่งชั้น ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 97 คน โดยผู้บริหารใช้วิธีการเลือกเจาะจง (Purposive Sampling) ส่วนครูผู้สอนสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่มแล้วเทียบสัดส่วน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 97 คน ดังรายละเอียดในตาราง 1 ดังนี้

ส่วนราชการ	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน พนักงาน	รวม	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน พนักงาน	รวม
กองการศึกษา	1	14	15	1	9	10
โรงเรียนเทศบาล 1	1	41	42	1	29	30
โรงเรียนเทศบาล 2	1	33	34	1	28	29
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	1	38	39	1	27	28
รวม	4	126	130	4	93	97

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามส่วนราชการและสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ วุฒิ การศึกษาและประสบการณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง ซึ่งประกอบไปด้วยทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะการบริหาร ด้านวิสัยทัศน์ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และด้านประสบการณ์และผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert & Likert, 1976) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก ระดับ 3 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย และระดับ 1 หมายถึง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) การศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง
- 2) การศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดและคำอธิบายของพิสนุ พงศ์ศรี (2553) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
- 3) การกำหนดขอบเขตข้อคำถามด้วยตัวแปรที่ศึกษา สร้างกรอบแนวคิดการวิจัยและสร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง ซึ่งทั้งหมดสังเคราะห์ได้จากเอกสาร ตำรา แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 4) การนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงของโครงสร้าง และความถูกต้องของการใช้ภาษา โดยการนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข จำนวน 3 คน ซึ่งแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruency; IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 5) การนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่ม

ตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้น นำผลการทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (สุทธาทิพย์ รุทธิฤทธิ์, 2546) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การทำหนังสือถึงนายกเทศมนตรีเมืองบ้านดุงเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้มีหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าส่วนราชการกองการศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และเจ้าหน้าที่กองการศึกษาที่คณะผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม 2) การนำหนังสือเสนอนายกเทศมนตรีเมืองบ้านดุงเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วนำหนังสือที่ผ่านการพิจารณาแล้วเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง และหัวหน้าส่วนราชการ กองการศึกษาเทศบาลเมืองบ้านดุง ที่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลต่อไป 3) การส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง โดยคณะผู้วิจัยส่งด้วยตนเองให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใกล้และส่งทางโปรแกรมออนไลน์แก่กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ไกล 4) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ซึ่งได้ทั้งหมด 97 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้น นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์แล้วนำมาจัดเรียงลำดับแบบสอบถามและลงรหัสเพื่อทำการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการจำแนกความถี่ การหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง ตามทัศนะของครูผู้สอนสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง และเจ้าหน้าที่กองการศึกษา เทศบาลเมืองบ้านดุง โดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ผู้บริหารมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ผู้บริหารมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ผู้บริหารมีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ผู้บริหารมีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ผู้บริหารมีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อยที่สุด 3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง และเจ้าหน้าที่กองการศึกษา

เทศบาลเมืองบ้านดุง โดยจำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการทดสอบที (t-Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) 4) การนำข้อมูลที่ได้มาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติต่อไปนี้ 1) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (2) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (3) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการทดสอบทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว 2) สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) ร้อยละ (Percentage) (2) ค่าเฉลี่ย (Mean) (3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ประกอบด้วย (1) จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และการวิเคราะห์ความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มสำหรับตัวอย่าง 2 กลุ่ม ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ เป็นตัวอย่างที่อิสระกัน โดยใช้สถิติการทดสอบทีของประชากรที่อิสระต่อกัน (Independent Samples) (2) การวิเคราะห์ความแปรปรวนหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มขึ้นไปด้วยสถิติการทดสอบเอฟ (f-Test และในกรณีที่พบความแตกต่างจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffè)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง ในภาพรวมรายด้านและรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ ปรากฏผลดังตาราง 2 ต่อไปนี้

ด้านบุคลิกภาพ	n=97		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านบุคลิกภาพ	4.26	0.22	มาก
2. ด้านความรู้ความสามารถ	4.18	0.20	มาก
3. ด้านทักษะทางการบริหาร	4.21	0.20	มาก
4. ด้านวิสัยทัศน์	4.18	0.24	มาก
5. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.24	0.25	มาก

ด้านบุคลิกภาพ	n=97		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
6. ด้านประสบการณ์และผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.19	0.18	มาก
รวม	4.21	0.13	มาก

ตาราง 2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
ในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง

จากตาราง 2 พบว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$; S.D.=0.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}=4.26$; S.D.=0.22) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X}=4.24$; S.D.=0.25) ด้านทักษะทางการบริหาร ($\bar{X}=4.21$; S.D.=0.20) ด้านประสบการณ์และผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.19$; S.D.=0.18) ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X}=4.18$; S.D.=0.20) และด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.18$; S.D.=0.20) ตามลำดับ

ผลการวิจัยข้อที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง โดยจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน โดยใช้สถิติการทดสอบทีของประชากรที่อิสระต่อกันและการทดสอบเอฟแบบความแปรปรวนทางเดียว ดังตารางต่อไปนี้

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
1. ด้านบุคลิกภาพ	ชาย	4.25	0.27	0.17	0.68
	หญิง	4.27	0.19		
	รวม	4.26	0.22		
2. ด้านความรู้ความสามารถ	ชาย	4.16	0.26	0.32	0.58
	หญิง	4.19	0.17		
	รวม	4.18	0.20		
3. ด้านทักษะทางการบริหาร	ชาย	4.17	0.25	1.74	0.19
	หญิง	4.23	0.17		
	รวม	4.21	0.20		

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
4. ด้านวิสัยทัศน์	ชาย	4.15	0.26	0.88	0.35
	หญิง	4.20	0.24		
	รวม	4.18	0.24		
5. ด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ	ชาย	4.24	0.28	0.02	0.88
	หญิง	4.23	0.23		
	รวม	4.24	0.25		
6. ด้านประสบการณ์และ ผลสำเร็จในการ ปฏิบัติงาน	ชาย	4.20	0.21	0.00	0.98
	หญิง	4.19	0.17		
	รวม	4.19	0.18		
รวม	ชาย	4.19	0.16	0.68	0.41

ตาราง 3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ โดยจำแนกตามเพศ

จากตาราง 3 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง จำแนกตามเพศพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
1. ด้านบุคลิกภาพ	ปริญญาตรี	4.25	0.21	0.29	0.58
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.27	0.23		
	รวม	4.26	0.22		
2. ด้านความรู้ความสามารถ	ปริญญาตรี	4.18	0.18	0.00	0.95
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.18	0.23		
	รวม	4.18	0.20		
3. ด้านทักษะทางการบริหาร	ปริญญาตรี	4.19	0.19	1.23	0.27
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.23	0.22		
	รวม	4.21	0.20		
4. ด้านวิสัยทัศน์	ปริญญาตรี	4.18	0.20	0.03	0.85
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.19	0.29		
	รวม	4.18	0.24		

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
5. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและ จรรยาบรรณวิชาชีพ	ปริญญาตรี	4.22	0.21	0.67	0.41
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.26	0.28		
	รวม	4.24	0.25		
6. ด้านประสิทธิภาพและ ผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน	ปริญญาตรี	4.19	0.16	0.07	0.79
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.20	0.20		
	รวม	4.19	0.18		
รวม	ปริญญาตรี	4.20	0.12	0.62	0.43
	สูงกว่าปริญญาตรี	4.22	0.15		
	รวม	4.21	0.13		

ตาราง 4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพร โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา

จากตาราง 4 พบว่า ข้อมูลเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพรของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ การทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
1. ด้านบุคลิกภาพ	0 -5 ปี	4.21	0.22	0.47	0.62
	6 – 10 ปี	4.27	0.19		
	11 ปีขึ้นไป	4.27	0.26		
	รวม	4.26	0.22		
2. ด้านความรู้ความสามารถ	0 -5 ปี	4.13	0.23	1.04	0.35
	6 – 10 ปี	4.17	0.20		
	11 ปีขึ้นไป	4.22	0.20		
	รวม	4.18	0.20		
3. ด้านทักษะทางการบริหาร	0 -5 ปี	4.21	0.20	0.02	0.97
	6 – 10 ปี	4.20	0.20		
	11 ปีขึ้นไป	4.21	0.21		
	รวม	4.21	0.20		

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ การทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
4. ด้านวิสัยทัศน์	0 -5 ปี	4.10	0.18	1.22	0.29
	6 – 10 ปี	4.19	0.24		
	11 ปีขึ้นไป	4.22	0.26		
	รวม	4.18	0.24		
5. ด้านคุณธรรมจริยธรรมและ จรรยาบรรณวิชาชีพ	0 -5 ปี	4.36	0.23	2.04	0.13
	6 – 10 ปี	4.22	0.26		
	11 ปีขึ้นไป	4.21	0.23		
	รวม	4.24	0.25		
6. ด้านประสบการณ์และ ผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน	0 -5 ปี	4.21	0.18	0.21	0.81
	6 – 10 ปี	4.20	0.20		
	11 ปีขึ้นไป	4.18	0.16		
	รวม	4.19	0.18		
รวม	0 -5 ปี	4.20	0.13	0.07	0.93
	6 – 10 ปี	4.21	0.13		
	11 ปีขึ้นไป	4.22	0.13		
	รวม	4.21	0.13		

ตาราง 5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ โดยจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

จากตาราง 5 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง โดยจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ทั้งนี้ ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่กองการศึกษาอาจเห็นว่า บุคลิกภาพของผู้บริหารมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพดีย่อมได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อการยอมรับเกิดขึ้นการบริหารงานย่อมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น บุคลิกภาพเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของบุคคลที่จะเป็นผู้นำและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเกิดความ

ประทับใจ รวมทั้งผู้นำเองเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพของผู้นำหรือผู้บริหารมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จึงให้การอบรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดอยู่เสมอทำให้ผู้บริหารมีคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพ ดังที่เรณู กองชาญ (2553) ได้กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพมีความสำคัญและจำเป็นต่อการศึกษาไทยเพราะการศึกษาไทยจะต้องปรับระบบและพัฒนาผู้บริหารให้เป็นมืออาชีพเพื่อบริหารและจัดการด้านการศึกษาให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ผู้บริหารมืออาชีวยังมีความสำคัญต่อองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพราะผู้บริหารมืออาชีพจะมีความมั่นใจได้ว่า องค์กรจะสามารถแข่งขันกับองค์กรต่าง ๆ และมีผลงานที่มีคุณภาพได้ ทั้งนี้ผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพดีย่อมได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อเกิดการยอมรับแล้ว การบริหารงานย่อมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ด้านการพูดมีคนฟังแล้วคล้อยตาม เมื่อมีคำสั่งหรือดำเนินการก็ได้รับความร่วมแรงร่วมใจ เจอปัญหาที่พร้อมที่จะช่วยกันแก้ไข ส่วนบุคลิกภาพเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะเป็นผู้นำและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเกิดความประทับใจ รวมทั้งตัวผู้นำเองเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้มีบุคลิกภาพดีต้องเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีเป็นเบื้องต้น มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามเป็นจริง ไม่ว่าอยู่ในสถานการณ์ใดก็ปฏิบัติตนคงเส้นคงวาหรือสามารถปรับตัวได้ดี เพราะ

- 1) สามารถรับรู้เข้าใจสภาพความจริงอย่างถูกต้อง
- 2) การแสดงอารมณ์อยู่ในลักษณะและขอบเขตที่เหมาะสม
- 3) สามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสังคมได้ดี
- 4) สามารถทำงานที่อำนวยความสะดวกต่อผู้อื่นและสังคมได้
- 5) มีความรักและความผูกพันต่อผู้อื่น และ
- 6) สามารถพัฒนาตนเองด้วยการแสดงออกต่อผู้อื่นได้ดีขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชนินาถ ทิพย์อักษร และจตุพร จันทารมย์ (2568) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพนักบริหารทรัพยากรมนุษย์และคุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการกับการตัดสินใจรับเข้าทำงานของนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในประเทศไทยพบว่า บุคลิกภาพนักบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบมีจิตสำนึกมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการ บุคลิกภาพนักบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบความมั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่สถานประกอบการ และบุคลิกภาพนักบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบหัวไวมีความสัมพันธ์

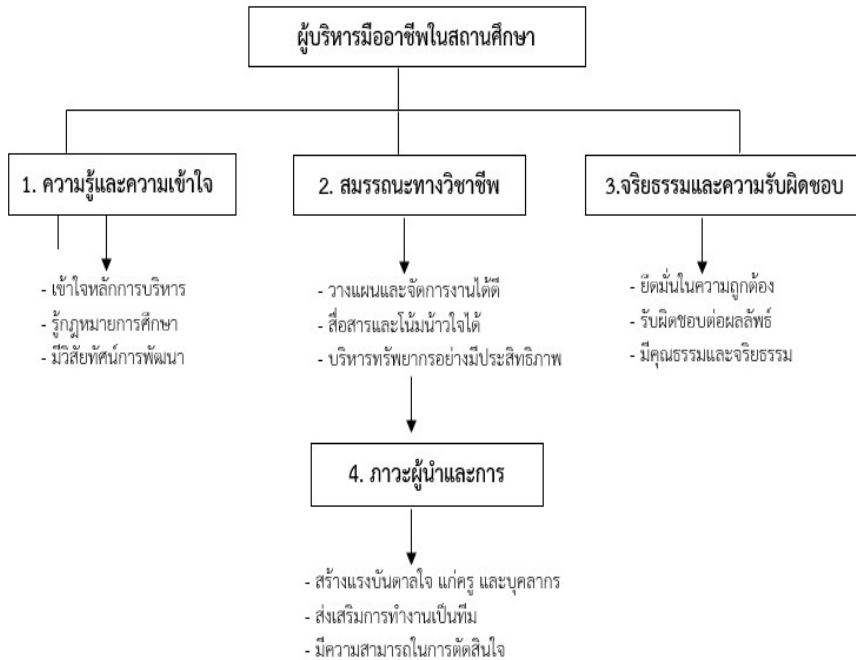
กับการตัดสินใจรับเข้าทำงาน และคุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการด้านทักษะการบริหารงานและด้านทักษะบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจรับเข้าทำงานโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัฒน์วดี พัวพันธุ์ (2555) ที่ได้ศึกษาบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ลักษณะบุคลิกภาพทั้งห้าตามแนวคิดของคอสต้า (Costa) และ จอห์น (John) ประกอบด้วย 1) บุคลิกภาพแบบแสดงตัว เป็นบุคคลที่มีลักษณะเข้ากับสังคมได้ง่าย มีเหตุผล 2) บุคลิกภาพแบบหัวน้าว เป็นบุคลิกที่มีความหัวน้าวทางอารมณ์ 3) บุคลิกภาพแบบเปิดรับประสบการณ์ เป็นบุคลิกที่มีความอยากรู้อยากเห็น มีแนวโน้มที่จะมีความรู้เชิงลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 4) บุคลิกภาพแบบรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นบุคลิกที่มีความขยัน รับผิดชอบ อยู่ในกฎระเบียบ 5) บุคลิกภาพแบบเป็นมิตร เป็นบุคลิกที่มีความอดทน ซื่อสัตย์ โอบอ้อมอารี จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลิกภาพเป็นคุณค่าสำคัญของชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะมองในแง่ความสุขในชีวิตครอบครัว ชีวิตในสังคม และในการทำงาน หรือในแง่ของความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ล้วนเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของมนุษย์

2. ครูผู้สอนสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุงและเจ้าหน้าที่กองการศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุงที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุงพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากระบบการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุงนั้น ความเป็นเพศชายหรือเพศหญิงมีความเท่าเทียมกันทั้งความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ประกอบกับผู้บริหาร ส่วนราชการและสถานศึกษาในสังกัดให้ความสำคัญกับระดับของผลการปฏิบัติงานและความสามารถมากกว่าเพศ การศึกษาและประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน โดยการมอบหมายงานที่เหมาะสมและเท่าเทียมกันจึงทำให้การทำงานไม่แตกต่างกันมาก และการทำงานในสำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุงและสถานศึกษาในสังกัดเป็นการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นการช่วยเหลือส่งเสริมการทำงานร่วมกัน โดยที่เพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากในการปฏิบัติงานจะต้องเรียนรู้ระเบียบหรือกฎหมายที่แก้ไข เปลี่ยนแปลงและปรับตามสถานการณ์ให้เหมาะสมกับสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงทำให้การทำงานต้องเริ่มเรียนรู้ใหม่ตามระเบียบที่ออกมา และทุกคนต้องทำงานร่วมกัน แก้ไขปัญหาร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยผู้บริหารจะทำหน้าที่สั่งการตามนโยบายและแผนขององค์กรและสถานศึกษาในสังกัด ส่วนครูผู้สอน เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติงานตาม

คำสั่งและดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และจะต้องรับทราบแนวทางการบริหารที่ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดิเรก แสงกนิก และวิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2567) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพยุคใหม่ตามทัศนคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพยุคใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพยุคใหม่ตามทัศนคติของครูผู้สอน จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพตามทัศนคติของครูผู้สอน ประกอบด้วย 9 ด้าน คือ 1) ด้านผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านวิชาการ 4) ด้านบุคลิกภาพ 5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 6) ด้านความสามารถในการบริหารสถานศึกษา 7) ด้านวิสัยทัศน์ 8) ด้านการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ 9) ด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของวิบูลย์ วงสะพงษ์ (2566) เรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพในสถานการศึกษาระดับพื้นฐานพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีวิสัยทัศน์ ด้านลักษณะความเป็นมืออาชีพต้องมีความรู้และเทคนิคการบริหารงานใหม่ที่อาศัยทักษะกับความชำนาญในการบริหารงาน ด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต้องมีวินัยในตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านบุคลิกภาพที่ดีต้องมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์ (2565) ซึ่งได้ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) ด้านภาวะผู้นำและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการที่ดีแบบผู้บริหารยุคใหม่ และ 4) ด้านทักษะการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทั้งสี่ด้านสามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารจะทำหน้าที่สั่งการตามแนวนโยบายและแผนขององค์กรและสถานศึกษาในสังกัด ส่วนครูผู้สอน เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติงานตามคำสั่งและดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดและต้องรับทราบแนวทางการบริหารที่ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนราชการและสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยการปฏิบัติการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหาร ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ของผลงานตามเป้าหมาย

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นนักการบริหาร การศึกษามืออาชีพ คณะผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถแสดงออกเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพ 1 คุณลักษณะความเป็นนักการบริหารการศึกษามืออาชีพ

จากภาพ 1 แสดงให้เห็นว่า 1) ความรู้และความเข้าใจในวิชาชีพ จำแนกเป็น การรู้หลักการบริหาร กฎหมายและแนวทางพัฒนาสถานศึกษา 2) สมรรถนะทาง วิชาชีพ จำแนกเป็นการมีทักษะการจัดการ การสื่อสารและการบริหารทรัพยากร 3) จริยธรรมและความรับผิดชอบ จำแนกเป็นการยึดมั่นในความถูกต้อง มีคุณธรรม และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ และ 4) ภาวะผู้นำ จำแนกเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมทีมและตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ

สรุป

ผลการวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านดุง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม

จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านทักษะทางการบริหาร ด้านประสบการณ์และผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ความสามารถ และด้านวิสัยทัศน์ โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านบุคลิกภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และด้านมีกิริยาสุภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) ด้านความรู้ความสามารถ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความสามารถในการเชิงการสื่อสาร ส่วนด้านความรอบรู้ความสามารถในด้านการวางแผนการปฏิบัติงานของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) ด้านทักษะการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ส่วนด้านการรับฟังความคิดเห็นเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ร่วมคิดร่วมทำรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 4) ด้านวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ กำหนดเป้าหมายของหน่วยงานในอนาคตได้ชัดเจน ส่วนด้านสนับสนุนบุคลากรแสวงหาวิธีการใหม่เพื่อการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 5) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตและเสียสละเพื่อนงานในหน้าที่ ส่วนด้านปฏิบัติหน้าที่โดยยึดผลการพัฒนาประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลักมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 6) ด้านประสบการณ์และผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีประสบการณ์ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ผ่านตามบทบาทหน้าที่หรือที่เกี่ยวข้องด้านคุณวุฒิได้ ส่วนด้านแสดงบทบาทในการริเริ่มสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยเปรียบเทียบกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ โดยจำแนกตามเพศ วุฒิกการศึกษาและประสบการณ์ทำงานพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณพงษ์ ศรีทรัพย์. (2565). *คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- กาญจน์ เรืองมนตรี. (2549). *ทฤษฎีผู้นำ*. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กิตติมา ปรีดีติลก. (2551). *การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: อักษรพัฒนา.

- ชนินาถ ทิพย์อักษร และจตุพร จันทารมย์. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ
นักบริหารทรัพยากรมนุษย์และคุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการกับ
การตัดสินใจรับเข้าทำงานของนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน
ประเทศไทย. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 15 (2), 154-167.
- ดิเรก แสงกนิก และวิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2567). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
ผู้บริหารมืออาชีพยุคใหม่ตามทัศนคติของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*.
10 (1), 1-14.
- ทรงสวัสดิ์ แสงมณี. (2552). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความต้องการ
ของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูป
การศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: แอล.ที.เพรส.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2549). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*, พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอเคเพรส.
- รุ่ง แก้วแดง. (2545). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษา: ผู้บริหาร
(การศึกษา) มืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- เรณู กองชาญ. (2553). *คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพตามทัศนะของครูในอำเภอมวกเหล็ก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- พัฒน์วดี พัวพันธ์. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ความสุขในการทำงาน
และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมการผลิต
และส่งออกเครื่องใช้ในครัวแห่งหนึ่ง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิสนุ พองศรี. (2553). *การเขียนรายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์*. กรุงเทพมหานคร: ด่าน
สุทธาการพิมพ์.
- วิบูลย์ วงสะพงษ์. (2566). คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพในสถานการศึกษาระดับ
พื้นฐาน. *Journal of Sustainable Social Development*. 1 (4), 1-16.
- สำนักงานเทศบาลเมืองบ้านดุง. (2567). *ข้อมูลพื้นฐาน*. อุดรธานี: สำนักงานเทศบาล
เมืองบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี.

- สมนึก นนธิจันทร์. (2542). *การเรียนรู้การสอน การวัดประเมินผลจากสภาพจริงของผู้เรียนโดยใช้ Portfolio*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทธาทิพย์ รุทธิฤทธิ์. (2546). *การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์กับทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-610. DOI:10.1177/001316447003000308
- Likert, R. and Likert, J. G. (1976). *New Way of Management Conflict*. New York: McGraw-Hill.

Research Article; Received: 2025-10-05; Revised: 2026-05-01; Accepted: 2026-05-05.

การพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ของครูแนะแนว A Development of Counselling Competencies for Guidance Teacher

จุฑามาศ ชูจันทร์

Chuthamart Chuchan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Faculty of Education, Phuket Rajabhat University

First/Corresponding Author, E-mail: chuthamart.c@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว 2) ศึกษาผลของชุดฝึกอบรมที่มีต่อสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 52 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) ชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว 2) แบบทดสอบวัดทักษะสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์คุณภาพชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$; $S.D.=0.51$) เมื่อพิจารณารายด้าน สามารถเรียงด้านที่มีค่ามากที่สุดไปหาค่าน้อยที่สุด ดังนี้ ใบบัณฑิตด้านเจตคติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$; $S.D.=0.51$) รองลงมา ได้แก่ ใบบัณฑิตด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$; $S.D.=0.57$) ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ใบบัณฑิตด้านเจตคติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$; $S.D.=0.61$) 2) สมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนวหลังการใช้ชุดฝึก

อบรมสูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การพัฒนาชุดฝึกอบรมได้ออกแบบอย่างเป็นระบบครอบคลุม 3 ด้านหลักของสมรรถนะ (ความรู้ ทักษะ เจตคติ) และใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงกิจกรรมสามารถยกระดับสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูแนะแนวในบริบทสถานศึกษาอื่นได้ต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ; การให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา; ครูแนะแนว

Abstract

This research aims (1) to develop a training package for enhancing the psychological counseling service competencies of guidance teachers and (2) to examine the effects of the training package on their psychological counseling service competencies. The study employs an experimental design. The target group consists of 52 teachers serving as guidance teachers in schools under the Secondary Educational Service Area Office of Phang Nga, Phuket, and Ranong selected through purposive sampling. The research instruments include (1) a training package designed to enhance psychological counseling service competencies of guidance teachers and (2) a competency test measuring psychological counseling service competencies. Data are analyzed using the mean, standard deviation, and dependent t-test.

The research findings reveal that 1) the overall quality analysis of the training package for guidance teachers' psychological counseling competence is at the highest level ($\bar{X}=4.55$; $S.D.=0.51$). When considering each aspect, the aspects ranked from highest to lowest are the activity sheets related to attitude development at the highest level ($\bar{X}=4.55$; $S.D.=0.51$), followed by the knowledge-based learning materials at a high level ($\bar{X}=4.43$; $S.D.=0.57$), and the attitude-related knowledge sheets at the lowest level ($\bar{X}=4.03$; $S.D.=0.61$). 2) The psychological counseling competence of guidance teachers after using the training package is significantly higher than those before the implementation of the training

package ($p < 0.01$). The study indicates that the systematically designed training package, covering the three main aspects of competence (knowledge, skill, attitude), and utilizing an activity-based learning process, effectively enhanced the psychological counseling competence of guidance teachers. This package can be applied as a guideline for developing guidance teachers in other educational contexts.

Keywords: Competency Development; Psychological Counseling Service; Guidance Teacher

บทนำ

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้บุคคลได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ความรู้ ความสามารถหรือด้านอื่น ๆ อันนำไปสู่ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ แม้ปัจจุบันเด็กและวัยรุ่นไทย สามารถเข้าถึงการศึกษาดังแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ไปจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 54 ระบุว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ อย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและ พัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษิตตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” (คณะกรรมการร่าง รัฐธรรมนูญ, 2560) แต่ในปัจจุบันนักเรียนจำนวนมากที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ทั้งที่อยู่ภายใต้นโยบายเรียนฟรีดังกล่าว โดยจากรายงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2566) ที่ทำการศึกษเชิงลึกในกรณีศึกษานักเรียนซึ่งหลุดออกจากระบบการศึกษาพบว่า จำนวน 3 ใน 4 ของนักเรียน อยู่ในการศึกษาภาคบังคับ โดย เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาว่าร้อยละ 50 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกว่าร้อยละ 20 สาเหตุของการหลุดออกจากระบบการศึกษาส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับการเผชิญ ปัญหาครอบครัวจนส่งผลให้นักเรียนเกิดความสิ้นหวังและมองไม่เห็นอนาคตของตนเอง วิกฤติการณ์ทางการศึกษาดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

งานแนะแนวและให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ พัฒนาผู้เรียนเพื่อแก้ไขปัญหาแนะแนวทางให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทั้งในด้านการเรียน แก้ไขปัญหาด้านส่วนตัวและการเข้าสังคม และพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ซึ่งครูต้องมี

ความรู้ในการแนะแนว พัฒนาทัศนคติและแนวคิดที่ถูกต้องต่อการแนะแนว สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และสมรรถนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการแนะแนวและการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียน (Lin & Chen, 2016) การมุ่งเน้นศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการให้คำปรึกษาจึงเป็นเป้าหมายหลักสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้งานด้านการแนะแนวและให้คำปรึกษาสำหรับครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการให้คำปรึกษาของครูแนะแนวในศตวรรษที่ 21 ที่ครูแนะแนวจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองโลกที่มีสุขภาวะ มีเป้าหมายเพื่อมุ่งส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ตนเอง รู้จักสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น ๆ เรียนรู้ความแตกต่างหลากหลายวัฒนธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาวะและคุณภาพที่ดีและสามารถคิดวิเคราะห์ เท้าทัน สามารถเผชิญและการจัดการดำเนินชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อในการเตรียมผู้เรียนสู่โลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

งานบริการให้คำปรึกษาเป็นหัวใจสำคัญของงานบริการแนะแนว โดยมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า บริการให้การปรึกษาเป็นบริการที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในงานแนะแนว (วิภาภรณ์ พนมพงษ์ และคณะ, 2568; สุมาลี ขำอิน และคณะ, 2565) ซึ่งต้องอาศัยครูแนะแนวที่มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการให้การปรึกษาแบบต่าง ๆ ได้แก่ การให้การปรึกษาเป็นรายบุคคล การให้การปรึกษาเป็นกลุ่ม และการให้การปรึกษารอบครัว เป็นต้น แต่ปัจจุบันพบว่า ครูแนะแนวส่วนใหญ่จะไม่ได้ดำเนินการให้คำปรึกษาได้อย่างเต็มที่ ดังที่จุฑามาศ ชูจันทร์ (2567) ได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนวพบว่า ครูแนะแนวยังขาดสมรรถนะทั้ง 3 ด้านเนื่องจากครูที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวไม่ได้จบด้านการแนะแนว แต่เป็นครูที่จบการศึกษาในสาระอื่น ครูขาดจิตวิญญาณที่จะรักและเมตตาศิษย์ ไม่มีความพร้อมที่จะอุทิศตนช่วยเหลือศิษย์อย่างจริงจังและจริงใจ ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ผู้เรียนสนใจกับเทคโนโลยี ทำให้ช่องว่างระหว่างครูกับศิษย์มีมากขึ้น และสมรรถนะด้านทักษะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจ ขาดทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา ครูที่มีบทบาทสำคัญ คือ ครูแนะแนวที่ต้องทำหน้าที่ให้การปรึกษาด้านการศึกษา ด้านอาชีพและด้านส่วนตัวและสังคมอย่างมีเป้าหมาย ให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเองจนสามารถตัดสินใจหรือคิดแก้ปัญหาและสามารถวางแผนชีวิตของตนเองได้ นอกจากนี้ ยังช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนวเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง ตลอดจนนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการให้คำปรึกษาสำหรับครูแนะแนวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว
2. เพื่อศึกษาผลของชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนวที่มีต่อสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเปรียบเทียบ 1 กลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง ดังรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ประชากร ได้แก่ ครูที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง จำนวน 26 โรงเรียน ประกอบด้วยจังหวัดพังงา 13 โรงเรียน จังหวัดภูเก็ต 7 โรงเรียน และจังหวัดระนอง 6 โรงเรียน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง, 2566) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง จำนวน 52 คน ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต จำนวน 7 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน จังหวัดพังงา จำนวน 13 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 26 คน จังหวัดระนอง จำนวน 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน เนื่องจากครูในโรงเรียนไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเป็นครูแนะแนวทุกคน ผู้วิจัยจึงใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้

2. เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว 2) แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว เป็นแบบ

มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 3) แบบทดสอบวัดสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ชุดฝึกอบรมการ เรื่องการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้ 1.1 การศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยา จากนั้นนำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดนิยามความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยา 1.2 วิเคราะห์วัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดหน่วยการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็นชุดกำหนดหน่วยการเรียนรู้ 1.3 การออกแบบกิจกรรมและใบความรู้เพื่อทำเป็นชุดฝึกอบรม เรื่องการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ 1.4 การนำชุดฝึกอบรม เรื่องการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ซึ่งออกแบบและพัฒนาขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ลำดับขั้นตอนของการฝึกอบรมและความเหมาะสมของเนื้อหา โดยกำหนดคุณลักษณะผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบรายการ (Check List) แบบประเมินชุดฝึกอบรม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ 5 หมายถึง คุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง คุณภาพอยู่ในระดับมาก 3 หมายถึง คุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึง คุณภาพอยู่ในระดับน้อย และ 1 หมายถึง คุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด และ 1.5 การนำข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะมาปรับเนื้อหา รูปแบบกิจกรรมและใบความรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2. แบบประเมินคุณภาพชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนวเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ โดยได้ดำเนินการ ดังนี้ 2.1 การศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ 2.2 การกำหนดองค์ประกอบของแบบประเมินให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) ความสามารถในการให้บริการการศึกษาฯ 2.3 การกำหนดโครงสร้างของแบบประเมินตามองค์ประกอบหลัก พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การประเมินเป็นแบบรูปรีค 5 คะแนน ได้แก่ ระดับคะแนน 5=มากที่สุด, ระดับคะแนน 4=มาก, ระดับคะแนน 3=ปานกลาง, ระดับคะแนน 2=น้อย, ระดับคะแนน 1=น้อยที่สุด 2.4 การตรวจสอบความชัดเจนของข้อความและการใช้ภาษาที่เหมาะสม พร้อมทั้งส่งแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้าน

การวัดและประเมินผล 2 คน 2.5 การนำแบบประเมินที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินแล้วในข้อ 2.4 คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 2.6 การนำแบบประเมินที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในข้อ 2.5 มาทดลองใช้ประเมินกับกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็ก (Pilot Study) จำนวน 25 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งเป็นครูที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมจังหวัดกระบี่ พร้อมนำผลการประเมินมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) มีค่าเท่ากับ 0.76 และ 2.7 การนำแบบประเมินสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ซึ่งผ่านการหาคุณภาพในทุกขั้นตอนแล้วมาเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 52 คน (ที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนว) เพื่อประเมินสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 3.1 การกำหนดการรับสมัครครูที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา พังงา ภูเก็ต ระนอง เข้ารับการอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ 3.2 การกำหนดวันและเวลาในการอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ และ 3.3 การจัดอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ โดยการนำแบบวัดสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ไปทดสอบก่อน-หลัง จำนวน 2 วัน กลุ่มเดียวมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การชี้แจงวัตถุประสงค์การอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ 2) การให้ครูผู้เข้าอบรมทำแบบวัดสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ก่อนการอบรม 3) การให้ผู้เข้าอบรมใช้ชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ตลอดระยะเวลาของการอบรม 4) การให้ครูผู้เข้าอบรมทำแบบวัดสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ หลังการอบรม 5) เมื่อดำเนินการครบทุกขั้นตอนแล้ว ผู้วิจัยนำผลการทำแบบวัดสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ก่อนการอบรมและหลังการอบรมมาวิเคราะห์หาค่าสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 4.1 ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์หาคุณภาพชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ 2) วิเคราะห์แบบวัดสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติและด้านทักษะ 4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้การทดสอบค่าทีที่ไม่อิสระต่อกัน (Dependent Sample t-Test) โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความเหมาะสมของชุดฝึกอบรมเรื่องสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการแปลความหมาย ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง ชุดฝึกอบรมฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง ชุดฝึกอบรมฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง ชุดฝึกอบรมฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง ชุดฝึกอบรมฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย 1.00-1.50 หมายถึง ชุดฝึกอบรมฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลของการวิเคราะห์คุณภาพชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับครูแนะแนวจากข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ดังตาราง 1

รายการประเมินคุณภาพ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ใ้ความรู้ (ด้านความรู้)			
1.1 เนื้อหาสอดคล้องวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 ความสอดคล้องเหมาะสมกับชุดฝึกอบรม	4.20	0.84	มาก
1.3 ความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เข้าอบรม	4.40	0.55	มาก
1.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา	4.40	0.55	มาก
1.5 ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	4.40	0.55	มาก
1.6 เนื้อหามีความถูกต้องกับเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.43	0.57	มาก
2. ใ้ความรู้ (ด้านทักษะ)			
2.1 เนื้อหาสอดคล้องวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.20	0.84	มาก
2.2 ความสอดคล้องเหมาะสมกับชุดฝึกอบรม	4.20	0.84	มาก
2.3 ความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
2.5 ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	4.40	0.55	มาก
2.6 เนื้อหามีความถูกต้องกับเนื้อหา	4.00	0.71	มาก
รวม	4.33	0.66	มาก
3. ใ้ความรู้ (ด้านเจตคติ)			
3.1 เนื้อหาสอดคล้องวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
3.2 ความสอดคล้องเหมาะสมกับชุดฝึกอบรม	3.80	0.84	มาก
3.3 ความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เข้าอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 ความเหมาะสมของเนื้อหา	3.60	0.55	มาก
3.5 ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	4.00	0.71	มาก

รายการประเมินคุณภาพ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
3.6 เนื้อหามีความถูกต้องกับเนื้อหา	4.00	0.00	มาก
รวม	4.03	0.61	มาก
4. ใบกิจกรรม (ด้านความรู้)			
4.1 ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด
4.2 ความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เข้าอบรม	4.40	0.55	มาก
4.3 ความเหมาะสมของเนื้อหา	3.80	0.45	มาก
4.4 ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	4.40	0.55	มาก
รวม	4.30	0.57	มาก
5. ใบกิจกรรม (ด้านทักษะ)			
5.1 ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3.80	0.45	มาก
5.2 ความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เข้าอบรม	4.40	0.55	มาก
5.3 ความเหมาะสมของเนื้อหา	4.20	0.45	มาก
5.4 ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	4.00	0.00	มาก
รวม	4.10	0.45	มาก
6. ใบกิจกรรม (ด้านเจตคติ)			
6.1 ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.20	0.45	มาก
6.2 ความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เข้าอบรม	4.80	0.45	มากที่สุด
6.3 ความเหมาะสมของเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
6.4 ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.55	0.51	มากที่สุด
รวมผลการประเมิน	4.55	0.51	มากที่สุด

ตาราง 1 ผลของการวิเคราะห์คุณภาพชุดฝึกอบรมสมรรถนะในการให้บริการการปรึกษา

จากตาราง 1 พบว่า ชุดฝึกอบรมสมรรถนะในการให้บริการการปรึกษาฯ ซึ่งได้รับการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$; S.D.=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ใบกิจกรรมด้านเจตคติ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$; S.D.=0.51) รองลงมา ได้แก่ ใบความรู้ด้านความรู้ ซึ่งมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$; S.D.=0.57) ใบความรู้ด้านทักษะ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$; S.D.=0.66) ใบกิจกรรมด้านความรู้ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$; S.D.=0.57) ใบกิจกรรมด้านทักษะ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$; S.D.=0.45) และใบความรู้ด้านเจตคติ ซึ่งมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$; S.D.=0.61) ตามลำดับ

2. ระดับสมรรถนะการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับครูแนะแนว ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรม ดังตาราง 2

ด้านสมรรถนะ	ระยะเวลา	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ความรู้	ก่อนทดลอง	8.27	1.57	11.85	0.000*
	หลังทดลอง	11.64	1.09		
ทักษะ	ก่อนทดลอง	2.55	0.16	27.32	0.000*
	หลังทดลอง	3.32	0.11		
เจตคติ	ก่อนทดลอง	2.87	0.18	13.37	0.000*
	หลังทดลอง	3.29	0.14		

ตาราง 2 ระดับสมรรถนะการให้บริการการศึกษา ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรม

จากตาราง 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ ก่อนการใช้ชุดฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ย 8.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.57 หลังการใช้ชุดฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ย 11.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.09 ซึ่งแสดงว่า หลังการใช้ชุดฝึกอบรม ครูแนะแนวมีความรู้สูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านทักษะ ก่อนการใช้ชุดฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ย 2.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.16 หลังการใช้ชุดฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ย 3.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.11 ซึ่งแสดงว่า หลังการใช้ชุดฝึกอบรม ครูแนะแนวมีความรู้สูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านเจตคติ ก่อนการใช้ชุดฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ย 2.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.18 หลังการใช้ชุดฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ย 3.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.14 ซึ่งแสดงว่า หลังการใช้ชุดฝึกอบรม ครูแนะแนวมีความรู้สูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณภาพชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการศึกษา โดยชุดฝึกอบรมประกอบด้วยใบความรู้และใบกิจกรรมประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ใบความรู้ด้านความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความรู้ด้านทักษะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ใบความรู้ด้านเจตคติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนใบกิจกรรมด้านความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ใบกิจกรรมด้านทักษะโดยรวมอยู่ในระดับมาก และใบกิจกรรมด้านเจตคติโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้

ข้อเสนอแนะการหาคุณภาพชุดฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญเสนอให้เพิ่มเนื้อหาในใบความรู้ให้ครอบคลุมสมรรถนะการให้บริการการศึกษา และยกตัวอย่างสถานการณ์ ในขณะการให้คำปรึกษาระหว่างครูแนะแนวกับนักเรียนให้มีความชัดเจนมากขึ้น ใบกิจกรรมควรปรับให้เหมาะสมกับครูแนะแนวที่สังกัดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากบางกิจกรรมยังไม่มี ความเหมาะสม ระยะเวลาในบางกิจกรรมมีน้อยเกินไป ควรเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกว่านี้ นอกจากการจัดกิจกรรม รายบุคคลแล้วควรเพิ่มกิจกรรมกลุ่มด้วย เพราะบางเนื้อหา กิจกรรมเหมาะสมสำหรับงาน กลุ่ม ทั้งนี้ เนื่องจากชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษา ที่ พัฒนาขึ้นมีกรอบแนวคิดสมรรถนะการให้การปรึกษาวัยรุ่นและทฤษฎีการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) สภาพปัญหาและความจำเป็นของชุดฝึกอบรม 2) จุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรม เป็นการกำหนดคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมให้สอดคล้องกับสมรรถนะการให้การปรึกษา 3) โครงสร้างของชุดฝึกอบรม โดยกำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ คือ กำหนดการ กิจกรรมการ ฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา ขนชัยภูมิ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2565: 170-181) ที่กล่าวว่า การพัฒนาชุดฝึกอบรมครูด้วย วิธีการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานหรือบริบทเพื่อนำไป สร้างหรือพัฒนานวัตกรรม 2) การพัฒนานวัตกรรมขึ้นมาและตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ 3) การนำนวัตกรรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อประเมินผล 4) การปรับปรุง พัฒนาและ เผยแพร่นวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องเพราะงานวิจัยนี้ผู้วิจัยพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยให้ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของชุดฝึกอบรม โดยพิจารณาจาก ความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรมกับเนื้อหาชุดฝึกอบรมที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้ชุดฝึกอบรมประกอบด้วยคำ ชี้แจง ส่วนประกอบ คุณสมบัติของผู้เข้าอบรม กำหนดการฝึกอบรมและการพัฒนาชุด ฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วยใบความรู้ ใบกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนัดชัช อธิเกียรติ และคณะ (2566) เรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมครู เรื่องกิจกรรมสะเต็มศึกษา บูรณาการภาษาไทยพบว่า ชุดฝึกอบรมครู เรื่องกิจกรรมสะเต็มศึกษาบูรณาการ ภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบ ได้แก่ คำชี้แจง ส่วนประกอบ คุณสมบัติของผู้เข้า อบรม ลักษณะของการฝึกอบรม ตารางการฝึกอบรม หลักสูตร แผนการฝึกอบรม สื่อ ประกอบและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินนอกจากได้พัฒนาชุดฝึกอบรม ซึ่ง ประกอบด้วยใบความรู้ ใบกิจกรรม

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 สมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ หลังการใช้ชุดฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ แบบผสมผสานที่บูรณาการแนวคิดต่าง ๆ อย่างเป็นระบบตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ปัญหาที่ต้องระบุทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน 2) การออกแบบชุดฝึกอบรมและกำหนดแผนการอบรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 3) การตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ 4) การอบรมด้วยชุดฝึกอบรมที่มีกิจกรรมหลากหลายให้มีความสำคัญทั้งการส่งเสริมความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกฝนสมรรถนะ 5) ประเมินผลและติดตาม (อรรถกร ชัยมูล, 2561) โดยชุดฝึกอบรมช่วยให้ครูมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากมีกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอภิปรายการทำงานกลุ่มและผู้เข้าอบรมได้ฝึกปฏิบัติทักษะการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับนิรนาท แสนสา (2565) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาพบว่าภายหลังการเข้ารับการฝึกอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับวรางคมา โสมะนันท์ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเบื้องต้นสำหรับครูประจำชั้นมัธยมศึกษาพบว่า ด้านเจตคติต่อการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาภายหลังจากการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเป็นเจตคติในทิศทางบวก เนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมมีความเห็นว่า ชุดฝึกอบรมทำให้เข้าใจทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและทำให้ได้ฝึกทักษะการให้คำปรึกษา เนื่องจากชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ ประกอบด้วยกำหนดการ ใบกิจกรรม ใบความรู้ ซึ่งในกำหนดการได้มีการฝึกฝนทักษะการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมรู้สึกสนุกสนาน ได้ความรู้และไม่รู้สึกว่ายากอีกต่อไป จึงส่งผลให้เจตคติหลังการใช้ชุดฝึกอบรมอยู่ในระดับที่สูงขึ้น

สมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ หลังการใช้ชุดฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า ชุดฝึกอบรมการให้บริการการศึกษาฯ ส่งผลให้ครูแนะแนวมีสมรรถนะการให้บริการการศึกษาฯ

สูงขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ ชูจันทร์ (2567) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนวพบว่า การพัฒนาศักยภาพของครูควรมีการอบรมทักษะ เทคนิคการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อให้ความทันสมัยและเข้าใจผู้เรียนในยุคปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสุพิชญา แป้นพยอม (2563) ที่ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาสมรรถนะการให้การปรึกษาของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จังหวัดชัยนาทพบว่า ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวฯ กลุ่มทดลองมีสมรรถนะการให้การปรึกษาสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่สอดคล้องเพราะผู้วิจัยใช้ชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาฯ มาพัฒนา สอดคล้องกับ คัสเตศรี (Katsasari, 2022) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะการให้คำปรึกษา ระหว่างนักเรียนกับครูพบว่า สำหรับผู้นำนักเรียนและที่ปรึกษาเพื่อนนักเรียนมีคะแนนหลังใช้ชุดฝึกอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ที่สอดคล้องเพราะเมื่อผู้วิจัยนำชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยามาใช้ อบรมครูแล้วคะแนนหลังเข้ารับการอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม และได้สอดคล้องกับรามิเรซ (Ramirez, 2024) ซึ่งศึกษาเรื่องแพ็คเกจ e-Training สำหรับครูระดับเตรียมอุดมศึกษาพบว่า ครูก่อนวัยเรียนและจำเป็นต้องได้รับทักษะและความรู้ใหม่ เป้าหมายหลักของ TPACK คือ การฝึกอบรมครูก่อนวัยเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยีที่เพียงพอ การฝึกอบรมดังกล่าวช่วยให้ครูได้รับความเชี่ยวชาญในการนำเสนอแนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ชุดฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถช่วยเพิ่มความรู้ เจตคติและคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาฯ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจึงทำให้ชุดฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับครูแนะแนวเป็นอย่างดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการพัฒนาชุดฝึกอบรมสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาฯ ให้มีประสิทธิภาพ เมื่อนำไปใช้จัดอบรมให้ครูที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาพิจิตร ภูเก็ต ระนองพบว่า ชุดฝึกอบรมช่วยพัฒนาให้ครูมีความรู้ ทักษะและเจตคติ ซึ่งก่อเกิดเป็นสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาฯ ได้ ทั้งนี้ การพัฒนาสมรรถนะนั้นจะต้องให้ครูลงมือปฏิบัติจริง โดยมีวิทยากรเป็นโค้ชทำหน้าที่แนะนำ สะท้อนและแลกเปลี่ยนมุมมองระหว่างกลุ่มผู้เข้าร่วมการอบรมเป็นระยะ

ภาพ 1 แผนภาพแสดงองค์ประกอบของชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษา

สรุป

จากการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยา พบว่า 1) สมรรถนะการให้บริการการปรึกษา โดยใช้ชุดฝึกอบรมที่ประกอบด้วยคำชี้แจง คุณสมบัติของผู้เข้าอบรม ลักษณะของการฝึกอบรม ตารางการฝึกอบรม สื่อประกอบและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งชุดฝึกอบรมดังกล่าวมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก จึงส่งผลให้สมรรถนะการให้บริการการปรึกษา มีประสิทธิภาพ 2) สมรรถนะการให้บริการการปรึกษา หลังการใช้ชุดฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการใช้ชุดฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาสมรรถนะการให้บริการการปรึกษาแก่ครูแนะแนวได้ ในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจจะเพิ่มศึกษาระดับสมรรถนะของครูแนะแนวเพื่อให้สามารถพัฒนาได้อย่างครอบคลุมในทุกด้าน และควรพัฒนาชุดฝึกอบรม

ทางการแนะแนวเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเป็นครูที่ปรึกษาในด้านการให้คำปรึกษาและนำไปพัฒนาครูในโรงเรียนอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2566*. พังงา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพังงา ภูเก็ต ระนอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- จันทร์ชัย อธิเกียรติ และคณะ. (2566). การพัฒนาชุดฝึกอบรมครู เรื่องกิจกรรมสะเต็มศึกษาบูรณาการภาษาไทย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 9 (2), 196-207.
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- จุฑามาศ ชูจันทร์. (2567). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะในการให้บริการการศึกษาเชิงจิตวิทยาของครูแนะแนว. *วารสารบัณฑิตวิจัย*. 15 (1), 67-78.
- นิรนาท แสนสา. (2565). ผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม*. 8 (2), 1-16.
- บุญชุม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วรางคณา โสมะนันท์. (2562). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทักษะการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเบื้องต้นสำหรับครูประจำชั้นระดับมัธยมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 47 (เพิ่มเติม 1), 315-336.
- วิทยา ขนชัยภูมิ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2565). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*. 5 (3), 170-181.
- วิภาภรณ์ พนมพงษ์ และคณะ. (2568). แนวทางการส่งเสริมการประสานงานระหว่างครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาในการบริการแนะแนวสำหรับนักเรียนช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาภาคบังคับและมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 23 (1), 283-298.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพิชญา แป้นพยอม. (2563). *ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาสมรรถนะการให้การศึกษาของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จังหวัดชัยนาท. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- สุมาลี ขำอิน และคณะ. (2565). รูปแบบการปรึกษาครอบครัวสำหรับครูแนะแนว. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*. 37 (1), 225-233.
- อรรถกร ชัยมูล. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ สำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (21 มิถุนายน 2566). *สถานการณ์เด็กในวิกฤตหลุดจากระบบการศึกษา เสี่ยงเจ็บบที่ต้องพึ่ง ทางออกที่มองเห็น*. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.eef.or.th/infographic-210623/>
- Katsatsari, P. (2022). The Development of a Training Package for Student-teacher Counseling Skills. *Journal of Education and Learning*. 11 (5), 107-112.
- Lin, Y. and Chen, Y. H. (2016). Primary School Teachers' Guidance Role and Competencies in Taiwan. *International Journal of Education and Social Science*. 3 (9), 76-80.
- Ramirez, I. A. L. (2024). e-Training Package for Secondary Pre-service Teachers. *International Journal of Technology in Education*. 7 (3), 417-433. DOI:10.46328/ijte.593

Research Article; Received: 2026-04-27; Revised: 2026-06-19; Accepted: 2026-06-26.

เส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ: การรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนา ตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน Suvarnabhumi Civilization Route: Enhancement of Buddhist Value According to the King's Philosophy for Sustainable Development

ชมพูนุช ช้างเจริญ*¹, สุวิญ รักษ์ตย์**², เชษฐนิติภัทร พรหมชิน³,
พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถปุลโย⁴, ฉัตรฤดี วิลคีย์⁵
Chompoonuch Changcharoen¹, Suvin Ruksat²,
Chetnitipath Promchin³, Phramha Boonpasid Nathapunyo⁴,
Chatreudee Wilkie⁵

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย^{1, 2, 3},
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย⁴, นักวิชาการอิสระ⁵
Graduate School of Vajiranyanavarorasa, Mahamakut Buddhist University^{1, 2, 3},
Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University⁴,
Independent Scholar⁵

First Author, E-mail: chompoonuch.mbu@gmail.com*

Corresponding Author, E-mail: suvin.ruk@mbu.ac.th**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ 2) เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาบนเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 16 รูป/คน โดยเก็บข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถาและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏตามเส้นทางสุวรรณภูมิในการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชา จากนั้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) เส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิโดยรวมแบ่งออกเป็น 3 เส้นทาง ได้แก่ (1) เส้นทางเอเชียกลางเชื่อมไปสู่ตะวันออกกลางถึงยุโรป (2) จากเอเชียกลางถึงประเทศจีนและตะวันออกไกล และ (3) จากเอเชียกลางไปสู่ที่ตะวันออกเฉียงใต้ 2) พระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชabenเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิมีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีได้ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ได้นำมาปรับใช้และสังสมจนกลายเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตของคนในภูมิภาคสุวรรณภูมิอย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถสังเคราะห์ได้เป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ (1) หลักธรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมส่วนตัว (2) หลักธรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมสังคม และ (3) หลักธรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ 3) การรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านคุณธรรม-จริยธรรม (2) ด้านการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาสุวรรณภูมิ (3) ด้านเศรษฐกิจและสังคม และ (4) ด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม องค์ความรู้จากการวิจัยสามารถสรุปเป็น CCESB Model (รูปแบบเพชรราชา) ซึ่งสะท้อนให้เห็นประโยชน์ในการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชา โดยต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถเปล่งประกายและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคม

คำสำคัญ: เส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ; คุณค่าพระพุทธศาสนา; ศาสตร์พระราชา; การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This research article aims to (1) study the Suvarnabhumi Civilization Route; (2) examine Buddhism in accordance with the King's Philosophy along the Suvarnabhumi Civilization Route; and (3) propose guidelines for cultivating Buddhist values based on the King's Philosophy for sustainable development along the Suvarnabhumi Civilization Route. This study employs a qualitative research approach, using documentary research and in-depth interview with 16 key informants, including monks and lay people. Data are collected from the Tipiṭaka, commentaries, and Buddhist teachings manifested throughout the Suvarnabhumi Route, focusing on the cultivation of Buddhist values in accordance with the King's Philosophy (the Philosophy of King Bhumibol Adulyadej). The

collected data are analyzed, synthesized, and presented through descriptive analysis.

The results of the research reveal that 1) the Suvarnabhumi Civilization Route can generally be divided into three major routes: (1) the route passing through Central Asia, connecting to the Middle East and extending to Europe; (2) the route passing through Central Asia and reaching China and the Far East; and (3) the route extending from Central Asia to Southeast Asia. 2) Buddhism in accordance with the King's Philosophy along the Suvarnabhumi Civilization Route is not confined solely to teachings recorded in Buddhist scriptures; rather, these principles have been embraced, adapted, and transmitted through generations until they have become a concrete way of life for people in the Suvarnabhumi region. These teachings can be synthesized into three major dimensions: (1) Buddhist principles concerning personal virtues, (2) Buddhist principles concerning social virtues, and (3) Buddhist principles concerning management. 3) The creation of Buddhist values based on the King's Philosophy for sustainable development along the Suvarnabhumi Civilization Route can be categorized into four dimensions: (1) moral and ethical development, (2) Buddhist historical studies in Suvarnabhumi, (3) socio-economic development, and (4) technological and environmental development. The body of knowledge derived from this research can be synthesized into the CCESB Model, or the "Royal Diamond Model," which reflects the benefits of cultivating Buddhist values in accordance with the King's Philosophy, emphasizing that such values must undergo continuous refinement, practice, and development before they can truly shine and be effectively applied in society.

Keywords: Suvarnabhumi Civilization; Buddhist Value; King's Philosophy; Sustainable Development

บทนำ

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานก่อนชาติไทย มีทุนทางวัฒนธรรมร่วมสำคัญ คือ สุวรรณภูมิ คำว่า “สุวรรณภูมิ” ปรากฏในหลายภาษา ได้แก่ ภาษาบาลี “สวณณภูมิ” ภาษาสันสกฤต “สุวรรณภูมิ” ภาษาจีนโบราณ “จิ้นหลิน” และภาษากรีก “Chryses” ซึ่งแปลว่า “แผ่นดินทอง” หรือ “ดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ดุจดังทอง” สะท้อนถึงความสำคัญของดินแดนแห่งนี้ต่อกลุ่มผู้ใช้ภาษาเหล่านั้น การศึกษาค้นคว้าสุวรรณภูมิในอดีตมุ่งเน้นหลักฐานเชิงโบราณคดีเพื่อยืนยันการมีอยู่จริง ต่อมาเมื่อโลกวิวัฒนาการ หลักฐานจากหลายแหล่งถูกเชื่อมโยงกัน ทำให้ความเข้มข้นของการยึดสุวรรณภูมิเป็นของประเทศไทยลดลง แต่ยังจำกั้อยู่ที่มีทิศทางประวัติศาสตร์ (สมบูรณ์ วัฒนะ และคณะ, 2564)

สุวรรณภูมิในฐานะที่ชาวพุทธรู้จักปรากฏหลักฐานในคัมภีร์อรรถกถาชาดก เรื่องมหาชนกชาดก (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 63: 89) (ประมาณ พ.ศ. 1000) ซึ่งพระพุทธโฆษาจารย์แต่งประกอบคาถากล่าวถึงการเดินทางของพระมหาชนกโพธิสัตว์จากมิลินาสูสุวรรณภูมิเพื่อหาทรัพย์กอบกู้ราชสมบัติ รวมถึงสุสโสนที่ชาดกที่กล่าวถึงพญาคชขุทลภพานางสุสโสนที่มาอยู่ที่สุวรรณภูมิ นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานจากคัมภีร์มหาวังสะ ซึ่งบันทึกการส่งสมณทูตสายที่ 8 โดยพระเจ้าอโศกมหาราช นำโดยพระโสณะและพระอุตตระมาสูสุวรรณภูมิ ได้แสดงพรหมชาลสูตรแก่ชาวสุวรรณภูมิ ทำให้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมณ์และเบญจศีล การประกาศพระธรรมครั้งนั้นทำให้ประชาชนชาวสุวรรณภูมิเกิดความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยและตั้งมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งอรรถกถาระบุว่า มีประชาชนประมาณ 60,000 คน บรรลุธรรมจากการฟังพระธรรมเทศนา นอกจากนี้ ยังมีบุตรหลานในตระกูลต่าง ๆ จำนวน 3,500 คน และกุลธิดา 1,500 คน เข้าบรรพชาอุปสมบท ส่งผลให้พระพุทธศาสนาหยั่งรากมั่นคงในดินแดนสุวรรณภูมิ (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 1: 112-113) ขณะเดียวกัน บทบาทของบุรพมหากษัตริย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงการน้อมนำหลักธรรมราชาและทศพิธราชธรรมมาเป็นกรอบในการปกครองและพัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน อันเป็นอุดมการณ์สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” (บุญชู เจนพนัส, 2502: 84) การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารและการพัฒนาสังคมดังกล่าว ก่อให้เกิดองค์ความรู้

และแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในศาสตร์พระราชาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม ตลอดจนสร้างความสมดุลในการดำรงชีวิตของประชาชนในดินแดนสุวรรณภูมิ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงค้นคว้าหาชนกษัตริย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 และทรงนิพนธ์มหาชนใน พ.ศ. 2539 ซึ่งทำให้สุวรรณภูมิเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และทรงพระราชทานนามสนามบินสุวรรณภูมิ สะท้อนมิติการเชื่อมโยงโลกด้วยเทคโนโลยีอากาศ (สยาม ภัทรานุประวัติ และนาวัน โปษกรณัฐ, 2563)

ลักษณะความมีอยู่ของสุวรรณภูมิสามารถแปลเป็นคุณค่าได้ 5 มิติ หรือ Five Diamond Values of Suvarnabhumi ซึ่งสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาศักยภาพของเมือง ได้แก่ 1) ด้านภูมิศาสตร์ กายภาพและทรัพยากร 2) ด้านการตั้งถิ่นฐานและพัฒนารัฐ 3) ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิทยาการและการผลิต 4) ด้านการค้าขาย พาณิชยกรรมและบริการ และ 5) ด้านศิลปะและวัฒนธรรม (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 2562: 29). ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมของภูมิภาค ประเด็นท้าทาย คือ ชุมชนจะนำทุนทางวัฒนธรรมสุวรรณภูมินี้มาเป็นศรัทธาร่วมอย่างไร โดยเฉพาะการพัฒนาเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนิเวศวิทยาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นเส้นทางมณฑลนครไชยศรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะศูนย์รังสรรค์คุณค่าวัฒนธรรมสุวรรณภูมิ

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิที่รังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนา โดยเชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชานี้เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ในทุกมิติทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและจิตใจประชาชน โดยคำนึงถึงความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ ภูมิศาสตร์ การรักษาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การศึกษาที่มีคุณภาพและสังคมที่เท่าเทียม ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืนในยุคเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสร้างฐานคิดและฐานวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ
2. เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชากับเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชานี้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยอาศัยเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ประวัติศาสตร์ งานวิจัย บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยใช้แนวทางการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความยืดหยุ่น โดยเน้นการตีความแบบอุปนัย (Inductive Approach) ภายใต้กรอบแนวคิดการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุม และนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและรูปแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. พื้นที่การวิจัย ได้แก่ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่หลักของเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และมีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับศาสตร์พระราชา สามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

3.1 วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการทบทวนเอกสาร ตำรา งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสุวรรณภูมิศึกษา พระพุทธศาสนาและศาสตร์พระราชา จากนั้น ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สูตรของดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index; CVI) และเกณฑ์ยอมรับ $I-CVI \geq 0.80$ และ $S-CVI \geq 0.90$ หลังปรับปรุงสำนวนภาษาและความสอดคล้องแล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ส่งขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ จว. 0100/2567 ลงวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2567 จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือหลัก คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured In-depth Interview) โดยคำถามทุกข้อผ่านการตรวจสอบดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) จากผู้เชี่ยวชาญ

3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ คือ 1) การกำหนดนิยามปฏิบัติการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด 2) การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน

และ 4) การส่งแบบสอบถามเพื่อขอจริยธรรมการวิจัย ผลการตรวจสอบยืนยันว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงและเหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

4. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 16 รูป/คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสุวรรณภูมิศึกษา 6 รูป/คน (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 6 รูป/คน และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์พระราชา 4 รูป/คน

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการติดต่อประสานผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์หรือด้วยตนเอง กำหนดวัน เวลาและสถานที่ และแจ้งวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานจริยธรรม 2) ขั้นตอนการดำเนินการด้วยสัมภาษณ์ที่บ้าน ที่ทำงานหรือออนไลน์ พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึก รวมทั้งรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) ขั้นตอนการเก็บข้อมูล โดยจัดระบบข้อมูลด้วยการคัดกรองเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องและเตรียมนำไปวิเคราะห์ โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยหลักความสมบูรณ์ของข้อมูล (Data Saturation) และความพอเพียงของข้อมูล (Data Sufficiency) โดยใช้หลายแหล่งข้อมูล (Triangulation) หากข้อมูลยังไม่เพียงพอ จะดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนกว่าจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างสมบูรณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสารมาจัดระเบียบและจำแนกประเด็นอย่างเป็นระบบ จากนั้น สังเคราะห์ความรู้ด้วยวิธีเชิงประจักษ์ตามหลักการจัดการองค์ความรู้เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชา ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิธีการพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ พบว่า 1) สุวรรณภูมิ หมายถึง แผ่นดินทอง อันสื่อถึงดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และรุ่งเรือง ในทางประวัติศาสตร์ดินแดนสุวรรณภูมิในอดีต หมายถึง ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 2562) จากหลักฐานทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า ร่องรอยสุวรรณภูมิปรากฏในที่ต่าง ๆ ทั่วแผ่นดินไทย ทั้งยังขยายไปทางตอนเหนือของประเทศ คือ เมืองศรีเทพ (Si Thep) จังหวัดเพชรบูรณ์ (สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์, ม.ป.ป.) สุวรรณภูมิเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทั้งในเชิงภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โดยเป็นศูนย์กลางของการตั้ง

ถิ่นฐาน การค้าและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของผู้คนหลายชาติพันธุ์ ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่พระพุทธศาสนาได้หยั่งรากและเจริญรุ่งเรือง จนเกิดการพัฒนาเป็นอารยธรรมที่มีทั้งความมั่งคั่งทางวัตถุและความเจริญทางจิตวิญญาณ อันสะท้อนถึงความเป็นแผ่นดินทองในทั้งมิติทางโลกและทางธรรม

2) เส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิพบว่า เป็นเส้นทางสายเอเชียกลางสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือเส้นทางสุวรรณภูมิ เป็นหนึ่งในสามเส้นทางอารยธรรมหลักในทวีปเอเชีย ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะพื้นที่เชื่อมโยงอารยธรรมและการค้าระหว่างภูมิภาค โดยอีกสองเส้นทาง คือ เส้นทางที่พาดผ่านเอเชียกลางเชื่อมไปสู่ตะวันออกกลางจนไปสุดที่ยุโรป และเส้นทางที่พาดผ่านเอเชียกลางไปสุดถึงประเทศจีนและตะวันออกไกล ซึ่งเป็นดินแดนที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย โดยได้รับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากพระโสณะและพระอุตตระ (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 1: 112-113) นอกจากนี้ หลักฐานที่ยืนยันถึงความเป็นอารยธรรมสุวรรณภูมิสามารถจำแนกได้ 3 มิติ ได้แก่ (1) หลักฐานทางเอกสาร เช่น พระมหากษัตริย์ และเนื้อหาในหนังสือพุทธศาสนาสุวรรณภูมิปกรณ์ (2) หลักฐานทางโบราณวัตถุ เช่น ซากเจดีย์เก่า รอยพระพุทธรูป เศษธรรมจักร จารึกคาคา ยะ ธมมา เหตุปภวา (ชะเอมแก้วคล้าย, 2536: 65-87) อันมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงอารยธรรมอยู่ทั่วประเทศไทย (3) หลักฐานทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะลักษณะคาบสมุทรที่เป็นคอคอดซึ่งเอื้อต่อการคมนาคมและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างมหาสมุทรทั้งสองฝั่ง โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นศูนย์กลางอารยธรรมสุวรรณภูมิที่สำคัญ

เส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิเป็นหนึ่งในเส้นทางสำคัญของโลกที่ทำหน้าที่เป็นทั้งเส้นทางการค้าและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการผสมผสานระหว่างความเจริญทางวัตถุกับความเจริญทางจิตวิญญาณ เส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิจึงมิได้เป็นเพียงเส้นทางทางภูมิศาสตร์ หากแต่เป็นเส้นทางแห่งการบูรณาการอารยธรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และพุทธธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของอารยธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สืบมาจนถึงปัจจุบัน

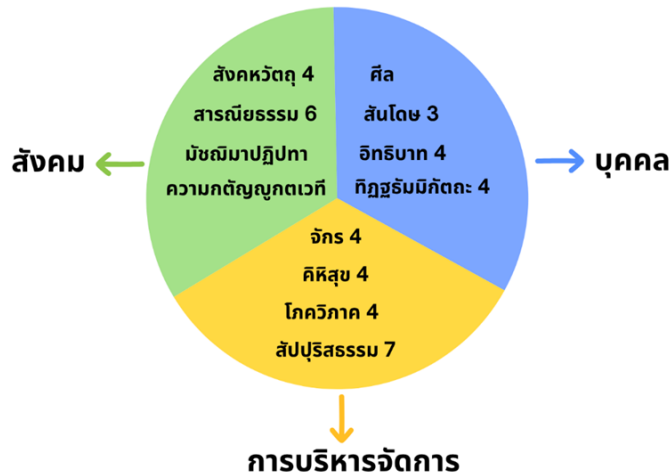

ภาพ 1 The Civilizational Routes of Suvarnabhumi

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์ พระราชาบนเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิพบว่า พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่มาสู่ ดินแดนอารยธรรมสุวรรณภูมิ เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 จากพระราชดำริของ พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์โมริยะ ในยุคอินเดียโบราณ คือ พระเจ้าอโศกมหาราช (นวม สวงนทรัพย์, 2543: 139) เมื่อการทําดียสังคายนาลิ้นสุดลง พระองค์ทรงมี พระราชดำริส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนนอกอนุทวีปอินเดีย จำนวน 9 สาย โดยหนึ่งในสายเหล่านั้น คือ สายที่ 8 ซึ่งเป็นสายของพระโสณเถระและ พระอุตตรเถระ (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 1: 112-113) ที่ได้วางรากฐาน พระพุทธศาสนากระทั้งเจริญรุ่งเรืองในดินแดนสุวรรณภูมิ ดังหลักฐานทางโบราณคดีที่ ค้นพบ เช่น สลูปเจดีย์ จารึกพระพุทธพจน์ ฯลฯ เมื่อศึกษาจากวรรณกรรม พระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า คัมภีร์จำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในดินแดนสุวรรณภูมิของพระองค์ ได้แก่ คัมภีร์มิลินทปัญหา คัมภีร์ทีปวงศ์ คัมภีร์ สมันตปาสาทิกา คัมภีร์มหาवंสะ เป็นต้น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในอารยธรรมสุวรรณภูมินั้น แม้ว่าจะเกิดขึ้นใน สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชหรือหลังยุคของพระองค์ก็ตาม แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ หลักคำสอนพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมให้เกิดแบบแผนการดำรงชีวิตของผู้คนใน ภูมิภาคสุวรรณภูมิอย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถสังเคราะห์ได้เป็น 3 ด้านสำคัญ ดังนี้ 1) หลักธรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมส่วนบุคคล ได้แก่ (1) หลักทิวฐธัมมิกัตถะ 4 (2) สันโดษ (3) ศีล (4) อิทธิบาท 4 2) หลักธรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมทางสังคม ได้แก่

(1) สังคหวัตถุ 4 (2) สาราณียธรรม 6 (3) ความกตัญญูทเวที (4) มัชฌิมาปฎิปปา
3) หลักธรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) โภควิภาค 4 (2) คิฬิสุข 4 (3)
สัปปุริสธรรม 7 และ (4) จักร 4 ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 2 วิธีชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การนำเสนอแนวทางการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ สามารถจำแนกได้ 4 มิติสำคัญ ซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบเชิงระบบของการพัฒนา ได้แก่ 1. ด้านคุณธรรม-จริยธรรม เป็นการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต โดยทำหน้าที่เป็นฐานรากทางจิตใจของการพัฒนา ได้แก่ การมีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีความรอบรู้ที่เหมาะสม รวมถึงการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้เกิดความสมดุลและความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง 2. ด้านการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาสุวรรณภูมิ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ทำหน้าที่เป็นฐานรากทางอารยธรรมด้วยการทำความเข้าใจผ่านการศึกษาวรรณกรรมพระพุทธศาสนา บริบททางประวัติศาสตร์ การใช้หลักธรรมในการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงการเห็นคุณค่าอารยธรรมสุวรรณภูมิในปัจจุบัน ด้วยการอนุรักษ์วัฒนธรรมและแหล่งโบราณสถานที่มีความเกี่ยวข้อง 3. ด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงสังคมของการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวตามแนวศาสตร์พระราชา การส่งเสริมอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย การส่งเสริมเศรษฐกิจด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในดินแดนสุวรรณภูมิ โดยรังสรรค์ศาสตร์พระราชากับเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ ซึ่งสะท้อนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับศาสตร์พระราชาส่งเสริมสร้างสมดุล 4. ด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นการรู้จักประดิษฐ์สิ่งที่เป็นเทคโนโลยี ทำหน้าที่เป็นมิติเชิงระบบของการพัฒนา โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีจริยธรรม คำนึงถึงสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวทางทั้ง 4 ด้านดังที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า มีลักษณะเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทางศาสนาและการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการผสมผสานหลักธรรมกับการพัฒนาเชิงปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนบนพื้นฐานของอารยธรรมสุวรรณภูมิ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 3 การรังสรรค์คุณค่าพระพุทธรศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาส่งเสริมพัฒนาอย่างยั่งยืนบนเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า อารยธรรมสุวรรณภูมิตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บนคาบสมุทรอินโดจีนและในหมู่เกาะทะเลอันดามัน คำว่า สุวรรณภูมิ ในเชิงภาษาศาสตร์หมายถึง แผ่นดินทอง ซึ่งสื่อถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรม การค้า การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อทางจิตวิญญาณ โดยอารยธรรมสุวรรณภูมิเปรียบเสมือนศูนย์กลางทางการค้าในแถบเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ เช่นเดียวกับเส้นทางสายไหมในแถบเอเชียกลาง ข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของหลวงวิจิตรวาทการ (2476: 13-18) ที่ระบุขอบเขตดินแดน สุวรรณภูมิ ตามที่เรียกขานในเอกสารและตำนานต่าง ๆ นับจากแม่น้ำพรหมบุตรใน อินเดียไปทางตะวันออกจนถึงปากแม่น้ำโขงในเวียดนาม และจากพรมแดนยูนานในจีน ลงไปจนตลอดแหลมมลายู ซึ่งสอดคล้องกับดินแดนที่ต่างชาติเรียกว่า อินโดจีน โดยมี พลเมืองของสุวรรณภูมิ 9 กลุ่มหลัก ประกอบด้วยจามปา มลายู มอญ พม่า เขมร ละว้า ญวน ไทยและลาว

นอกจากนี้ การอภิปรายผลยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิญ รักสัตย์ (2563) ที่พบว่า เส้นทางสุวรรณภูมิเป็นเส้นทางที่มีประจักษ์ในสมัยหลายพันปีมาแล้ว โดยมี หลักฐานที่สำคัญ คือ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏคำว่า “สุวรรณภูมิ” ในฐานะ ดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ สุวรรณภูมิได้เปลี่ยนจากลักษณะดินแดนมาสู่ลักษณะวัฒนธรรม ร่วมที่ยังคงมีปรัชญาแฝงอยู่ โดยมีพุทธภาวะ คือ องค์ประกอบแห่งความเป็น พระพุทธศาสนาและความเป็นผู้รู้ที่ได้ผสมผสานอยู่ในปรัชญาสุวรรณภูมิซึ่งแฝงอยู่ในมิติทั้ง 5 ได้แก่ 1) ด้านภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านการ ตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการเมืองการปกครอง 3) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 4) ด้านเศรษฐกิจ การค้า พาณิชยและบริการ 5) ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชวลิต ขาวเขียว (2561) ที่พบว่า แนวชายฝั่งในอดีต ลึกเข้ามาในแผ่นดินมากกว่าปัจจุบัน ส่งผลให้แหล่งโบราณคดีหลายแห่งซึ่งปัจจุบันอยู่ ห่างทะเล เคยเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางน้ำและศูนย์กลางการค้าระหว่างภูมิภาค งานวิจัยจึงเสนอให้มองสุวรรณภูมิในฐานะภูมิภาคเครือข่ายทางทะเลและลุ่มน้ำที่ เชื่อมโยงกันผ่านเมืองท่าและเส้นทางการค้า มากกว่าการจำกัดความเป็นดินแดนเฉพาะ จุดทางภูมิศาสตร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนขพร เกตุคง และสุพัฒน์ ชัยวรรณ (Ketskong & Chaiwan, 2021) ซึ่งพบว่า อารยธรรมทวารวดีในพื้นที่นครปฐม ราชบุรี และกาญจนบุรี มีการค้าขายกับอินเดียและประเทศแถบเมดิเตอร์เรเนียนมาตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 3 (พ.ศ. 236) ซึ่งงานวิจัยนี้ได้เปรียบเทียบดินแดนสุวรรณภูมิเป็น เสมือนศูนย์กลางทางการค้าในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันสื่อถึงความเจริญรุ่งเรือง ทางอารยธรรม การค้า การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อทางจิต วิญญาณ

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ ยังดินแดนสุวรรณภูมิในราวพุทธศตวรรษที่ 3 สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช แม้ยังไม่มี หลักฐานที่แน่ชัดในกรณีดังกล่าว แต่การเข้ามาของพระพุทธศาสนาทำให้เกิดรูปแบบ

การปฏิบัติตนที่ดีงามของผู้คนในสุวรรณภูมิ รวมถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่ผู้คนในยุคปัจจุบัน อันก่อให้เกิดแบบแผนการดำรงชีวิตของผู้คนในภูมิภาคสุวรรณภูมิอย่างเป็นรูปธรรม โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) หลักธรรมที่ว่าด้วยเรื่องคุณธรรมส่วนตน 2) หลักธรรมที่ว่าด้วยเรื่องคุณธรรมส่วนสังคม และ 3) หลักธรรมที่ว่าด้วยเรื่องการบริหารจัดการ การอภิปรายผลดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุพัตร์ วชิราวุโธ และเกรียงไกร พินยารักษ์ (2568) ซึ่งพบว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศาสตร์พระราชาได้มีบทบาทเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม องค์ประกอบของหลักพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้อิทธิพลของความรู้และคุณธรรม สามารถก่อให้เกิดทุนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ใจกว้างใจ เครือข่ายความร่วมมือและบรรทัดฐานทางศีลธรรมในชุมชน ดังนั้น ศาสตร์พระราชาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาสังคมที่มุ่งสร้างคนและความสัมพันธ์ทางสังคมให้เข้มแข็งอันนำไปสู่ความยั่งยืนทางสังคม

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุรณ์ วัฒนะ (Watana, 2022) ซึ่งพบว่า ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนสุวรรณภูมิ โดยพระพุทธศาสนาได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณ 2,300 ปีก่อน พระพุทธศาสนาเมื่อได้รับการตีความและนำไปประยุกต์ใช้ ได้ก่อให้เกิดคุณูปการต่อประชาชนชาวไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนหลักศีลธรรม เป็นต้น จากงานวิจัยของสมบุรณ์ วัฒนะ (Watana, 2022) จะเห็นได้ว่า แม้ผลการวิจัยในเรื่องนี้จะศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิก็ตาม แต่ผลการวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการใช้หลักคำสอนพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ แต่งานวิจัยครั้งนี้เน้นหลักธรรมทั่วไป ซึ่งจำแนกได้ 3 ด้าน คือ คุณธรรมส่วนบุคคล คุณธรรมทางสังคมและคุณธรรมสำหรับการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม คุณธรรมที่พบจากผลวิจัยของสมบุรณ์ วัฒนะ ก็สามารถสังเคราะห์ลงในคุณธรรมส่วนบุคคลและคุณธรรมทางสังคมในงานวิจัยครั้งนี้ได้เช่นเดียวกัน เพราะการดูแลผู้สูงอายุหรือบิดามารดาเป็นหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญและทรงยกย่องว่า เปรียบเสมือนพรหมอันประเสริฐของบุตร ดังนั้น ผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือบุตรธิดาจึงควรให้การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุหรือบิดามารดาของตนด้วย ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงยกย่องการดูแลผู้สูงอายุหรือบิดามารดา ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจเพื่อความสุขสบายและความผาสุกของท่าน

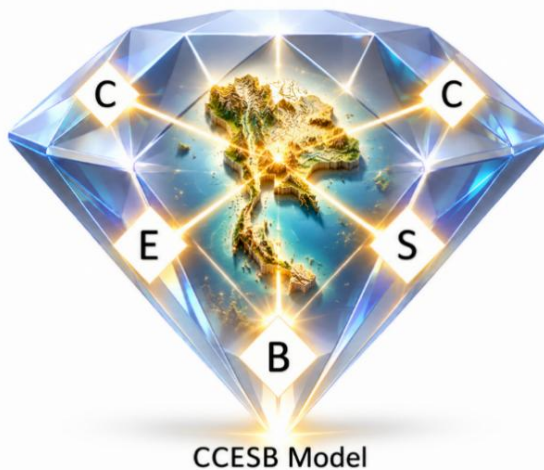
การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนเส้นทาง

อารยธรรมสุวรรณภูมิแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม-จริยธรรม ซึ่งถือเป็นฐานรากสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้บุคคลสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีสติ 2) ด้านการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ คือ การตระหนักรู้ถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมมีส่วนสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์และความต่อเนื่องของสังคม 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคม สะท้อนแนวคิดการพัฒนาแบบพอเพียงที่ลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความยั่งยืนผ่านทุนทางวัฒนธรรม และ 4) ด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้ความรู้และนวัตกรรมอย่างมีจริยธรรม ซึ่งช่วยให้การพัฒนาไม่ละเลยผลกระทบต่อมนุษย์และระบบนิเวศ ทั้งนี้ การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาสามารถสร้างกรอบการพัฒนาที่มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสีบพงศ์ เฉินบำรุง และคณะ (Chernbumroong, et al., 2022) พบว่า เทคโนโลยีการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Agriculture) คือ การประยุกต์ใช้ดิจิทัลเทคโนโลยี ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้อย่างสอดคล้อง กล่าวคือ เกษตรทฤษฎีใหม่ที่เน้นการจัดสรรพื้นที่อย่างสมดุล (30:30:30:10) เพื่อความมั่นคงด้านน้ำ อาหารและรายได้ ขณะที่เทคโนโลยีอัจฉริยะช่วยให้การบริหารจัดการพื้นที่ดังกล่าวมีความแม่นยำและลดความเสี่ยงจากภัยแล้งน้ำท่วมและความผันผวนของตลาด ดังนั้น ฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Farm) จึงมิใช่การเกษตรเชิงอุตสาหกรรมที่ขัดแย้งกับศาสตร์พระราชา หากแต่เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมซึ่งสนับสนุนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยช่วยเสริมสร้างความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับครัวเรือนและชุมชนเกษตรกรรม ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิญ รักสัตย์ และคณะ (Ruksat, et al., 2026) ซึ่งพบว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ทั้งที่เป็นอาณาเทศนา (คำสั่ง) ธรรมเทศนา (คำสอน) และอภิธรรมเทศนา (ปรมาัตถธรรม) เป็นสุนทรียาทกรรมที่เป็นคุณค่าประโยชน์สำหรับชีวิต เพราะทำให้รู้หลักที่เป็นกุศลธรรมทั้งมวล รู้ถึงคุณค่าและประโยชน์ของชีวิต ด้วยการใช้ปณณวิเสสชื่อว่า วิสุทธีมรรค เป็นคู่มือปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา และในคัมภีร์มิลินทปัญหานี้เป็นการสร้างเสริมปัญญาด้วยวิธีการถามตอบจากชุดสุนทรียาทกรรมของพระเจ้ามิลินท์และพระนาคเสนเถระ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวิจัยของสุวิญ รักสัตย์ และคณะ (Ruksat, et al., 2026) จะเป็นงานวิจัยที่ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเช่นเดียวกันกับงานวิจัยครั้งนี้ แต่จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยของงานวิจัยที่ยกมากล่าวจะมุ่งเน้นไปในการส่งเสริมการสร้างสุนทรียาทกรรมจากการศึกษาวรรณกรรม

พระพุทธศาสนาเพื่อการสร้างเสริมปัญญาและคุณธรรม ส่วนผลงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิในการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้โดยได้สร้างผลลัพธ์แบบองค์รวมที่จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม-จริยธรรม 2) ด้านการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาสุวรรณภูมิ 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคม และ 4) ด้านเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้จากการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่อยู่ในรูปของกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Conceptual Framework) เรียกว่า CCESB Model หรือรูปแบบเพชรพระราชา เพื่ออธิบายกระบวนการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาในการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความพอเพียงพอประมาณ (Contentment) ความเป็นวัฒนธรรมธรรมที่นำไปสู่อารยธรรม (Culturalization-Civilizations) การเกื้อกูลกันและกัน (Enrichment) ความยั่งยืน (Sustainability) และความเป็นศาสตร์พระราชาที่ตั้งบนฐานพระพุทธศาสนา (Buddhism-based Royal Science) ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในลักษณะกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม ตั้งแต่ระดับจิตใจของปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับสังคมและระบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีทั้งมิติทางจิตใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ดังภาพและตารางต่อไปนี้

ภาพ 4 CCESB Model หรือรูปแบบเพชรพระราชา

ภาพ/ตัวอักษร	ความหมาย	สื่อถึง
เพชร	เพชรเป็นอัญมณีบริสุทธิ์ แข็งแรงคงทนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและได้รับการเจียรไนจนเผยให้เห็นคุณค่าและความงามที่แท้จริง	การรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชา ซึ่งต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ฝึกฝน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถเปล่งประกายและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคม
แผนที่ประเทศไทย	เป็นสัญลักษณ์เส้นทางสุวรรณภูมิที่อยู่บนผืนแผ่นดินไทย และเป็นสัญลักษณ์แทนศาสตร์พระราชากับบูรพมหากษัตริย์ใช้ดินแดนแห่งนี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความรุ่งเรือง	บทบาทของบูรพมหากษัตริย์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบนดินแดนสุวรรณภูมิ โดยการประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์พระราชา จนกลายเป็นองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่เกิดทั้งผลลัพธ์และผลกระทบต่องีชีวิตของประชาชนชาวสุวรรณภูมิให้มีความเข้มแข็งทางด้านความสมดุลแห่งการดำรงชีวิต
ตัวอักษร C (Contentment)	“ความยินดีในสิ่งที่มีที่ได้ พอเพียงพอ สันโดษ” ความพอใจในสิ่งที่มี ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ	ฐานรากของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งช่วยลดความโลภ ความฟุ้งเฟ้อและสร้างความสมดุลในการดำเนินชีวิต
ตัวอักษร C (Culturalization-Civilizations)	“ความเป็นวิถีวัฒนธรรมเข้าถึงอารยธรรม” การดำรงชีวิตบนพื้นฐานของวัฒนธรรมวิถีพุทธที่ฝังรากลึกในอารยธรรมสุวรรณภูมิ	วิถีวัฒนธรรมที่หล่อหลอมเป็นอารยธรรมสุวรรณภูมิ และการสืบต่อ (Civilizational Continuity) โดยการรักษาลักษณะทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของความมั่นคงทางสังคม
ตัวอักษร E (Enrichment)	“การสร้างความรู้รวยช่วยเหลือเกื้อกูล” เป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและจิตสาธารณะ เช่น การให้ เมตตา กรุณา การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล	การสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) และความสามัคคีในสังคม ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและลดความเหลื่อมล้ำ
ตัวอักษร S (Sustainability)	“ความมั่นคงยั่งยืน” การพัฒนาที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยสมดุลเชิงองค์รวมระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมในห่วงโซ่ชีวิต	การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) และการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

ภาพ/ตัวอักษร	ความหมาย	สื่อถึง
ตัวอักษร B (Buddhism-based Royal Science)	“ความเป็นพระพุทธศาสนาที่เป็นฐานรากศาสตร์พระราชา” คุณลักษณะเชิงพุทธของผู้นำที่มุ่งประโยชน์สุขของประชาชนโดยสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิดเชิงพระโพธิสัตว์ ได้แก่ มหากรุณา มหาปัญญา และมหาอุบาย	การบูรณาการหลักธรรมกับการพัฒนา เชิงนโยบายและการปฏิบัติจริง ซึ่งทำหน้าที่เป็นแกนกลางของโมเดลในการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาเข้าด้วยกัน

ตาราง 1 ชุดอธิบายโมเดล CCESB Model หรือรูปแบบเพชรราชา

องค์ประกอบของ CCESB Model หรือรูปแบบเพชรราชา สะท้อนกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจของปัจเจกบุคคล (Contentment) เชื่อมโยงสู่มิติทางวัฒนธรรมและสังคม (Culturalization-Civilizations and Enrichment) และนำไปสู่ความยั่งยืนในระดับระบบ (Sustainability) บนพื้นฐานของความสมดุลเชิงองค์รวม โดยมีศาสตร์พระราชาที่มีรากฐานจากพุทธธรรม (Buddhism-based Royal Science) เป็นแกนกลางในการบูรณาการองค์ประกอบทั้งหมดเข้าด้วยกัน

สรุป

จากการศึกษาเส้นทางอารยธรรมสุวรรณภูมิและการรังสรรค์คุณค่าพระพุทธศาสนาตามแนวศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนพบว่า สุวรรณภูมิเป็นแผ่นดินทองที่รุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรม มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานในการหล่อหลอมวิถีชีวิตผ่านหลักธรรมส่วนบุคคล สังคมและการบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนาครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ คุณธรรม-จริยธรรม ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ-สังคม และเทคโนโลยี-สิ่งแวดล้อม นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ คือ CCESB Model หรือรูปแบบเพชรราชา ซึ่งประกอบด้วย Contentment, Culturalization, Enrichment, Sustainability และ Buddhism-based Royal Science เพื่อเป็นแกนกลางในการบูรณาการพุทธธรรมและศาสตร์พระราชาที่สร้างความสมดุลและความสุขที่ยั่งยืนในทุกมิติของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ชลิต ขาวเขียว. (2561). ภูมิฐานชายฝั่งทะเลโบราณ เมืองท่า เส้นทางการค้า และ ความเชื่อมโยงกับการตั้งถิ่นฐานแรกเริ่มในประเทศไทยในบริบทของภูมิอารยธรรมสุวรรณภูมิ. รายงานการวิจัย. สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ องค์การมหาชน.
- เชอเม แก้วคล้าย. (2536). จารึก เย ธมมาฯ. นิตยสารศิลปากร. 36 (5), 65-87.
- นวม สงวนทรัพย์. (2543). พระเจ้าอโศกมหาราช. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บุญชู เจนพนัส. (2502). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับจดหมายเหตุพระราชพิธีราชาภิเษก สมรส พระราชพิธีบรมราชาภิเษก และพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สยามินทราธิราช พ.ศ. 2493. นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพัตร วชิราวุธ และเกรียงไกร พินยารัก. (2568). แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมทุนทางสังคมเข้มแข็ง. วารสารสหวิชาการงานวิจัยและนวัตกรรมสังคม. 1 (1), 66-73.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2558). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 1, 63. นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมบูรณ์ วัฒนะ และคณะ. (2564). พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 9 (3), 950-964.
- สยาม ภัทรานุประวัติ และนาวัน โขภรณ์ภู. (2563). นิทานสันสกฤตที่อ้างอิงถึงเรื่องสุวรรณภูมิ. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 20 (2), 53-81.
- สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์. (ม.ป.ป.). สภาพทั่วไป. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2568, จาก https://www.phetchabun.go.th/main/content_geography.php
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2562). สุวรรณภูมิ ภูมิอารยธรรมเชื่อมโยงโลก (Suvarnabhumi Terra Incognita). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สุวิญ รักสัตย์. (2563). ปรัชญาสุวรรณภูมิ: พุทธภาวะในเส้นทางอารยธรรมพันปี. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 “ปรัชญาสุวรรณภูมิ: กระบวนทัศน์พระพุทธศาสนาเพื่อชีวิตในศตวรรษที่ 21 (Suvarnabhumi Philosophy: Buddhist Paradigm for Life Development in the 21st Century).”

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 1 กันยายน.
หน้า 289-300.

หลวงวิจิตรวาทการ. (2476). *สยามกับสุวรรณภูมิ ภาคที่ 1 อดีต*. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ไทยใหญ่.

Chernbumroong, S, et al. (2022). Training Evaluation in a Smart Farm using Kirkpatrick Model: A Case Study of Chiang Mai. *Joint International Conference on Digital Arts, Media and Technology with ECTI Northern Section Conference on Electrical, Electronics, Computer and Telecommunications Engineering (ECTI DAMT & NCON)*. Chiang Rai, Thailand. 26-28 January. pp. 463-466.

Ketkong, T and Chaiwan, S. (2021). Dvaravati Civilization Footprints, Its Maximus Creeds and Cultures in Siam Suvarnbhumi, Ancient Thailand. *Global Interactive Journal of World Religions and Cultures*. 1 (1), 28-41.

Ruksat, S, et al. (2026). Cultivation of Wisdom and Virtue with Aesthetic Discourse in Buddhist Literature. *Scientific Culture*. 12 (4), 2845-2858.

Watana, S. (2022). Buddhism and an Ageing Society in Thailand as a Part of Suvarnabhumi Land. *Journal Poligrafi*. 27 (105/106), 127-147.

Research Article; Received: 2025-11-07; Revised: 2026-04-05; Accepted: 2026-04-08.

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้
ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของ
โรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขต 11

School Administrative Strategies Based on the Concept of
Professional Learning Communities to Enhance
Student Quality at Phrapariyatti Dhamma Schools under
Phrapariyatti Dhamma Educational Service Area Office,
General Education Division, Area 11

พระครูปัญญารุทธ^{*1}, พระเมธีวชิราภรณ์², วิมลพร สุวรรณแสนทวี^{**3}
Phrakrupanyathurathorn¹, Phrameteewatcharaphorn²,
Vimonporn Suwanseantavee³

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Doctor of Education Program in Educational Administration,
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

First Author, E-mail: phrakrupanyathurathon.cha@student.mbu.ac.th*

Corresponding Author, E-mail: vimonporn084@gmail.com**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามในการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 2) สร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 3) ประเมินกลยุทธ์ที่สร้างขึ้น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 155 รูป/คน โดยใช้การสุ่มแบบง่าย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 14

รูป/คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและผู้แทนนักเรียน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเทคนิคการจัดลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความต้องการจำเป็นด้านการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตรและการทำงานเป็นทีม จุดแข็ง คือ ผู้บริหารและครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน จุดอ่อน คือ ภาวะผู้นำยังไม่โดดเด่นและขาดแรงจูงใจการทำงาน โอกาส คือ การสนับสนุนจากนโยบายรัฐและเทคโนโลยี ภาวะคุกคาม คือ ข้อจำกัดในการออกแบบและประเมินกิจกรรมที่ไม่เข้มแข็ง (2) กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นมี 6 ประการ คือ 1) พัฒนาวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วม 2) สร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยองค์ความรู้ใหม่ 5) เสริมจิตวิญญาณครูด้วยกิจกรรมพัฒนาจิต 6) พัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องจากการเรียนรู้ร่วมกัน (3) ผลการประเมินกลยุทธ์โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก กลยุทธ์ที่เหมาะสมสูงสุด คือ การสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{X}=4.75$; $S.D.=0.49$) และที่เป็นไปได้สูงสุด คือ การพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องจากผลการเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X}=4.46$; $S.D.=0.55$) โดยสรุปกลยุทธ์ทั้ง 6 ด้าน ได้รับการยอมรับในระดับสูง มีความโดดเด่นต่างกันในแต่ละกลยุทธ์ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้เสนอกลยุทธ์เชิงระบบที่เชื่อมโยงภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กรและการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในบริบทที่ใกล้เคียงอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา; ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; คุณภาพผู้เรียน; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

The objectives of this research are (1) to study the needs, strengths, weaknesses, opportunities, and threats in school administration based on the concept of Professional Learning Communities (PLC) to enhance the student learners in Phrapariyatti

Dhamma schools under the Office of Buddhist General Education, Region 11; (2) to develop school administrative strategies according to the PLC concept; and (3) to evaluate the developed strategies. This study employs a mixed-methods research design. The samples consist of 155 administrators, teachers, and educational personnel selected through simple random sampling, and 14 key informants, including school directors, deputy directors, and student representatives. The research instruments consist of a questionnaire, a semi-structured interview form, and an evaluation form. The data are analyzed using descriptive statistics, including the mean and standard deviation, along with the Priority Needs Index (PNI) technique.

The results show that (1) the most needed aspects of school administration based on the PLC concept are leadership, shared vision, professional learning and development, collegial community, and teamwork. The strengths are that administrators and teachers regularly exchanged knowledge and collaboratively constructed new knowledge for continuous development, while the weaknesses are insufficient leadership and lack of motivation. Opportunities come from government policy and technological support, whereas threats are practical limitations in designing and evaluating learning activities. (2) Six key strategies are developed: 1) developing a participatory vision, 2) fostering motivation and relationships through PLC, 3) promoting organizational culture through PLC, 4) improving learning management plans using new knowledge, 5) strengthening teachers' professional spirit through mental development activities, and 6) promoting continuous professional development through collaborative learning. (3) The overall evaluation indicates that the strategies are rated at the highest level of appropriateness and at high level of feasibility. The most appropriate strategy is motivation and building of relationships through PLC ($\bar{X}=4.75$; $S.D.=0.49$), while the most feasible strategy is promoting continuous professional development through collaborative learning ($\bar{X}=4.46$;

S.D.=0.55). In summary, all six strategies are highly accepted and each demonstrating distinctive strengths according to its characteristics. The body of knowledge derived from this research indicates that school administration based on the PLC concept provides a systematic set of strategies that concretely integrate leadership, organizational culture, and teachers' professional development. Moreover, these strategies can be applied as practical guidelines for enhancing the quality of school administration and instructional management in similar contexts effectively.

Keywords: School Administrative Strategy; Professional Learning Community; Student Quality; Phrapariyatti Dhamma School

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณค่าในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพและประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2561) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาศักยภาพบุคคล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560; พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ได้กำหนดความหมายและโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างเป็นระบบ ทำให้คณะสงฆ์มีสถานะทางกฎหมายที่มั่นคงและสามารถพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมาตรา 5 ที่มุ่งพัฒนาจิตใจและปัญญาของพระภิกษุสามเณร รวมถึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนประยุกต์ธรรมในการดำรงชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562) กฎหมายดังกล่าวเปิดโอกาสให้แผนกสามัญศึกษาเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาของชาติทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถพัฒนาทรัพยากรและคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) เมื่อมีสถานะทางกฎหมาย โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถ

จัดระบบบุคลากรภายในได้อย่างชัดเจน ทั้งครูสงฆ์ ครูฆราวาสและบุคลากรสนับสนุน รวมถึงการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร ศักยภาพของงานและศักยภาพบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ มีสมรรถนะและศักยภาพ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไปสู่ระดับโลกได้ (พระวรรณกร กิตติญาโณ (แก้วพิลา), 2565)

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community; PLC) จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมกันเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนากิจการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้เป้าหมายร่วมกัน คือ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (จงกล แก้วโก และคณะ, 2564) แนวคิดดังกล่าวช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เน้นความเป็นกัลยาณมิตรและการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ การนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ยังช่วยพัฒนาทั้งด้านวิชาการ การบริหารบุคลากรและการบริหารจัดการโดยรวมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศที่เน้นความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (จักรพงษ์ มัตสยะวนิชกุล และพิชญาภา ยืนยาว, 2561; วรณชัย เหล่าทรัพย์ และสุภาพร พงศ์ภิญโญโอบาส, 2562)

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนพระปริยัติธรรมหลายแห่งเผชิญปัญหาด้านบุคลากรงบประมาณและโครงสร้างการบริหาร โดยเฉพาะการขาดครูผู้สอนที่มีคุณภาพ ขาดสวัสดิการและแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ (พระศรายุทธ วุฒิแพทย์, 2558) รวมถึงข้อจำกัดด้านอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์การเรียนรู้ ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาโดยรวมยังไม่บรรลุมาตรฐานที่คาดหวัง ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การบริหารจัดการและการสร้างศาสนทายาทที่มีศักยภาพ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ

ผ่านการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย โดยครูจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและพัฒนาวิธีสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การสร้างแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงเป็นกลยุทธ์การบริหารที่สามารถเชื่อมโยงพลังของครู ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรมตามหลักพุทธธรรม พร้อมทั้งประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม และนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 และใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มประชากรที่นำมาประกอบการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ซึ่งสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา เขต 11 มีจำนวน 5 จังหวัด 43 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เจาะจงกลุ่มประชากรขึ้นมาเพื่อทำการวิจัย 3 จังหวัดในเขตภาคอีสานใต้ ประกอบด้วยจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ โดยกลุ่มประชากรประกอบด้วยกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งสิ้น 258 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งสิ้น 155 รูป/คน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทียบกำหนดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 รูป/คน ครูผู้สอน จำนวน 4 รูป/คน และผู้แทนนักเรียน/หัวหน้าชั้น จำนวน 6 รูป/คน รวม 14 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยคณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเองแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามในการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.2 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) คณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นสำคัญ (Keyword) โดยการนำผลจากการศึกษาแนวคิดต่าง ๆ จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 รูป/คน ครูผู้สอน จำนวน 4 รูป/คน และผู้แทนนักเรียน/หัวหน้าชั้น จำนวน 6 รูป/คน รวม 14 รูป/คน ซึ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.3 แบบประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลขเพื่อนำไปคำนวณค่าทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นดังนี้

3.1 การศึกษาความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3.2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) โดยการเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยและไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของค่า PNI

3.3 การยกร่างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยนำผลจากค่า PNI_{modified} และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เมทริกซ์ TOWS (TOWS Matrix) เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่องค์กรใช้ในการจับคู่ปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) กับปัจจัยภายนอก (โอกาสและภัยคุกคาม)

3.4 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการสัมภาษณ์ อาศัยแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นภาพรวมแล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.48	4.64	0.33	2
2. ด้านการทำงานเป็นทีม	3.77	4.45	0.18	5
3. ด้านภาวะผู้นำ	3.15	4.41	0.40	1
4. ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	3.79	4.55	0.20	4
5. ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ	3.80	4.79	0.26	3
รวมเฉลี่ย	3.60	4.64	0.29	-

ตาราง 1 ความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

จากตาราง 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.29 ด้านที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ ($PNI_{modified}=0.40$) ด้านวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($PNI_{modified}=0.33$) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ($PNI_{modified}=0.26$) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ($PNI_{modified}=0.20$) และด้านการทำงานเป็นทีม ($PNI_{modified}=0.18$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) ซึ่งได้มาจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มพบว่า จุดแข็งของสถานศึกษา คือ ผู้บริหารและครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ขณะที่จุดอ่อนพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารยังไม่โดดเด่น และขาดการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโอกาสพบว่า สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ เทคโนโลยีและบริบททางสังคมที่เอื้อต่อการดำเนินงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในขณะที่อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดในการออกแบบกิจกรรม

การประเมินผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ยังไม่เข้มข้น ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกันทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังตารางต่อไปนี้

ประเด็น	รายละเอียด
จุดแข็ง (Strengths)	ผู้บริหารและครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
จุดอ่อน (Weaknesses)	ภาวะผู้นำไม่โดดเด่น ขาดแรงจูงใจและบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน
โอกาส (Opportunities)	ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายรัฐ เทคโนโลยี และสังคม
อุปสรรค (Threats)	ข้อจำกัดในการออกแบบกิจกรรม การประเมินผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ยังไม่เข้มข้น

ตาราง 2 การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์สวอต

2. ผลการวิจัยได้กลยุทธ์ที่จำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม 6 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1: พัฒนาวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจและความร่วมมือ ชีวัดความเข้าใจวิสัยทัศน์ แผนยุทธศาสตร์ การเผยแพร่และการเข้าร่วมเวิร์กชอป กลยุทธ์ที่ 2: การสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเสริมแรงจูงใจและความสัมพันธ์ระหว่างครู ชีวัด: การเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ความพึงพอใจ จำนวนกิจกรรมแลกเปลี่ยน รางวัล การปรับปรุง กลยุทธ์ที่ 3: การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรเกื้อกูล ชีวัด: การเข้าร่วม ความพึงพอใจต่อวัฒนธรรมองค์กร แนวปฏิบัติที่ดี กิจกรรมสะท้อนผล การปรับปรุงกระบวนการ กลยุทธ์ที่ 4: การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยองค์ความรู้ใหม่ แผนการเรียนรู้ตอบสนองผู้เรียน ชีวัด: การอบรมครู แผนการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ความพึงพอใจต่อเทคนิคใหม่ การปรับปรุงต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่ 5: การเสริมจิตวิญญาณครูด้วยกิจกรรมพัฒนาจิต ครูมีจิตวิญญาณ ความเมตตา และตระหนักรู้ ชีวัด: การเข้าร่วมกิจกรรม ความตระหนักรู้ การสะท้อนตนเอง การประยุกต์ใช้ในงาน ความพึงพอใจและความสัมพันธ์ กลยุทธ์ที่ 6: พัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องจากผลการเรียนรู้ร่วมกัน ครูมีทักษะและความเชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง ชีวัด: การเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แผนพัฒนาวิชาชีพรายบุคคล ความพึงพอใจและการรับรู้ ความก้าวหน้า การประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน การปรับปรุงกระบวนการต่อเนื่อง

โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์เมทริกซ์ TOWS ดังนี้ 1. SO Strategy (ใช้จุดแข็ง+โอกาส) ใช้จุดแข็งภายในเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสนอก ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เข้มแข็ง (S) + นโยบายรัฐสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (O) นำไปสู่กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และกลยุทธ์ที่ 6 การพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง 2. WO Strategy (แก้จุดอ่อน+ใช้โอกาส) ใช้โอกาสนอกเพื่อแก้ไขจุดอ่อนภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำยังไม่เด่น (W) + เทคโนโลยี/นโยบายสนับสนุน (O) นำไปสู่กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วม และกลยุทธ์ที่ 2: การสร้างแรงจูงใจผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3. ST Strategy (ใช้จุดแข็ง+ลดผลกระทบจากอุปสรรค) ใช้จุดแข็งเพื่อลดความเสี่ยงจากภายนอก ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (S) แต่กระบวนการยังไม่เข้มแข็ง (T) จึงนำไปสู่กลยุทธ์ที่ 4 การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยองค์ความรู้ใหม่ 4. WT Strategy (ลดจุดอ่อน+หลีกเลี่ยงอุปสรรค) ลดข้อจำกัดภายในและหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ได้แก่ ขาดแรงจูงใจ (W) + ข้อจำกัดการปฏิบัติจริง (T) นำไปสู่กลยุทธ์ที่ 5 การเสริมจิตวิญญาณครูด้วยกิจกรรมพัฒนาจิต

การวิเคราะห์กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คณะผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคเมทริกซ์ TOWS โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้วยการวิเคราะห์สวอต จากนั้น นำปัจจัยดังกล่าวมาจัดทำเป็นเมทริกซ์ 4 ช่อง ได้แก่ SO, WO, ST, WT เพื่อจับคู่ปัจจัยและสังเคราะห์เป็นทางเลือกเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์พบว่า สามารถพัฒนากลยุทธ์ที่จำเป็นได้ 6 กลยุทธ์ โดยครอบคลุมทั้งการใช้จุดแข็งเพื่อสร้างโอกาส การแก้ไขจุดอ่อนโดยอาศัยโอกาส การใช้จุดแข็งเพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรค และการลดจุดอ่อนเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ซึ่งกลยุทธ์ที่ได้มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและสามารถนำไปใช้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$; S.D.=0.61) โดยกลยุทธ์ที่ได้รับการประเมินว่า สูงที่สุด คือ การสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{X}=4.75$; S.D.=0.49) รองลงมา คือ การพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องจากผลการเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X}=4.68$; S.D.=0.60) ขณะที่กลยุทธ์ที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{X}=4.66$; S.D.=0.61) ส่วนผลการประเมินโดยรวมด้านความเป็นไปได้พบว่า อยู่ในระดับมาก

($\bar{X}=4.22$; S.D.=0.55) โดยกลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้สูงสุด คือ การพัฒนาวิชาชีพ ต่อเนื่องจากผลการเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X}=4.46$; S.D.=0.55) รองลงมา คือ การพัฒนา วิสัยทัศน์เชิงมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.27$; S.D.=0.52) ขณะที่กลยุทธ์ที่ได้รับการประเมินว่า มี ความเป็นไปได้ต่ำที่สุด คือ การเสริมจิตวิญญาณครูด้วยกิจกรรมพัฒนาจิต ($\bar{X}=4.14$; S.D.=0.55) สรุปได้ว่า กลยุทธ์ 6 ด้าน ได้รับการยอมรับทั้งในด้านความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ แต่มีความโดดเด่นต่างกันตามลักษณะของแต่ละกลยุทธ์ ดังตาราง ต่อไปนี้

กลยุทธ์การบริหาร สถานศึกษา	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
กลยุทธ์ที่ 1: พัฒนา วิสัยทัศน์เชิงมีส่วนร่วม	4.58	0.72	มากที่สุด	5	4.27	0.52	มากที่สุด	2
กลยุทธ์ที่ 2: สร้าง แรงจูงใจและ ความสัมพันธ์ผ่าน PLC	4.75	0.49	มากที่สุด	1	4.27	0.54	มาก	3
กลยุทธ์ที่ 3: ส่งเสริม วัฒนธรรมองค์กรด้วย PLC	4.35	0.57	มากที่สุด	6	4.22	0.58	มาก	5
กลยุทธ์ที่ 4: ปรับปรุง แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยองค์ความรู้ใหม่	4.60	0.61	มากที่สุด	4	4.25	0.57	มาก	4
กลยุทธ์ที่ 5: เสริมจิต วิญญาณครูด้วย กิจกรรมพัฒนาจิต	4.61	0.63	มากที่สุด	3	4.14	0.55	มาก	6
กลยุทธ์ที่ 6: พัฒนา วิชาชีพต่อเนื่องจากผล การเรียนรู้ร่วมกัน	4.68	0.60	มากที่สุด	2	4.46	0.55	มาก	1
รวม 6 ด้าน	4.66	0.61	มากที่สุด	-	4.22	0.55	มาก	-

ตาราง 3 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับ

มาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้ให้ความสำคัญกับการน้อมนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐและกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียนมีแนวโน้มพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับดูฟัวร์ (DuFour, 2004) ที่อธิบายว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของครูและผู้บริหารเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2553) ที่เสนอว่า การบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีระดับสูงกว่า เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องคาดหวังให้การบริหารลักษณะนี้เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิลันธร คงจ้อย (2566) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดกะพังสุรินทร์) ซึ่งพบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดกะพังสุรินทร์) จากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอกโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

ความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 จากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.29 ด้านที่มีค่า PNI_{modified} สูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร และด้านการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ร่วมกันถือเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรและการบริหารงาน หาก

ผู้บริหารและบุคลากรมีวิสัยทัศน์ร่วมกันที่ชัดเจนสามารถกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงาน การสร้างแรงบันดาลใจและการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ทั้งสองด้านจึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนามากกว่าด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Senge, 2006) ในขณะที่ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงาน การสร้างแรงบันดาลใจและการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Northouse, 2021) ดังนั้น ทั้งสองด้านจึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนามากกว่าด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของดิศกุล เกษมสวัสดิ์ (2566) ได้ศึกษากลยุทธ์การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นประกอบด้วยด้านวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ และด้านปัจจัยสนับสนุน ตามลำดับ

2. การสร้างกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) พัฒนาวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือร่วมกันของบุคลากร 2) สร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมพลังการทำงานเป็นทีมของครู 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูลและเรียนรู้ร่วมกัน 4) ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยองค์ความรู้ใหม่ให้ตอบสนองต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสม 5) เสริมจิตวิญญาณความเป็นครู ผ่านกิจกรรมพัฒนาจิตและการตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ 6) พัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง จากการเรียนรู้ร่วมกันและการนำผลไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน ทั้งนี้ เป็นเพราะกลยุทธ์ทั้ง 6 ประการ ไม่เพียงแต่สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาในระดับสากล การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของครู การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน วิสัยทัศน์เป็นรากฐาน

สำคัญของการพัฒนาองค์กร เมื่อครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจร่วมกันจะช่วยให้เกิดทิศทางการพัฒนาเดียวกัน การจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ครูเกิดแรงจูงใจและความสัมพันธ์เชิงบวกมากขึ้น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) และเป็นปัจจัยเสริมขวัญกำลังใจ รวมทั้งความพึงพอใจในงานของครู การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อกูลและยึดโยงกัน สอดคล้องกับแนวคิดของสโตน และคณะ (Stoll, et. al., 2006) ที่อธิบายว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ (Learning Culture) ที่ยึดโยงสมาชิกและส่งเสริมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและแนวคิดของฟูลแลน (Fullan, 2007) ที่เสนอว่า การปฏิรูปการศึกษาจะเกิดความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อครูได้รับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้และเทคนิคการสอนที่ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชอบ จันทาพูน และคณะ (2561) ได้ศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูโรงเรียนเทศบาล 1 ต้นยาง จังหวัดเชียงรายพบว่า กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูโรงเรียนเทศบาล 1 ต้นยาง จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) กลยุทธ์การกระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ 2) กลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 4) กลยุทธ์การบริหารที่เสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5) กลยุทธ์การแสวงหาการสนับสนุน จากเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกลยุทธ์ที่ได้รับการประเมินสูงที่สุด คือ การสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รองลงมา คือ การพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องจากผลการเรียนรู้ร่วมกัน ขณะที่กลยุทธ์ที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ส่วนผลการประเมินด้านความเป็นไปได้พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยกลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้สูงที่สุด คือ การพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องจากผลการเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมา คือ การพัฒนาวิสัยทัศน์เชิงมีส่วนร่วม ขณะที่กลยุทธ์ที่ได้รับการประเมินว่า มีความเป็นไปได้ต่ำที่สุด คือ การเสริมจิตวิญญาณครูด้วยกิจกรรมพัฒนาจิต สรุปได้ว่า กลยุทธ์ทั้งหกด้านได้รับการยอมรับทั้งในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ แต่มีความโดดเด่นแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละกลยุทธ์ ทั้งนี้ เป็นเพราะกลยุทธ์การบริหาร

สถานศึกษาเป็นแนวทางหรือวิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการจัดการและพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยการวางแผนและดำเนินการดังกล่าวจะอ้างอิงจากปัจจัยภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางการเงิน นโยบายของรัฐบาล ความต้องการของผู้เรียน สภาพแวดล้อมทางสังคม ฯลฯ ซึ่งกลยุทธ์แต่ละด้านมีความโดดเด่นแตกต่างกันไป โดยด้านที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจและวัฒนธรรมองค์กรได้รับการยอมรับมากที่สุด ขณะที่ด้านวิสัยทัศน์ร่วมแม้จะมีความท้าทาย แต่ถือว่า มีความเป็นไปได้สูงเมื่อดำเนินการจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศที่มองว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องบูรณาการทั้งมิติวิชาการ มนุษย์สัมพันธ์และจิตวิญญาณของครูเข้าด้วยกันเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของศรีนทิพย์ กาญจนะธนชัย และคณะ (2562: 120) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนงานหรือแนวทางความคิดหรือการกระทำแบบแผนหรือรูปแบบการทำงานให้สำเร็จที่องค์การนำมาใช้เพื่อบรรลุผลสำเร็จ ความเป็นต่อหรือความได้เปรียบในการแข่งขัน กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกัน โดยเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ มีการกำหนดแผนการโดยรวมขององค์กรทั้งเชิงนโยบายและปฏิบัติการ ในการกำหนดทิศทาง การจัดสรรทรัพยากรและวิธีการอย่างเป็นขั้นตอนที่จะนำองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นธรร คงจัญ (2566) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดกะพังสุรินทร์) พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนดังกล่าว โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยบูรณาการภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กรและการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ การเน้นวิสัยทัศน์ร่วม แรงจูงใจและความร่วมมือภายในองค์กร ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน ดังภาพ 1

ภาพ 1 กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

สรุป

การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนพระปริยัติธรรมพบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการน้อมนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีมและการพัฒนาวิชาชีพพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ร่วมกันมีค่าความจำเป็นสูงที่สุด สะท้อนว่า ทั้งสองปัจจัยมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนและกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษา จากผลการวิจัยได้กลยุทธ์สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วม การสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ การเสริมจิตวิญญาณครู และการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง กลยุทธ์เหล่านี้สะท้อนถึงการเชื่อมโยงระหว่างการบริหารจัดการ การพัฒนาครูและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ผลการประเมินกลยุทธ์พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านแรงจูงใจและด้านการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องที่ได้รับ

การยอมรับสูงสุด แสดงให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความร่วมมือภายในองค์กรและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

จกมล แก้วโก และคณะ. (2564). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงและทุรกันดาร.

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 16 (3), 147-160.

จักรพงษ์ มัตสยะวนิชกุล และพิชญาภา ยืนยาว. (2561). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน.

วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 10 (2), 346-362.

ดิศกุล เกษมสวัสดิ์. (2566). กลยุทธ์การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*. 7 (1), 392-403.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (ฉบับปรับปรุงใหม่).

กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

บุญชอบ จันทาพูน และคณะ (2561). กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับครูโรงเรียนเทศบาล 1 ต้นยาง จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13 (2), 17-27.

ปิลันธร์ คงจ้อย. (2566). กลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดกะพังสุรินทร์). *วารสารวิจัยเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้*. 6 (2), 1-19.

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562). (16 เมษายน 2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก*. หน้า 11-21.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (19 สิงหาคม 2542). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก*. หน้า 1-23.

พระวรรณกร กิตติญาณโณ (แก้วพิลา). (2565). ทักษะการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารอนันนิทาย*. 2 (2), 11-19.

- พระศรายุช วุฒิแพทย์. (2558). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-94*.
- วรรณชัย เหล่าทรัพย์ และสุภาพร พงศ์ภิญโญโสภาส. (2562). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดตาก. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 21 (3), 257-270.
- ศรินทิพย์ กาญจนอนชัย และคณะ. (2562). กลยุทธ์การจัดการโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 17 (2), 57-70.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2560). *การวัดผลการศึกษา*. กภาพสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2561). *รายงานประจำปี 2561 สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้.
- DuFour, R. (2004). What Is a Professional Learning Community? *Educational Leadership*. 61 (8), 6-11.
- Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change*, 4th ed. New York: Teachers College Press.

- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-610.
- Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and Practice*, 9th ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Senge, P. M. (2006). *The Fifth Discipline: The Art & Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday.
- Stoll, L. B., et al. (2006). Professional Learning Communities: A Review of the Literature. *Journal of Educational Change*. 7 (4), 221–258.

Academic Article; Received: 2026-01-09; Revised: 2026-03-31; Accepted: 2026-04-03.

แนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้ความต้องการ
ของสถานประกอบการเป็นฐาน
Employer-needs-based Guidelines for
Enhancing Employability Skills of Students with
Intellectual Disabilities in Thai Special Schools

กนกพร กิริยะ*¹, อนุชา กอนพวง², ณัฐกานต์ ประจันบาน³, พิตยา แสงสว่าง⁴
Kanokporn Kiriya¹, Anucha Kornpuang², Nattakan Prachanban³,
Pittaya Saengsawat⁴

หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education Program in Educational Administration,
Faculty of Education, Naresuan University

First/Corresponding Author, E-mail: kanokpornki66@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้ความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐาน เนื่องจากการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในสถานศึกษายังมีช่องว่างจากความคาดหวังของสถานประกอบการในด้านพฤติกรรมการทำงาน ทักษะสังคม การสื่อสาร และความพร้อมในการปฏิบัติงานจริง วัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ (1) เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่เชื่อมโยงการเตรียมความพร้อมในโรงเรียนกับความต้องการของสถานประกอบการ และ (2) เพื่อนำเสนอแนวทางการแปลงความต้องการของสถานประกอบการไปสู่สมรรถนะที่พัฒนาได้ ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม และแนวทางสนับสนุนระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการ บทความนี้ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านทักษะการมีงานทำ การเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่การ

ทำงาน และการสนับสนุนในสถานประกอบการ ผลการสังเคราะห์พบว่า แนวทางที่นำเสนอมีสาระสำคัญ คือ การใช้กลไกแปลงความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐานในการออกแบบการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ ทักษะชีวิต พฤติกรรมการทำงาน ทักษะสังคมและการสื่อสาร และความพร้อมในการทำงานผ่านระบบสนับสนุน โดยประกอบด้วยแนวทางเชิงปฏิบัติ 6 ด้าน และขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการ การกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัด การจัดการฝึกตามลำดับ การเตรียมความพร้อมสู่สถานประกอบการ และการติดตามปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยสรุปแนวทางนี้ช่วยลดช่องว่างระหว่างการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนกับความต้องการของสถานประกอบการ และเป็นฐานสำคัญในการส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่การทำงานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะการมีงานทำ; ความบกพร่องทางสติปัญญา; ความต้องการของสถานประกอบการ; การเปลี่ยนผ่านสู่การทำงาน

Abstract

This academic article aims to present guidelines for promoting the employability skills of upper secondary school students with intellectual disabilities based on employer needs. The article addresses the gap between school-based preparation and workplace expectations, particularly in relation to work behavior, social skills, communication, and readiness for actual job performance. The purposes of this article are twofold: (1) to propose a conceptual and practical framework that links school-based preparation with employer needs, and (2) to present a guideline for translating employer needs into developable competencies, behavioral indicators, and collaborative support practices between schools and employers. This article employs an analysis and synthesis of concepts and theories from research findings and related literature concerning employability skills, school-to-work transition, and workplace support. The synthesis indicates that the proposed guideline centers on “a mechanism for translating employer needs” as a foundation for systematically designing student development. This

approach covers four integrated dimensions: life skills, work behavior, social and communication skills, and workplace readiness through support systems. The guideline consists of six practical areas and a five-step implementation process, including employer-needs analysis, competency and indicator specification, sequenced training, preparation for workplace placement, and continuous monitoring and improvement. In conclusion, this guideline helps reduce the gap between school-based learning and employer expectations and provides an important foundation for promoting a systematic and sustainable transition to employment for students with intellectual disabilities.

Keywords: Employability Skill; Intellectual Disability; Employers' Need; School-to-work Transition

บทนำ

การส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นประเด็นสำคัญของการศึกษาพิเศษ เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านจากสถานศึกษาไปสู่โลกการทำงานจริงมักเผชิญอุปสรรคทั้งด้านทักษะพื้นฐาน การเรียนรู้ตามลำดับขั้น การตัดสินใจและการปรับตัวในบริบทที่ซับซ้อน ส่งผลให้ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความเสี่ยงต่อการว่างงานหรือการทำงานที่ไม่มั่นคงภายหลังสำเร็จการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีจุดแข็งด้านความสม่ำเสมอ ความอดทนและความรับผิดชอบสามารถปฏิบัติงานซ้ำตามกิจวัตรได้ดี หากได้รับการฝึกอย่างเป็นระบบและการสนับสนุนที่เหมาะสม (Wehman, et al., 2018)

ในบริบทประเทศไทย นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นกลุ่มใหญ่ในระบบการศึกษาพิเศษและมีแนวโน้มประสบปัญหาด้านการมีงานทำสูง หากขาดการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นช่วงสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะเพื่อการทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ขณะเดียวกัน ข้อมูลด้านการจ้างงานสะท้อนว่า การมีงานทำของคนพิการกลุ่มนี้ยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับกลุ่มความพิการประเภทอื่น (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, ม.ป.ป.) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนช่องว่างระหว่างการเตรียมความพร้อมในโรงเรียนกับความคาดหวังของ

ตลาดแรงงาน โดยสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ การฝึกอาชีพในสถานศึกษาที่มักเน้นทักษะเชิงเทคนิคหรือทักษะงานเฉพาะภายในโรงเรียน ขณะที่สถานประกอบการให้ความสำคัญกับทักษะเชิงพฤติกรรมและทักษะสังคมควบคู่กัน เช่น วินัย ความรับผิดชอบ ความปลอดภัยในการทำงาน การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการปรับตัว (Global Education Monitoring Report Team, 2020)

ที่ผ่านมา โรงเรียนเฉพาะความพิการในประเทศไทยได้พยายามนำแนวคิดการฝึกงานในสถานประกอบการและการใช้ครูพี่เลี้ยงหรือโค้ชสอนงานมาเสริมการเปลี่ยนผ่านของผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงโรงเรียนกับการทำงานและเพิ่มโอกาสการจ้างงานหลังจบการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านโครงสร้าง ระบบความร่วมมือและการออกแบบการฝึกที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ผลลัพธ์ด้านการมีงานทำยังขาดความมั่นคงและความต่อเนื่อง จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานศึกษาส่วนใหญ่เน้นการฝึกงาน การจับคู่งานและการสนับสนุนในสถานประกอบการ แต่ยังคงขาดกรอบแนวคิดเชิงระบบที่อธิบายอย่างชัดเจนว่า ความต้องการของสถานประกอบการสามารถถูกแปลงเป็นสมรรถนะ เป้าหมายการเรียนรู้และตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่โรงเรียนใช้จัดการเรียนการสอนได้อย่างไร ช่องว่างดังกล่าวทำให้การเตรียมความพร้อมในโรงเรียนกับความคาดหวังของงานจริงยังเชื่อมต่อกันไม่เป็นรูปธรรมและตรวจสอบได้

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการนี้จึงนำเสนอแนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้ความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่เชื่อมโยงการเตรียมความพร้อมในโรงเรียนกับความต้องการของสถานประกอบการ และ (2) เพื่อนำเสนอแนวทางการแปลงความต้องการของสถานประกอบการไปสู่สมรรถนะที่พัฒนาได้ ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม และแนวทางสนับสนุนร่วมระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการ ในการนำเสนอครั้งนี้ ผู้เขียนบูรณาการแนวคิดทักษะการมีงานทำ แนวคิดการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่การทำงาน และแนวคิดการสนับสนุนในสถานประกอบการเพื่อพัฒนากรอบแนวคิดของบทความในลักษณะของกลไกแปลงความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงความคาดหวังของนายจ้างกับการออกแบบสมรรถนะ ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมและการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เนื้อหาในลำดับถัดไปจะนำเสนอแนวคิด

ที่เกี่ยวข้อง อธิบายกลไกแปลงดังกล่าว และเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ

เนื้อเรื่อง

เนื้อหาในส่วนนี้นำเสนอแนวคิดสำคัญที่ใช้เป็นฐานในการอธิบายแนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยเรียงลำดับจากแนวคิดทักษะการมีงานทำ แนวคิดการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่การทำงานและแนวคิดการสนับสนุนในสถานประกอบการ ก่อนเชื่อมโยงไปสู่กรอบแนวคิดของบทความในลักษณะของกลไกแปลงความต้องการของสถานประกอบการสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ แนวคิด 3 ประการนี้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน กล่าวคือ เริ่มจากความเข้าใจว่า การพัฒนาผู้เรียนควรยึดความต้องการของสถานประกอบการเป็นจุดตั้งต้น จากนั้น จึงออกแบบกระบวนการเปลี่ยนผ่านที่เป็นระบบ และให้การสนับสนุนที่เหมาะสมในบริบทการทำงานจริงเพื่อให้การพัฒนาทักษะการมีงานทำเชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างชัดเจนและตรวจสอบได้

1. แนวคิดทักษะการมีงานทำและการยึดความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐาน แนวคิดทักษะการมีงานทำ (Employability Skills) อธิบายว่า การมีงานทำมิได้ขึ้นอยู่กับทักษะเชิงเทคนิคเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากสมรรถนะเชิงพฤติกรรมและสังคมที่สอดคล้องกับความคาดหวังของนายจ้าง เช่น ความรับผิดชอบ วินัยในการทำงาน การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความสามารถในการปรับตัว องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization, 2004: 38) เสนอให้ใช้ความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐานในการกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัดที่จำเป็นต่อการทำงาน แนวคิดนี้สะท้อนว่า การเตรียมผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไม่ควรเน้นเพียงการฝึกทักษะอาชีพเฉพาะงาน แต่ควรแปลงความต้องการของสถานประกอบการไปสู่สมรรถนะและพฤติกรรมที่สามารถสอน ฝึกและประเมินได้ในบริบทการทำงานจริง

2. แนวคิดการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่การทำงาน ในมิติของการเปลี่ยนผ่าน โคห์เลอร์ และคณะ (Kohler, et al., 2016) เสนอว่า การเตรียมผู้เรียนสู่การทำงานควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมการวางแผนรายบุคคล การพัฒนาทักษะของผู้เรียน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของครอบครัว และการจัดโครงสร้างของโปรแกรมให้เอื้อต่อการเชื่อมต่อกับโลกการทำงาน แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทาง

สติปัญญา เนื่องจากผู้เรียนกลุ่มนี้ต้องการการเตรียมความพร้อมที่ต่อเนื่อง ชัดเจนและสอดคล้องกับศักยภาพรายบุคคล การนำแนวคิดการเปลี่ยนผ่านมาใช้จึงช่วยพัฒนาผู้เรียน ไม่เป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะครั้ง แต่เป็นกระบวนการที่มีเป้าหมาย การติดตามและความร่วมมือรองรับอย่างเป็นรูปธรรม

3. แนวคิดการสนับสนุนในสถานประกอบการ แนวคิดการสนับสนุนในสถานประกอบการเห็นว่า การคงอยู่ในงานของผู้เรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยระบบสนับสนุนที่เหมาะสมในบริบทการทำงานจริง โดยเฉพาะบทบาทของผู้ฝึกสอนงาน (Job Coach) และแรงสนับสนุนตามธรรมชาติ (Natural Supports) จากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานหรือบุคลากรในสถานประกอบการ ริเซน และคณะ (Riesen, et al., 2019: 23-26) เสนอว่า การสนับสนุนควรเริ่มจากการวิเคราะห์งาน การจัดลำดับขั้นตอนการทำงาน และการใช้สื่อช่วยที่เหมาะสม ก่อนจะค่อยลดการช่วยเหลือจากภายนอกลง แนวคิดนี้จึงมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เพราะช่วยให้การเรียนรู้งานเกิดขึ้นในสภาพจริง ลดการพึ่งพาอย่างต่อเนื่องและเพิ่มโอกาสในการคงอยู่ในงานอย่างยั่งยืน

4. กรอบแนวคิดของบทความ: กลไกแปลงความต้องการของสถานประกอบการสู่สมรรถนะ ตัวชี้วัดและการสนับสนุน จากแนวคิดทั้ง 3 ประการข้างต้น บทความนี้จึงพัฒนากรอบแนวคิดของบทความในลักษณะกลไกแปลงความต้องการของสถานประกอบการเพื่ออธิบายความเชื่อมโยงระหว่างความคาดหวังของนายจ้างกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ กลไกนี้ประกอบด้วย (1) ความต้องการของสถานประกอบการ (2) สมรรถนะและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม (3) การจัดการฝึกในโรงเรียนควบคู่กับการจับคู่งานรายบุคคลและการสนับสนุนในสถานประกอบการ กรอบแนวคิดนี้สะท้อนว่า การส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรเริ่มจากการเข้าใจความต้องการของสถานประกอบการแล้วจึงแปลงสู่เป้าหมายการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมพัฒนาและระบบสนับสนุนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ทั้งยังสอดคล้องกับหลักการพัฒนาสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับการมีงานทำขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization, 2004) และสอดคล้องกับแนวคิดการจัดระบบการเปลี่ยนผ่านที่เน้นความร่วมมือและโครงสร้างโปรแกรมของโคห์เลอร์ (Kohler, et al., 2016)

แนวคิดหลัก	สาระสำคัญของแนวคิด	การพัฒนาแนวทาง	องค์ประกอบ
แนวคิดทักษะการ มีงานทำ (Employability Skills)	การมีงานทำเป็นผลจาก สมรรถนะเชิงพฤติกรรม และสังคมที่สอดคล้องกับ ความคาดหวังของนายจ้าง มากกว่าทักษะเชิงเทคนิค เพียงอย่างเดียว	การพัฒนาผู้เรียนควรเริ่ม จากการวิเคราะห์ความ ต้องการของสถาน ประกอบการแล้วแปลง ไปสู่สมรรถนะเป้าหมาย และตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม ที่สามารถสอน ฝึกและ ประเมินได้	การกำหนด สมรรถนะ เป้าหมาย (Target Competencies) และตัวชี้วัดเชิง พฤติกรรม (Behavioral Indicators) ที่ เชื่อมโยงกับบริบท งานจริง
แนวคิดการเปลี่ยน ผ่านจากโรงเรียนสู่ การทำงาน (Taxonomy for Transition Programming)	การเปลี่ยนผ่านต้อง ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการวางแผน รายบุคคล การพัฒนา ผู้เรียน ความร่วมมือ ระหว่างภาคส่วน การมี ส่วนร่วมของครอบครัว และโครงสร้างโปรแกรม	การส่งเสริมทักษะการมี งานทำไม่ควรเป็น กิจกรรมเฉพาะครั้ง แต่ ควรเป็นกระบวนการที่มี การวางแผน ดำเนินงาน ติดตามและปรับปรุงอย่าง ต่อเนื่อง	การออกแบบ ระบบความ ร่วมมือระหว่าง โรงเรียน สถาน ประกอบการและ ครอบครัว รวมทั้ง ขั้นตอน ดำเนินงาน แบบต่อเนื่องและ การใช้ข้อมูล ย้อนกลับเพื่อปรับ แผนรายบุคคล
แนวคิดการ สนับสนุนในสถาน ประกอบการ (Job Coach and Natural Supports)	การคงอยู่ในงานต้องอาศัย การวิเคราะห์งาน การ สนับสนุนที่เหมาะสมและ แรงสนับสนุนตาม ธรรมชาติจากหัวหน้างาน หรือเพื่อนร่วมงานในสถาน ประกอบการ	การเตรียมผู้เรียนควร เชื่อมโยงกับการจับคู่งาน การปรับรายบุคคลและ การจัดระบบสนับสนุนใน สถานประกอบการเพื่อ ลดการพึ่งพาการ ช่วยเหลือจากภายนอกใน ระยะยาว	การจัดระบบจับคู่ งาน (Job Matching) การ ปรับงาน รายบุคคล (Individualized Adjustment) และการกำหนด บทบาทผู้ฝึกสอน งานหรือพี่เลี้ยงใน สถาน ประกอบการ

แนวคิดหลัก	สาระสำคัญของแนวคิด	การพัฒนาแนวทาง	องค์ประกอบ
กรอบแนวคิดของ บทความ: กลไก แปลงความ ต้องการของสถาน ประกอบการ	ความต้องการของสถาน ประกอบการถูกแปลงไปสู่ สมรรถนะ ตัวชี้วัดเชิง พฤติกรรม การจัดกิจกรรม พัฒนาและระบบสนับสนุน อย่างเป็นระบบ	การส่งเสริมทักษะการมี งานทำของนักเรียนที่มี ความบกพร่องทาง สติปัญญาควรเชื่อมโยงจาก ความต้องการของสถาน ประกอบการไปสู่ กระบวนการพัฒนาและ ผลลัพธ์ที่ตรวจสอบได้	กลไกแปลงที่เชื่อมโยง 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ความ ต้องการของสถาน ประกอบการ สมรรถนะและ ตัวชี้วัดเชิง พฤติกรรม และ การฝึกควบคู่กับ การสนับสนุนใน สถาน ประกอบการ

ตาราง 1 การเชื่อมโยงแนวคิดหลักสู่การออกแบบแนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำที่น่าเสนอ
(International Labour Organization, 2004: 38; Kohler, et al., 2016;
Riesen, et al., 2019: 23-26)

แนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำโดยใช้ความต้องการของสถาน ประกอบการเป็นฐาน

1. หลักการของแนวทาง (Guiding Principles) แนวทางนี้ยึดหลักว่า ความ
ต้องการของสถานประกอบการควรเป็นจุดตั้งต้นของการออกแบบการพัฒนาผู้เรียน
โดยนำมาใช้กำหนดสมรรถนะเป้าหมาย ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมและแนวทางการฝึกที่
สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้จริงและตรวจสอบได้ (International Labour
Organization, 2004: 38) ขณะเดียวกัน การเตรียมผู้เรียนสู่การทำงานควรดำเนินการ
อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่เป็นกิจกรรมเฉพาะครั้ง แต่ต้องอาศัยการวางแผนรายบุคคล
ความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องและโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน (Kohler, et
al., 2016) เมื่อผู้เรียนเข้าสู่สถานประกอบการ การสนับสนุนควรส่งเสริมให้เกิดแรง
สนับสนุนตามธรรมชาติภายในองค์กรควบคู่กับบทบาทของผู้ฝึกสอนงานเพื่อเพิ่ม
โอกาสในการเรียนรู้งาน ปรับตัวและการคงอยู่ (Riesen, et al., 2019: 23-26)

2. แนวทางเชิงปฏิบัติ 6 ด้าน (Six Practical Guideline Areas) ดังนี้

1) การจัดทำแผนที่ความต้องการของสถานประกอบการ (Employer
Needs Mapping) โรงเรียนควรรวบรวมข้อมูลทักษะพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงาน

จริง รวมถึงหน้าที่จำเป็นของงานเพื่อให้ได้กรอบความคาดหวังที่ใช้เป็นฐานการเตรียมผู้เรียน (International Labour Organization, 2004: 38)

2) การแปลงความต้องการเป็นสมรรถนะและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม โรงเรียนควรแปลงความต้องการของนายจ้างให้เป็นสมรรถนะที่สอนและฝึกได้ พร้อมตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่สังเกตได้เพื่อใช้เป็นภาษากลางระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการ (International Labour Organization, 2004: 38)

3) การจัดการฝึกแบบเป็นลำดับผ่าน 4 โมดูล (Sequenced Training Modules) โรงเรียนควรจัดการฝึกแบบเป็นลำดับจากง่ายไปยาก โดยบูรณาการ 4 มิติ ได้แก่ ทักษะชีวิต พฤติกรรมการทำงาน ทักษะสังคมและการสื่อสาร และความพร้อมในสถานประกอบการผ่านระบบสนับสนุน (Riesen, et al., 2019: 23-26)

4) การสร้างกิจวัตรและนิสัยการทำงาน (Routine & Habit Formation) ในการฝึกควรใช้การวิเคราะห์งาน สื่อภาพและการเสริมแรงเชิงบวกเพื่อให้พฤติกรรมการทำงานเกิดความสม่ำเสมอและคาดการณ์ได้ ก่อนเปลี่ยนผ่านสู่สถานประกอบการ (Riesen, et al., 2019: 23-26)

5) การจับคู่งานและปรับรายบุคคล โรงเรียนและสถานประกอบการควรร่วมกันทำการวิเคราะห์งานเพื่อจับคู่งานที่เหมาะสมกับผู้เรียนและจัดการปรับรายบุคคล การปรับงานอย่างเหมาะสมเพื่อเพิ่มโอกาสความสำเร็จ (Riesen, et al., 2019: 23-26)

6) การพัฒนาระบบสนับสนุนร่วมและการกำกับคุณภาพ (Collaborative Support & Quality Assurance) ควรกำหนดบทบาทร่วมระหว่างโรงเรียน สถานประกอบการ ครอบครัว ผู้ฝึกสอนงานและวงจรติดตามข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการจัดโปรแกรมเชิงระบบ (Kohler, et al., 2016)

3. ขั้นตอนการดำเนินงานตามแนวทาง 5 ขั้น (Five-step Implementation Pathway) จำแนกเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการและกำหนดงานเป้าหมาย รวบรวมข้อมูลตำแหน่งงาน หน้าที่งานและความคาดหวังของนายจ้างเพื่อสร้างฐานข้อมูลความต้องการอ้างอิง (International Labour Organization, 2004: 38)

ขั้นที่ 2 กำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม แปลงความต้องการเป็นสมรรถนะเป้าหมายและตัวชี้วัดรายข้อเพื่อใช้กำกับการสอน การสังเกตและการสะท้อนผล (International Labour Organization, 2004: 38)

ขั้นที่ 3 ฝึกในโรงเรียนตามโมดูล จัดกิจกรรมฝึกตามลำดับ พร้อมเครื่องมือช่วย เช่น สี่ภาพ/เช็กลิสต์ (Checklist)/การฝึกซ้ำเพื่อสร้างความพร้อมก่อนลงสถานประกอบการ (Riesen, et al., 2019: 23-26)

ขั้นที่ 4 เตรียมและสนับสนุนการเรียนรู้ในสถานประกอบการ จัดระบบผู้ฝึกสอนงานและพัฒนาแรงสนับสนุนตามธรรมชาติ ผ่านหัวหน้างาน/เพื่อนร่วมงาน รวมถึงกำหนดการปรับรายบุคคลให้ชัดเจน (Riesen, et al., 2019: 23-26)

ขั้นที่ 5 ติดตามด้วยข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงต่อเนื่อง ติดตามร่วมและใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับสมรรถนะ วิธีฝึกและการสนับสนุนให้เหมาะกับรายบุคคล โดยยึดแนวทางการจัดระบบการเปลี่ยนผ่าน (Kohler, et al., 2016)

แนวทางเชิงปฏิบัติ: 4 โมดูลการพัฒนาทักษะการมีงานทำ

แนวทางนี้เสนอให้สถานศึกษาจัดการพัฒนาทักษะการมีงานทำของผู้เรียนอย่างเป็นลำดับ โดยเริ่มจากทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ต่อเนื่องไปสู่พฤติกรรมการทำงาน ทักษะสังคมและการสื่อสารในที่ทำงานและความพร้อมต่อการฝึกงานจริงผ่านระบบสนับสนุน ทั้งนี้ เพื่อให้สมรรถนะที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในโรงเรียนสอดคล้องกับความคาดหวังของสถานประกอบการ และสามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่การทำงานได้อย่างเป็นระบบ (Kohler, et al., 2016)

1. ทักษะชีวิตเพื่อการทำงาน (Life Skills for Work) โมดูลนี้มุ่งพัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการเข้าสู่การทำงาน เช่น การเตรียมตัวก่อนปฏิบัติงาน การตรงต่อเวลา ความปลอดภัยเบื้องต้นและการดูแลตนเอง โดยควรใช้การวิเคราะห์งานย่อย (Task Analysis) ร่วมกับสี่ภาพเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างสม่ำเสมอ ลดการพึ่งพาคำสั่งซ้ำและสร้างความพร้อมก่อนเข้าสู่สถานการณ์การทำงานจริง (Riesen, et al., 2019: 23-26)

2. พฤติกรรมการทำงานและวินัยในงาน (Work Behavior & Work Discipline) โมดูลนี้เน้นการพัฒนาพฤติกรรมที่สถานประกอบการสามารถสังเกตและประเมินได้โดยตรงในบริบทการทำงาน เช่น การปฏิบัติตามขั้นตอน ความรับผิดชอบ ต่ออุปกรณ์ ความเรียบร้อยของงาน คุณภาพงานชิ้นต่ำและความต่อเนื่องในการทำงาน สถานศึกษาจึงควรกำหนดมาตรฐานงานอย่างง่ายที่ชัดเจน วัดได้และฝึกซ้ำในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับงานจริงเพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมการทำงานที่คงที่และสอดคล้องกับความคาดหวังของสถานประกอบการ (International Labour Organization, 2004: 38)

3. ทักษะสังคมและการสื่อสารในที่ทำงาน (Workplace Social & Communication Skills) โมดูลนี้มุ่งพัฒนาความสามารถในการสื่อสารและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในบริบทการทำงาน เช่น การรับคำสั่ง การขอความช่วยเหลือ การถามย้ำเมื่อไม่เข้าใจ การรายงานผลการทำงานและการทำงานร่วมกับผู้อื่น แนวทางที่เหมาะสม ได้แก่ การใช้บทบาทสมมติ (Role Play) ประโยคตัวอย่างหรือบัตรคำช่วยสื่อสาร (Visual Prompt Cards) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ซ้ำ ๆ และเพิ่มความมั่นใจในการปฏิสัมพันธ์ในที่ทำงาน (Riesen, et al., 2019: 23-26)

4. ความพร้อมฝึกงาน และระบบสนับสนุนในสถานประกอบการ (Supported Workplace Readiness) โมดูลนี้เป็นการเตรียมผู้เรียนเข้าสู่การฝึกงานหรือการปฏิบัติงานจริง โดยเน้นการจับคู่งานให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน การปรับรายบุคคลและการจัดระบบสนับสนุนในสถานประกอบการให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งในรูปของผู้ฝึกสอนงาน พี่เลี้ยง หัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงานเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว เรียนรู้งานและคงอยู่ในงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากภายนอกเพียงอย่างเดียว (Riesen, et al., 2019: 23-26)

โมดูล/ด้าน	เป้าหมายการพัฒนา	แนวทางฝึกหรือสนับสนุน	ตัวอย่างตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม
ทักษะชีวิตเพื่อการทำงาน (Life Skills for Work)	พัฒนาความพร้อมพื้นฐานก่อนเข้าสู่สถานการณ์การทำงาน	ใช้สื่อภาพ (Visual Supports) เช็กลิสต์ (Checklists) และการฝึกซ้ำตามลำดับขั้น (Repeated Practice)	ผู้เรียนมาตรงเวลาและเตรียมอุปกรณ์ได้ครบตามรายการที่กำหนด
พฤติกรรมการทำงานและวินัยในการทำงาน (Work Behavior and Work Discipline)	พัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและมาตรฐานขั้นต่ำของงาน	กำหนดมาตรฐานงานอย่างง่าย ฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่องและติดตามความสม่ำเสมอของพฤติกรรมการทำงาน	ผู้เรียนปฏิบัติงานได้ครบตามขั้นตอนโดยไม่ข้ามลำดับที่กำหนด
ทักษะสังคมและการสื่อสารในที่ทำงาน (Workplace Social and Communication Skills)	พัฒนาความสามารถในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นในบริบทการทำงาน	ใช้บทบาทสมมติ (Role Play) ประโยคตัวอย่างและบัตรคำช่วยสื่อสาร (Prompt Cards)	ผู้เรียนสามารถขอความช่วยเหลือหรือสอบถามเมื่อไม่เข้าใจได้อย่างเหมาะสม

โมดูล/ด้าน	เป้าหมายการพัฒนา	แนวทางฝึกหรือสนับสนุน	ตัวอย่างตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม
ความพร้อมต่อการฝึกงานผ่านระบบสนับสนุน (Supported Workplace Readiness)	พัฒนาความพร้อมในการฝึกงานจริง และการคงอยู่ในงานอย่างต่อเนื่อง	ใช้การจับคู่งาน (Job Matching) การปรับรายบุคคล (Individualized Adjustments) และการสร้างแรงสนับสนุนตามธรรมชาติ (Natural Supports)	ผู้เรียนใช้สื่อช่วยในการทำงานและสามารถรายงานปัญหาตามข้อตกลงได้

ตาราง 2 แนวทางการพัฒนาทักษะการมีงานทำ 4 โมดูลและตัวอย่างตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม
(International Labour Organization, 2004: 38; Kohler, et al., 2016; Riesen, et al., 2019: 23-26)

ข้อพิจารณาในการนำแนวทางไปใช้ในบริบทโรงเรียนเฉพาะความพิการ

1. ความพร้อมของโรงเรียน การนำแนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำโดยใช้ความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐานไปใช้ในโรงเรียนเฉพาะความพิการควรเริ่มจากการประเมินความพร้อมเชิงระบบของโรงเรียนก่อน กล่าวคือ โรงเรียนต้องมีกรอบการจัดการศึกษาที่รองรับความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างชัดเจน ทั้งในมิติสิทธิการจัดการเรียนรู้และการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดทำและทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan; IEP) อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เป้าหมายด้านทักษะการมีงานทำได้รับการกำหนด กำกับและประเมินผลตามพัฒนาการจริงของผู้เรียน (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551)

ในเชิงการบริหาร โรงเรียนควรกำหนดคณะทำงานหรือทีมเปลี่ยนผ่าน (Transition Team) ที่มีบทบาทรับผิดชอบร่วมกันอย่างชัดเจน เช่น ผู้บริหาร หัวหน้างานอาชีพ ครูผู้รับผิดชอบการเปลี่ยนผ่าน ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวและบุคลากรสนับสนุนเพื่อร่วมกันวางแผนเป้าหมายรายบุคคล ประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ กำกับมาตรฐานความปลอดภัยและการคุ้มครองผู้เรียน ตลอดจนติดตามผลจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ ความพร้อมของโรงเรียนไม่ได้หมายถึง การมีเพียงหลักสูตรงานอาชีพเท่านั้น แต่รวมถึงการมีระบบสนับสนุน สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนพิการอย่างแท้จริง

2. ความพร้อมของสถานประกอบการและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างความพร้อมของสถานประกอบการในบริบทไทยควรตั้งอยู่บนหลักของความร่วมมือที่คำนึงถึงกฎหมาย สิทธิและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง เนื่องจากสถานประกอบการจำนวนหนึ่งยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัย คุณภาพงานและการะในการดูแลผู้เรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรคัดเลือกสถานประกอบการที่มีลักษณะงานสอดคล้องกับศักยภาพและระดับการสนับสนุนที่ผู้เรียนต้องการ พร้อมทั้งสามารถกำหนดหน้าที่จำเป็นของงาน (Essential Job Functions) และมาตรฐานงานขั้นต่ำ (Minimum Work Standards) ได้อย่างชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกัน (กรมการจัดหางาน, 2563)

นอกจากนี้ สถานประกอบการควรถูกมองว่า เป็นภาคีสำคัญในระบบการส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการ มิใช่เพียงแหล่งฝึกงานชั่วคราวเท่านั้น ในทางปฏิบัติ โรงเรียนควรทำงานร่วมกับสถานประกอบการเพื่อเตรียมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสม เช่น การปฐมนิเทศงานด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย การกำหนดพี่เลี้ยงหรือผู้สนับสนุนที่สื่อสารได้ชัดเจน การจัดเตรียมสื่อช่วยงาน เช่น สื่อภาพ การกำหนดช่องทางรายงานปัญหาที่ไม่ซับซ้อน การเตรียมการดังกล่าวจะช่วยลดความเสี่ยงที่ผู้เรียนจะไม่สามารถปรับตัวได้เมื่อเผชิญสถานการณ์จริงและช่วยให้สถานประกอบการเห็นภาพการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น (Riesen, et al., 2019)

3. การบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัยในการทำงาน การฝึกงานในสถานประกอบการสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยมากเป็นพิเศษ เนื่องจากผู้เรียนอาจมีข้อจำกัดด้านการประเมินอันตราย การตัดสินใจและการปฏิบัติตามขั้นตอนเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ดังนั้น ก่อนเริ่มฝึกงาน โรงเรียนและสถานประกอบการควรร่วมกันดำเนินการอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงรายงาน การกำหนดมาตรการควบคุมความเสี่ยง และการซักซ้อมเหตุฉุกเฉิน รวมทั้งการรายงานอุบัติเหตุ

ในบริบทของประเทศไทย โรงเรียนควรใช้ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยในการทำงานและอาชีวอนามัยของสถานประกอบการเป็นเกณฑ์อ้างอิงในการคัดเลือกสถานประกอบการ กำหนดเงื่อนไขการฝึกงาน และจัดทำเอกสารกำกับติดตามอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การบริหารความเสี่ยงที่ดีไม่เพียงช่วยป้องกันอันตรายแก่ผู้เรียน แต่ยังสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและสถานประกอบการในการร่วมดำเนินงานด้วย

4. จริยธรรม การคุ้มครองผู้เรียนและการสื่อสารกับผู้ปกครอง การนำแนวทางนี้ไปใช้ต้องตั้งอยู่บนหลักการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียน

ต้องออกไปเรียนรู้นอกสถานศึกษา การคุ้มครองผู้เรียนควรครอบคลุมทั้งเชิงป้องกันและเชิงตอบสนอง ได้แก่ การขอความยินยอมในการให้ข้อมูล (Informed Consent) จากผู้ปกครองหรือผู้ดูแล การอธิบายสิทธิ หน้าที่และเงื่อนไขของการฝึกงานด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีของผู้เรียน การกำหนดแนวปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุไม่พึงประสงค์ และการมีช่องทางร้องเรียนที่ปลอดภัยและเข้าถึงได้

ในเชิงกฎหมายและจริยธรรม หลักการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและผู้เรียนในระบบการศึกษาเป็นฐานสำคัญของการออกแบบกระบวนการฝึกงานสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้ โรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือและความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินงาน (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551)

5. เงื่อนไขความสำเร็จและข้อควรระวัง เงื่อนไขความสำเร็จของการนำแนวทางนี้ไปใช้ในโรงเรียนเฉพาะความพิการของไทยขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องของระบบมากกว่าความเข้มข้นของกิจกรรมในช่วงใดช่วงหนึ่ง องค์ประกอบที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารทั้งในเชิงนโยบายและทรัพยากร การกำหนดเป้าหมายรายบุคคลที่ชัดเจนและวัดได้ การมีข้อตกลงร่วมที่เป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการมีระบบคุ้มครองผู้เรียนเพื่อให้ครอบคลุมเกิดความเชื่อมั่น

ขณะเดียวกัน ข้อควรระวังที่พบบ่อย ได้แก่ การเน้นทักษะงานเชิงเทคนิคมากกว่าพฤติกรรมการทำงานและความปลอดภัย การเลือกงานที่ไม่สอดคล้องกับระดับการช่วยเหลือที่ผู้เรียนต้องการ การขาดระบบติดตามผลอย่างต่อเนื่องจนทำให้ความร่วมมือกับสถานประกอบการไม่ยั่งยืนและการมองข้ามมิติการคุ้มครองผู้เรียนเมื่ออยู่ในพื้นที่นอกโรงเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา ความไว้วางใจของผู้ปกครองและความต่อเนื่องของการดำเนินงานในระยะยาว (Kohler, et al., 2016; Riesen, et al., 2019)

การอภิปรายแนวคิดการแปลงความต้องการนายจ้างสู่สมรรถนะ ตัวชี้วัดและระบบสนับสนุน

บทความนี้เสนอว่า ความต้องการของสถานประกอบการไม่ควรถูกใช้เพียงในฐานะข้อมูลประกอบการฝึกงานเท่านั้น แต่ควรถูกยกระดับให้เป็นฐานในการออกแบบการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยแปลงไปสู่สมรรถนะเป้าหมาย ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาและระบบสนับสนุนที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนเฉพาะความพิการ แนวคิดดังกล่าวทำให้การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนมีความชัดเจน ตรวจสอบได้และเชื่อมโยงกับความคาดหวังของสถาน

ประกอบมากว่าการฝึกทักษะเชิงเทคนิคแบบแยกส่วน ทั้งยังช่วยลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่โรงเรียนพัฒนากับสิ่งที่สถานประกอบการใช้ประเมินในการทำงานจริง

ในเชิงวิชาการ แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดทักษะการปฏิบัติงานที่มองผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานว่า เกิดจากสมรรถนะเชิงพฤติกรรมและสังคมที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของนายจ้างมากกว่าการพิจารณาเฉพาะทักษะอาชีพเชิงเทคนิคเพียงด้านเดียว (International Labour Organization, 2004) จุดสำคัญของแนวทางที่นำเสนอจึงอยู่ที่การทำให้ความต้องการของสถานประกอบการสามารถถูกแปลงเป็นภาษาทางการศึกษา กล่าวคือ แปลงเป็นสมรรถนะที่พัฒนาได้ ตัวชี้วัดที่สังเกตได้และเป้าหมายการเรียนรู้ที่สามารถใช้กำกับการสอน การฝึกและการประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ประเด็นนี้เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเชื่อมโยงกับบริบทการทำงานจริงมากขึ้น

ในมิติของการเปลี่ยนผ่าน แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดโปรแกรมการเปลี่ยนผ่านที่เน้นการเตรียมผู้เรียนสู่การทำงานเป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างครอบคลุมการวางแผนรายบุคคล การพัฒนาทักษะ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของครอบครัวและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง (Kohler, et al., 2016) ข้อเสนอของบทความนี้จึงมิได้มองการฝึกงานหรือการเตรียมอาชีพเป็นกิจกรรมเฉพาะช่วงเวลา แต่เสนอให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาผู้เรียนที่มีเป้าหมายและความรับผิดชอบร่วมกันอย่างชัดเจน นับสำคัญในทางปฏิบัติ คือ โรงเรียนจำเป็นต้องทำหน้าที่มากกว่าการจัดกิจกรรมฝึกอาชีพภายในสถานศึกษา แต่ต้องทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมระหว่างผู้เรียน ครอบครัวและสถานประกอบการอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ แนวทางที่นำเสนอยังเชื่อมโยงกับแนวคิดการสนับสนุนในสถานประกอบการ ซึ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์งาน การจัดสื้อช่วยและการสร้างแรงสนับสนุนตามธรรมชาติจากหัวหน้างานหรือเพื่อนร่วมงานเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและคงอยู่ในงานได้จริง (Riesen, et al., 2019: 24-26) ประเด็นนี้มีความสำคัญต่อผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งต้องการโครงสร้างงานที่ชัดเจน การช่วยเหลือที่เหมาะสมและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในระยะเริ่มต้นของการทำงาน ดังนั้น การจัดระบบสนับสนุนจึงไม่ควรมองเป็นเพียงส่วนเสริมภายหลังการฝึก แต่ควรออกแบบควบคู่ไปกับการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนตั้งแต่ต้นทาง

เมื่อพิจารณาในบริบทประเทศไทย แนวทางนี้มีความชอบธรรมเชิงระบบเนื่องจากสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพรายบุคคล การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลและการคุ้มครองสิทธิ

ของผู้เรียน (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551; สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, ม.ป.ป.) ด้วยเหตุนี้ แนวทางการแปลงความต้องการของสถานประกอบการสู่สมรรถนะ ตัวชี้วัดและระบบสนับสนุนจึงมิได้เป็นเพียงข้อเสนอเชิงแนวคิดเท่านั้น แต่เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการเตรียมผู้เรียนสู่การทำงานให้มีความชัดเจน เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเฉพาะความพิการในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และเรียบเรียงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง บทความนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะของกลไกแปลงความต้องการของสถานประกอบการสู่การส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานของผู้เรียน ซึ่งช่วยยกระดับการใช้ข้อมูลความต้องการของสถานประกอบการจากการเป็นเพียงข้อมูลอ้างอิงประกอบการฝึกงานไปสู่กรอบการพัฒนาผู้เรียนที่สามารถใช้ในการออกแบบสมรรถนะ ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม กิจกรรมการฝึกและระบบสนับสนุนได้อย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ องค์ความรู้ใหม่ของบทความนี้สามารถสรุปได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

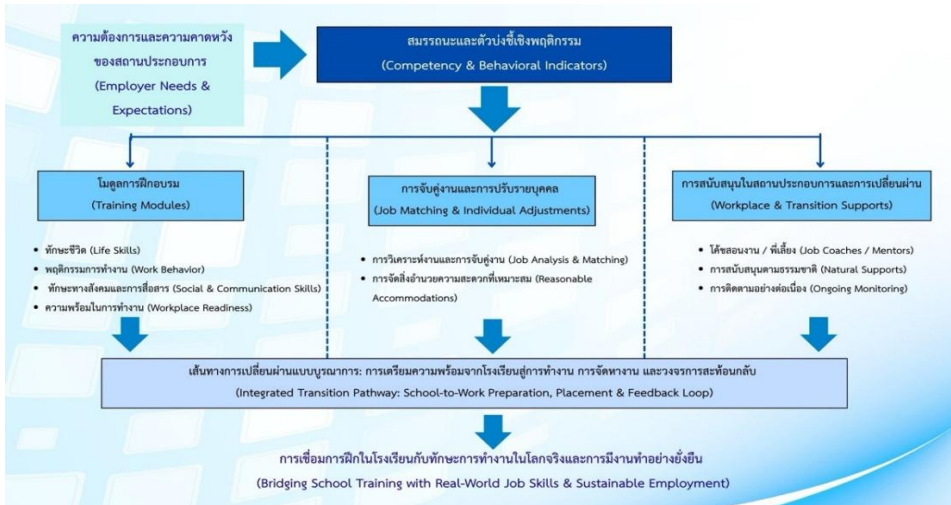
ประการแรก กลไกแปลงความต้องการของสถานประกอบการสู่สมรรถนะและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม สำคัญสำคัญขององค์ความรู้ใหม่นี้ คือ การทำให้ความต้องการของสถานประกอบการไม่หยุดอยู่เพียงระดับความคาดหวังเชิงนามธรรม แต่สามารถแปลงไปสู่สมรรถนะเป้าหมายและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่ใช้สอน ฝึก สังเกตและประเมินผลได้จริงในบริบทของโรงเรียนเฉพาะความพิการ กลไกดังกล่าวยังทำหน้าที่เป็นภาษากลางระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ช่วยให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนควรพัฒนาและช่วยลดความไม่สอดคล้องระหว่างสิ่งที่โรงเรียนจัดการเรียนรู้กับสิ่งที่สถานประกอบการใช้พิจารณาในการทำงานจริง (International Labour Organization, 2004)

ประการที่สอง โครงสร้างการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานอย่างเป็นลำดับและบูรณาการ บทความนี้เสนอให้การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีลำดับขั้น โดยเชื่อมโยงตั้งแต่การกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัดไปสู่การออกแบบการฝึกผ่าน 4 มิติสำคัญ ได้แก่ ทักษะชีวิต พฤติกรรมการทำงาน ทักษะสังคมและการสื่อสาร และความพร้อมต่อการทำงานผ่านระบบสนับสนุน แนวทางดังกล่าวช่วยให้ครูสามารถกำหนดเป้าหมายรายบุคคล ออกแบบกิจกรรมและติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนมีความต่อเนื่องจากบริบทในโรงเรียน

สู่บริบทการทำงานจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดระบบการเปลี่ยนผ่านที่เน้นการวางแผน การพัฒนาและโครงสร้างโปรแกรมอย่างเป็นระบบ (Kohler, et al., 2016)

ประการที่สาม ระบบสนับสนุนร่วมและข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนารายบุคคลอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้ใหม่อีกประการหนึ่ง คือ การเสนอให้การส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานไม่สิ้นสุดลงที่การฝึกทักษะของผู้เรียนเท่านั้น แต่ต้องเชื่อมโยงกับระบบสนับสนุนร่วมระหว่างโรงเรียน สถานประกอบการ ครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องในทำงาน โดยเฉพาะการใช้แรงสนับสนุนตามธรรมชาติจากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน หรือพี่เลี้ยงในสถานประกอบการ ควบคู่กับการใช้ข้อมูลย้อนกลับจากการปฏิบัติจริง เพื่อปรับแผนรายบุคคล ปรับกิจกรรมการฝึกและปรับรูปแบบการสนับสนุนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละราย แนวทางนี้ช่วยให้กระบวนการพัฒนาผู้เรียนมีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง ยืดหยุ่นและเอื้อต่อการคงอยู่ในงานอย่างยั่งยืน (Riesen, et al., 2019; Kohler, et al., 2016)

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ของบทความนี้จึงอยู่ที่การเสนอกรอบเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างความต้องการกับความคาดหวังของสถานประกอบการให้เป็นการสร้างสมรรถนะและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม จากนั้น พัฒนาให้เกิดทักษะอย่างเป็นลำดับและเกิดเป็นระบบสนับสนุนและข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งช่วยให้การส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งในเชิงแนวคิดและเชิงปฏิบัติ ทั้งยังสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมก่อนฝึกงานและการวางระบบสนับสนุนเพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่การทำงานในบริบทโรงเรียนเฉพาะความพิการของไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังภาพ

ภาพ 1 กลไกแปลงความต้องการของสถานประกอบการสู่การส่งเสริมทักษะการมีงานทำของผู้เรียน

ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นองค์ความรู้ใหม่ของบทความในลักษณะของกลไกแปลง โดยเริ่มจากการนำความต้องการของสถานประกอบการมาใช้เป็นฐานในการกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม จากนั้นจึงเชื่อมโยงไปสู่การออกแบบการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นลำดับ การจัดระบบสนับสนุนในสถานประกอบการ และการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงแผนรายบุคคลและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สรุป

การเสนอแนวทางการส่งเสริมทักษะการมีงานทำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้ความต้องการของสถานประกอบการเป็นฐานเพื่อแก้ปัญหาช่องว่างสำคัญระหว่างสิ่งที่โรงเรียนฝึกกับสิ่งที่สถานประกอบการต้องการจริงสาระสำคัญของบทความชี้ให้เห็นว่า ทักษะการมีงานทำไม่ได้หมายถึงเพียงทักษะอาชีพเชิงเทคนิคเท่านั้น แต่ครอบคลุมพฤติกรรมการทำงานที่สังเกตได้ ทักษะการสื่อสารในที่ทำงาน ความพร้อมด้านชีวิตประจำวัน และระบบสนับสนุนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว ปฏิบัติงานและคงอยู่ในงานได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ บทความจึงเสนอให้ใช้ความต้องการของสถานประกอบการเป็นจุดตั้งต้นในการแปลงไปสู่สมรรถนะและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม แล้วเชื่อมต่อสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นลำดับผ่าน 4 มิติของทักษะการมีงานทำ ควบคู่กับขั้นตอนดำเนินงานและระบบสนับสนุนที่ชัดเจน

นอกจากนี้ บทความยังสะท้อนว่า ความสำเร็จของการเตรียมผู้เรียนสู่การทำงานไม่ควรพิจารณาเพียงความครบถ้วนของเนื้อหาที่จัดในโรงเรียน แต่ควรพิจารณา

ความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติงานได้จริงในบริบทต่าง ๆ และจากการที่โรงเรียนกับสถานประกอบการมีกรอบความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับสมรรถนะและตัวชี้วัดที่ชัดเจน ดังนั้น แนวทางที่นำเสนอจึงมีกรอบแนวคิดและการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้ชัดเจนเป็นระบบและเชื่อมโยงกับการทำงานจริงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน. (2563). *คู่มือการให้บริการตามมาตรา 33 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556*. กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนาระบบบริการจัดหางาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (ม.ป.ป.). *สถานการณ์คนพิการ 31 ธันวาคม 2568*. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2569, จาก <https://www.dep.go.th/images/uploads/files/Dashboard122568.pdf>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). *รายงานฉบับพิเศษ สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2565*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (5 กุมภาพันธ์ 2551). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก. หน้า 1-13*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (ม.ป.ป.). *คู่มือการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- Global Education Monitoring Report Team. (2020). *Youth Report 2020: Inclusion and Education: All Means All*. Paris: UNESCO.
- International Labour Organization. (2004). *Recommendation 195: Recommendation Concerning Human Resources Development: Education, Training and Lifelong Learning*. Geneva: International Labour Conference.

- Kohler, P. D., et al. (2016). *Taxonomy for Transition Programming 2.0: A Model for Planning, Organizing, and Evaluating Transition Education, Services, and Programs*. Kalamazoo, MI: Western Michigan University.
- Riesen, T., et al. (2019). *Workplace Supports Training Manual*. Logan, UT: Center for Employment and Inclusion, Institute for Disability Research, Policy & Practice, Utah State University.
- Wehman, P., et al. (2018). Toward Competitive Employment for Persons with Intellectual and Developmental Disabilities: What Progress Have We Made and Where Do We Need to Go. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*. 43 (3), 131-144. DOI: 10.1177/1540796918777730

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาเขตพะเยาเปิดสอน คือ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) การสอนสังคมศึกษา (3) การสอนภาษาไทย และ (4) รัฐศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงานองค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัดรวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่

ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น การตั้งสมมติฐานหรือการกำหนดปัญหาที่สมเหตุสมผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุมุ่งวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทความปริทัศน์ (Review Article) งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (State of the Art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

2.4 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระให้เห็นคุณค่าของหนังสือ โดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสืออันประกอบด้วยชื่อผู้เขียน จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์ให้ชัดเจน

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความ ต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้าโดยระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา ด้วยตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและขอบด้านขวา 0.5 นิ้ว การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวธรรมดา ขนาด 14 pt. เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ ภาพ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่อง ต้องมีภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 20 pt. ตัวหนา) และภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. ตัวหนา) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัดและอีเมล โดยชื่อผู้เขียนต้องระบุภาษาไทย และภาษาอังกฤษตัวหนา ด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ส่วน หน่วยงานสังกัดระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตัวธรรมดาด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author, E-mail) และอีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author, E-mail) สำหรับติดต่อ ให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ทั้งหมดให้จัดชิดขอบด้านขวา ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็นตัวยก ท้ายชื่อผู้เขียนและชื่อ หน่วยงานสังกัดให้ตรงกัน และในกรณีที่บทความเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือ หลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

กรณีผู้เขียนสังกัดเดียวกัน ไม่ต้องใส่เลขยกที่หน่วยงานสังกัด เช่น

สมศรี สมมติ^{*1}, สมร สุดใจ², สมใจ สมศรี^{**3}
Somsri Sommut¹, Samorn Sudjai², Somjai Somsri³
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
 First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
 Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

* First Author หมายถึง ผู้ประพันธ์อันดับแรก ผู้เขียนต้นฉบับ ผู้มีชื่อคนแรกในผลงาน ผู้รับผิดชอบ ผลงาน ผู้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย รวมถึงนักศึกษา/นิสิตผู้เป็นเจ้าของงานวิจัย

** Corresponding Author หมายถึง ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ผู้ติดต่อประสานงานในการตีพิมพ์บทความ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลงาน ผู้ร่วมศึกษาข้อมูล คัดวิเคราะห์ วิจัย ประเมินผล

กรณีผู้เขียนสังกัดต่างกัน ให้ใส่เลขยกแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมใจ สมศรี**²
Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา¹, โรงเรียนปงรัชดาภิเษก²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus¹,
Pongratchadapisek School²
First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

กรณีผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author) และ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) คนเดียวกัน ให้ใส่อีเมลเดียว เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมร สุดใจ²
Somsri Sommut¹, Samorn Sudjai²
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
First/Corresponding Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*

หมายเหตุ: หากบทความเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาให้ใช้คำว่า “หลักสูตร... สาขาวิชา... คณะ...มหาวิทยาลัย..” ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แทนหน่วยงานสังกัดที่ระบุข้างต้น เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมใจ สมศรี**²
Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies, Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

3.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยไม่เกิน

3.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. หัวข้อรองเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 0.5 นิ้ว (เริ่มพิมพ์ตัวที่ 6) พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. และหัวข้อย่อยใช้ตัวธรรมดา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ทั้งหัวข้อรองและหัวข้อย่อยควรพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์ระหว่างบรรทัด แบบ Before 6 pt.

3.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) สำหรับการวงเล็บภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำควรเป็นตัวใหญ่ เช่น Student-centered Learning

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 5 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและองค์ความรู้จากการวิจัย โดยสรุปให้สั้นและกระชับความ

2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด

3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับข้อ

4. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแผนการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิก็ได้

6. อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด พร้อมระบอบองค์ความรู้จากการวิจัย

7. สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี)

9. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยใช้การอ้างอิงระบบ APA

(6)

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 3 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและระบุงค์ความรู้ใหม่
4. สรุป (Conclusion)
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

บทความปริทัศน์ (Review Article) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content)
4. บทวิจารณ์ (Discussion)
5. สรุป (Conclusion)
6. เอกสารอ้างอิง (References)

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทนำ (Introduction)
2. เนื้อหา (Content)
3. บทวิจารณ์ (Discussion)
4. สรุป (Conclusion)
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) หรือระบบนาม-ปี โดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้แต่ง ปีที่จัดพิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่ม ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283)	(พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 16: 256-320)
---	--

2. ผู้แต่ง 1 ราย (ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยานิพนธ์ สัมภาษณ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น) ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง (ถ้ามี) เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, 2554: 44)

3. ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553: 44)
--

หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548: 8; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554: 44)
--

(8)

4. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (;) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548: 55)

ทั้งนี้ หากเป็นการอ้างอิงด้วยการสรุปความหรือเอกสารที่ไม่มีเลขหน้า ไม่ต้องใส่เลขหน้า เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร, 2554)

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเขมณฺญ์ อินฺทสุวรน, 2553)

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548)

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Keown, 2003: 4)

2. ถ้ามีผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง 2 ราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Hersey & Blanchard, 2000: 3)

และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิง มากกว่า 1 เอกสาร เช่น

(Keown, 2003: 4; Hersey & Blanchard, 2000: 3)

3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al. ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Kaiser, et al., 2008: 55)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”
2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ใช้ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”
3. กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Vol. 1*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรณีผู้แต่ง 1 ราย (หากเป็นภาคภาษาอังกฤษให้เขียนนามสกุลไว้หน้า ตามด้วยชื่อ) เช่น
พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

กรณีผู้แต่ง 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และ” หรือ “and” เป็นคำเชื่อม) เช่น
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และฉวีลวดี บุรีกุล.(2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

กรณีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “et al.” ต่อท้ายชื่อผู้แต่งคนแรก) เช่น

สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2550). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.

กรณีมีทั้งผู้แต่งและผู้แปลหรือบรรณาธิการ (ให้เขียนชื่อผู้แต่งไว้หน้า ชื่อผู้แปลหรือบรรณาธิการเขียนไว้หลัง ชื่อเรื่อง ตามด้วยวงเล็บว่า (ผู้แปล) หรือ (บรรณาธิการ) สำหรับภาษาไทย และ (tran.) หรือ (ed.) สำหรับภาษาอังกฤษ กรณี 1 คน หรือ (trans.) หรือ (eds.) กรณี 2 คนขึ้นไป) เช่น

เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่า โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (ผู้แปล). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.

Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Lyotard, J. F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Benington, G. and Massumi, B. (trans.). Minneapolis: The University of Minnesota Press.

Wittgenstein, L. (1967). *Philosophical Investigations*, 3rd ed. Anscombe, G. E. M. (tran.). Oxford: Basil Blackwell Ltd.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ เลขหน้า
แรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์สตัน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่),/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. (บทความที่มี DOI ให้ใส่ DOI ไว้ตอนท้าย)

ตัวอย่าง

ประยงค์ จันทรแดง. (2563). พระภิกษุสามเณรควรเรียนวิชาทางโลกหรือไม่. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 5 (1), 123-137.

Piaget, J. (1972). Intellectual Evolution for Adolescence to Adulthood. *Human Development*. 15, 1-12. DOI:10.1159/000271225

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม,/เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอคาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science Fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า. (กรณีภาษาอังกฤษที่มีหลายหน้า ให้ใช้คำว่า pp. แทน p.)

ตัวอย่าง

สุชาติ เพือกสกันธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Chetchotiros, N. and Yonpiam, Ch. (16 May 2019). PPRP Faces Major Coalition Sang. *Bangkok Post*, p. 1.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการ

วิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

Tyrone, R. (2007). *Effects of Upland Timber Harvest and Road Construction on Headwater Stream Fish Assemblages in a Southeastern Forest*. (Master's Thesis). Texas State University. San Marcos, Texas.

Lim, H. L. (2018). *Contemporary Buddhism: Introduction into Thich Nhat Hanh's Teaching*. (Doctoral Dissertation). Mahidol University. Nakhon Pathom.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วันที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

Interviewee A. (2019). Student at Faculty of Buddhism, MCU. *Interview*. 1 March.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนา และวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

(10) การสัมมนา/ประชุมวิชาการ

ผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./การสัมมนาหรือประชุม./หน่วยงานที่จัด./วันที่ เดือนที่จัด./หน้าที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระครูวรธรรมวิฑูรย์ และคณะ. (2561). เปรียบเทียบหลักอุเบกขาธรรมใน พระพุทธศาสนาและหฺวู่-เว่ยในเต๋า. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 เรื่อง “การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (The Research on Buddhism for Sustainable Development)*. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วันที่ 20 มีนาคม. หน้า 119-129.

การให้เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้ปฏิบัติ ดังนี้ 1) เรียงตามลำดับพยัญชนะ ก-ฮ หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระตัว 2) หากซ้ำชื่อผู้แต่งให้เรียงตามลำดับ พ.ศ. โดยเรียง พ.ศ. ที่น้อยสุดไว้หน้า ส่วนเอกสารอ้างอิงที่ซ้ำซึ่งเรียงไว้หลัง 3) เรียงลำดับเอกสารภาคภาษาไทยก่อน จากนั้นจึงเป็นภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งเรียงตามอักษร A-Z หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระ และหากชื่อผู้แต่งที่ซ้ำกันให้เรียงตามลำดับ ค.ศ. จากนั้นน้อยไปหามาก เหมือนภาคภาษาไทย

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

- โกนิฐฐ์ ศรีทอง. (2558). *การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรรยา รัตนกาล. (2556). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสามัคคี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. รายงานการวิจัย. กองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเขต. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปณฺโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเดปีฎก 2500 เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก*. หน้า 1-90.
- Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*, Vol. 1 and 2. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.

- Boo, E. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management. In *Nature Tourism Managing for the Environment*. Washington, D.C.: Island Press.
- Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Keown, D. (1995). *Are There "Human Right" in Buddhism*. London: University of London.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*. 6 (5), 25-28.
- Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

5. การส่งบทความต้นฉบับ

5.1 การเตรียมเอกสารต้นฉบับประกอบด้วย

1. ต้นฉบับที่เป็นไฟล์ *.doc ของ Microsoft Word โปรดดูรายละเอียดที่ระบุในรูปแบบข้างต้น
2. กรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ให้ถูกต้องและชัดเจน

5.2 การจัดส่งต้นฉบับ

ส่งทางระบบวารสารออนไลน์ “วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ” ตามลิงก์ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/about/submissions> หากผู้เขียนยังไม่มีบัญชีของระบบ ThaiJO ต้องลงทะเบียน (Register) ในระบบวารสารก่อน จากนั้นเข้าสู่ระบบ (Login) เพื่อส่งบทความต้นฉบับและแนบไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์มาให้เรียบร้อย (หรือกรอกใบสมัครทาง Google Form)

6. การพิจารณาบทความเบื้องต้นของกองบรรณาธิการ

บทความต้นฉบับต้องจัดในรูปแบบไฟล์ *.doc ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8-15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นใน 2 ด้าน คือ 1) ความถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร 2) ขอบข่ายเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้น จะส่งกลับไปให้ผู้เขียนแก้ไข ถ้าผ่าน จะเข้าสู่การพิจารณากลับกรองของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลอย่างไร จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบต่อไป

7. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้พิจารณากลับกรองบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยยึดข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่บทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และรูปแบบของวารสารบัณฑิตแสงโคม คำ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ หากบทความใดได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยเสียงข้างมากให้ตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสาร (เฉพาะผู้แจ้งความประสงค์เท่านั้น)

8. อัตราค่าตีพิมพ์บทความ

กำหนดค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ บทความละ 6,000 บาท

9. การชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

หลังจากผู้เขียนส่งบทความต้นฉบับและกรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ในระบบวารสารออนไลน์แล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ตามรายละเอียด ดังนี้

ชื่อธนาคาร: ออมสิน สาขามหาวิทยาลัยพะเยา
 ชื่อบัญชี: วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ มจร.พะเยา
 บัญชีเลขที่: 020320117631

จากนั้น ให้ผู้เขียนแจ้งผลการโอนพร้อมหลักฐานการโอน โดยระบุชื่อผู้โอน และชื่อบทความ มาที่ Email: jsbsmcu@gmail.com (หากประสงค์จะให้ออกใบเสร็จ ในนามหน่วยงานหรือองค์กรใด กรุณาระบุให้ชัดเจน)

***ทั้งนี้ ทางวารสารจะไม่คืนค่าธรรมเนียม ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการ พิจารณากลับกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากค่าธรรมเนียมได้นำไปเป็นค่าตอบแทน ผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

อนึ่ง ในกรณีบทความใด ถูกปฏิเสธโดยเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการ พิจารณากลับกรอง (2 ใน 3) วารสารจะยึดเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการปฏิเสธ หรือยุติการดำเนินการตีพิมพ์บทความนั้นทันที ยกเว้นในกรณีต่อไปนี้ 1) ผู้เขียนยืนยัน ที่จะตีพิมพ์บทความนั้นอีกครั้ง 2) ผู้เขียนได้ปรับแก้บทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ โดย เสียงข้างมากที่ปฏิเสธการตีพิมพ์นั้นแล้ว และ 3) กองบรรณาธิการเห็นสมควรให้ บทความที่ปรับแก้ใหม่นั้นส่งประเมินอีกรอบได้ จากนั้น วารสารจึงจะดำเนินการต่อใน ขั้นตอนต่อไป โดยผู้เขียนต้องรับผิดชอบในการชำระค่าธรรมเนียมในส่วน ของ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม (2 ท่าน) ตามที่วารสารกำหนดค่าตอบแทนไว้

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์
วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
ระดับการศึกษาสูงสุด..... ตำแหน่งทางวิชาการ.....

ชื่อบทความ
(ภาษาไทย).....
.....
(English).....
.....

ชื่อผู้เขียนร่วม
1.
2.
3.
4.
5.

หน่วยงานและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก.....
.....
.....

โทรศัพท์..... E-mail.....

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้
อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การ
พิจารณาด้านฉบับ โดยยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณา ตรวจสอบต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร และขอ
มอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ใน
กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่
ปรากฏในบทความนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

ลงชื่อ.....ผู้เขียน
()

ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิจัย)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความวิจัยต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์ฉบับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

1 นิ้ว/
2.54 ซม. (Before 6 pt.)

1 นิ้ว/
2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

(Before 6 pt.)

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt.)

1..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

2.....

3.....

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

ระเบียบวิธีวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

ผลการวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

อภิปรายผล (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

เอกสารอ้างอิง (References) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)
(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

เอกสารอ้างอิง**(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา****ตัวอย่าง:**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์/
 สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประเทศไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปริติ หงส์
 สัติน และอัมพร หมาดเนิน. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
 Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

อิติวุตม์ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน
 และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อสารานุกรม/เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์
 หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิต.โต). (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ/สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจิตต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304& articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิชาการ)

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความวิชาการต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)
↓

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์ฉบับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

← 1 นิ้ว/
2.54 ซม. →

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

← 1 นิ้ว/
2.54 ซม. →

Keywords (18 pt.):(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม.
↓

องค์ความรู้ใหม่ (16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุหิตย์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ดีพิมพ์/
สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์
สดัน และอัมพร หมาดเต็น. ศาสนากับความรุนแรง, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกวาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./วันที่ เดือน ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ปีพิมพ์./ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสดี. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปี./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิต.โต), (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความปริทัศน์)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความปริทัศน์ต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความ (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์อันดับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/

2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ./ ครั้งที่พิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ ชื่อเรื่อง/ เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์ สด้น และอัมพร หมดเด้น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)/ เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตติภูมิ หนึ่งมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สักคหวัดดู 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อสารานุกรม./ เล่มที่อ้างอิง, หน้าเลขหน้าที่อ้างอิง./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). นม็อคคอกวาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์/ สารนิพนธ์/ หรือการค้นคว้าแบบอิสระ./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมพันธ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมืองกรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์/(ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์/วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

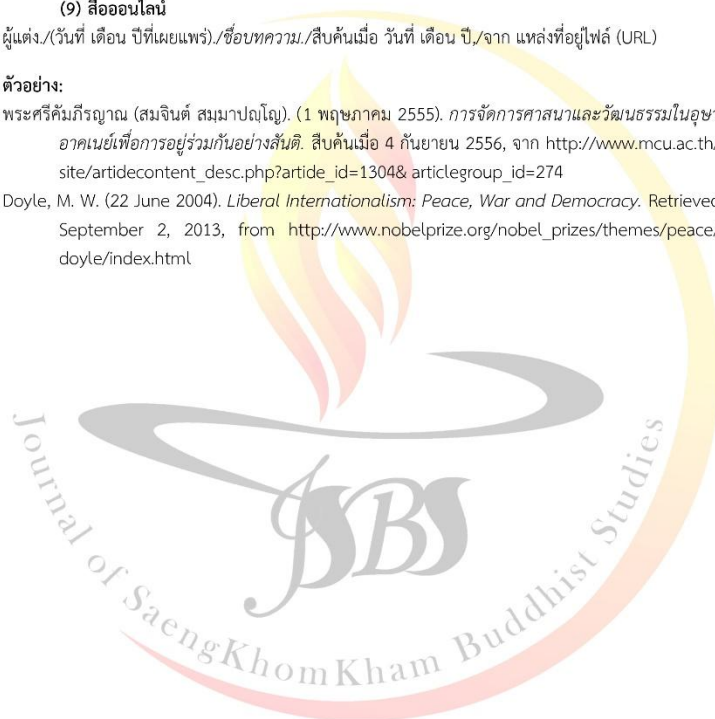
(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ/สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทวิจารณ์หนังสือ)

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทวิจารณ์หนังสือต้นฉบับต้องมีความยาว 8 - 15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)
↓

ชื่อเรื่อง (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์อันดับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

ภาพหน้าปกหนังสือ

บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน:

จำนวนหน้า:

ปีที่พิมพ์:

ครั้งที่พิมพ์:

สถานที่พิมพ์:

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

เนื้อหา (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม.
↓

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์/
สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์
สดัน และอัมพร หมาดเต็น. ศาสนากับความรุนแรง, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ใน *ชื่อสารานุกรม*./เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสดี. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา: วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล*.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์/(ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

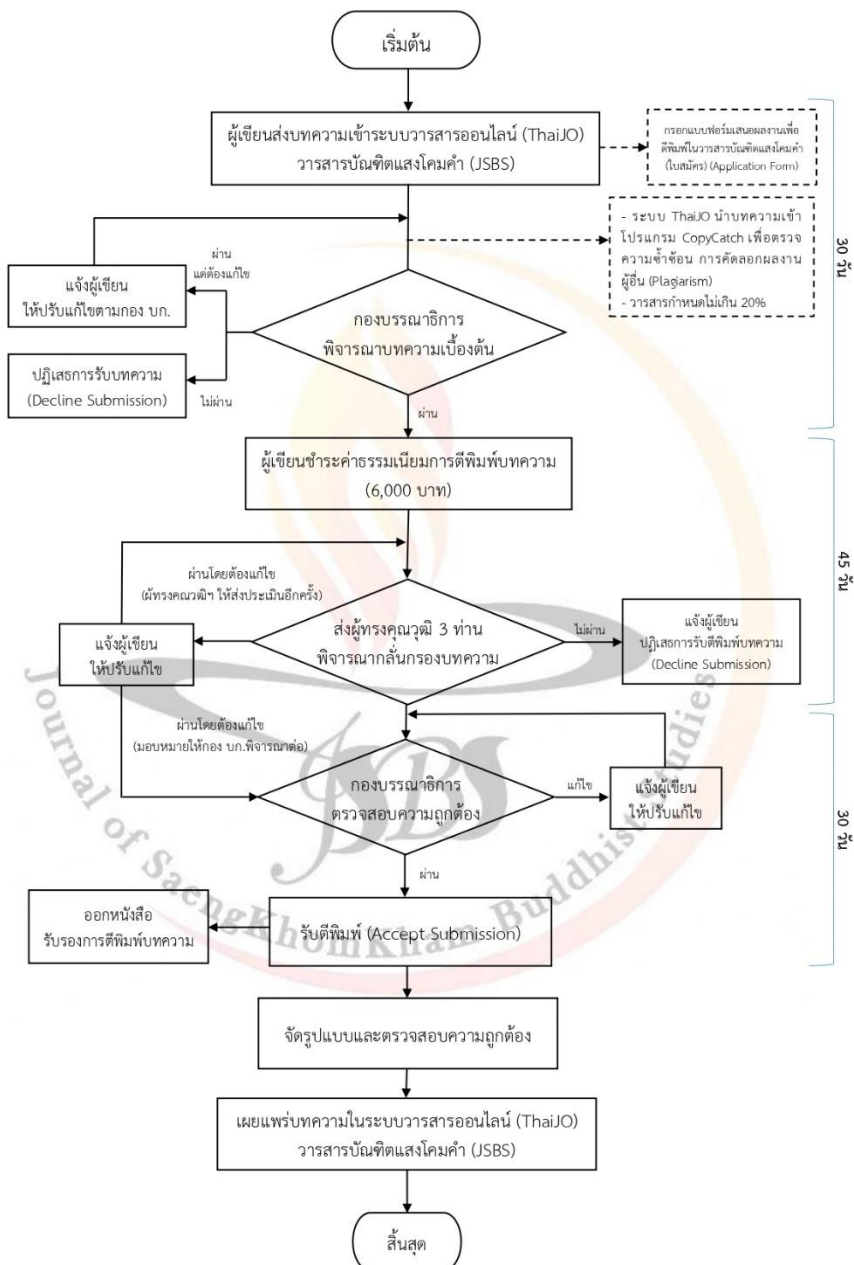
ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
566 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์ 0-5487-0141 E-mail: jsbsmcu@gmail.com

